

AKTUALIZACJA STRATEGII ROZWOJU GMINY STRZYŻÓW NA LATA 2022–2030

AV BIURO PROJEKTOWE

36-007 Krasne 1080, NIP 813 180 73 80
e-mail avbiuroprojektowe@gmail.com
tel.17 855 55 63
kom.692 082 301

Spis treści

1. WSTĘP	4
2. WNIOSKI Z DIAGNOZY ORAZ PRZEPROWADZONEGO ANKIETOWANIA.....	10
3. ANALIZA SWOT	35
4. KOMPLEMENTARNOŚĆ STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI	39
5. OBSZARY STRATEGICZNYCH INTERWENCJI (OSI) W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA A ZAKRES PLANOWANYCH DZIAŁAŃ GMINY	58
6. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM I PRZESTRZENNYM.....	67
7. KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH ...	75
8. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ	89
9. REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	96
10. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, W TYM OCHRONY POWIETRZA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU	101
11. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ.....	106
12. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KIERUNKÓW ZMIAN W STRUKTURZE ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW, W TYM OKREŚLENIA POSZCZEGÓLNYCH POTRZEB W ZAKRESIE NOWEJ ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ.....	116
13. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD LOKALIZACJI OBIEKTÓW HANDLU WIELKOPOWIERZCHNIOWEGO W ROZUMIENIU USTAWY Z DNIA 27 MARCA 2003R. O PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM (Dz.U. z 2024r. poz.1130) ..	122
14. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD LOKALIZACJI KLUCZOWYCH INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO	123
15. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KIERUNKÓW ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ ORAZ SPOŁECZNEJ.....	125
16. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD LOKALIZACJI URZĄDZEŃ WYTWARZAJĄCYCH ENERGIĘ O MOCY ZAINSTALOWANEJ PRZEKRACZAJĄCEJ 500 Kw	134
17. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD LOKALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ MOGĄCYCH ZNACZĄCO ODDZIAŁYWAĆ NA ŚRODOWISKO	137
18. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ	139
19. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD KSZTAŁTOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA OBSZARACH ZDEGRADOWANYCH I OBSZARACH REWITALIZACJI ORAZ OBSZARACH WYMAGAJĄCYCH PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI	141
20. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA AKTUALIZACJI STRATEGII ROZWOJU GMINY STRZYŻÓW	145
21. EWALUACJA EX-ANTE AKTUALIZACJI STRATEGII ROZWOJU GMINY STRZYŻÓW NA LATA 2022-2030	158
22. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA STRATEGII	163
SPIS TABEL	170
SPIS WYKRESÓW	170
SPIS RYSUNKÓW.....	171

1. WSTĘP

Jednym z najważniejszych zadań samorządu gminnego jest skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych i gospodarczych, z jednoczesnym uwzględnieniem uwarunkowań zewnętrznych. Oprócz bieżącego reagowania na potrzeby mieszkańców, kluczowe staje się wyznaczanie długofalowych celów i konsekwentne dążenie do ich realizacji.

Podstawowym narzędziem w tym procesie jest strategia rozwoju, która stanowi zbiór priorytetów i kierunków działań, a także wytyczne do opracowywania innych dokumentów programowych w zakresie polityk publicznych. Dokument ten ma najwyższą rangę w systemie planowania strategicznego gminy i musi być spójny z dokumentami wyższego szczebla – strategią powiatu, województwa oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego.

Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 jest kluczowym dokumentem planistycznym i kierunkowym. Określa długofalowe cele społeczno-gospodarcze gminy, sposoby ich realizacji oraz zasady racjonalnego gospodarowania zasobami lokalnymi. Przy jej opracowaniu uwzględniono wyzwania współczesności, takie jak zmiany gospodarcze, demograficzne i środowiskowe.

Nowelizacja ustawy o planowaniu przestrzennym (2023 r.) oraz ustawy o samorządzie gminnym wprowadziła istotne zmiany w procesie strategicznego planowania rozwoju gminy. Do najważniejszych należą:

- opracowanie strategii – fakultatywne, ale szczególnie rekomendowane dla gmin aplikujących o środki zewnętrzne, a obowiązkowe dla gmin wchodzących w skład obszarów funkcjonalnych,
- spójność dokumentów – strategia gminna musi być zgodna z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego, strategią województwa oraz planem ogólnym gminy,
- integracja planowania przestrzennego i strategicznego – oba procesy muszą wzajemnie się uzupełniać,
- udział społeczny – obowiązkowe konsultacje z mieszkańcami i interesariuszami, oparte na diagnozie strategicznej,
- orientacja na rezultaty – wprowadzenie systemu wskaźników monitorowania i obowiązek cyklicznej aktualizacji strategii,
- podejście terytorialne i funkcjonalne – uwzględnienie obszarów strategicznej interwencji i obszarów funkcjonalnych,
- większe znaczenie strategii w decyzjach gminy – dokument staje się podstawą decyzji inwestycyjnych, przestrzennych i społecznych.

Projekt strategii został przygotowany w modelu partycypacyjno-eksperymentalnym, przy aktywnym udziale mieszkańców, przedstawicieli władz i ekspertów. W procesie prac przeprowadzono diagnozę strategiczną opartą na danych statystycznych z ostatnich 5 lat, analizie dokumentów gminnych oraz badaniach ankietowych i konsultacjach społecznych.

Dokument wyznacza cele strategiczne rozwoju w trzech wymiarach:

- społecznym,
- gospodarczym,
- przestrzennym (w tym środowiskowym).

Zapisy strategii są spójne ze strategią województwa, w szczególności w odniesieniu do obszarów strategicznej interwencji (OSI).

Ostateczny kształt aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 wynika z obowiązujących przepisów prawa, w szczególności ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. z 2026r. poz.662), zgodnie z którą strategia musi zawierać następujące elementy:

- 1) wnioski z diagnozy;
- 2) cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym;
- 3) kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;
- 4) oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia;
- 5) model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy;
- 6) ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie dotyczące:
 - zasad ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu,
 - zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
 - kierunków zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej,
 - zasad lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130),
 - zasad lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego,
 - kierunków rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej,
 - zasad lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW,
 - zasad lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
 - zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,
 - zasad kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji;

7) obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, wraz z zakresem planowanych działań;

8) obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań;

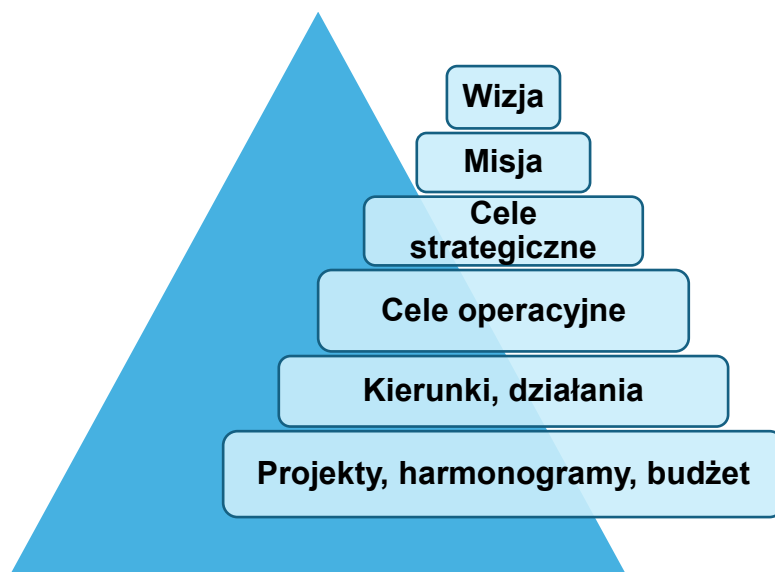
9) system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych;

10) ramy finansowe i źródła finansowania.

Podsumowując należy podkreślić, że aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 pełni funkcję **narzędzia zarządzania strategicznego**. Tworzy ona bowiem ramy rozwoju lokalnego, ułatwia planowanie inwestycji i pozyskiwanie funduszy zewnętrznych, a także pozwala mieszkańcom i inwestorom weryfikować zgodność własnych planów z kierunkami przyjętymi przez gminę. Strategia to dokument, który jest ponad podziałami politycznymi i stanowi wspólne zobowiązanie do działania na rzecz dobra wspólnego.

Zasady funkcjonowania strategii na poziomie operacyjnym obrazuje poniższa piramida strategiczna.

Rys. 1. Schemat piramidy strategicznej: diagnoza – wizja – strategia.

Źródło: Opracowanie własne

Piramida strategiczna to uporządkowana hierarchia elementów planowania rozwoju, która pozwala przejść od ogólnej wizji rozwoju gminy do konkretnych działań, budżetów i harmonogramów.

Dla gminy Strzyżów (ale też każdej gminy) można ją opisać w następujący sposób:

1. Wizja (szczyt piramidy)

- Charakter: najbardziej ogólny i aspiracyjny element.
- Opis: określa, jak gmina Strzyżów ma wyglądać w perspektywie kilkunastu lat, jakie wartości mają ją wyróżniać, w czym chce być liderem lub atrakcyjnym miejscem.
- Przykład – wypracowana formuła wizji gminy Strzyżów w aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 :

„Gmina Strzyżów w roku 2030 jest gminą świadomą swojej tożsamości i potencjałów. To gmina nowoczesna i przyjazna mieszkańcom, która harmonijnie łączy rozwój gospodarczy z poszanowaniem dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Jest miejscem atrakcyjnym do życia, pracy i inwestowania, wspierającym aktywność społeczną, przedsiębiorczość oraz rozwój kompetencji mieszkańców, opartym na dobrych relacjach sąsiedzkich i odpowiedzialnym zarządzaniu przestrzenią.”

2. Misja

- Charakter: bardziej praktyczna niż wizja – wyjaśnia po co gmina działa, jaka jest jej główna rola i sens funkcjonowania samorządu.
- Opis: definiuje zadania samorządu wobec mieszkańców, partnerów gospodarczych i gości.
- Przykład - wypracowana formuła misji gminy Strzyżów w aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 :

„Misją Gminy Strzyżów jest trwale podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez zrównoważony rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny, oparty na bezpieczeństwie, dostępności usług publicznych, ochronie środowiska oraz aktywnym partnerstwie samorządu, mieszkańców i sektora gospodarczego.”

3. Cele strategiczne

- Charakter: główne priorytety rozwoju wyznaczające obszary, w których gmina chce osiągnąć trwałe efekty.
- Opis: cele są mierzalne w długim okresie (np. 10–15 lat), spójne z wizją i misją.
- Przykłady:
 - Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i technicznej,
 - Wzrost atrakcyjności turystycznej i kulturalnej gminy,
 - Wzmocnienie kapitału społecznego i poprawa jakości usług publicznych,
 - Rozwój przedsiębiorczości lokalnej i rynku pracy.

4. Cele operacyjne

- Charakter: uszczegółowienie celów – wskazanie, jakimi ścieżkami gmina będzie do nich dążyć.

- Opis: cele operacyjne są bardziej szczegółowe, ale nadal ogólne – wskazują typy działań, nie konkretne projekty.

5. Kierunki, działania

- Charakter: programy realizacji celów strategicznych i operacyjnych.
- Opis: określają szczegółowe obszary interwencji, wskaźniki, odpowiedzialne jednostki i źródła finansowania.

6. Projekty, harmonogramy i budżety (podstawa piramidy)

- Charakter: najbardziej szczegółowy poziom.
- Opis: projekty to konkretne inwestycje i działania, zaplanowane w czasie i ujęte w kosztorysy.

Podsumowanie:

Piramida strategiczna dla gminy Strzyżów działa od poziomu ogólnego (wizja, misja) do szczegółowego (projekty i budżety). Każdy poziom wspiera ten wyżej usytuowany – projekty realizują plany, plany przekładają kierunki na działania, kierunki wspierają cele strategiczne, a te razem służą misji i wizji.

Do głównych materiałów źródłowych, stanowiących materiał analityczny i podstawę opracowania aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 :

- dane Głównego Urzędu Statystycznego;
- dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa
- dane i informacje pozyskane z samorządu gminy i jednostek mu podległych;
- treści udostępniane na oficjalnych stronach internetowych instytucji i podmiotów cytowanych w diagnozie i strategii;
- dane publikowane na serwisach Związku Miast Polskich (Monitor Rozwoju Lokalnego, System Analiz Samorządowych);
- wnioski z badań ankietowych;
- Strategia Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030;
- wnioski zebrane na podstawie przekazanych przez podmioty fiszek projektowych;
- wnioski z dyskusji podczas spotkań informacyjnych i warsztatów grupowych;
- inne dokumenty strategiczne gminy i oraz ponadlokalne,

Proces prac związanych z przygotowaniem, opracowaniem i wdrożeniem aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 ma charakter partycypacyjny.

Do realizacji powyższego zadania zostali włączeni mieszkańcy gminy, pracownicy Urzędu Miejskiego w Strzyżowie, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, szkoły, Radni Rady Miejskiej, rady sołeckie itp.

Tab. 1. Wykaz działań przy konstrukcji strategii rozwoju gminy

Etap	Działanie
1.	Przygotowanie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Wyciągnięcie wniosków dla przygotowania strategii.
2.	Ankietowanie mieszkańców, analiza ankiet. Przygotowanie Analizy SWOT.
3.	Uchwała Rady Miejskiej w Strzyżowie , określająca szczegółowy tryb i harmonogram opracowania projektu strategii rozwoju gminy, w tym tryb konsultacji.
4.	Opracowanie projektu strategii rozwoju gminy.
5.	Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu strategii/Przygotowanie wniosku o odstąpienie od strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu
6.	Konsultacje projektu strategii rozwoju gminy w szczególności z: sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, mieszkańcami gminy oraz z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.
6.	Ewaluacja trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii rozwoju.
7.	Przedłożenie projektu strategii rozwoju gminy zarządowi województwa w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie podkarpackim określonych w strategii rozwoju województwa.
8.	Przyjęcie aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 przez Radę Miejską w Strzyżowie w drodze uchwały.

Źródło: Opracowanie własne

2. WNIOSKI Z DIAGNOZY ORAZ PRZEPROWADZONEGO ANKIETOWANIA

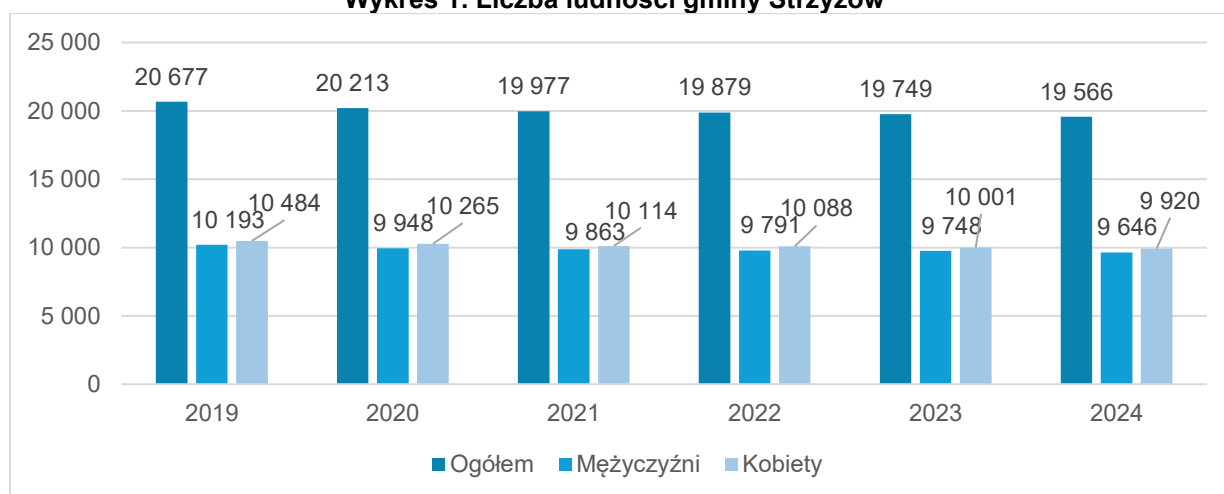
Wnioski z diagnozy strategicznej przeprowadzonej dla potrzeb aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030

I. Wnioski na poziomie społecznym

Sytuacja społeczna gminy jest determinowana przez silne kontrasty: z jednej strony gmina posiada rozbudowaną infrastrukturę usług publicznych i wysoką aktywność kulturalną, z drugiej zaś zmagają się z głębokimi problemami demograficznymi.

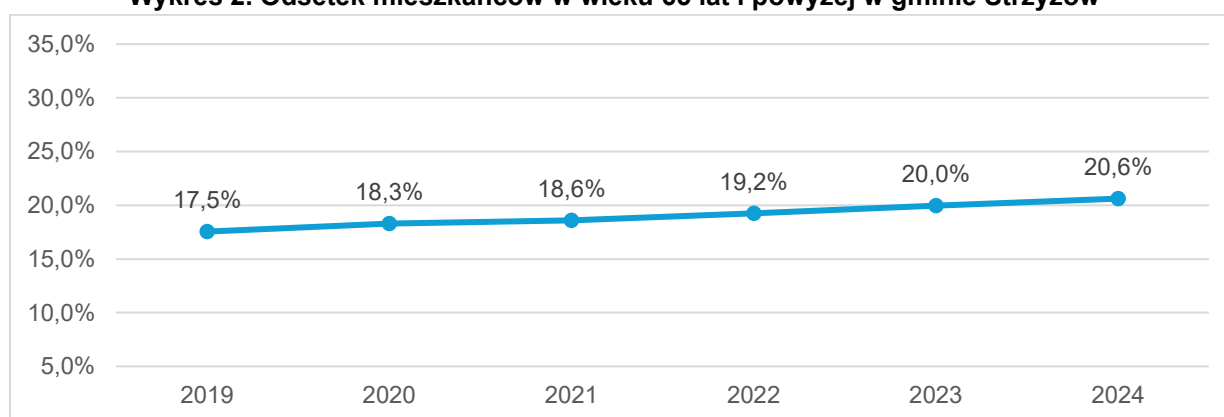
- **Depopulacja i starzenie się społeczeństwa:** Gmina znajduje się w fazie stałego spadku liczby mieszkańców (z 20 677 w 2019 r. do 19 566 w 2024 r.).

Wykres 1. Liczba ludności gminy Strzyżów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Wykres 2. Odsetek mieszkańców w wieku 65 lat i powyżej w gminie Strzyżów

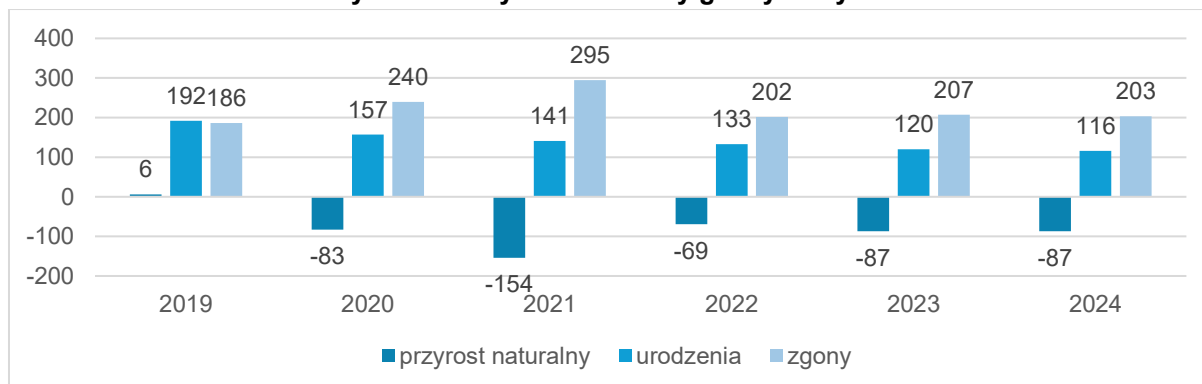

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Osób starszy na terenie gminy przybywa, a to rodzi dla władz gminy szereg wyzwań, tym bardziej, że dane statystyczne wskazują, iż odsetek ludzi powyżej 65 roku życia jest nieco wyższy aniżeli w powiecie strzyżowskim oraz województwie podkarpackim.

- **Niepokojącym trendem jest ujemny przyrost naturalny**, który od 2020 r. pogłębia ubytek ludności (łącznie -474 osoby w latach 2019–2024). Udział osób w wieku 65+ wzrósł do 20,6%, co jest wskaźnikiem wyższym niż średnia dla powiatu i województwa.

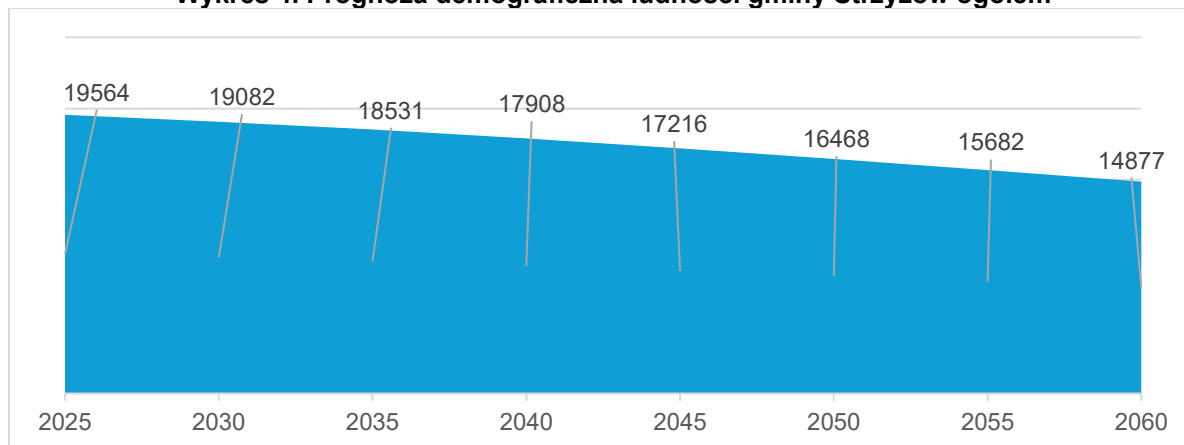
Wykres 3. Przyrost naturalny gminy Strzyżów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Wykres poniżej przedstawia **prognozowaną liczbę ludności w gminie Strzyżów w latach 2025–2060**.

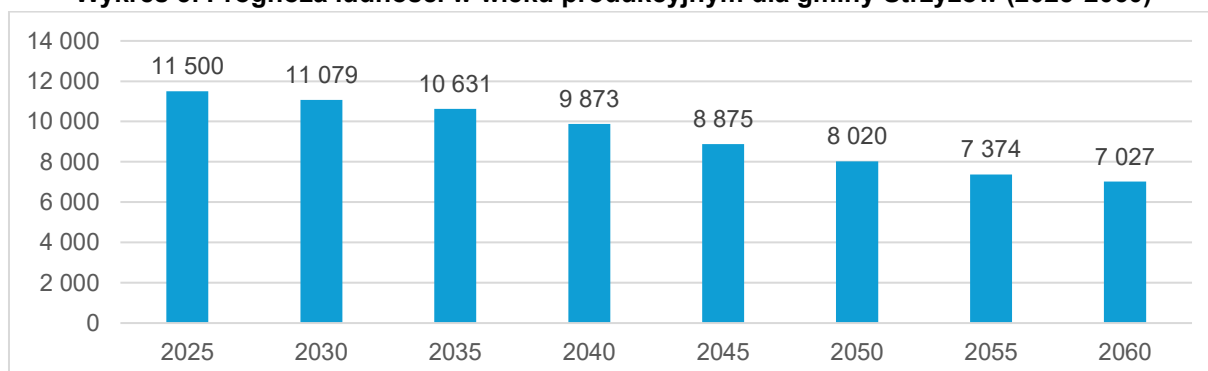
Wykres 4. Prognoza demograficzna ludności gminy Strzyżów ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Nie napawają optymizmem dane dotyczące progностyczne dotyczące ludności w wieku produkcyjnym:

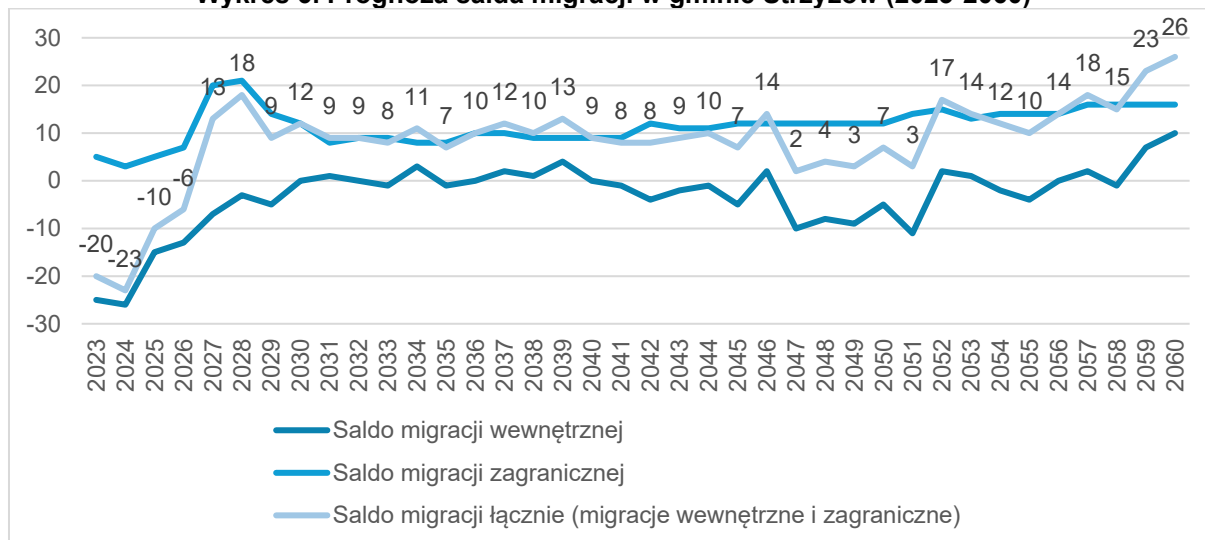
Wykres 5. Prognoza ludności w wieku produkcyjnym dla gminy Strzyżów (2025-2060)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

- **Saldo migracji** to niezwykle ważny wskaźnik, który stanowi różnicę pomiędzy liczbą osób napływających na teren gminy a liczbą osób z niego odpływających w danym okresie (najczęściej w ciągu roku). Prognozy dotyczące salda migracji:

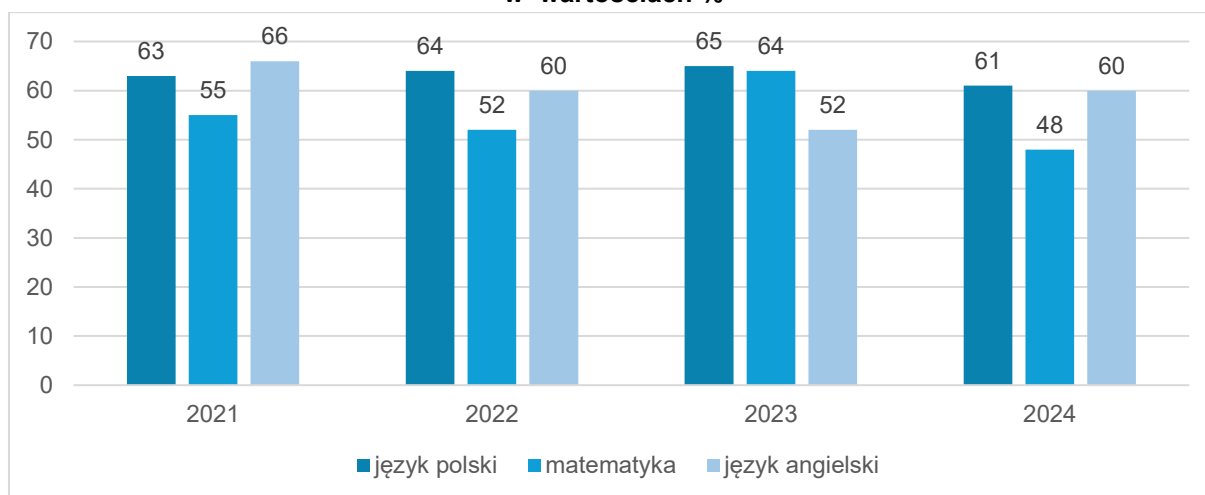
Wykres 6. Prognoza salda migracji w gminie Strzyżów (2023-2060)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

- Od około 2027 roku obserwowany jest jednak **wyraźny wzrost salda migracji zagranicznej**, które przyjmuje wartości dodatnie, kompensując negatywne skutki odpływu wewnętrznego. W kolejnych latach, aż do połowy stulecia, prognozuje się stabilizację bilansu migracyjnego – zarówno odpływ, jak i napływ ludności będą się utrzymywać na zbliżonym poziomie.
- **Wysoka ocena usług edukacyjnych i opiekuńczych:** Mieszkańcy bardzo dobrze oceniają dostępność szkół i przedszkoli (ponad 83% pozytywnych ocen w przeprowadzonym ankietowaniu).

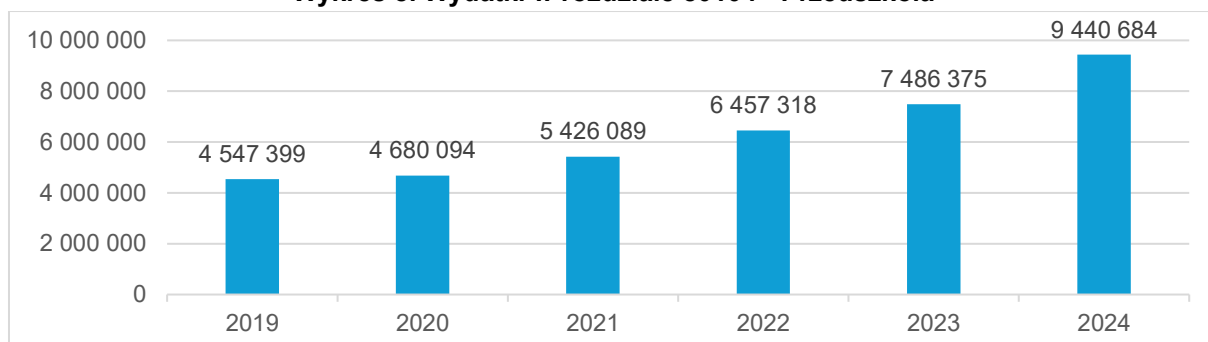
Wykres 7. Wyniki egzaminów ósmoklasisty w latach 2021-2024 w gminie Strzyżów w wartościach %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OKE Kraków

Gmina odnosi sukcesy w rozwoju opieki żłobkowej – odsetek dzieci objętych tą formą opieki wzrósł z ok. 6% w 2019 r. do ponad 23% w 2024 r., co sprzyja aktywności zawodowej rodziców.

Wykres 8. Wydatki w rozdziale 80104 - Przedszkola

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

- **Wyzwania ochrony zdrowia i problematyka uzależnień:** Choć wydatki na ochronę zdrowia na mieszkańca są wyższe niż w powiecie, mieszkańcy wskazują w ankietach na potrzebę dalszej poprawy dostępności usług specjalistycznych. Jako kluczowy problem społeczny zidentyfikowano **alkoholizm**, co potwierdzają również statystyki wojewódzkie dotyczące zaburzeń psychicznych.
- **Aktywność kulturalna i sportowa:** Strzyżów dysponuje ponadprzeciętną bazą sportowo-rekreacyjną (m.in. Pływalnia „Otylia”, stok narciarski, stadion sportowy). Od 2021 r. odnotowuje się dynamiczny wzrost liczby uczestników wydarzeń kulturalnych, co świadczy o silnym kapitale społecznym i potrzebie integracji.

II. Wnioski na poziomie gospodarczo- infrastrukturalnym

Gospodarka gminy opiera się na stabilnych finansach publicznych i mikroprzedsiębiorczości, jednak barierą pozostaje strukturalne bezrobocie oraz niskie płace.

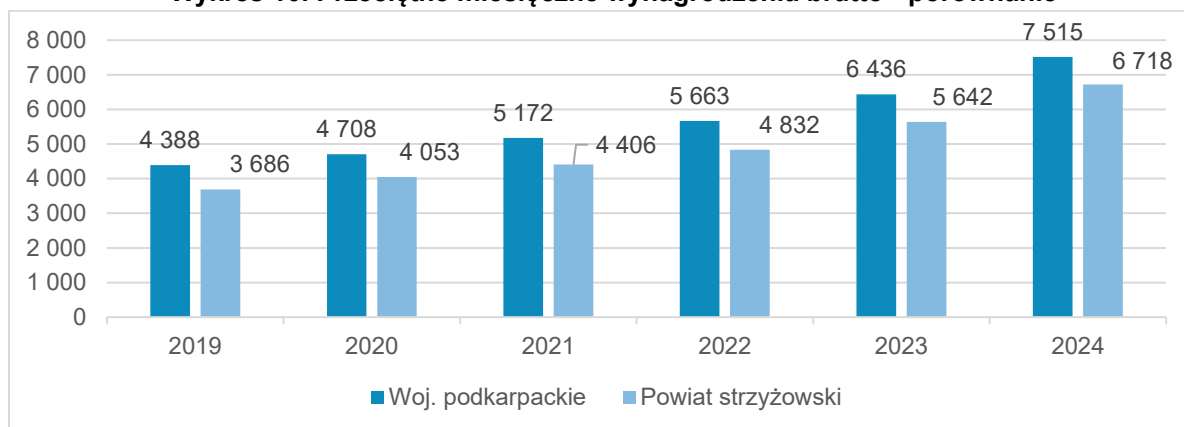
- **Dominacja mikroprzedsiębiorczości:** Gmina charakteryzuje się wyższym poziomem przedsiębiorczości niż powiat – na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 13 osób prowadzących działalność gospodarczą. Dominują podmioty małe (do 9 pracowników), co daje gospodarce elastyczność, ale ogranicza powstawanie dużej liczby stabilnych miejsc pracy w przemyśle.
- **Trudna sytuacja na rynku pracy:** Głównym problemem gospodarczym wskazywanym przez mieszkańców są **niskie zarobki oraz brak atrakcyjnych ofert pracy** – wskazuje na to spora ilość ankietowanych osób.

Wykres 9. Ocena sytuacji na rynku pracy w gminie Strzyżów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankietowania

Wykres 10. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto - porównanie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

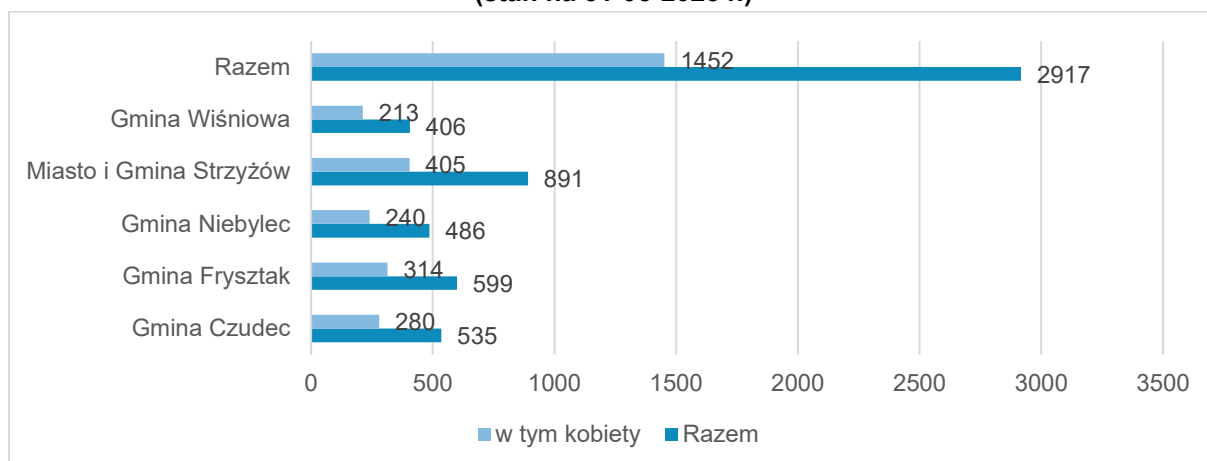
- **Stopa bezrobocia** w powiecie (ponad 16%) jest znacznie wyższa od średniej wojewódzkiej i krajowej, co wymusza migracje zarobkowe młodych ludzi
- **Z pozyskanych danych wynika, że stopa bezrobocia** na terenie powiatu strzyżowskiego w tym na terenie gminy Strzyżów jest o wiele wyższa niż w województwie podkarpackim oraz kraju.

Tab. 2. Stopa bezrobocia – porównanie powiat – województwo - Polska

Stopa bezrobocia 2025 r. (%)			
Miesiąc	Powiat strzyżowski	Województwo Podkarpackie	Polska
Styczeń	18,1	9,1	5,4
Luty	17,5	9,1	5,4
Marzec	17,1	8,8	5,3
Kwiecień	16,6	8,6	5,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Wykres 11. Bezrobotni ogółem zarejestrowani wg podziału na gminy powiatu strzyżowskiego (stan na 31-05-2025 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

- **Instalacje wodociągowe:** W ostatnich kilku latach obserwujemy wzrost liczby przyłączy wodociągowych oraz długości sieci wodociągowej na terenie gminy Strzyżów, a co za tym idzie rosnące zapotrzebowanie na wodę, niezbędne będzie kontynuowanie rozbudowy infrastruktury wodociągowej, należy przewidzieć budowę nowych ujęć wody, zbiorników wody czystej, stacji uzdatniania wody oraz rozbudowę systemu wodociągowego w celu zapewnienia nieprzerwanych dostaw dobrej jakościowo wody pitnej do odbiorców. Dla zapewnienia dostaw wody pitnej na terenie gminy Strzyżów należy stale modernizować i rozbudowywać istniejącą infrastrukturę wodociągową.

Infrastruktura energetyczna: W zapotrzebowaniu na energię elektryczną szacuje się że zapotrzebowanie to będzie stale rosło, w związku ze wzrostem liczby ludności na terenie gminy. Potrzeby te będą pokrywane z istniejącej na terenie gminy infrastruktury, jednakże należy mieć na uwadze jej modernizację. Istniejąca infrastruktura energetyczna pozwala na zabezpieczenie potrzeb Gminy Strzyżów, warto zwrócić uwagę na możliwość zlokalizowania na terenie Gminy lokalnego źródła wytwórczego, czy zapewnienie obiektom gminnym częściowego zabezpieczenia w zakresie energii elektrycznej poprzez np. panele fotowoltaiczne, czy inne źródła energii odnawialnej.

- **Deficyty infrastruktury kanalizacyjnej:** Istnieje rażąca dysproporcja w skanalizowaniu gminy. O ile miasto jest skanalizowane w 78,1%, o tyle **średnia dla całej gminy wynosi zaledwie 42,8%**. Ponad połowa mieszkańców nadal korzysta ze zbiorników bezodpływowych, co przy niemal pełnym zwodociągowaniu miasta i części sołectw stanowi wyzwanie ekologiczne.

System kanalizacji sanitarnej w gminie Strzyżów charakteryzuje się ograniczonym zasięgiem przestrzennym, koncentrującym się głównie w mieście Strzyżów oraz wybranych miejscowościach wiejskich, co powoduje utrzymywanie się znacznych obszarów nieskanalizowanych. W latach 2020–2024 obserwowany był systematyczny rozwój infrastruktury kanalizacyjnej, wyrażający się wzrostem długości sieci, liczby przyłączy oraz liczby ludności korzystającej z kanalizacji sanitarnej, jednak tempo tego rozwoju pozostaje umiarkowane w relacji do potrzeb gminy miejsko-wiejskiej.

Poziom skanalizowania gminy Strzyżów, mimo że wyższy niż średnia dla powiatu strzyżowskiego, nadal oznacza, że ponad połowa mieszkańców gminy pozostaje poza zbiorczym systemem odprowadzania ścieków, szczególnie na obszarach wiejskich. Funkcjonujące na terenie gminy dwie komunalne oczyszczalnie ścieków zapewniają podstawową obsługę istniejącego systemu kanalizacyjnego oraz systemu dowozu ścieków, stanowiąc kluczowy element gospodarki ściekowej gminy.

- **Sieć gazowa:** Dostępność gazu ziemnego na terenie gminy wzmocniona jest przez przebieg gazociągów przesyłowych o znaczeniu ponadlokalnym, stanowiących element krajowego systemu przesyłowego, a także przez funkcjonowanie stacji redukcyjno-pomiarowych, co zapewnia stabilne warunki zasilania sieci dystrybucyjnej.

Gaz ziemny pełni istotną rolę w bilansie energetycznym gospodarstw domowych, w szczególności jako jedno z podstawowych źródeł energii cieplnej, czego wyrazem jest rosnąca liczba gospodarstw wykorzystujących gaz do ogrzewania mieszkań. Rozwój infrastruktury gazowej nie jest równomierny przestrzennie, a poza zasięgiem sieci pozostają pojedyncze sołectwa, co wskazuje na utrzymujące się zróżnicowanie dostępności infrastruktury technicznej w skali gminy. Po 2022 r. obserwuje się rozbieżność pomiędzy rosnącą dostępnością sieci gazowej a spadkiem zużycia gazu, co może świadczyć o zmianach zachowań odbiorców, racjonalizacji zużycia energii oraz wpływie czynników zewnętrznych, w tym uwarunkowań rynkowych i kosztowych. Znaczenie infrastruktury gazowej w gminie należy rozpatrywać w kontekście postępującej transformacji energetycznej, w tym jako element systemu przejściowego, wymagający powiązania z działaniami na rzecz poprawy efektywności energetycznej oraz rozwoju odnawialnych źródeł energii.

- **Budżet gminy wykazuje silną tendencję wzrostową** (rekordowe 129,9 mln zł dochodów w 2024 r.). Jednak struktura dochodów wskazuje na dużą zależność od budżetu państwa – aż **42% dochodów stanowią subwencje** (Różne rozliczenia).
- **Największym obciążeniem budżetu pozostaje oświata (37,4% wydatków).**
- **Potencjał turystyczny jako szansa:** Dzięki bogatemu dziedzictwu (np. Tunel schronowy, Muzeum Samorządowe) oraz walorom przyrodniczym, turystyka jest postrzegana jako jeden z kluczowych kierunków rozwoju (17,2% wskazań ankietowanych mieszkańców jako priorytet 2035).

III. Wnioski na poziomie przestrzenno-środowiskowym

Sfera przestrzenna gminy znajduje się w momencie przełomowym dzięki strategicznym inwestycjom transportowym, ale wymaga pilnych działań w zakresie infrastruktury sanitarnej.

- **Rewolucja komunikacyjna (S19 i PKA):** Budowa drogi ekspresowej **S19 (Via Carpatia)** z węzłem w Żarnowej oraz funkcjonowanie Podkarpackiej Kolei Aglomeracyjnej (PKA) to najważniejsze impulsy rozwojowe, które znacząco poprawią dostępność do Rzeszowa i zwiększą atrakcyjność inwestycyjną gminy,
- **Wysoka jakość środowiska i ochrona krajobrazu:** Aż 29% powierzchni gminy zajmują lasy, a liczne obszary są objęte ochroną (Natura 2000, Parki Krajobrazowe).

Wyznaczenie trzech krajobrazów priorytetowych (Wisłok, Rejon Węglówki, Dolina Stobnicy) nakłada na gminę obowiązek szczególnej dbałości o ład przestrzenny i ograniczenie niekontrolowanej zabudowy w tych rejonach.

- **Efektywność energetyczna i OZE:** Gmina Strzyżów dysponuje zróżnicowanym potencjałem rozwoju odnawialnych źródeł energii, wynikającym z uwarunkowań przyrodniczych, rolniczych oraz struktury przestrzennej, przy czym potencjał ten w dużej mierze pozostaje obecnie niewykorzystany. Najbardziej realnym i dostępnym kierunkiem rozwoju OZE w skali lokalnej jest energetyka słoneczna, w szczególności w formie instalacji fotowoltaicznych o charakterze rozproszonym, prosumenckim i komunalnym, dostosowanych do lokalnego zapotrzebowania energetycznego. Istotny potencjał rozwojowy występuje również w zakresie wykorzystania biomasy oraz biogazu rolniczego, związany z rolniczym charakterem obszaru, jednak jego zagospodarowanie wymaga odpowiednich uwarunkowań organizacyjnych, infrastrukturalnych i ekonomicznych. Możliwości rozwoju energetyki geotermalnej na terenie gminy są obiecujące w kontekście wykorzystania ciepła do celów grzewczych, zwłaszcza w systemach lokalnych i rozproszonych, natomiast ich realizacja zależy od dalszych analiz technicznych i ekonomicznych. Rozwój energetyki wiatrowej i wodnej w gminie Strzyżów jest w istotnym stopniu ograniczony przez uwarunkowania środowiskowe, krajobrazowe i przestrzenne, co powoduje, że źródła te mają marginalne znaczenie w lokalnym miksie energetycznym. Gmina posiada wysoki potencjał techniczny dla energetyki geotermalnej (ponad 10 MW) oraz słonecznej (26-35 MW w skali powiatu).
- **Jakość powietrza w gminie:** Jakość powietrza w gminie Strzyżów w 2024 r., w odniesieniu do obowiązujących poziomów dopuszczalnych i docelowych, należy ocenić jako dobrą, bez stwierdzonych lokalnych przekroczeń norm dla pyłu PM₁₀, PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu. Gmina Strzyżów funkcjonuje w ramach strefy podkarpackiej, dla której odnotowano przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz celu długoterminowego dla ozonu, co skutkuje objęciem gminy działaniami wynikającymi z Programu ochrony powietrza, mimo braku lokalnych przekroczeń. Dominującym źródłem emisji zanieczyszczeń powietrza na terenie gminy pozostaje sektor komunalno-bytowy, związany z indywidualnymi systemami ogrzewania budynków, powodującymi sezonowy wzrost stężeń pyłów i benzo(a)pirenu. Istotny, choć wtórny, wpływ na jakość powietrza mają emisje komunikacyjne, emisje związane z działalnością rolniczą oraz napływ zanieczyszczeń z terenów sąsiednich. Utrzymujące się w ostatnich latach korzystne trendy w zakresie stężeń pyłu PM_{2,5} wskazują na stopniową poprawę jakości powietrza w skali regionalnej, co stanowi pozytywne tło dla dalszych działań lokalnych. Jakość powietrza w gminie Strzyżów pozostaje wrażliwa na zmiany w sposobach ogrzewania budynków oraz intensywność ruchu drogowego, co powinno być uwzględniane w długofalowej polityce rozwojowej i energetycznej gminy.
- **Tereny zagrożone powodzią:** Walory krajobrazowe gminy wymagają uwzględniania w kształtowaniu polityki przestrzennej gminy. Tereny cenne przyrodniczo należy chronić poprzez ograniczenia w zabudowie. Szczególnej uwagi wymaga dolina rzeki Wisłok. Działania planistyczne powinny zmierzać do zachowania jej naturalnego charakteru, ciągłości korytarzy ekologicznych oraz ograniczania presji inwestycyjnej, zwłaszcza na terenach zagrożonych powodzią. Jednocześnie wskazane jest promowanie rozwiązań opartych na przyrodzie, sprzyjających retencji wód, ochronie bioróżnorodności oraz podnoszeniu odporności gminy na skutki zmian klimatu, przy

jednoczesnym umożliwieniu zrównoważonego i odpowiedzialnego wykorzystania walorów krajobrazowych dla celów rekreacyjnych i edukacyjnych. Dążenie do zachowania korytarzy ekologicznych mających znaczenie ponadlokalne, w celu utrzymania różnorodnej flory i fauny, co stanowi istotny element ochrony bioróżnorodności oraz prawidłowego funkcjonowania ekosystemów w skali lokalnej i regionalnej. Jednocześnie wskazane jest podejmowanie działań służących renaturyzacji i wzmacnianiu istniejących połączeń przyrodniczych, m.in. poprzez zachowanie zadrzewień śródpolnych, odtwarzanie naturalnych dolin rzecznych, ochronę terenów podmokłych oraz zwiększanie udziału zieleni naturalnej. Realizacja celu przyczyni się do poprawy stanu środowiska przyrodniczego, zwiększenia odporności ekosystemów na presję antropogeniczną oraz podniesienia jakości życia mieszkańców gminy Strzyżów. Dla zredukowania negatywnych skutków zmian klimatu, należy dążyć do zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych, w tym ochrony lasów, gleb i wód, a także ograniczania emisji gazów cieplarnianych, zwiększania efektywności energetycznej, rozwoju odnawialnych źródeł energii, wzmacniania retencji krajobrazowej oraz wdrażania działań adaptacyjnych podnoszących odporność ekosystemów. Stosowanie polityki zrównoważonego rozwoju w tym dążenie do ochrony gleb o wysokich klasach bonitacyjnych poprzez ograniczanie presji urbanizacyjnej na terenach gdzie one występują.

- **Krajobraz:** Gmina Strzyżów charakteryzuje się wysoką różnorodnością krajobrazową, wynikającą z położenia w obrębie mezoregionów Pogórza Strzyżowskiego i Pogórza Dynowskiego oraz współwystępowania krajobrazów dolinnych, rolniczych, leśnych i osadniczych. Krajobrazy mozaikowe i wiejskie stanowią dominujący element struktury krajobrazowej gminy i są istotnym nośnikiem lokalnej tożsamości przestrzennej oraz dziedzictwa kulturowego obszarów wiejskich. Dolina rzeki Wisłok oraz doliny jej dopływów pełnią kluczowe funkcje przyrodnicze, krajobrazowe i hydrologiczne, a jednocześnie należą do obszarów szczególnie wrażliwych na presję inwestycyjną i przekształcenia przestrzenne. Kompleksy leśne zlokalizowane głównie w północnych i południowo-wschodnich częściach gminy cechują się relatywnie wysokim stopniem naturalności i pełnią ważne funkcje ochronne, ekologiczne oraz rekreacyjne. Krajobraz miejski Strzyżowa, jako jedyne miasto w powiecie, stanowi ważny element struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy i pełni rolę lokalnego centrum usługowego i administracyjnego.

Na terenie gminy zidentyfikowano krajobrazy priorytetowe, których ochrona i właściwe kształtowanie powinny stanowić istotne uwarunkowanie dla dalszej polityki przestrzennej i rozwojowej gminy. Do głównych zagrożeń krajobrazowych należą rozpraszanie zabudowy na obszarach wiejskich, presja inwestycyjna w dolinach rzecznych oraz przekształcanie tradycyjnych form użytkowania gruntów. Zachowany w znacznej części czytelny układ krajobrazowy oraz wysoki potencjał przyrodniczy i krajobrazowy gminy stanowią ważny zasób rozwojowy, szczególnie w kontekście rozwoju funkcji rekreacyjnych, turystycznych i mieszkaniowych.

Podsumowując:

Analiza uwarunkowań społecznych, gospodarczych oraz przestrzenno-środowiskowych wskazuje, że gmina Strzyżów stoi przed istotnymi wyzwaniami demograficznymi i gospodarczymi, które mogą wpływać na tempo jej rozwoju w najbliższych dekadach. Spadek liczby ludności, starzenie się społeczeństwa oraz utrzymujące się wysokie bezrobocie wymagają prowadzenia aktywnej polityki społecznej i gospodarczej, ukierunkowanej na tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy, poprawę jakości usług publicznych oraz wzmocnienie lokalnego kapitału społecznego.

Jednocześnie gmina dysponuje znaczącymi zasobami rozwojowymi, w tym rozwiniętą infrastrukturą społeczną, rosnącą aktywnością kulturalną i sportową, a także stabilną sytuacją finansową samorządu. Istotnym impulsem rozwojowym będzie poprawa dostępności komunikacyjnej dzięki budowie drogi ekspresowej S19 oraz funkcjonowaniu Podkarpackiej Kolei Aglomeracyjnej, co może zwiększyć atrakcyjność inwestycyjną gminy oraz wzmocnić jej powiązania funkcjonalne z Rzeszowem i regionem.

Duży potencjał rozwojowy gminy wynika również z wysokiej jakości środowiska przyrodniczego, bogactwa krajobrazowego oraz dziedzictwa kulturowego, które mogą stanowić podstawę rozwoju turystyki, rekreacji i funkcji osiedleńczych. Jednocześnie konieczne jest kontynuowanie inwestycji w infrastrukturę techniczną – w szczególności w zakresie gospodarki wodno-kanalizacyjnej, energetycznej i ochrony środowiska – aby zapewnić zrównoważony rozwój całego obszaru gminy.

W perspektywie długofalowej rozwój gminy Strzyżów powinien opierać się na wzmocnieniu lokalnej przedsiębiorczości, poprawie jakości życia mieszkańców oraz racjonalnym gospodarowaniu przestrzenią i zasobami środowiska. Wykorzystanie potencjału komunikacyjnego, turystycznego i przyrodniczego, przy jednoczesnym prowadzeniu odpowiedzialnej polityki przestrzennej i społecznej, może przyczynić się do zwiększenia konkurencyjności gminy oraz poprawy jej atrakcyjności jako miejsca zamieszkania, pracy i inwestowania.

ANKIETY SONDAŻOWE GMINA STRYZÓW – ANALIZA

Na potrzeby opracowania wniosków z przeprowadzonej diagnozy wykonano również badanie ankietowe, którego wyniki zestawiono z rezultatami wcześniejszych ankiet realizowanych w ramach Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030. Celem przeprowadzenia ankiety wśród mieszkańców gminy było poznanie ich opinii, potrzeb, oczekiwań oraz pomysłów, co stanowi istotny element procesu tworzenia strategii rozwoju gminy.

Główne cele i korzyści ankietyzacji mieszkańców:

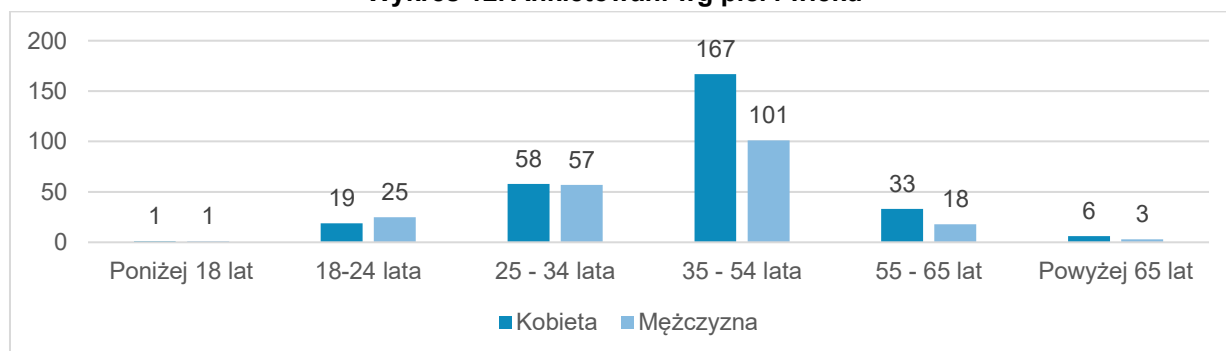
Diagnoza potrzeb i problemów społecznych
Zbieranie pomysłów i inspiracji oddolnych
Wzmacnianie partycypacji społecznej
Lepsze dopasowanie strategii do realiów lokalnych
Zwiększenie transparentności i zaufania do władz

Dla poznania opinii mieszkańców wykorzystano zarówno ankietę elektroniczną jak i ankietę papierową, dostępną w biurze obsługi interesanta. Ankiety zawierały krótkie wprowadzenie dotyczące ich celu oraz informację o ich anonimowości.

W ramach ankietyzacji przeprowadzonej wśród mieszkańców gminy Strzyżów udało się dotrzeć do 489 respondentów.

Dane metryczkowe przedstawiają się następująco:

Wykres 12. Ankietowani wg płci i wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankietowania

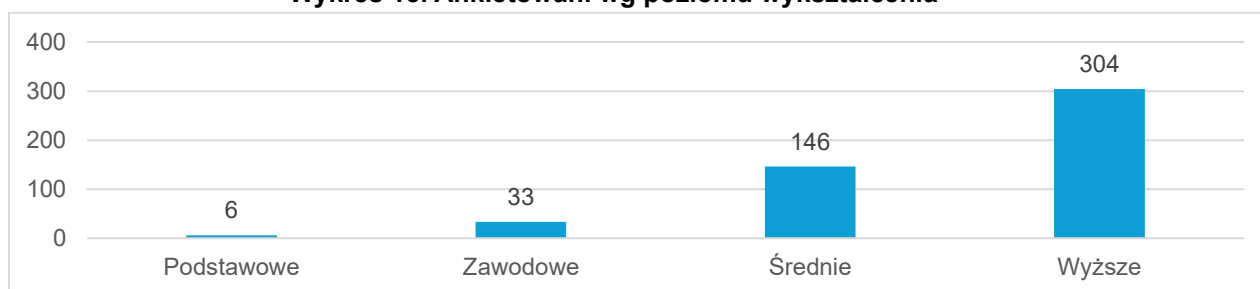
Wykres powyżej przedstawia strukturę ankietowanych według **płci i wieku**. Analiza danych pozwala zauważyć kilka istotnych tendencji:

1. Najliczniejsza grupa wiekowa:

- Zdecydowanie dominują osoby w wieku **35–54 lata** – w tej kategorii znalazło się **167 kobiet i 101 mężczyzn**, co stanowi największy udział w próbie badawczej.

- Można zatem wnioskować, że badanie objęło przede wszystkim osoby w wieku aktywności zawodowej i rodzinnej.
2. **Udział młodszych respondentów:**
 - Osób **poniżej 18 lat** jest zaledwie 2 (1 kobieta, 1 mężczyzna), co oznacza minimalny udział tej grupy w badaniu.
 - W wieku **18–24 lata** liczba ankietowanych wynosi 19 kobiet i 25 mężczyzn – młodzież i młodzi dorośli są reprezentowani, ale w ograniczonym stopniu.
 3. **Umiarkowana liczba osób w wieku 25–34 lata:**
 - W tej grupie występuje niemal pełna równowaga płci – 58 kobiet i 57 mężczyzn.
 - To druga co do wielkości grupa wiekowa, co może sugerować dobre dotarcie do młodszych dorosłych.
 4. **Starsze grupy wiekowe:**
 - Wśród osób **55–65 lat** zanotowano 33 kobiety i 18 mężczyzn.
 - Powyżej **65 lat** wzięło udział 6 kobiet i 3 mężczyzn, co wskazuje na niewielki udział seniorów w badaniu.
 5. **Struktura płci:**
 - W większości kategorii wiekowych przewagę liczebną mają kobiety, szczególnie widoczną w grupie 35–54 lata.
 - Wyjątek stanowią grupy 18–24 lata (więcej mężczyzn) oraz 25–34 lata (niemal równa liczba).

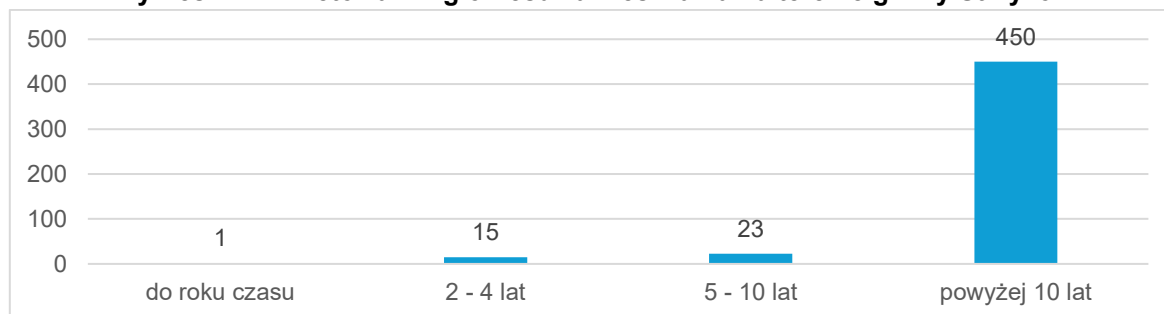
Wykres 13. Ankietowani wg poziomu wykształcenia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankietowania

Wśród 489 ankietowanych przeważała grupa osób z wyższym wykształceniem.

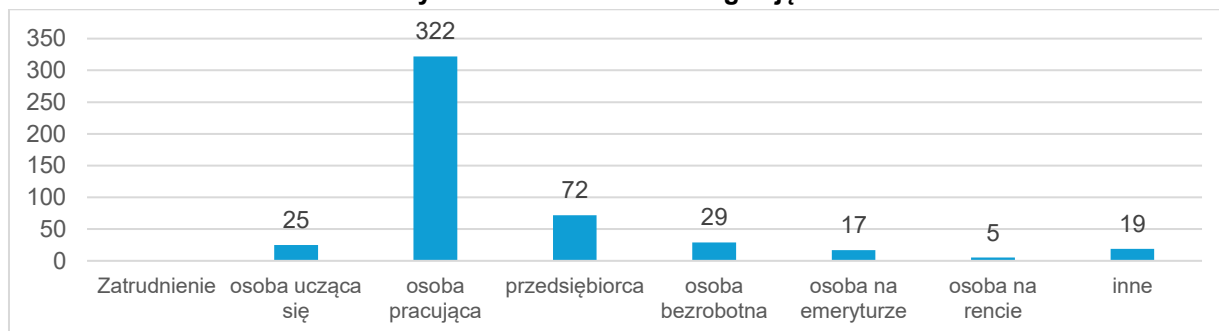
Wykres 14. Ankietowani wg okresu zamieszkania na terenie gminy Strzyżów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankietowania

Zdecydowaną większość stanowiły osoby, które na terenie gminy Strzyżów mieszkają 10 i więcej lat oraz osoby pracujące. Przedsiębiorcy byli drugą grupą respondentów pod względem liczebności (72 respondentów)

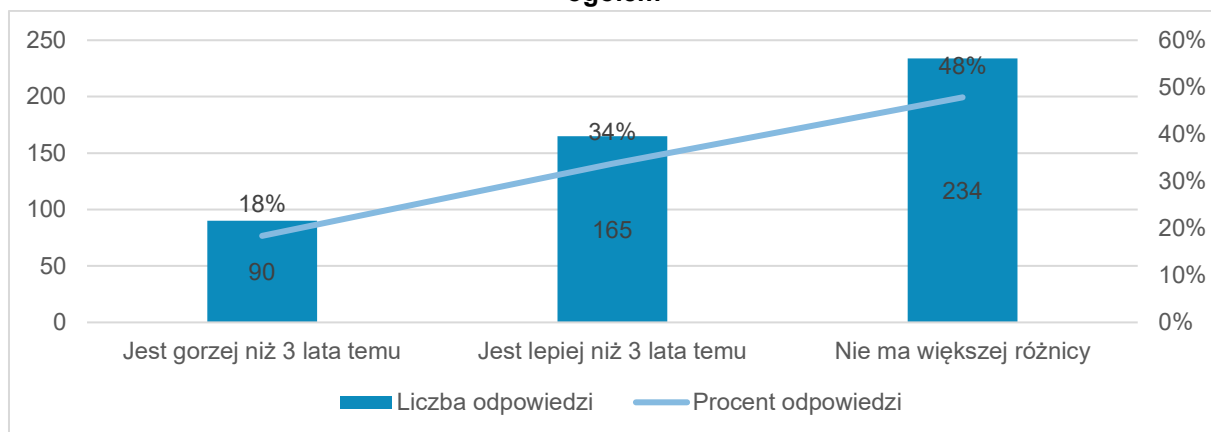
Wykres 15. Ankietowani wg zajęcia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankietowania

Pierwsze pytanie zadane respondentom brzmiało: **Czy Pani/Pana zadowolenie z życia w swojej miejscowości zmieniło się w ciągu ostatnich 3 lat? Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź:**

Wykres 16. Zmiana zadowolenia mieszkańców gminy Strzyżów z życia w ciągu ostatnich 3 lat ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankietowania

Analiza wykresu (powyżej):

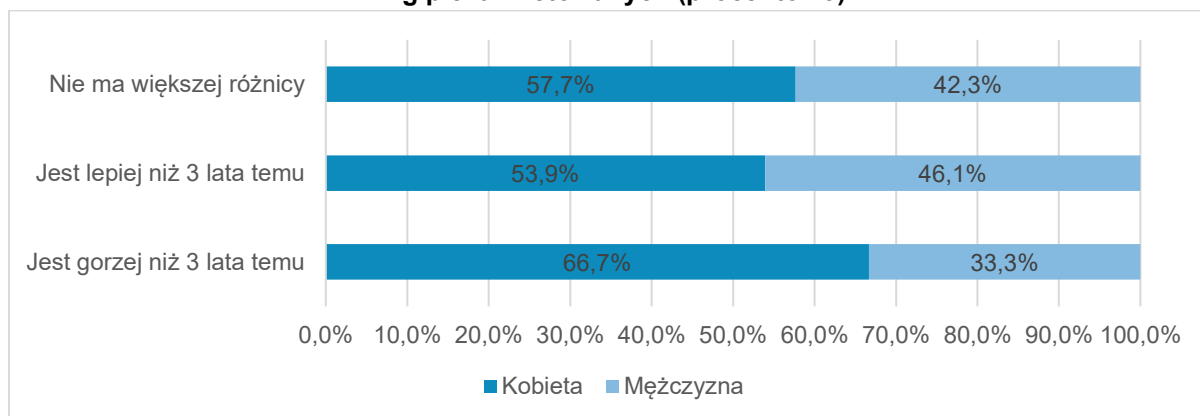
1. Największa grupa respondentów (48%) wskazała, że nie zauważa większej różnicy w poziomie zadowolenia z życia w porównaniu z sytuacją sprzed 3 lat. Odpowiedź tę wybrało 234 osoby.
 - Wskazuje to na względną stabilność nastrojów społecznych – dla wielu mieszkańców warunki życia nie uległy istotnej poprawie ani pogorszeniu.
2. 18% ankietowanych (90 osób) uważa, że jest gorzej niż 3 lata temu.
 - Pomimo że jest to najniższy wynik, warto monitorować, czy w kolejnych latach pozostaje na podobnym poziomie, ponieważ ewentualny wzrost negatywnego nastroju mógłby sugerować pogorszenie nastrojów społecznych lub rosnące niezadowolenie z lokalnych lub ogólnych warunków życia (np. ekonomicznych, infrastrukturalnych, usług publicznych).
3. 34% respondentów (165 osób) oceniło, że żyje im się lepiej niż 3 lata temu.
 - Wynik ten pokazuje, że część mieszkańców dostrzega pozytywne zmiany, które mogły wynikać np. z rozwoju lokalnej infrastruktury, inwestycji czy poprawy jakości życia.

Wnioski:

- Opinie mieszkańców są zróżnicowane, ale dominującym nastrojem jest brak wyraźnej zmiany – większość nie dostrzega ani poprawy, ani pogorszenia.
- Stosunkowo niska, ale zauważalna grupa (18%) negatywnych odpowiedzi sugeruje potrzebę analizy źródeł niezadowolenia – może to dotyczyć jakości usług publicznych, sytuacji ekonomicznej czy poziomu bezpieczeństwa.
- 34% respondentów dostrzega poprawę, co może być sygnałem, że część działań samorządu jest odbierana pozytywnie, choć ich efekty nie są jeszcze odczuwalne przez większość mieszkańców.

Wykres poniżej przedstawia zmianę zadowolenia mieszkańców gminy Strzyżów z życia w miejscowości w ciągu ostatnich 3 lat według płci ankietowanych:

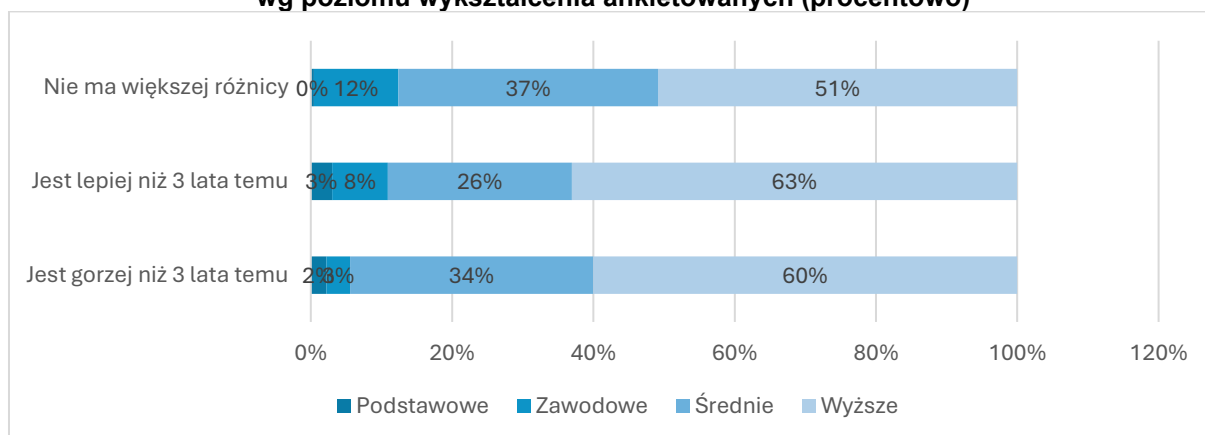
Wykres 17. Zmiana zadowolenia mieszkańców gminy Strzyżów z życia w ciągu ostatnich 3 lat wg płci ankietowanych (procentowo)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankietowania

Analiza wykresu powyżej wskazuje na fakt, że bardziej sceptycznie nastawienie do życia w swojej miejscowości prezentują kobiety.

Wykres 18. Zmiana zadowolenia mieszkańców gminy Strzyżów z życia w ciągu ostatnich 3 lat wg poziomu wykształcenia ankietowanych (procentowo)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankietowania

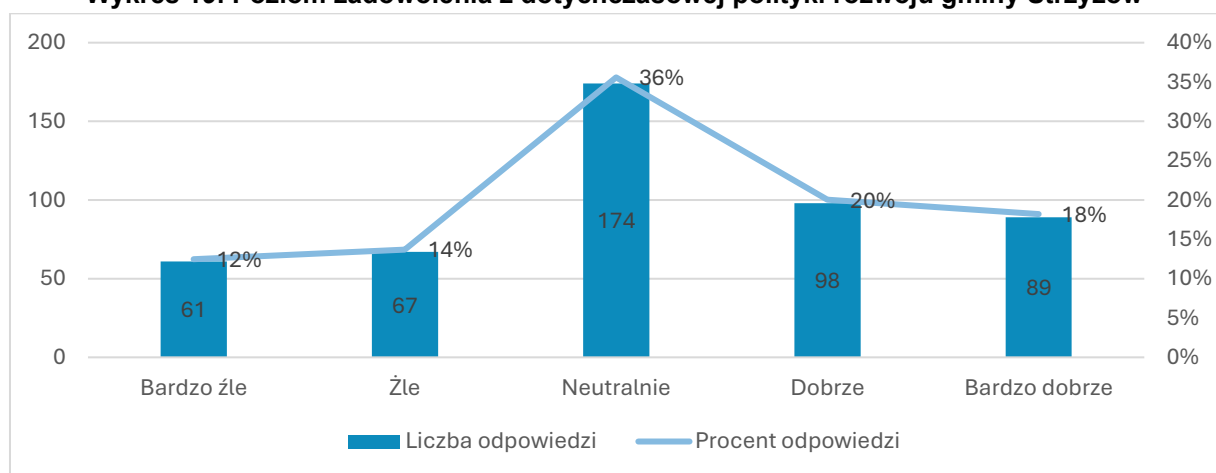
Wykresy powyżej wskazują, że osoby z wyższym wykształceniem są bardziej zadowolone z życia w swojej miejscowości aniżeli osoby z wykształceniem średnim, zawodowym czy podstawowym (reprezentowane w ankiecie w niskim procencie).

Drugie pytanie brzmiało: **Czy jest Pani/Pan zadowolona/y z dotychczasowej polityki rozwoju gminy w skali 1 - 5 (gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 „bardzo dobrze”)?**

Odpowiedzi grupy 489 respondentów prezentują wykresy poniżej:

Analiza odpowiedzi udzielonych na pytanie drugie:

Wykres 19. Poziom zadowolenia z dotychczasowej polityki rozwoju gminy Strzyżów

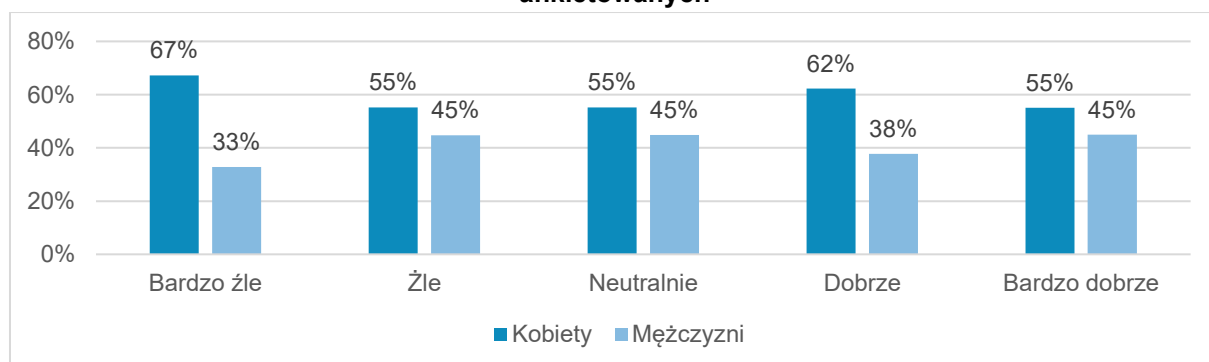

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankietowania

Jedna czwarta respondentów (26%) oceniła dotychczasową politykę rozwoju gminy Strzyżów w sposób negatywny (bardzo źle, źle). Przeważają jednak oceny pozytywne (dobrze i bardzo dobrze: łącznie 38%) oraz neutralne, co sugeruje, że polityka rozwoju prowadzona jest w sposób zadowalający dla większości społeczeństwa Gminy.

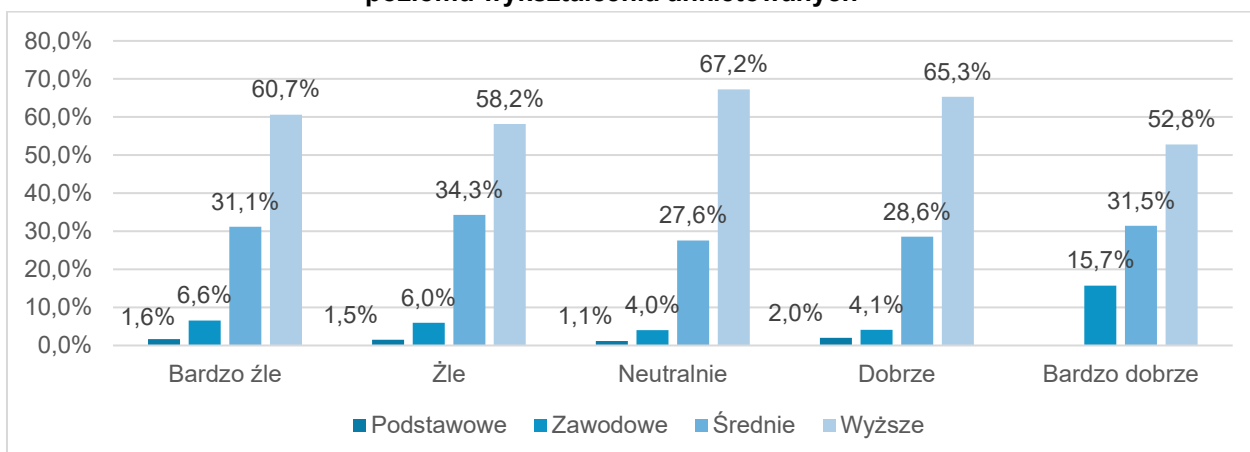
Więszymi sceptyczkami w ocenie poziomu zadowolenia z dotychczasowej polityki rozwoju gminy są kobiety.

Wykres 20. Poziom zadowolenia z dotychczasowej polityki rozwoju gminy Strzyżów wg płci ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankietowania

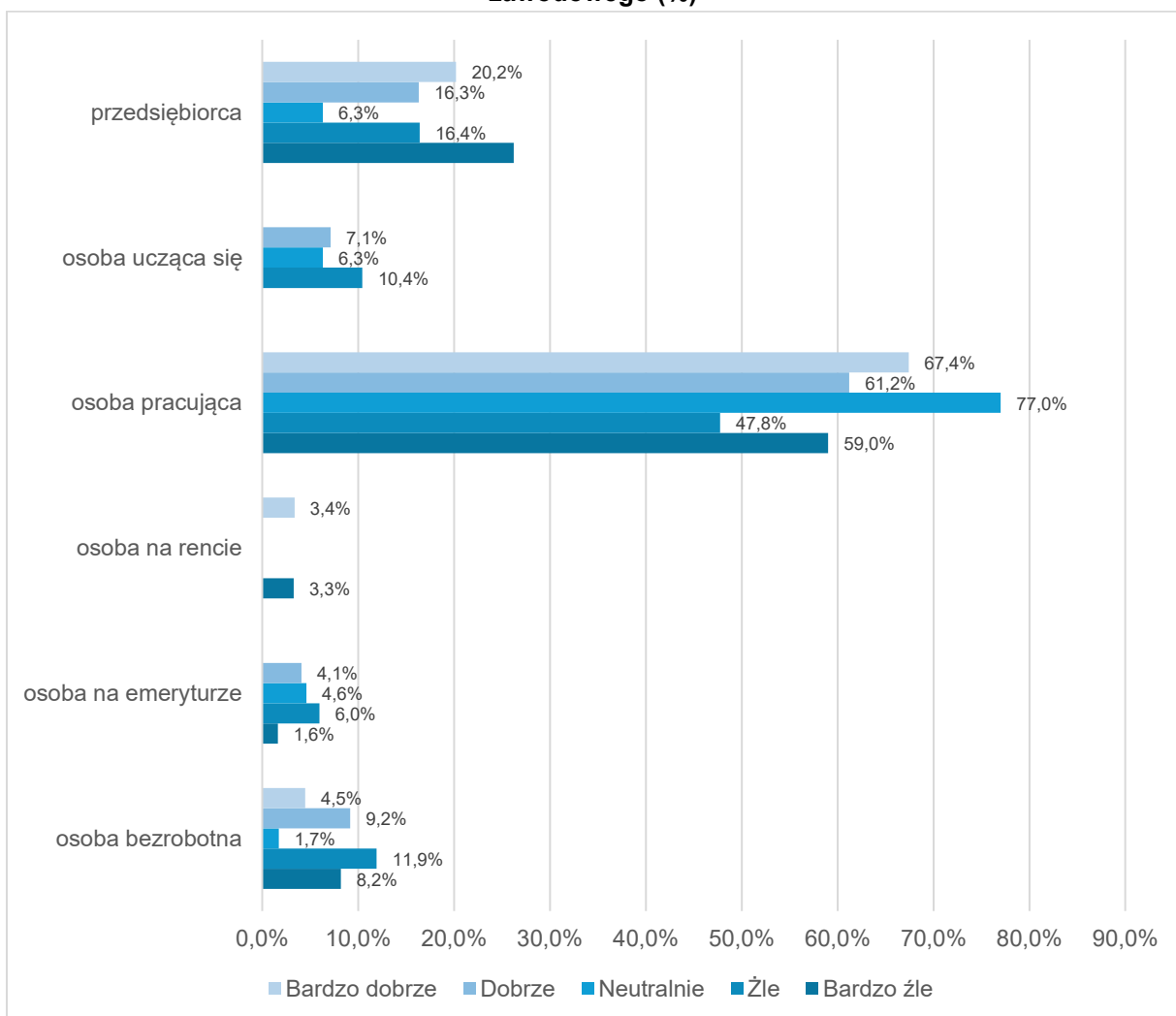
Wykres 21. Poziom zadowolenia z dotychczasowej polityki rozwoju gminy Strzyżów wg poziomu wykształcenia ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankietowania

Osoby z wyższym i średnim wykształceniem wyraziły więcej pozytywnych opinii na temat dotychczasowej polityki rozwoju gminy Strzyżów.

Wykres 22. Poziom zadowolenia z dotychczasowej polityki rozwoju gminy Strzyżów wg statusu zawodowego (%)

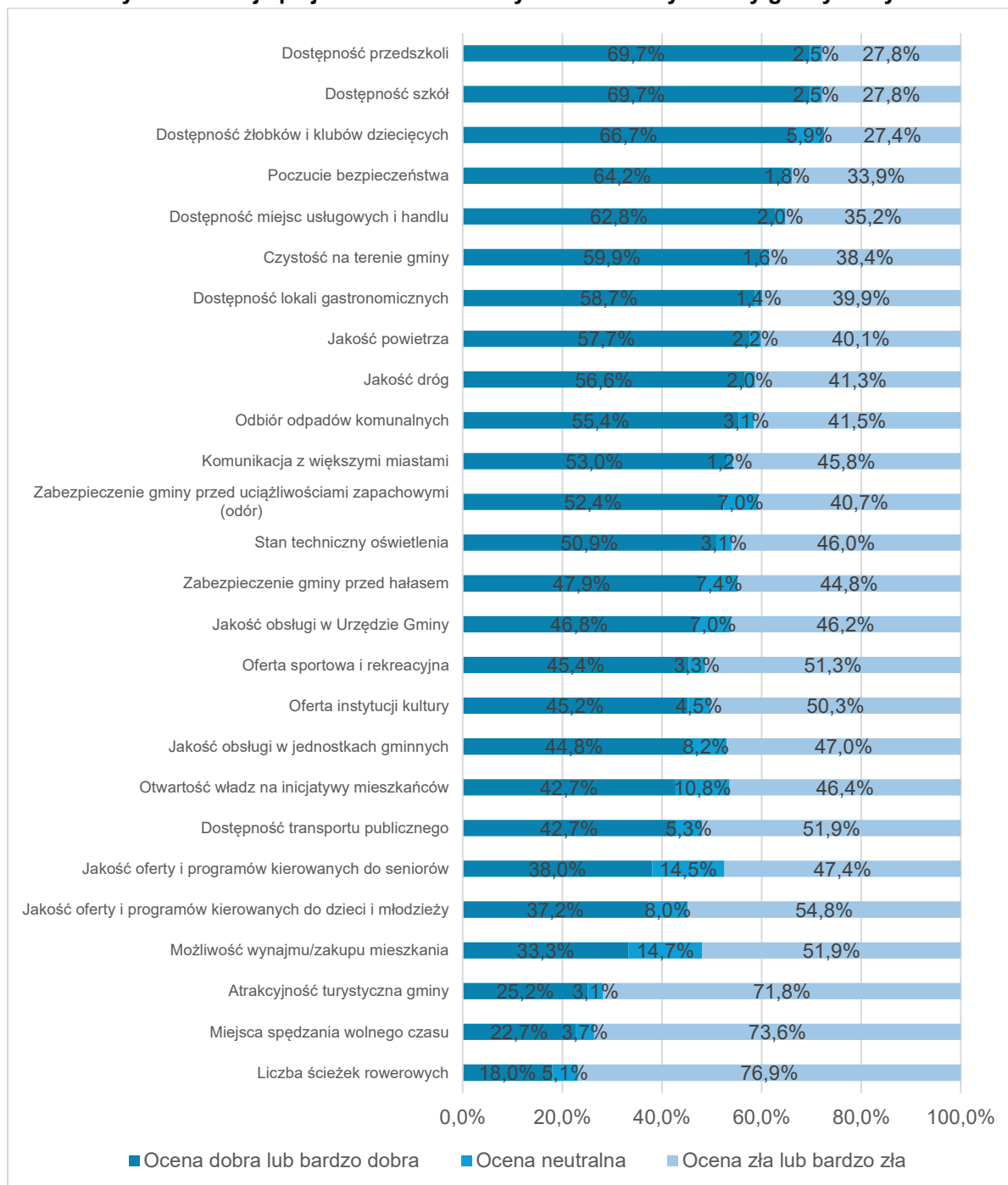

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankietowania

Warto zwrócić uwagę na fakt niskiego poziomu zadowolenia przedsiębiorców z dotychczasowej polityki rozwoju, którą prowadzi gmina Strzyżów. Może jest to grupa, której potrzeby należy rozpoznać w sposób priorytetowy?

Trzecie pytanie do respondentów do respondentów brzmiało: **Spośród wymienionych elementów infrastruktury oraz oferty dostępnej na terenie Gminy Strzyżów, proszę określić jak ocenia Pan(i) ich aktualny stan/dostępność. Proszę odnieść się do każdej z kategorii poprzez zaznaczenie właściwej odpowiedzi.**

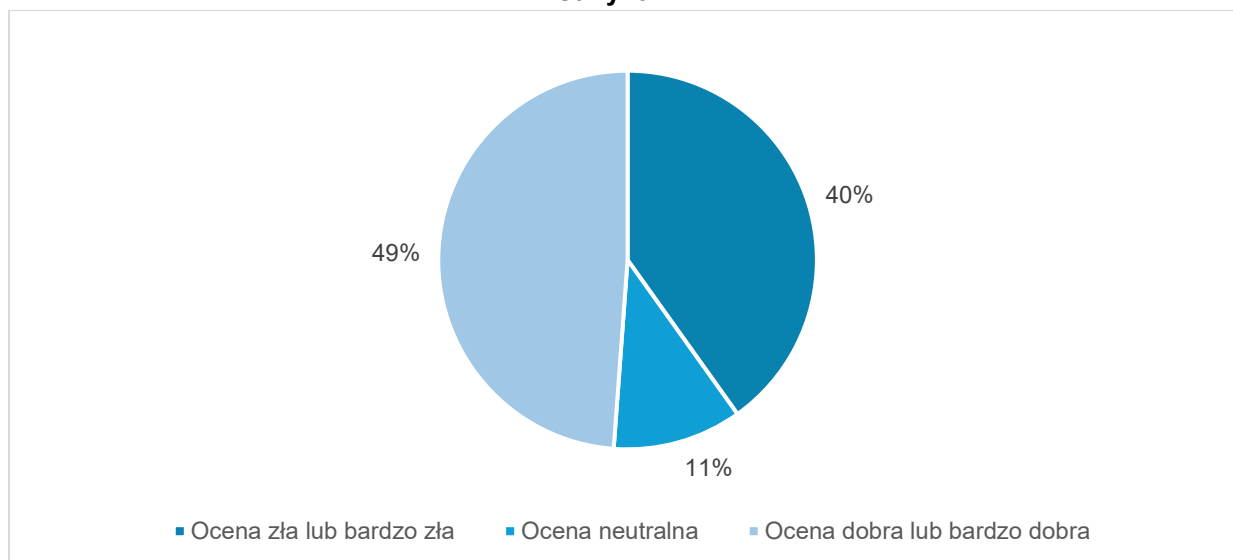
Wykres 23. Najlepiej oceniane elementy infrastruktury i oferty gminy Strzyżów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankietowania

Analiza powyższego wykresu wskazuje na fakt, że najwyższej mieszkańcy gminy oceniają: Dostępność przedszkoli, dostępność szkół, dostępność żłobków poczucie bezpieczeństwa oraz dostępność miejsc usługowych oraz handlu zaś najniżej: liczbę ścieżek rowerowych, ilość miejsc do spędzania wolnego czasu oraz atrakcyjność turystyczną gminy.

Wykres 24. Ocena wszystkich elementów infrastruktury oraz oferty dostępnej na terenie gminy Strzyżów

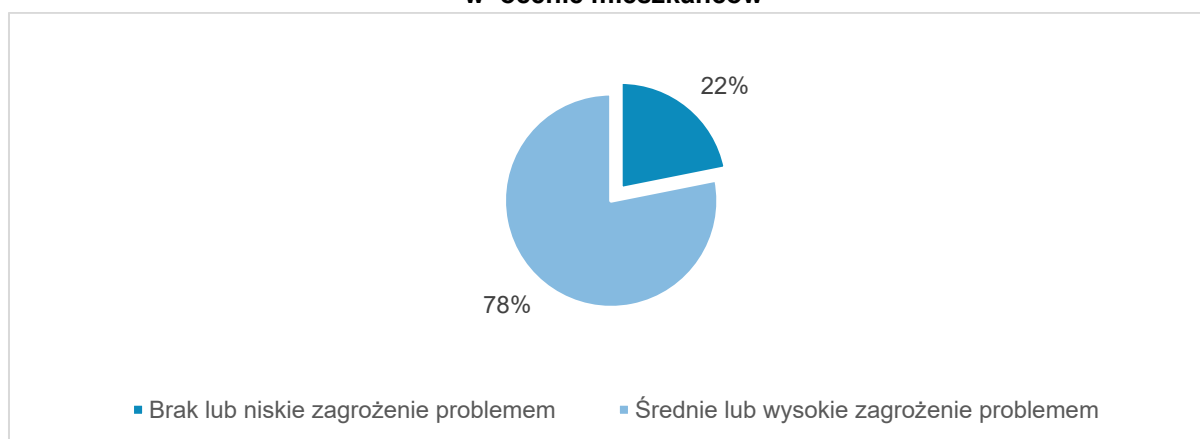
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety

Kolejne (czwarte) pytanie ankiety dotyczyło głównych problemów społecznych, a brzmiało następująco: **Proszę ocenić główne problemy społeczne występujące na terenie gminy poprzez zaznaczenie odpowiedniej rubryki.**

W pytaniu wymieniono 12 kategorii do których należały: brak atrakcyjnych miejsc pracy, bezrobocie, ubóstwo, alkoholizm, bezdomność, narkomania, przemoc w rodzinie, przestępczość nieletnich, wandalizm/niszczenie mienia publicznego, zaśmiecenie okolicy, wzrost liczby osób starszych, wzrost liczby osób niepełnosprawnych i chorych.

Analiza udzielonych odpowiedzi na podstawie wykresów:

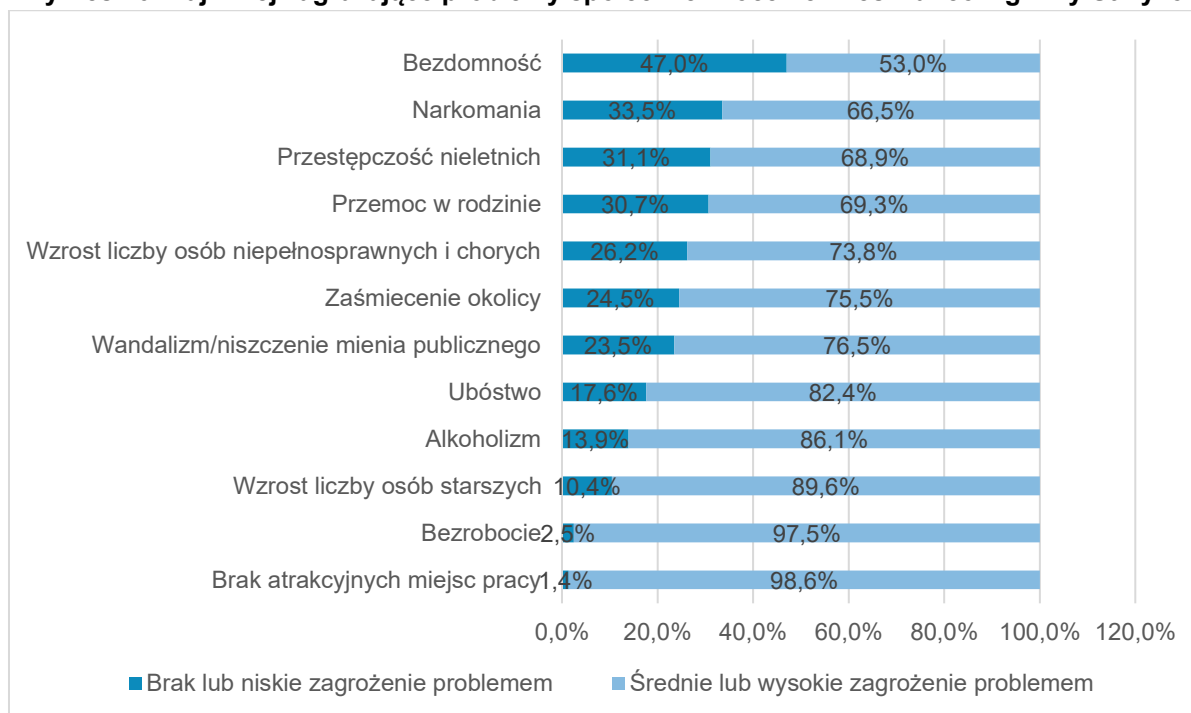
Wykres 25. Ogólny poziom zagrożenia problemami społecznymi na terenie gminy Strzyżów w ocenie mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety

Wykres powyżej wskazuje na fakt, że mieszkańcy gminy dostrzegają problemy społeczne mające miejsce na terenie gminy Strzyżów.

Wykres 26. Najmniej zagrażające problemy społeczne w ocenie mieszkańców gminy Strzyżów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankietowania

Według ocen mieszkańców, za **najbardziej zagrażające problemy społeczne** uznano te, w których duży odsetek wskazał na średnie lub wysokie zagrożenie. Poniżej przedstawiono je w kolejności od najwyższego do najniższego poziomu postrzeganego zagrożenia:

- Brak atrakcyjnych miejsc pracy: Aż 98,6% mieszkańców ocenia to jako średnie lub wysokie zagrożenie. To wyraźnie wskazuje na kluczową potrzebę interwencji w obszarze rynku pracy.
- Bezrobocie: 97,5% mieszkańców postrzega bezrobocie jako średnie lub wysokie zagrożenie. Problem ten jest ściśle związany z brakiem atrakcyjnych miejsc pracy i stanowi drugie najpoważniejsze wyzwanie.
- Wzrost liczby osób starszych: 89,6% mieszkańców uznaje to za średnie lub wysokie zagrożenie.. Ten wynik podkreśla potrzebę adaptacji infrastruktury i usług do potrzeb starzejącego się społeczeństwa.
- Alkoholizm: 86,1% mieszkańców wskazuje na alkoholizm jako średnie lub wysokie zagrożenie.
- Ubóstwo: 82,4% osób zwraca uwagę na powyższy problem o wysokim lub średnim zagrożeniu.

Problemy o najniższym zagrożeniu w ocenie respondentów ankiety to: bezdomność, narkomania oraz przestępczość nieletnich.

Piąte pytanie zawarte w ankiecie brzmiało: **Proszę wskazać maksymalnie 5 priorytetowych działań, które mogłyby mieć największy wpływ na rozwój gminy Strzyżów oraz rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwoju.**

Wykres 27. Priorytety rozwojowe gminy Strzyżów w perspektywie mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety

Za główne priorytety rozwojowe mieszkańcy gminy Strzyżów uznali:

1. Udogodnienia dla przedsiębiorców (w tym: ulgi, przygotowane tereny pod inwestycje)
2. Budowa nowych i modernizacja istniejących dróg
3. Poprawa dostępu do opieki zdrowotnej
4. Budowa nowych i modernizacja istniejących ścieżek rowerowych, ciągów pieszko-rowerowych, chodników
5. Rozwój turystyki, w tym infrastruktury oraz bazy noclegowej i gastronomicznej

Wybrane spośród innych wskazanych przez mieszkańców priorytetów rozwojowych (zapisane w formie dosłownej):

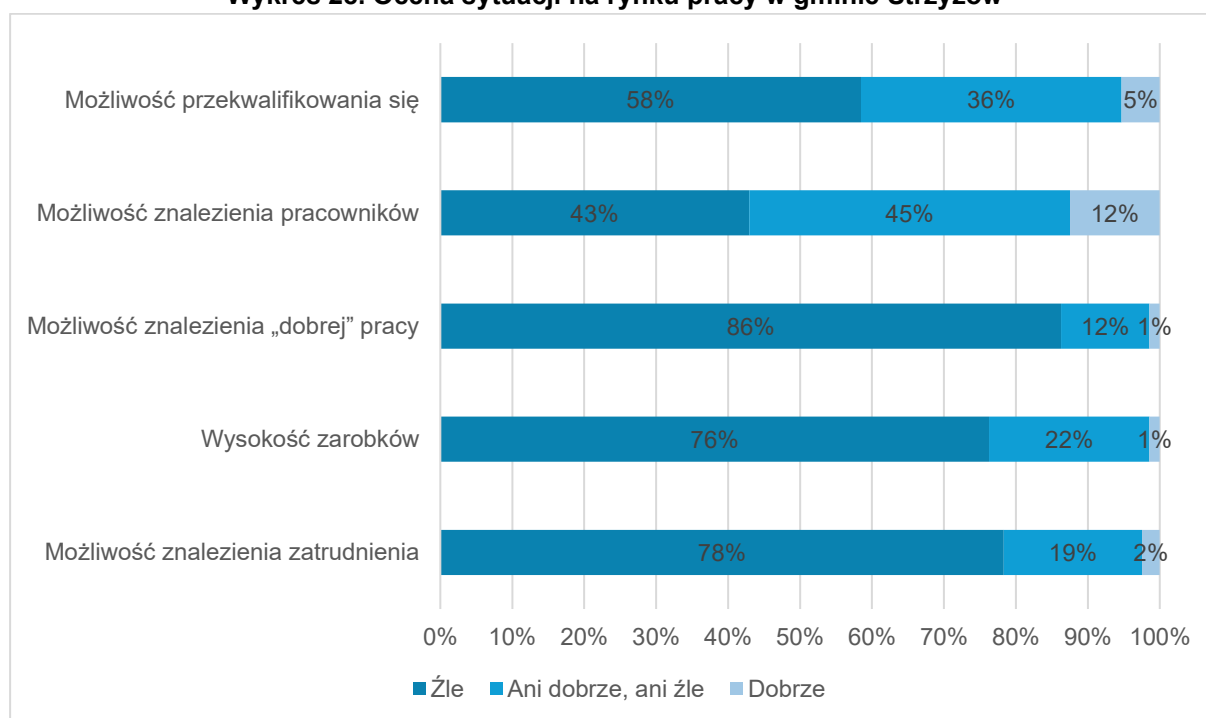
<i>Połączenie kolejowe z Krakowem. Istniejące połączenia zwłaszcza w weekendy wymagają długiej przesiadki w Rzeszowie.</i>
<i>Miejsca pracy, szkolenia podnoszące kwalifikacje</i>
<i>Budowa fabryki bądź zakładu produkcyjnego zatrudniających wiele osób (tak jak dawniej polsport, fabryka maszyn itp.)</i>
<i>Więcej miejsc prac i szkoleń np. Dla programistów jakieś wykłady itp.</i>
<i>Budowa zbiorników retencyjnych u podnóży Rotośniówek - notoryczne zalewanie wschodniej części miasta w trakcie intensywnych opadów.</i>
<i>Organizacja koloni dla dzieci rodziców pracujących na wakacjach z dofinansowaniem z gminy</i>
<i>Współpraca międzynarodowa w zakresie kultury, oświaty, drobnej przedsiębiorczości.</i>
<i>Promowanie agro- i enoturystyki.</i>
<i>Więcej miejsc pracy</i>
<i>Działania zielone – jak sadzenie drzew, zakładanie łąk, ochrona zieleni – powinny być traktowane jako realna inwestycja w rozwój miasta i poprawę jakości życia mieszkańców</i>
<i>Retencja wody deszczowej w bardzo szerokim zakresie znaczeniu tego słowa</i>
<i>Poprawa drogi na Wysokiej Strzyżowskiej odcinek od Gorzelni do sklepu groszek za rzeką, boczna strona.</i>
<i>Zwiększenie atrakcyjności/korzyści dla nowych inicjatyw przedsiębiorczości</i>
<i>pozyskanie inwestorów, ułatwienia ze strony gminy, ekspresowy proces uzgodnień, pozwoleń</i>
<i>Transport miejski, w stylu MPK, skomunikowanie z koleją, budowa centrum przesiadkowego, dowożenie pasażerów i lokale usługowe w pobliżu</i>
<i>Stworzenie miejsc spotkań</i>
<i>Odbudowa transportu publicznego i przełamywanie wykluczenia komunikacyjnego</i>
<i>Budowa basenu letniego, oraz miejsc rozrywki dla dzieci. Strzyżów jest pięknym miasteczkiem, jednak brakuje miejsc gdzie można wypełnić czas na relaks z małymi dziećmi.</i>
<i>Budowa obiektów basenowych na świeżym powietrzu ,to prawdziwy potencjał. Latem basen, zima lodowisko</i>
<i>Wsparcie dla osób niepełnosprawnych, pomoc dla osób chorych na depresję lub też inne choroby psychiczne, więcej miejsc do rehabilitacji (bardzo tego brakuje a kolejki są ogromne)</i>

Zwiększenie transportu w stronę Krosna i do mniejszych miejscowości na terenie powiatu
likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej (np. bloki mieszkalne, kamienice komunalne)
Budowa dróg i chodników na nowych osiedlach
Przyciągnięcie inwestorów w celu zwiększenia miejsc pracy.
Nowe zakłady pracy - duże przede wszystkim
Ścieżka rowerowa wzdłuż Wisłoka, ściągnięcie dużego inwestora który stworzy kilkadziesiąt miejsc pracy, strefa rekreacji nad Wisłokiem.
Walka ze skutkami zmian klimatu, suszami w postaci zwiększenia retencji krajobrazowej
Poprawa bezpieczeństwa w terenach zielonych - odpowiednia gospodarka drzewostanem, zwłaszcza w kontekście ekstremalnych zjawisk pogodowych; inwestycje w tereny zielone jako miejsc odpoczynku oraz jako zabezpieczenie przed negatywnymi skutkami zmian klimatu; inwestycje przeciwdziałające skutkom nawalnych deszczy

(Pełny katalog zapisanych przez respondentów potrzeb i priorytetów rozwojowych został przekazany władzom gminy)

Pytanie numer sześć zawarte w ankiecie związane było z rynkiem pracy na terenie gminy Strzyżów i jego dostępnością: **W jaki sposób ocenia Pani/Pan poszczególne elementy związane z rynkiem pracy na terenie Gminy Strzyżów? Proszę o zaznaczenie właściwej odpowiedzi.**

Wykres 28. Ocena sytuacji na rynku pracy w gminie Strzyżów

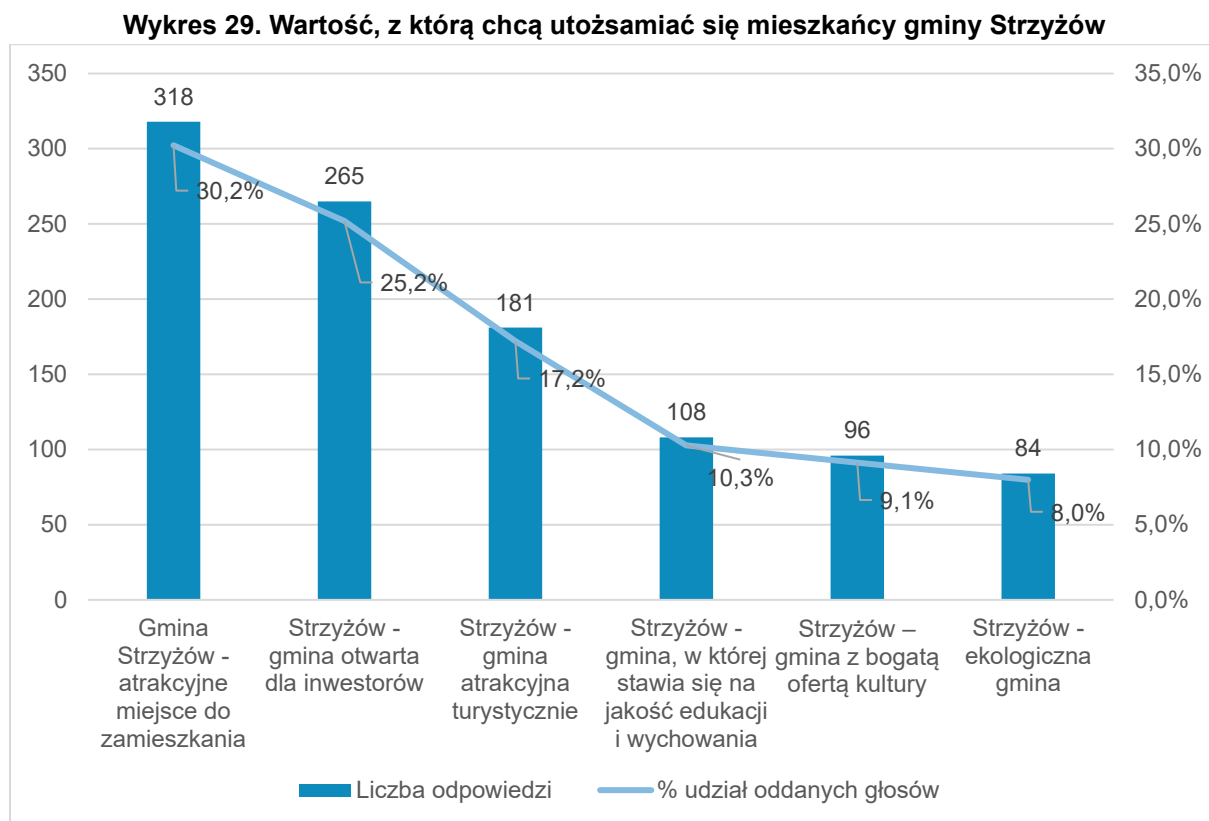

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankietowania

Możliwość znalezienia dobrej pracy, możliwość znalezienia zatrudnienia oraz wysokość zarobków to główne problemy wskazane przez respondentów ankiety związane z rynkiem pracy na terenie gminy Strzyżów.

Ostatnie pytanie ankiety związane było z tym jak w przyszłości mieszkańcy widzą swoją gminę i jaki kierunek rozwoju jest dla nich najbardziej istotny. Brzmiało ono następująco:

Proszę zaznaczyć stwierdzenie, z jakim chciał(a)by Pani/Pan, żeby utożsamiano gminę Strzyżów w 2035 roku:

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankietowania

Na podstawie dostarczonych danych ankietowych dotyczących wartości, z którymi mieszkańcy chcą utożsamiać Gminę Strzyżów, można przeprowadzić szczegółową analizę, wyciągnąć wnioski oraz zarekomendować kierunki strategicznego rozwoju.

Analiza danych

Dane prezentują preferencje mieszkańców Gminy Strzyżów w odniesieniu do tego, z czym chcą, aby kojarzyła się ich gmina. Na podstawie wykresów i tabel z źródeł i kluczowe wartości i ich poparcie przedstawiają się następująco:

- **Gmina Strzyżów - atrakcyjne miejsce do zamieszkania:** Ta wartość uzyskała zdecydowanie najwięcej głosów, bo aż **318**, co stanowi **30,2%** wszystkich oddanych głosów. To wskazuje na silne pragnienie mieszkańców dotyczące wysokiej jakości życia i komfortu zamieszkania w gminie.
- **Strzyżów - gmina atrakcyjna turystycznie:** Druga pod względem popularności opcja, z **265 głosami** (co stanowi **25,2%** ogółu). Podkreśla to potencjał i chęć rozwoju turystyki w regionie.

- **Strzyżów - gmina otwarta dla inwestorów:** Na trzecim miejscu z **181 głosami**, co daje **17,2%** poparcia. Ta preferencja sugeruje, że mieszkańcy doceniają znaczenie rozwoju gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy.
- **Strzyżów - gmina, w której stawia się na jakość edukacji i wychowania:** Ważna kategoria z **108 głosami (10,3%)**, co świadczy o trosce o przyszłość młodego pokolenia i rozwój kapitału ludzkiego.
- **Strzyżów – gmina z bogatą ofertą kultury:** Uzyskała **96 głosów (9,1%)**, co wskazuje na docenianie życia kulturalnego i społecznego.
- **Strzyżów - ekologiczna gmina:** Najmniej wskazywana opcja wśród wymienionych, z **84 głosami (8,0%)**. Mimo najniższego wyniku, 8% wciąż stanowi istotną część preferencji, co oznacza, że kwestie środowiskowe są obecne w świadomości mieszkańców, choć nie są priorytetem numer jeden.

Łączna liczba głosów to 1052.

Na podstawie przeprowadzonej analizy wyników badań ankietowych można sformułować następujące wnioski o charakterze strategicznym, istotne dla dalszych kierunków rozwoju Gminy Strzyżów:

Jakość życia jako kluczowy priorytet rozwojowy

- Mieszkańcy gminy Strzyżów najwyżej cenią sobie atrakcyjność gminy jako miejsca do życia i zamieszkania. Wskazuje to na konieczność ukierunkowania działań strategicznych na poprawę jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury technicznej i społecznej, zapewnienie bezpieczeństwa publicznego, wzrost dostępności usług oraz poprawę estetyki przestrzeni publicznej.

Rozwój przedsiębiorczości

- Strzyżów posiada korzystne uwarunkowania przestrzenne i infrastrukturalne dla rozwoju sektora MŚP (małych i średnich przedsiębiorstw). Lokalna gospodarka może opierać się na dywersyfikacji branż – od tradycyjnego rzemiosła i usług, po nowoczesne technologie, logistykę czy produkcję rolno-przemysłową. Działania samorządu powinny koncentrować się na:
 - tworzeniu przyjaznego klimatu inwestycyjnego poprzez uproszczenie procedur administracyjnych i zapewnienie przejrzystej informacji gospodarczej,
 - rozwoju stref aktywności gospodarczej oraz przygotowaniu terenów inwestycyjnych,
 - wspieraniu lokalnych inicjatyw przedsiębiorczych – w tym start-upów, przedsiębiorstw rodzinnych i ekonomii społecznej,
 - współpracy z instytucjami otoczenia biznesu, organizacjami branżowymi i uczelniami w zakresie doradztwa, szkoleń i innowacji.

Tworzenie nowych miejsc pracy

- Rozwój przedsiębiorczości lokalnej w sposób naturalny prowadzi do zwiększenia liczby miejsc pracy, co stanowi istotny element wzmocnienia lokalnej gospodarki. Priorytetem

jest rozwój branż o wysokim potencjale zatrudnienia – m.in. usług społecznych, budownictwa, turystyki, gastronomii, logistyki i drobnej produkcji. Ważnym kierunkiem działań powinno być również:

- wspieranie przedsiębiorców w procesie rekrutacji i kształcenia zawodowego,
- inicjowanie partnerstw publiczno-prywatnych w celu realizacji inwestycji generujących miejsca pracy,
- wsparcie oraz promowanie programów aktywizacji zawodowej i szkoleniowej we współpracy z powiatowymi instytucjami rynku pracy.

Wykorzystanie potencjału turystycznego

- Znaczący poziom poparcia dla wizji gminy jako obszaru atrakcyjnego turystycznie potwierdza istnienie realnych możliwości rozwoju tego sektora. W kontekście strategii rozwoju oznacza to potrzebę dalszego wzmocnienia oferty turystyczno-rekreacyjnej, ochrony walorów przyrodniczych i kulturowych oraz budowania rozpoznawalnej marki gminy jako miejsca przyjaznego turystom.

Rozwój gospodarczy i edukacja jako filary przyszłości

- Wysoka pozycja gminy otwartej na inwestycje oraz stawiającej na wysoką jakość edukacji wskazuje na dążenie mieszkańców do zapewnienia stabilnego rozwoju ekonomicznego i tworzenia dobrych warunków dla przedsiębiorczości. Równocześnie podkreśla znaczenie inwestowania w kapitał ludzki – zarówno poprzez rozwój systemu oświaty, jak i wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców.

Kultura jako czynnik integrujący społeczność lokalną

- Choć sfera kulturalna uzyskała niższy poziom wskazań, pozostaje istotnym elementem budowania tożsamości lokalnej, więzi społecznych oraz wzmocnienia integracji międzypokoleniowej. W działaniach strategicznych należy uwzględnić rozwój oferty kulturalnej i wspieranie lokalnych inicjatyw społeczno-kulturalnych.

Ekologia jako obszar wymagający intensyfikacji działań

- Stosunkowo niskie zainteresowanie kwestiami ekologicznymi może wynikać z braku świadomości ich długofalowego znaczenia. W związku z tym wskazane jest prowadzenie działań edukacyjnych i promujących postawy proekologiczne, a także rozwój inwestycji sprzyjających ochronie środowiska i adaptacji do zmian klimatu. W perspektywie strategicznej ekologia powinna stanowić integralny element zrównoważonego rozwoju gminy.

3. ANALIZA SWOT

W ramach prac nad aktualizacją Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022 - 2030 zasadne jest przeprowadzenie analizy SWOT, która w przejrzysty sposób pozwoli zdiagnozować aktualną sytuację gminy oraz będzie cennym narzędziem wspierającym proces planowania dalszego rozwoju.

Podstawą analizy SWOT są wnioski z poszerzonej diagnozy stanu istniejącego, analizy wykonane dla potrzeb strategii rozwoju, wywiady, wypracowane wnioski podczas prac warsztatowych oraz przeprowadzone ankiety wśród mieszkańców gminy. Analiza SWOT jest więc nie tylko narzędziem służącym do oceny sytuacji strategicznej gminy, ale także punktem wyjścia do wygenerowania propozycji, celów i kierunków rozwojowych istotnych dla gminy.

Co zawierają poszczególne kategorie analizy SWOT?

S – Strengths, czyli mocne strony; to wszelkie umiejętności i zasoby, które pozwalają na pozytywne, silne funkcjonowanie, to te, które budują, są napędem rozwojowym gminy.

W – Weaknesses, czyli słabe strony; to wszelkiego rodzaju negatywne, hamujące czynniki, to te, które powodują zwolnienie lub mogą powodować nieprawidłowe funkcjonowanie gminy.

O – Opportunities, czyli potencjalne szanse i możliwości, wszystko to, co można wykorzystać do pozytywnych zmian w funkcjonowaniu gminy.

T – Threats, czyli potencjalne zagrożenia, które stwarzają niebezpieczeństwo wystąpienia negatywnych zmian w funkcjonowaniu gminy

Tab. 3. Analiza SWOT – wymiar społeczny

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">• Poprawiająca się sytuacja społeczna i życiowa mieszkańców• Sprawnie działające organizacje pozarządowe w obszarze sportu oraz kultury• Bogata oferta kulturalna• Dostępność szkół jednostek oświatowych i wychowawczych• Dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy• Rozwinięte szkolnictwo zawodowe dla osób o ograniczonych możliwościach umysłowych	<ul style="list-style-type: none">• Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej• Spadająca liczba ludności• Migracje ludzi młodych i wykształconych• Ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej• Rosnąca liczba osób starszych• Niewystarczająca oferta opieki nad dziećmi do lat 3• Niewystarczający system aktywizacji osób starszych• Niska frekwencja wyborcza• Niewystarczająca infrastruktura rozwoju kapitału ludzkiego• Niewielka liczba imprez masowych

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Korzystna struktura wiekowa mieszkańców • Rozwój polityki senioralnej i usług opiekuńczych • Poprawa warunków życia mieszkańców • Dostosowanie infrastruktury publicznej do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych • Wzrost aktywności i integracji mieszkańców • Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych na rozwój kapitału ludzkiego • Wzrost integracji międzypokoleniowej 	<ul style="list-style-type: none"> • Ujemny przyrost naturalny i saldo migracji • Rosnące koszty utrzymania placówek oświatowych • Migracje mieszkańców do większych miast • Bierna postawa części mieszkańców • Zagrożenie wykluczeniem społecznym osób starszych • Wzrost problemów opiekuńczo-wychowawczych • Rosnące wydatki gminy na świadczenia społeczne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z warsztatów

Tab. 4. Analiza SWOT – wymiar gospodarczy

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Położenie przy międzynarodowej magistrali Via Carpatia oraz powstanie węzła komunikacyjnego • Linia 106 Podkarpackiej Kolei Aglomeracyjnej • Efektywna realizacja aktywnych programów rynku pracy • Systematycznie wzrastająca liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy • Doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na inwestycje 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki poziom bezrobocia • Wzrastająca liczba osób trwale bezrobotnych • Starzenie się społeczeństwa (wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym) • Mała liczba zakładów pracy na terenie gminy • Dominacja mikroprzedsiębiorstw (do 9 pracowników) • Niewielka liczba przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 50 osób • Rozdrobnienie i niska dochodowość gospodarstw rolnych • Duży udział obszarów chronionych ograniczających działalność gospodarczą • Migracje zarobkowe mieszkańców • Brak przygotowanych terenów inwestycyjnych • Niewystarczająca promocja walorów turystyczno-rekreacyjnych gminy
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury komunikacyjnej sprzyjający inwestycjom • Rozwój firm obsługujących inwestycje budowlane • Wzrost liczby miejsc pracy na terenie gminy • Dalszy spadek poziomu bezrobocia • Wykorzystanie walorów przyrodniczych dla rozwoju turystyki i przedsiębiorczości • Promocja produktów regionalnych • Rozwój rolnictwa ekologicznego • Rozwój społeczeństwa informacyjnego • Wzrost dochodów majątkowych gminy • Skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczający poziom wiedzy mieszkańców o możliwościach pozyskiwania środków zewnętrznych • Ograniczenie dostępności funduszy zewnętrznych • Bariery aktywizacji zawodowej osób ze szczególnymi potrzebami • Ograniczenia rozwojowe wynikające z ochrony środowiska • Brak środków finansowych na rozwój gospodarczy i turystyczny • Brak dużych inwestorów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z warsztatów

Tab. 5. Analiza SWOT – wymiar przestrzenno-środowiskowy

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Korzystna lokalizacja gminy pod względem walorów przyrodniczych i kulturowych • Duży potencjał rozwoju turystyki • Duża lesistość terenu • Bogate walory krajobrazowe • Dobry stan środowiska naturalnego • Dobra dostępność komunikacyjna • Dobra infrastruktura sportowo-turystyczna • Atrakcyjne szlaki turystyczne (piesze, rowerowe i wodne) • Bogactwo infrastruktury zabytkowej • Dobra jakość powietrza • Poprawiający się stan nawierzchni dróg gminnych • Realizacja programu usuwania azbestu • Realizacja programów ochrony środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająca infrastruktura turystyczna (hotele, pensjonaty) i gastronomiczna • Niewielka powierzchnia gminy objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego • Brak podziału przestrzeni drogowej dla różnych uczestników ruchu • Niewystarczająca długość ciągów pieszych • Niewłaściwe systemy ogrzewania w gospodarstwach domowych • Niewystarczająco rozwinięta sieć wodociągowa i kanalizacyjna • Wzrost liczby odpadów komunalnych • Niski poziom selektywnej zbiórki odpadów
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Pełne wykorzystanie potencjału turystycznego gminy • Rewitalizacja obiektów zabytkowych • Wzrost zainteresowania turystyką rowerową • Rozwój infrastruktury drogowej • Rozwój infrastruktury mieszkaniowej • Rozbudowa infrastruktury technicznej • Rozwój elektromobilności oraz odnawialnych źródeł energii • Wzrost zaangażowania mieszkańców w rozwój turystyki • Rozwój usług turystycznych i gastronomicznych • Aktywna polityka gminy w zakresie gospodarki niskoemisyjnej • Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewykorzystanie potencjału rozwojowego z powodu ograniczeń finansowych lub organizacyjnych • Brak działań w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej • Brak środków finansowych na realizację polityki rozwoju • Wzrost liczby awarii w sieciach wodociągowych i kanalizacyjnych • Niewystarczająca wiedza mieszkańców na temat możliwości pozyskiwania środków na OZE i wymianę pieców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z warsztatów

Syntetyczne wnioski z analizy SWOT dla gminy Strzyżów

1. Konieczność wzmocnienia kapitału ludzkiego i integracji społecznej mieszkańców

Analiza wskazuje, że pomimo relatywnie dobrej dostępności usług publicznych i aktywności organizacji społecznych, gmina stoi przed wyzwaniem demograficznymi, takimi jak starzenie się społeczeństwa, migracje ludzi młodych oraz rosnące zapotrzebowanie na usługi społeczne. W związku z tym niezbędne jest rozwijanie oferty usług społecznych, wspieranie

integracji międzypokoleniowej oraz zwiększanie aktywności mieszkańców w życiu społecznym.

2. Konieczność przeciwdziałania bezrobociu poprzez rozwój lokalnej przedsiębiorczości

Jednym z kluczowych wyzwań rozwojowych gminy pozostaje stosunkowo wysoki poziom bezrobocia oraz niewielka liczba dużych zakładów pracy. Jednocześnie wzrastająca liczba podmiotów gospodarczych oraz korzystne położenie komunikacyjne gminy stwarzają możliwości dla rozwoju przedsiębiorczości, przyciągania inwestorów oraz tworzenia nowych miejsc pracy.

3. Wykorzystanie potencjału komunikacyjnego gminy dla rozwoju gospodarczego

Istotnym atutem gminy jest jej dostępność komunikacyjna, w tym powiązania z regionalnym układem transportowym oraz rozwój infrastruktury drogowej i kolejowej. Czynniki te mogą sprzyjać zwiększeniu atrakcyjności inwestycyjnej gminy, rozwojowi działalności gospodarczej oraz poprawie mobilności mieszkańców.

4. Konieczność pełniejszego wykorzystania potencjału turystycznego i przyrodniczego gminy

Gmina dysponuje znacznymi walorami krajobrazowymi, przyrodniczymi i kulturowymi, które mogą stanowić podstawę rozwoju turystyki i usług rekreacyjnych. Jednocześnie analiza wskazuje na niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturę turystyczną i gastronomiczną, co wymaga podjęcia działań inwestycyjnych oraz promocyjnych.

5. Potrzeba rozwoju infrastruktury technicznej i przestrzennej

W celu poprawy warunków życia mieszkańców oraz zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy konieczna jest dalsza rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej, w szczególności sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, infrastruktury drogowej oraz infrastruktury publicznej.

6. Konieczność zachowania równowagi pomiędzy rozwojem gospodarczym a ochroną środowiska

Duży udział terenów cennych przyrodniczo stanowi istotny potencjał rozwojowy gminy, ale jednocześnie wprowadza ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej. W związku z tym działania rozwojowe powinny uwzględniać zasady zrównoważonego rozwoju oraz ochrony zasobów środowiskowych.

7. Znaczenie pozyskiwania środków zewnętrznych dla realizacji polityki rozwojowej gminy

Dotychczasowe doświadczenia w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych stanowią istotny potencjał gminy. Kontynuacja działań w tym zakresie będzie kluczowa dla realizacji inwestycji infrastrukturalnych, społecznych i gospodarczych.

4. KOMPLEMENTARNOŚĆ STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI

Rozdział odnosi się do przepisu „Art.10f.2. Projekt strategii rozwoju gminy opracowuje wójt oraz przedkłada go zarządowi województwa w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa” zawartego w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2026 poz.662).

Komplementarność strategii rozwoju gminy z dokumentami wyższego rzędu oznacza, że strategia przygotowywana na poziomie lokalnym (gminnym) powinna być zgodna i wspierać cele oraz kierunki działań określone w dokumentach strategicznych na wyższych szczeblach planowania – europejskim, krajowym, wojewódzkim i powiatowym.

W związku z powyższym cele strategii gminnej muszą odnosić się do priorytetów zawartych m.in. w takich dokumentach jak:

1. **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego (KSRR)**, która jest kluczowym dokumentem rządowym określającym cele, kierunki i zasady polityki regionalnej państwa, mającej na celu zrównoważony rozwój wszystkich regionów w Polsce.

To dokument opracowany przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, który:

- Określa ramy dla rozwoju województw, powiatów i gmin,
- Umożliwia koordynację działań samorządów, rządu i instytucji europejskich,
- Ułatwia alokację funduszy UE i środków krajowych zgodnie z potrzebami danego regionu.

Cele Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego :

- Spójność terytorialna – zmniejszanie dysproporcji rozwojowych między regionami.
- Wzrost konkurencyjności regionalnej – wspieranie innowacyjności, przedsiębiorczości i inwestycji.
- Poprawa jakości życia mieszkańców – poprzez rozwój usług publicznych, transportu, środowiska.
- Lepsze wykorzystanie lokalnych potencjałów – w oparciu o tzw. inteligentne specjalizacje.
- Wzmocnienie miast i obszarów wiejskich – także w kontekście suburbanizacji i depopulacji.

2. **Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030**, która jest najważniejszym dokumentem planistycznym na poziomie regionalnym, określającym kierunki rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego województwa podkarpackiego do 2030 roku.

To dokument przygotowany przez Samorząd Województwa Podkarpackiego, który:

- Wyznacza priorytety rozwoju regionu,
- Pomaga koordynować działania samorządów, instytucji publicznych, uczelni, przedsiębiorców,
- Jest podstawą do ubiegania się o środki z funduszy unijnych i krajowych,
- Odzwierciedla cele Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego oraz Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Główne cele Strategii Podkarpackie 2030:

1. Gospodarka i nauka. Wzmacnianie potencjału regionalnej gospodarki oraz zwiększanie udziału nauki i badań dla innowacyjnego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa:

- 1.1. Nauka, badania i szkolnictwo wyższe wspierające gospodarkę
- 1.2. Inteligentne specjalizacje województwa
- 1.3. Konkurencyjność gospodarki poprzez innowacje i nowoczesne technologie
- 1.4. Gospodarka cyrkularna (Gospodarka obiegu zamkniętego)

2. Kapitał ludzki i społeczny. Wzmacnianie kapitału ludzkiego i społecznego jako podstawy umożliwiającej rozwój regionu oraz podnoszenie poziomu życia mieszkańców:

- 2.1. Edukacja
- 2.2. Regionalna polityka zdrowotna
- 2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe
- 2.4. Rynek pracy
- 2.5. Społeczeństwo obywatelskie i kapitał społeczny
- 2.6. Włączenie społeczne
- 2.7. Aktywny styl życia i sport

3. Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska. Rozbudowa infrastruktury służącej rozwojowi oraz optymalizacja wykorzystania zasobów naturalnych i energii przy zachowaniu dbałości o stan środowiska przyrodniczego:

- 3.1. Bezpieczeństwo energetyczne i OZE
- 3.2. Rozwój infrastruktury transportowej oraz integracji międzygałęziowej transportu
- 3.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu oraz rozwój transportu publicznego
- 3.4. Rozwój infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej w regionie
- 3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki
- 3.6. Przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi
- 3.7. Zapobieganie i minimalizowanie skutków zagrożeń antropogenicznych
- 3.8. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu

4. Dostępność usług. Zwiększenie dostępu obywateli do usług publicznych i podniesienie standardu ich świadczenia dla poprawy jakości życia i wzmacniania procesów rozwojowych:

- 4.1. Poprawa dostępności do usług publicznych poprzez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych
- 4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja obszarów zdegradowanych
- 4.3. Wsparcie instytucjonalne i poprawa bezpieczeństwa mieszkańców
- 4.4. Budowanie i rozwój partnerstwa dla rozwoju województwa
- 4.5. Współpraca ponadregionalna i międzynarodowa

Strategia rozwoju województwa podkarpackiego „**Podkarpackie 2030**” wyznacza więc kierunki działań na rzecz zrównoważonego rozwoju regionu, bazując na jego potencjałach, wyzwaniach i uwarunkowaniach. Dokument ten wpisuje się w krajowe i europejskie polityki rozwojowe.

Zaktualizowana Strategia Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 jest spójna z zapisami strategii wojewódzkiej, określa również obszary strategicznej interwencji (OSI).

3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego (PZPWP) – Perspektywa 2030.

Jest to **strategiczny dokument planistyczny** opracowywany przez samorząd województwa, określający **zasady zagospodarowania przestrzennego całego województwa podkarpackiego. Stanowi on** podstawowy dokument planistyczny na poziomie regionalnym:

- wyznacza kierunki polityki przestrzennej i ramy rozwoju przestrzennego regionu,
- łączy aspekty społeczne, gospodarcze, środowiskowe i infrastrukturalne,
- wskazuje obszary funkcjonalne (miejskie, wiejskie, górskie, przygraniczne itd.), korytarze transportowe, strefy ochrony przyrody i krajobrazu.

Znaczenie:

- stanowi punkt odniesienia dla lokalnych dokumentów planistycznych (studiów i planów gmin),
- wspiera absorpcję środków unijnych i krajowych dzięki spójności przestrzennej,
- pomaga chronić zasoby naturalne oraz równoważyć rozwój miast i wsi,
- wyznacza długofalowe priorytety do roku 2030, integrując politykę przestrzenną z rozwojem społeczno-gospodarczym.

Na podstawie opisu zawartego w dokumencie „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego – Perspektywa 2030” Gmina **Strzyżów** należy do następujących obszarów funkcjonalnych:

- **Górski Obszar Funkcjonalny**
- **Wiejski Obszar Funkcjonalny uczestniczący w procesach rozwojowych**
- **Obszar Funkcjonalny Pogórzy Karpackich (OFPK).**

Górski obszar funkcjonalny

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- 1) rozwój różnych form usług turystycznych i uzdrowiskowych;
- 2) ochrona terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- 3) rozwój gospodarki rolnej i przemysłu;
- 4) rozwój infrastruktury technicznej i transportowej;
- 5) poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- 1) rozwój społeczno-gospodarczy z zastosowaniem zasad zrównoważonego rozwoju;
- 2) poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową;
- 3) tworzenie warunków rozwoju powiązań komunikacyjnych, społecznych i gospodarczych pomiędzy ośrodkami miejskimi a obszarami wiejskimi;
- 4) rozwój rolnictwa ekologicznego, w tym: form specjalistycznej produkcji rolniczej (winiarstwo, pszczelarstwo) z zachowaniem wysokiej jakości środowiska przyrodniczego;
- 5) ochrona zasobów leśnych oraz rozwój zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej;
- 6) rozwój infrastruktury turystycznej w dostosowaniu do zasad ochrony obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo;
- 7) ochrona walorów przyrodniczych i klimatycznych miejscowości uzdrowiskowych;
- 8) przeciwdziałanie suburbanizacji i rozpraszaniu zabudowy na terenach otwartych oraz dostosowanie zabudowy do otaczającego krajobrazu;
- 9) wzmocnienie roli ośrodków miejskich – rozwój innowacyjnego przemysłu i bazy usług publicznych;
- 10) uwzględnienie przy zagospodarowaniu terenów ograniczeń związanych z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i zagrożonych osuwiskami;
- 11) budowa małych zbiorników wodnych celem zwiększenia zdolności retencyjnej terenów górskich.

Wiejski obszar funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych

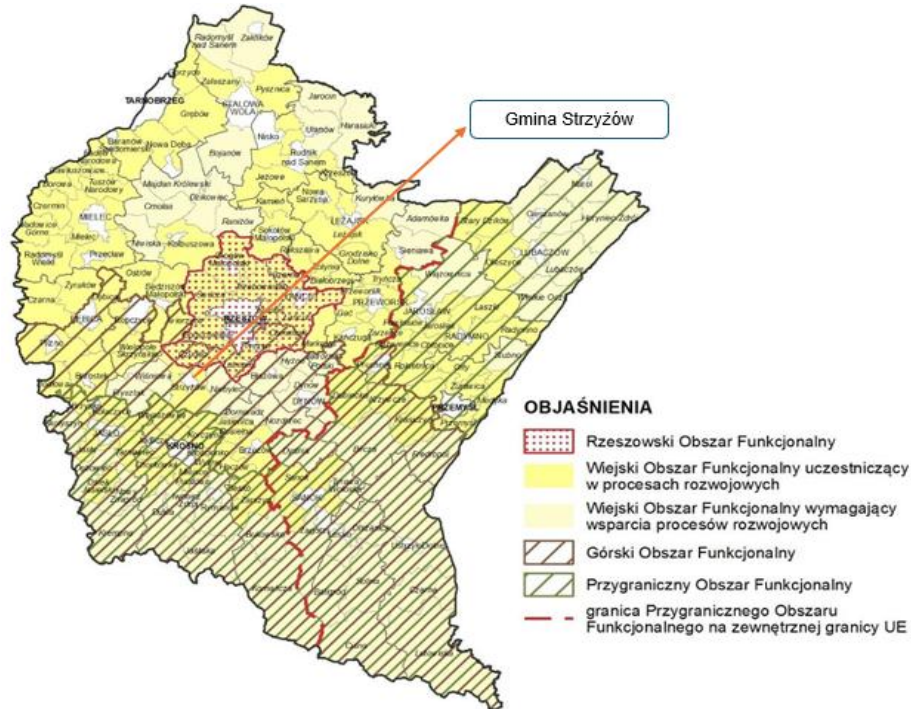
Wiodące kierunki zagospodarowania:

- 1) rozwój rolnictwa ekologicznego opartego na gospodarstwach rodzinnych;
- 2) rozwój działalności gospodarczej związanej z gospodarką rolną i turystyką;
- 3) rozwój kapitału ludzkiego oraz wzrost poziomu życia mieszkańców;
- 4) wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi;
- 5) poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
- 6) ochrona terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- 7) racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego;
- 8) turystyki, i uzdrowiskowych, w tym agroturystyki, funkcji sportowo-rekreacyjnych
- 9) rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- 1) rozwój bazy usług publicznych;
- 2) zapobieganie procesom rozpraszania zabudowy powodującym degradację terenów otwartych i przydatnych dla rolnictwa;
- 3) ochrona zasobów leśnych oraz rozwój zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej;
- 4) poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową;
- 5) rozwój funkcji sportowo-rekreacyjnej i turystycznej, w tym agroturystyki oraz leczenia uzdrowiskowego z zastosowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.

Rys. 2. Mapa obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego – Perspektywa 2030

Obszar Funkcjonalny Pogórzy Karpackich

Wiodące kierunki zagospodarowania:

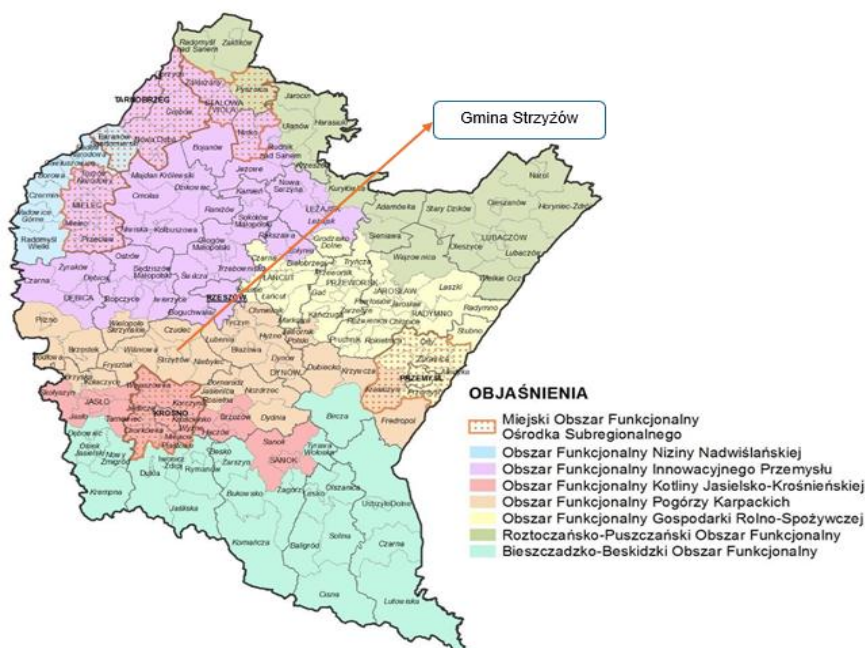
- 1) rozwój turystyki, w tym agroturystyki, turystyki kwalifikowanej, w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- 2) rozwój rolnictwa tradycyjnego i specjalistycznego oraz sadownictwa (w tym winnic);
- 3) rozwój małej i średniej przedsiębiorczości, w tym w zakresie przetwórstwa rolnospożywczego oraz przetwórstwa drzewnego;
- 4) rozwój energetyki odnawialnej.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- 1) zapobieganie procesom suburbanizacji i rozpraszania zabudowy, powodującym degradację otwartych terenów wiejskich przydatnych dla rolnictwa, przez intensyfikację użytkowania terenów zainwestowanych;
- 2) poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym m.in. przekształcenia struktury agrarnej gospodarstw;
- 3) rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej;

- 4) uwzględnienie przy zagospodarowaniu terenów ograniczeń związanych z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i zagrożonych osuwiskami;
- 5) rozbudowa infrastruktury przeciwpowodziowej oraz w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy;
- 6) rekultywacja w kierunku wodnym wyrobisk po odkrywkowym wydobyciu kruszyw;
- 7) rozwój infrastruktury związanej z energetyką opartą na odnawialnych źródłach energii.

Rys. 3. Mapa obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym

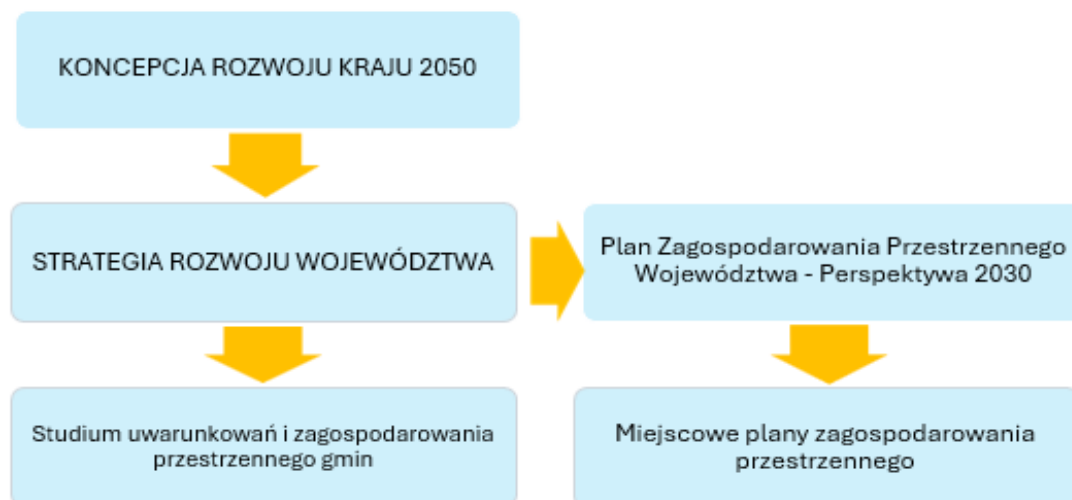

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego – Perspektywa 2030

Poniższy schemat graficzny pokazuje miejsce Planu zagospodarowania przestrzennego województwa – Perspektywa 2030 w systemie planowania przestrzennego:

- dokument nadrzędny: Koncepcja Rozwoju Kraju 2050,
- dokumenty na poziomie województwa: Strategia Rozwoju Województwa i Plan zagospodarowania przestrzennego województwa,
- dokumenty gminne: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUiKZP) i Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (MPZP).

Rys. 4. Miejsce Planu zagospodarowania przestrzennego województwa – Perspektywa 2030 w systemie planowania przestrzennego

Źródło: Opracowanie własne

4. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Gmin z Pogórza Strzyżowsko-Dynowskiego na lata 2024-2032.

Strategia dotyczy czterech gmin: Gminy Strzyżów, Gminy Frysztak, Gminy Niebylec i Gminy Wiśniowa oraz Powiatu Strzyżowskiego, które podpisały stosowne porozumienie w celu jej realizacji.

W ramach Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin z Pogórza Strzyżowsko-Dynowskiego na lata 2024-2032. wyodrębniono cztery obszary priorytetowe, które są względem siebie równoważne i uzupełniają się:

- Cel strategiczny I: Nowoczesna gospodarka i edukacja
- Cel strategiczny II: Efektywne zarządzanie rozwojem gminy
- Cel strategiczny III: Wysoka jakość życia mieszkańców
- Cel strategiczny IV: Turystyka, rekreacja i oferta czasu wolnego.

Wyodrębnione cele strategiczne oraz cele operacyjne w zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 są kompatybilne z powyższymi celami. Wpisują się one także w wygenerowaną w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego wizję rozwoju: „Obszar Porozumienia Gmin z Pogórza Strzyżowsko-Dynowskiego to miejsce przyjazne i atrakcyjne do życia, o zróżnicowanej ofercie rekreacyjnoturystycznej przyciągającej turystów i przyjazny mieszkańcom obszar o zrównoważonym rozwoju gospodarczym, sprzyjający rozwojowi przedsiębiorczości, posiadający dobry poziom infrastruktury technicznej i społecznej”.

Założone w zaktualizowanej strategii połączenie walorów przyrodniczych, rozwiniętej infrastruktury, aktywności społecznej oraz sprzyjających warunków dla przedsiębiorczości sprawi, że gmina Strzyżów jeszcze bardziej stanie się miejscem przyjaznym do życia i pracy.

Jednocześnie różnorodna oferta rekreacyjno-turystyczna oraz bogate dziedzictwo kulturowe przyczynią się do wzrostu atrakcyjności gminy jako miejsca wypoczynku i odwiedzin.

5. Strategia Rozwoju Powiatu Strzyżowskiego na lata 2017–2025.

Dokument "Strategia rozwoju Powiatu Strzyżowskiego na lata 2017 - 2025" (Program rozwoju powiatu strzyżowskiego na lata 2017 – 2025) przedstawia lokalny planistyczny dokument dla terenu i społeczności powiatu strzyżowskiego w województwie podkarpackim. Strategia ta powstała z założeniem pełnej partycypacji społecznej, uwzględniając oczekiwania mieszkańców oraz dostępne programy rozwojowe z poziomu regionalnego, krajowego i europejskiego.

Główny cel Strategii rozwoju powiatu strzyżowskiego na lata 2017–2025 to przyspieszenie rozwoju powiatu strzyżowskiego oraz poprawa poziomu życia jego mieszkańców. Powyższy cel ma być osiągnięty poprzez przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu, zwiększanie konkurencyjności powiatu dzięki maksymalnemu wykorzystaniu potencjałów endogenicznych oraz wzmocnieniu powiązań sieciowych z sąsiednimi ośrodkami, szczególnie Rzeszowem. Dokument wskazuje na harmonizację działań z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami, takimi jak lotnictwo i kosmonautyka, sektor jakości życia oraz informatyka i telekomunikacja.

W ramach powyższej wizji rozwoju, Strategia wyznacza pięć strategicznych obszarów rozwoju, wokół których koncentrować się będą działania do 2025 roku. Dla każdego z tych obszarów określono szczegółowy cel strategiczny:

1. Gospodarka i rynek pracy

- Cel strategiczny: Zbudowanie w powiecie strzyżowskim nowoczesnej i innowacyjnej gospodarki, opartej na wiedzy, zdolnej do tworzenia nowych, trwałych miejsc pracy

Charakterystyka: Obszar ten skupia się na zwiększaniu konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez wykorzystanie wiedzy i innowacyjnych technologii. Kluczowe działania obejmują rozwój konkurencyjnych i innowacyjnych podmiotów gospodarczych, tworzenie sprzyjających warunków dla inwestorów zewnętrznych (zwłaszcza w obszarach przemysłowych), wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy i firm za pomocą środków publicznych i pomocowych, podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników, aktywne wsparcie osób w trudnej sytuacji na rynku pracy oraz rozwój e-gospodarki poprzez cyfryzację i nowoczesne technologie informatyczne. Ważne jest także inteligentne wykorzystanie zasobów naturalnych, w tym "biogospodarki", oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do rozwoju sektora turystyczno-rekreacyjnego.

2. Infrastruktura techniczna

- Cel strategiczny: Poprawa dostępności powiatu strzyżowskiego poprzez wzmocnienie i unowocześnienie powiązań z międzynarodowymi, krajowymi i regionalnymi sieciami komunikacyjnymi, regionalnymi i subregionalnymi ośrodkami wzrostu, a także

powiązań wewnętrznych oraz rozwój infrastruktury przesyłowej, komunalnej, turystycznej i rekreacyjnej.

Charakterystyka: Ten cel jest kluczowy dla atrakcyjności gospodarczej powiatu, ponieważ utrudniona dostępność komunikacyjna jest jedną z głównych barier dla inwestorów. Działania koncentrują się na modernizacji istniejącej sieci komunikacyjnej i budowie nowych połączeń drogowych, w tym drogi ekspresowej S-19 i obwodnic Czudca, Strzyżowa i Wiśniowej. Obejmuje także modernizację nawierzchni i poprawę bezpieczeństwa dróg wojewódzkich i powiatowych, rewitalizację zdegradowanych obszarów przemysłowych i niewykorzystywanych obiektów. Istotne jest również unowocześnienie infrastruktury przesyłowej (energia elektryczna, gaz) oraz zapewnienie szerokopasmowego dostępu do internetu]. Promowane są technologie przyjazne środowisku, wykorzystujące odnawialne źródła energii, oraz rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej.

3. Usługi publiczne

- Cel strategiczny: Rozwój różnych form nowoczesnych usług publicznych: edukacji ogólnej i zawodowej, usług administracji publicznej opartych o cyfrowy przekaz informacji, usług transportowych, a także zapewnienie wysokiego standardu usług medycznych i społecznych, jak również bezpieczeństwa obywateli oraz działania na rzecz włączenia w życie lokalnej wspólnoty osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem.

Charakterystyka: Obszar ten koncentruje się na unowocześnianiu i podnoszeniu standardu usług świadczonych przez samorząd. Dotyczy to rozwoju nowoczesnych form edukacji zawodowej, dostosowanych do potrzeb rynku pracy, oraz zapewnienia wysokiej jakości edukacji ogólnej. Ważna jest również modernizacja placówek pomocy społecznej (domy dziecka, domy pomocy społecznej) i rozszerzanie ich oferty, a także rozbudowa Szpitala Powiatowego w Strzyżowie i zapewnienie wysokiego poziomu usług medycznych. Cel obejmuje także sprawne funkcjonowanie systemu bezpieczeństwa publicznego (policja, straż pożarna, ratownictwo) oraz poprawę bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Rozwój nowoczesnej i przyjaznej e-administracji oraz transportu publicznego (w tym multimodalnego) to kolejne istotne elementy. Strategia podkreśla również współdziałanie różnych podmiotów w realizacji projektów rozwojowych i aktywizację społeczności lokalnej, zapobiegając wykluczeniu społecznemu, cyfrowemu i ekonomicznemu.

4. Rolnictwo i obszary wiejskie

- Cel strategiczny: Rozwój gospodarstw rolnych, różnych form i metod produkcji rolniczej, a także modernizacja obszarów wiejskich powiatu strzyżowskiego oraz aktywizacja lokalnych społeczności.

Charakterystyka: Ten obszar koncentruje się na wzmocnieniu pozycji miasta Strzyżów jako lokalnego centrum rozwoju i jednocześnie na równoważeniu rozwoju pozostałych miejscowości. Działania mają na celu modernizację gospodarstw rolnych, wsparcie osłonowe i restrukturyzację dla gospodarstw o niskim potencjale ekonomicznym oraz

poprawę infrastruktury na obszarach wiejskich (drogi, sieci wodociągowe, kanalizacyjne, szerokopasmowy internet). Istotnym elementem jest rozwój produkcji żywności najwyższej jakości opartej na certyfikowanych metodach ekologicznych, rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego oraz promocja lokalnych produktów i usług. Strategia promuje także rozwój pozarolniczych form działalności gospodarczej (zwłaszcza turystyki i rekreacji) oraz aktywizację społeczności wiejskich, w tym przeciwdziałanie depopulacji i patologiom społecznym. Działania te mają być zharmonizowane z ochroną środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.

5. Ochrona oraz inteligentne wykorzystanie środowiska przyrodniczego i kulturowego

- Cel strategiczny: Inteligentne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i walorów kulturowych do przyspieszenia procesów zrównoważonego rozwoju powiatu strzyżowskiego.

Charakterystyka: Ten obszar uznaje walory środowiska przyrodniczego i kultury lokalnej za kluczowe potencjały rozwojowe. Cel strategiczny zakłada budowę i rozwój instalacji oraz systemów służących ochronie środowiska (np. kanalizacja, gospodarka odpadami, ochrona powietrza i wód). Promowany jest rozwój różnych form turystyki i rekreacji, budowanie pozytywnej marki powiatu oraz wspieranie działań na rzecz zachowania bioróżnorodności. Ważne jest także promowanie postaw proekologicznych i edukacja ekologiczna. Strategia przewiduje wykorzystanie geotermii w Wiśniowej jako odnawialnego źródła energii], promocję technologii energooszczędnych oraz rozwój systemu przeciwdziałania zagrożeniom naturalnym i klęskom żywiołowym. Kluczowym elementem jest także ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego, rewitalizacja obiektów zabytkowych oraz wspieranie kultury i sportu, w tym zachowanie tradycyjnych form kultury i rozwój nowych form artystycznych

Poza ustawą o samorządzie gminnym oraz ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 uwzględnia regulacje ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo Wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 624 z późn. zm.).

W art. 315 i art. 326 wspomnianej ustawy wskazano bowiem dokumenty planistyczne ważne w procesie gospodarowania wodami, które powinny zostać uwzględnione w strategiach rozwoju gminy. Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 jest spójna z ustaleniami dokumentów planistycznych w zakresie gospodarki wodnej, w szczególności: planami gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, planami zarządzania ryzykiem powodziowym i mapami zagrożenia powodziowego, a także planem przeciwdziałania skutkom suszy. Jednym z podstawowych dokumentów planistycznych gospodarki wodnej jest Plan Gospodarowania Wodami. Jego zapisy określają cele środowiskowe dla poszczególnych części wód i obszarów chronionych w tym:

1. Cele do realizacji w ramach planu:

- Ochrona zasobów wodnych (powierzchniowych i podziemnych)

- Racjonalne i zrównoważone użytkowanie wody
- Ochrona przed powodzią i podtopieniami
- Zapewnienie odpowiedniej jakości wody pitnej
- Adaptacja do zmian klimatycznych

2. Zasoby wodne w gminie Strzyżów:

Cała gmina położona jest w zlewni rzeki Wisłok. Głównym dopływem Wisłoka na terenie gminy jest rzeka Stobnica. Mniejszymi dopływami są dwa potoki: Różanka i Kopytko. Na obszarze gminy Strzyżów zlokalizowane są cztery przekroje pomiarowo-kontrolne w ramach systemu podkarpackiego monitoringu regionalnego stanu wód:

- na Wisłoku powyżej Strzyżowa (km 100,2 – Dobrzechów),
- na Wisłoku poniżej Strzyżowa (km 91,7 – Żarnowa),
- na Stobnicy (km 0,3 – Strzyżów),
- na Różance w Dobrzechowie.

Na potoku Łętownia w miejscowości o takiej samej nazwie znajduje się zbiornik retencyjny. Pełni on funkcję rekreacyjną oraz stanowi element ochrony przeciwpowodziowej.

Wody podziemne to głównie wody szczelinowe i szczelinowo-porowe w utworach fliszowych wieku oligoceńskiego. Głębokość zalegania tych wód jest zmienna i waha się od kilku do kilkudziesięciu metrów. Potencjalna wydajność typowego otworu studziennego nie przekracza 2 m³/h na większej części obszaru gminy, lokalnie wynosi od 2 do 5 m³/h. Najbardziej zasobnymi w wodę są podziemne czwartorzędowe utwory aluwialne doliny Wisłoka, gdzie wydajność otworu studziennego przekracza 10 m³/h.

Gmina leży w zasięgu GZWP nr 432 „Dolina rzeki Wisłok” cały zbiornik ma powierzchnię 172 km² i ciągnie się od okolic Beska na południu po brzeg Karpat na północy. Podłoże zbiornika stanowią osady piaskowcowo-łupkowe fliszu karpackiego. Warstwę wodonośną stanowią otoczaki, żwiry i piaski o różnej granulacji. Wahania zwierciadła są niewielkie i dochodzą do 2m. W pobliżu koryta Wisłoka stany wód są uzależnione od stanów wód w rzece. Poziom wodonośny zbiornik jest zasilany poprzez bezpośrednią infiltrację opadów atmosferycznych oraz z cieków powierzchniowych, w mniejszym stopniu dopływem wód z podłoża. Wydajności z pojedynczych ujęć zawierają się w granicach od kilku do ponad 20m³/h. W obrębie zbiornika eksploatację wód podziemnych prowadzi się z utworów czwartorzędowych za pomocą studni kopanych oraz otworów hydrogeologicznych. Woda służy do celów socjalo-bytowych miejscowej ludności, a także jest zużywana przez przemysł i rzemiosło.

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły

Wody powierzchniowe płynące

Zgodnie z podziałem obszaru Polski na dorzecza i regiony wodne, gmina Strzyżów leży w dorzeczu Wisły, w regionie wodnym Górnej-Wschodniej Wisły.

Sieć hydrograficzną gminy tworzą rzeki, rowy melioracyjne, stawy rybne oraz zagłębienia bezodpływowe.

Zgodnie z podziałem hydrograficznym Polski gmina Strzyżów położona jest w dorzeczu Wisły, w obrębie regionu wodnego Górnej–Wschodniej Wisły. Sieć hydrograficzną gminy tworzą rzeki, dopływy, rowy melioracyjne, stawy oraz lokalne zagłębienia bezodpływowe.

Gmina Strzyżów znajduje się w granicach 6 zlewni jednolitych części wód powierzchniowych:

RW2000122263949 Różanka a. Typ 12 (potok fliszowy); b. Niemonitorowany; 55 c. Będący naturalną częścią wód w złym stanie i niezagrażoną ryzykiem nieosiągnięcia celu środowiskowego, którym jest dobry stan ekologiczny oraz dobry stan chemiczny;

RW200012226389 Kopytko a. Typ 12 (potok fliszowy); b. Niemonitorowany; c. Będący naturalną częścią wód w złym stanie i zagrożoną ryzykiem nieosiągnięcia celu środowiskowego, którym jest dobry stan ekologiczny oraz dobry stan chemiczny; d. Ze względu na brak możliwości technicznych przedłużono termin osiągnięcia ww. celu do 2021 r.

RW200012226492 Bonarówka a. Typ 12 (potok fliszowy); b. Niemonitorowany; c. Naturalną częścią wód w dobrym stanie i niezagrażoną ryzykiem nieosiągnięcia celu środowiskowego, którym jest dobry stan ekologiczny oraz dobry stan chemiczny;

RW200015226559 Wisłok od Stobnicy do zb.Rzeszów a. Typ 15 (średnia rzeka wyżynna - wschodnia); b. Monitorowany; c. Będący silnie zmienioną częścią wód w złym stanie i zagrożoną ryzykiem nieosiągnięcia celu środowiskowego, którym jest dobry stan ekologiczny oraz dobry stan chemiczny; d. Ze względu na brak możliwości technicznych oraz dysproporcjonalne koszty przedłużono termin osiągnięcia ww. celu do 2021 r.; e. Zaliczona do obszarów chronionych wyznaczonych do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia.

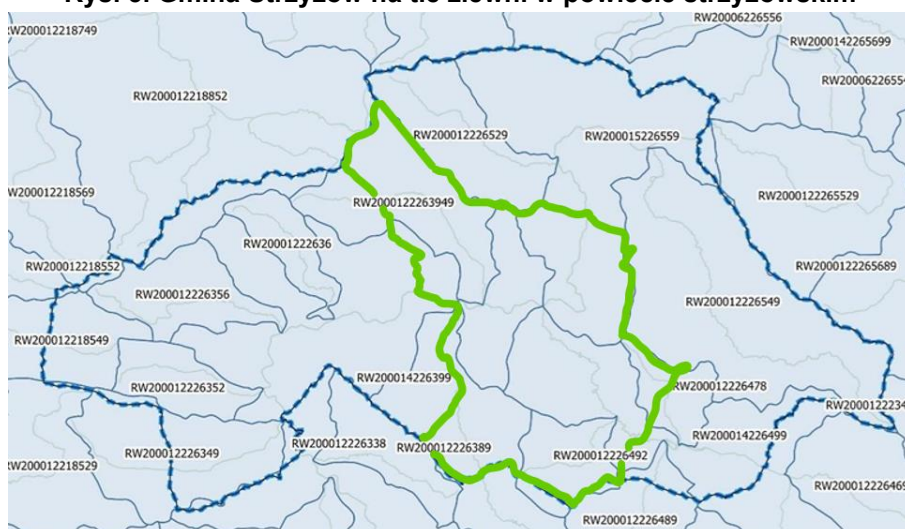
RW200012226478 Gąsiorówka a. Typ 12 (potok fliszowy); b. Niemonitorowany; c. Naturalną częścią wód w dobrym stanie i niezagrażoną ryzykiem nieosiągnięcia celu środowiskowego, którym jest dobry stan ekologiczny oraz dobry stan chemiczny;

RW200014226399 Wisłok od Czarnego Potoku do Stobnicy a. Typ 14 (mała rzeka fliszowa); b. monitorowany; c. Będący silnie zmienioną częścią wód w złym stanie i zagrożoną ryzykiem; nieosiągnięcia celu środowiskowego, którym jest dobry stan ekologiczny oraz dobry stan chemiczny; d. możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku cieką istotnego – Wisłok od Stobnicy do Czarnego Potoku oraz dobry stan chemiczny; e. Ze względu na brak możliwości technicznych oraz dysproporcjonalne koszty przedłużono termin osiągnięcia ww. celu do 2021 r.; f. Zaliczona do obszarów chronionych wyznaczonych do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia.

F Stobnica od Łądzierza do ujścia a. Typ 14 (mała rzeka fliszowa); b. Monitorowany; c. Będący silnie zmienioną częścią wód w złym stanie i zagrożoną ryzykiem; nieosiągnięcia celu środowiskowego, którym jest dobry stan ekologiczny; d. możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku cieką istotnego – Stobnica od ujścia do Krościenki oraz dobry stan

chemiczny. Ze względu na brak możliwości technicznych przedłużono termin osiągnięcia ww. celu do 2027 r.

Rys. 5. Gmina Strzyżów na tle zlewni w powiecie strzyżowskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego – Perspektywa 2030

Wykres własny: źródło: Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2022 – 2025

Badania stanu wód wykonał Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w oparciu o program Państwowego Monitoringu Środowiska. Monitoring wód powierzchniowych prowadzony jest w cyklach ściśle powiązanych z cyklem gospodarowania wodami (6-letnie). Cykl wodny, z którego przedstawiono oceny stanu wód na terenie powiatu strzyżowskiego dotyczy lat 2014-2019. Na terenie powiatu badano parametry JCWP w 3 punktach, z których wszystkie dotyczyły JCWP rzecznych. Wszystkie oceniane JCWP były poddane dwóm programom monitoringowym MO – monitoring operacyjny oraz MD – monitoring diagnostyczny. Klasyfikację i ocenę stanu badanych JCWP przedstawiono w tabelach poniżej. Stan wszystkich spośród badanych JCWP w granicach powiatu strzyżowskiego został określony jako zły. Powodem zakwalifikowania do złego stanu wód był stan chemiczny, określony jako poniżej dobrego.

Wody podziemne

Ze względu na ochronę największych zasobów wód podziemnych wyznaczone zostały Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP) gromadzące strategiczne zasoby kraju. Powiat strzyżowski w tym gmina Strzyżów jest średnio zasobna w wody podziemne. W granicach powiatu znajduje się jeden Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP), położony w części centralnej, znajdujący się na obszarze trzech gmin Frysztak, Wiśniowa i Strzyżów. GZWP nr 432 „Dolina rzeki Wisłok” zlokalizowany na terenie powiatu, jest małym zbiornikiem o powierzchni 172 km². Został wyznaczony w celu zaspokojenia ludności w wodę, stanowiąc obecnie jedyne lokalne źródło. Głębokość występowania zwierciadła wód podziemnych w obrębie GZWP nr 432 waha się w granicach 0,9-7,3 m i wynosi średnio ok. 2m. Na całym

obszarze zbiornika występuje bardzo wysoka i wysoka podatność na migrację zanieczyszczeń z powierzchni terenu. W związku z powyższym obszarem ochronnym objęto cały obszar zbiornika, zajmujący 406,5 km². Jakość wód poziomu zbiornikowego jest ogólnie dobra, co może świadczyć o dobrych naturalnych warunkach tego poziomu i słabej antropopresji wpływającej na stan jakościowy wód. Potencjalnie zagrożenie dla jakości wód zbiornika stanowią działalność rolnicza oraz nieuporządkowana gospodarka ściekowa szczególnie częsta na terenach wiejskich powiatu.

Na terenie gminy Strzyżów występują użytkowe piętra wodonośne: w utworach czwartorzędowych, w utworach fliszowych (trzeciorzędowych oraz trzeciorzędowo-kredowych).

Użytkowe piętro wodonośne w utworach czwartorzędowych związane jest z doliną Wisłoka. Zgromadzone materiały dokumentacyjne oraz przegląd terenowy wskazują jednak, że występuje ono jedynie w rejonach, gdzie osady tarasowe Wisłoka osiągają odpowiednią szerokość.

Warstwa wodonośna wykształcona jest w postaci żwirów z domieszką otoczków i piasku. Jej miąższość zwiększa się wzdłuż biegu rzeki i w rejonie Strzyżowa wynosi około 2–9 m. Współczynnik filtracji waha się w granicach od 1 do 60 m/24 h (najczęściej 10–30 m/24 h), natomiast przewodność wynosi zazwyczaj 30–200 m²/24 h.

Użytkowe piętro wodonośne w utworach fliszowych (trzeciorzędowych i trzeciorzędowo - kredowych) zostało omówione łącznie, ze względu na podobną charakterystykę. Wśród osadów trzeciorzędowych użytkowy poziom wodonośny występuje w górnych warstwach krośnieńskich, wykształconych w postaci gruboławicowych piaskowców z przeławiczeniami łupków oraz w gruboławicowych piaskowcach kliwskich występujących w obrębie warstw menilitowych. Brak jest natomiast poziomu użytkowego w warstwach hieroglifowych, łupkach menilitowych i warstwach istebniańskich (górných). Osady trzeciorzędowo - kredowe (warstwy inoceramowe - senon - paleocen jednostki skolskiej) charakteryzują się na obszarze arkusza przeważnie bardzo słabą wodonośnością.

Użytkowe piętro wodonośne w utworach fliszowych jest typu warstwowo - szczelinowego. Zawodnione są piaskowce, zwłaszcza w partiach spękanych na skutek działalności tektonicznej lub wietrzenia. Piętro wodonośne zalega lokalnie tuż pod powierzchnią terenu, a maksymalnie do głębokości około 50 m. Miąższość warstwy wodonośnej mieści się przeważnie w granicach 10 - 40 m. Współczynnik filtracji waha się w granicach od 1 do 20 m/24h. Strefa aktywnej wymiany wód sięga lokalnie do głębokości 100 m (4), a przeważnie do głębokości 50 m (5). Wydajności poszczególnych otworów wahają się w szerokich granicach 2 - 80 m³/h .

Wody podziemne zasilane są głównie poprzez bezpośrednią infiltrację opadów atmosferycznych, a także poprzez infiltrację wód powierzchniowych oraz dopływ z podłoża.

Zasilanie piętra fliszowego zależy przede wszystkim od charakteru litologicznego zwierzeliny i kąta nachylenia stoków. Najdogodniejsze warunki infiltracji istnieją w obrębie dolin rzecznych. Przepływ wód podziemnych odbywa w kierunku dolin rzecznych, które stanowią podstawę

drenażu. Granice hydrodynamiczne będą po działach wód podziemnych, które pokrywają się z działami wód powierzchniowych.

Naturalnymi strefami drenażu wewnątrz JCWPd są rzeki i ciekły powierzchniowe z tym, że dla głębiej położonych warstw wodonośnych jest to głównie rzeka Wisłok. Funkcję drenażu pełnią także ujęcia wód podziemnych (studnie wiercone i kopane, źródła). Kierunki krążenia wód podziemnych są często skomplikowane ze względu na wykształcenie litologiczne i tektonikę utworów fliszu karpackiego. Generalnie jednak wody wszystkich pięter/poziomów wodonośnych przepływają w kierunku naturalnych stref drenażu. Oddziaływanie ujęć zaburza ten kierunek tylko lokalnie na niewielkich obszarach. Ekosystemy wód powierzchniowych i ekosystemy łądowe zależne od wód podziemnych.

Lokalizacja gminy Strzyżów z punktu widzenia regionalizacji hydrogeologicznej odpowiada strefie regionu podkarpackiego (XIII wg. Paczyński, 1995) i Karpackiego (XIV wg. Paczyński, 1995)

Rys. 6. GZWP na tle powiatu strzyżowskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PIG-BIP

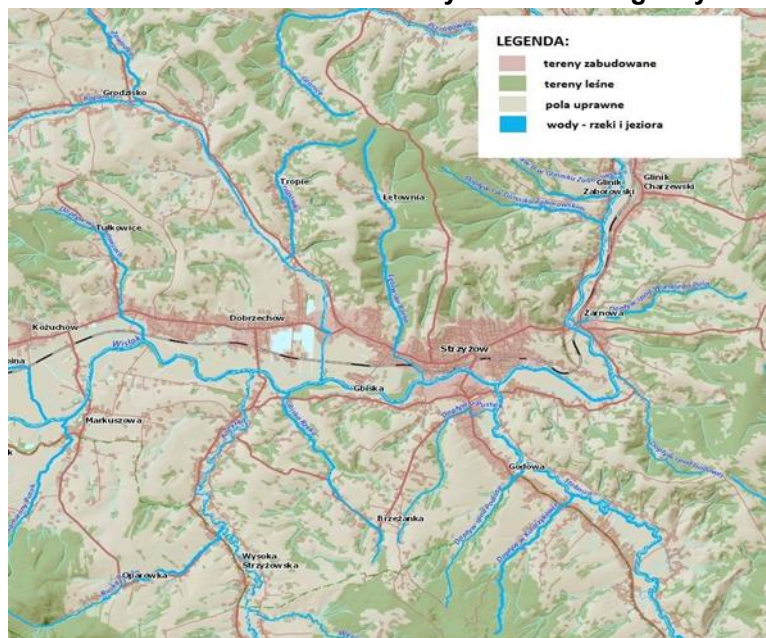
Zagrożenia powodziowe

Dane udostępnione przez Państwowe Gospodarstwo Wodne - Wody Polskie wskazują, iż na terenie gminy Strzyżów występują obszary o ryzyku wystąpienia powodzi. Dla Wisłoka oraz jego dopływów, opracowano mapy zagrożenia powodziowego (MZP) i mapy ryzyka powodziowego (MRP) w II cyklu planistycznym 2014 – 2020. Wskazują one:

1. obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat [Q 0,2%],
2. obszary szczególnie zagrożone powodzią:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat [Q1%],
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat [Q 10%].

Rys. 7. Sieć cieków i zbiorników wodnych na terenie gminy Strzyżów

Źródło: <https://www.wody.isok.gov.pl>

Ochrona przed powodzią realizowana jest poprzez odpowiednie kształtowanie zagospodarowania przestrzennego dolin rzecznych oraz terenów zalewowych, zwłaszcza obszarów szczególnego zagrożenia powodzią. Obecnie działania gminy mające na celu ograniczenie ryzyka powodziowego powinny koncentrować się na:

- Utrzymaniu w dobrym stanie technicznym istniejącej infrastruktury przeciwpowodziowej, takiej jak zbiorniki retencyjne.
- Ograniczeniu lub wprowadzeniu zakazu zabudowy terenów bezpośrednio przylegających do koryt cieków wodnych.
- Zwiększaniu retencji terenowej poprzez utrzymanie naturalnych obszarów zieleni wzdłuż cieków oraz tworzenie oczek wodnych.

Działania te są zgodne z zaleceniami dotyczącymi ochrony przed powodzią i mają na celu minimalizację ryzyka powodziowego oraz ochronę mieszkańców i mienia na terenie gminy.

Wieloletnie obserwacje stanów wód potwierdziły, że rzeka Wisłok ma ustrój zasilania złożony, o typie deszczowo – śnieżnym. Z tego względu, wezbrania występują w miesiącach czerwiec –lipiec po długotrwałych i obfitych opadach deszczu, oraz po roztopach w marcu- kwietniu. W tym okresie może dojść do rozlania wód na obszar terasy. Wezbrania roztopowe, w odróżnieniu od wezbrań opadowych, charakteryzuje niższa kulminacja fal powodziowych i dłuższy czas trwania. Wezbrania opadowe, spowodowane deszczami nawalnymi powodują szybko przesuwające się kulminacje fal powodziowych.

Występujące strefy szczególnego zagrożenia powodzią na terenie gminy obejmują przede wszystkim tereny położone w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Wisłok, a także obszary narażone na podtopienia zlokalizowane wzdłuż rzeki Stobnica. Wszystkie wskazane tereny zostały ujęte w dokumentach planistycznych określających poziom oraz zasięg ryzyka powodziowego.

Rys. 8. Strefy zagrożenia powodziowego

Źródło: www.geoserwis.gdos.gov.pl

Podwyższony poziom wód notowany jest głównie w wyniku krótkotrwałych, gwałtownych opadów deszczu, pojawiających się po dłuższych okresach suszy. W takich sytuacjach następuje szybki spływ powierzchniowy, ponieważ przesuszone podłoże, dodatkowo przekształcone działalnością antropogeniczną, nie jest w stanie wchłonąć dużych ilości wody. Obecnie przeważają zjawiska związane z obniżonymi stanami wód, co ma związek z utrzymującą się suszą hydrologiczną.

Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS)

Plan przeciwdziałania skutkom suszy to dokument strategiczny opracowywany przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, który określa działania mające na celu ograniczenie negatywnych skutków suszy w Polsce. Został przygotowany zgodnie z wymogami Dyrektywy 2000/60/WE (Ramowa Dyrektywa Wodna) oraz ustawy Prawo wodne.

Zakres i zawartość PPSS:

- Charakterystyka zjawiska suszy
- Identyfikacja zagrożonych obszarów
- Ocena skutków suszy

Cele PPSS:

- Zapobieganie skutkom suszy.
- Zwiększenie retencji wody.
- Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi.
- Podnoszenie świadomości społeczeństwa i samorządów.

Najważniejsze działania przeciwdziałające skutkom suszy wymienione w planie:

- Inwestycje w retencję wodną (zbiorniki, oczka, melioracja).
- Zmiana praktyk rolniczych (np. uprawa odpornych gatunków roślin).
- Edukacja i kampanie społeczne.
- Monitoring i prognozowanie suszy.
- Ochrona i renaturyzacja ekosystemów wodnych.

Ważnym komponentem Planu przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) jest katalog działań technicznych i nietechnicznych, które stanowią konkretne, mierzalne rozwiązania mające na celu minimalizację skutków niedoborów wody.

W kontekście planowania przestrzennego szczególnego znaczenia nabiera zintegrowane podejście uwzględniające rozwój tzw. „błękitnej infrastruktury”, obejmującej systemy retencjonowania i spowalniania odpływu wód opadowych, oraz „zielonej infrastruktury”, której celem jest ochrona i zwiększanie udziału terenów zieleni w krajobrazie zurbanizowanym.

- Błękitno-zielona infrastruktura (BZI) to zintegrowany system terenów zieleni i elementów wodnych, który wspiera naturalne procesy przyrodnicze oraz racjonalne gospodarowanie wodami. Obejmuje m.in. parki, zadrzewienia, rzeki, zbiorniki retencyjne czy ogrody deszczowe. Jej głównym celem jest poprawa jakości środowiska, zwiększenie retencji wód, ograniczenie skutków suszy i powodzi oraz adaptacja do zmian klimatu. BZI pełni także ważne funkcje społeczne, podnosząc jakość życia i atrakcyjność przestrzeni

Funkcjonowanie Planu przeciwdziałania skutkom suszy w gminie Strzyżów jest zasadne ze względu na rosnące ryzyko okresowych niedoborów wody, wynikających ze zmian klimatu oraz urozmaiconej rzeźby terenu sprzyjającej szybkiemu odpływowi wód opadowych. Dokument ten stanowi podstawę do podejmowania działań zwiększających retencję wodną, racjonalne gospodarowanie zasobami oraz ograniczanie negatywnych skutków suszy dla rolnictwa, środowiska i mieszkańców. Szczególne znaczenie ma rozwój błękitno-zielonej infrastruktury, która wspiera naturalne procesy retencji i poprawia odporność gminy na zjawiska ekstremalne. Wdrożenie założeń planu umożliwia także lepsze planowanie przestrzenne oraz skuteczniejsze pozyskiwanie środków zewnętrznych na inwestycje wodne i środowiskowe.

5. OBSZARY STRATEGICZNYCH INTERWENCJI (OSI) W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA A ZAKRES PLANOWANYCH DZIAŁAŃ GMINY

Rozdział odnosi się do przepisu wskazującego, że strategia rozwoju gminy określa w szczególności obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art.11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie województwa (DZ.U. z 2026 poz. 720), wraz z zakresem planowanych działań.

Strategia rozwoju województwa podkarpackiego – „Podkarpackie 2030” jest ściśle powiązana i kompatybilna z dokumentem wyższego rzędu, którym jest Program Polska Wschodnia (PPW). Oba dokumenty mają na celu wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego regionu, który nadal zмага się z wyzwaniami związanymi z niższym poziomem rozwoju względem zachodniej Polski i Unii Europejskiej.

Rys. 9. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030): Wschodnia Polska

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa-Podkarpackie 2030

Powiązania i komplementarność Strategii rozwoju województwa podkarpackiego – „Podkarpackie 2030” oraz Programu Polska Wschodnia (PPW):

1. Wspólny cel ogólny: zrównoważony rozwój regionu

Zarówno strategia „Podkarpackie 2030”, jak i Program Polska Wschodnia dążą do:

- wyrównywania różnic rozwojowych,
- zwiększenia konkurencyjności gospodarki,
- poprawy jakości życia mieszkańców.

2. Wsparcie strategicznych kierunków rozwoju

Program Polska Wschodnia wspiera realizację wielu priorytetów Strategii „Podkarpackie 2030”, w szczególności:

- rozwój infrastruktury transportowej i cyfrowej,
- rozwój przedsiębiorczości i innowacji,
- wzrost potencjału turystycznego i kulturowego regionu.

3. Źródło finansowania dla celów strategii wojewódzkiej

Strategia województwa opiera część swoich działań i projektów na możliwościach finansowych oferowanych przez PPW, zwłaszcza w obszarach:

- transportu i mobilności (np. drogi, transport publiczny),
- wsparcia MŚP i tworzenia klastrów,
- rewitalizacji miast i obszarów wiejskich,
- ekoinnowacji i efektywności energetycznej.

4. Koordynacja terytorialna i synergiczne działania

Strategia województwa Podkarpackiego - Podkarpackie 2030 wskazuje lokalne i regionalne potrzeby oraz projekty, które mogą zostać wpisane w ramy PPW. Dzięki temu łatwiej o koordynację działań samorządów gminnych i powiatowych z działaniami województwa oraz efektywniejsze wykorzystanie środków unijnych. Ponieważ województwo podkarpackie wpisuje się w obszar Polski Wschodniej, to również gmina Strzyżów wpisuje się w OSI wyróżnione na poziomie krajowym a również w trzy kategorie OSI na poziomie regionalnym, zapisane w strategii wojewódzkiej. Zostały one zawarte w zapisach dotyczących Terytorialnego wymiaru Strategii obszar horyzontalny:

- **7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego**
- **7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju**
- **7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku,**

Każdemu z Obszarów Strategicznej Interwencji przypisano zestaw - katalog zakładanych działań zaprezentowanych w poniższych tabelach z uwzględnieniem specyfiki gminy Strzyżów:

7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego:

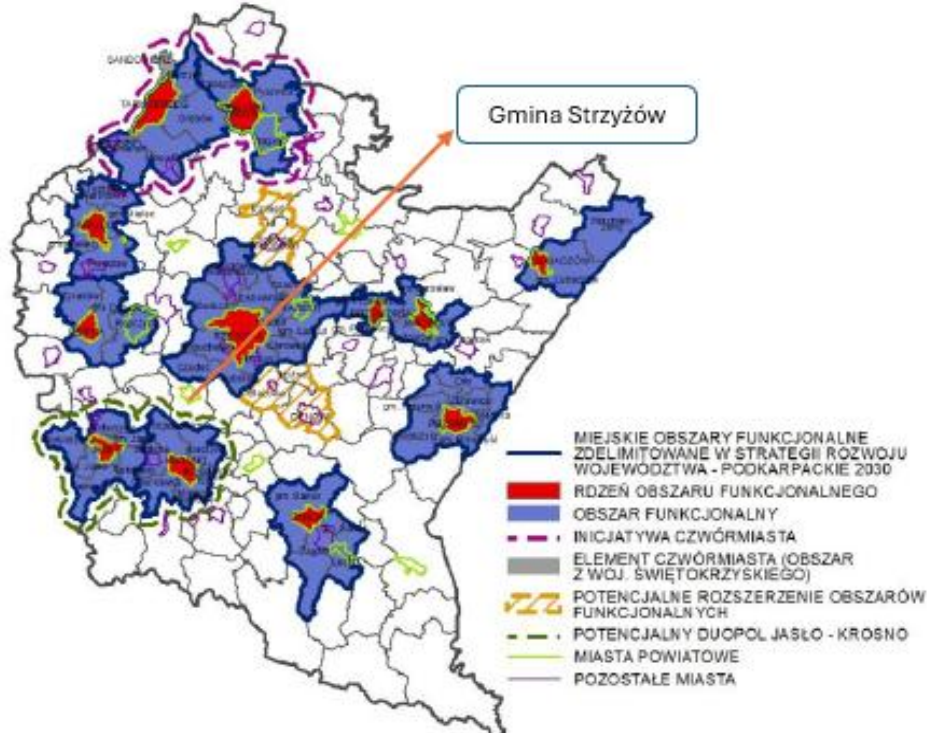
7.1.4. Rozwój miast powiatowych i miast mniejszych

Zakładane działania:

- poprawa i rozwój warunków prowadzących do dynamizacji przedsiębiorczości w oparciu o potencjalne specjalizacje gospodarcze ośrodka miejskiego;

- wzmocnianie powiązań funkcjonalnych w celu przywrócenia roli ośrodka w układzie osadniczym;
- zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców poprzez rozwój kompetencji zawodowych;
- modernizacja przestrzeni miejskiej umożliwiającej wykorzystanie potencjałów i zasobów miast, w tym turystycznych i wypoczynkowo-rekreacyjnych;
- poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wzrost dostępu do usług publicznych;
- rozwój kapitału społecznego i wzmocnienie tożsamości regionalnej poprzez zaangażowanie mieszkańców w procesy rozwojowe;
- poprawa jakości zarządzania poprzez współpracę z innymi samorządami terytorialnymi; □ podejmowanie działań w zakresie ochrony przyrody i poprawy stanu środowiska;
- poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie niskiej emisji oraz związanego z nim zjawiska smogu;
- kreowanie instrumentów przyciągających do osiedlania się w miastach, w szczególności osób młodych i wykształconych;
- wykorzystanie możliwości programowych i finansowych UE w obszarze polityki miejskiej;
- dostosowanie sieci usług i zagospodarowania przestrzennego do zmian demograficznych;
- niwelowanie barier transportowych poprzez rozwój systemów transportu zbiorowego pomiędzy ośrodkami miejskimi a sąsiednimi obszarami wiejskimi oraz innymi ważnymi ośrodkami miejskimi;
- rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych, tras rowerowych, jako alternatywy dla przemieszczania się.

Rys. 10. Miejskie obszary funkcjonalne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa-Podkarpackie 2030

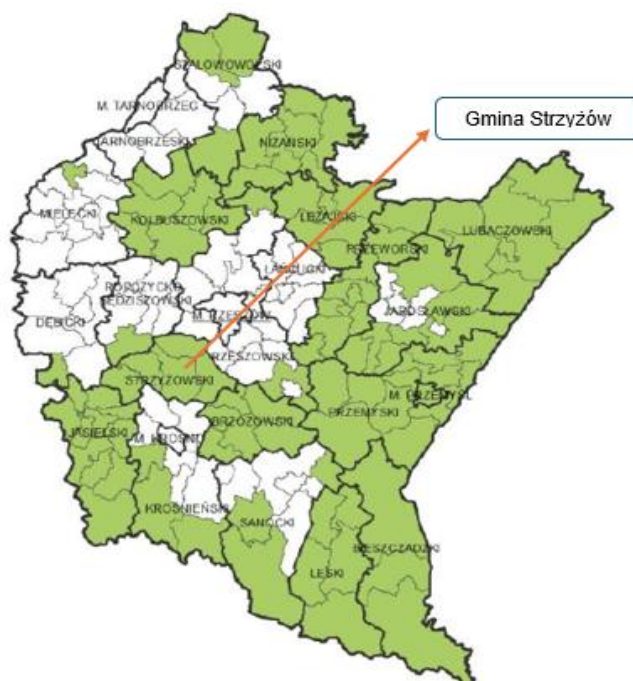
7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju:

7.3.1. Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją województwie

Zakładane działania:

- rozwój sektora inwestycji prywatnych w oparciu o lokalne zasoby;
- aktywizacja lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych, poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców;
- poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez zapewnienie przygotowanych terenów inwestycyjnych;
- pobudzanie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej;
- włączenie komunikacyjne obszarów o utrudnionej dostępności;
- dostosowanie infrastruktury technicznej (energetycznej, telekomunikacyjnej, wodnokanalizacyjnej) i społecznej, warunkującej rozwój gospodarczy i wyższą jakość życia mieszkańców;
- wzmocnienie roli instytucji publicznych, jako inicjatora nawiązywania partnerstw, współpracy z innymi instytucjami publicznymi, społeczeństwem i innymi interesariuszami na rzecz rozwoju regionu;
- ograniczenie skutków peryferyjnego położenia obszarów przygranicznych poprzez wielopłaszczyznowe wykorzystanie potencjału współpracy transgranicznej;
- intensyfikacja działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Rys. 11. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa-Podkarpackie 2030

7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku:

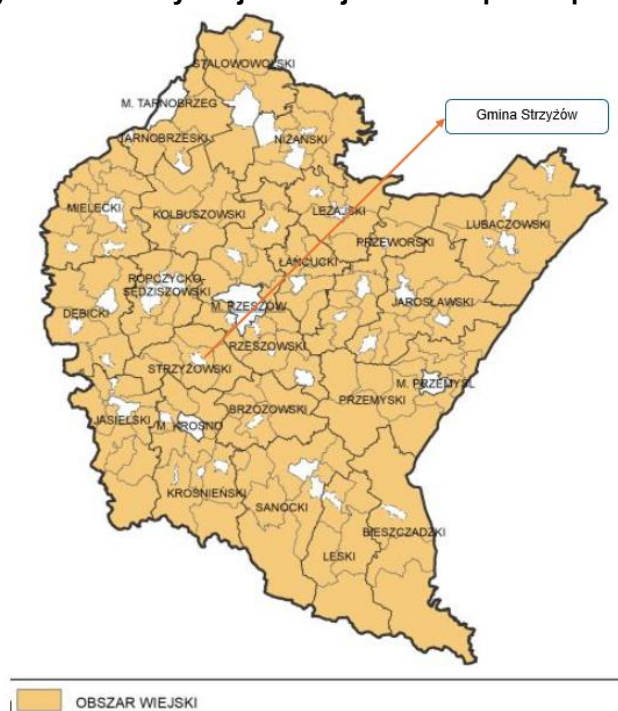
7.4.1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej

Obszary wiejskie dotyka zjawisko postępującej marginalizacji i niskiego poziomu jakości życia. Kluczową kwestią przeciwdziałającą tym trendom jest rozwój infrastruktury w szczególności: wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, teleinformatycznej oraz transportowej. Działania należy tak ukierunkować, aby umożliwiły rozwój gospodarki i przedsiębiorczości w tym powstawanie miejsc pracy w sektorach pozarolniczych, dostępność do usług publicznych, przekwalifikowanie zawodowe oraz mobilność przestrzenną, przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego. Realizacja wyzwań regionalnych pozwoli na wielokierunkowy i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

Zakładane działania:

- poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu;
- zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej;
- modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych, jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa;
- rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej
- poprawa zarządzania sektorem gospodarki odpadami;
- tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości.

Rys. 12. Obszary wiejskie województwa podkarpackiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa-Podkarpackie 2030

7.4.2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Rozwój obszarów wiejskich należy oprzeć na wykorzystaniu zróżnicowanych potencjałów rozwojowych, wzmocnieniu sektora rolnictwa, jak również pozarolniczych specjalizacji gospodarczych. Strategicznym działaniem jest również aktywizowanie społeczności do podejmowania działalności gospodarczej wykorzystującej endogeniczne zasoby obszaru jako elementu konkurencyjności i zwiększenia dochodów ludności.

Zakładane działania:

- promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów;
- aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości, jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej;
- kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej;
- wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjno-usługowych,
- rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.

7.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym

Kluczowym czynnikiem determinującym inicjowanie procesów rozwoju obszarów wiejskich jest wielokierunkowa aktywizacja społeczności lokalnej. Podniesienie poziomu życia zależy od właściwej identyfikacji potrzeb i możliwości danego obszaru, w który to proces należy włączyć lokalną społeczność. Grupy społeczne powinny także współuczestniczyć w zarządzaniu lokalnymi zasobami. Istotne jest również oddolne zaangażowanie się społeczności w partnerstwa regionalne i ponadregionalne, a nawet międzynarodowe.

Zakładane działania:

- wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej;
- podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych;
- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby;
- promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu i rybactwie (winiarstwo, pszczelarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.);

- upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej; wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi.

7.4.4. Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej

Jakość przestrzeni obszarów wiejskich warunkuje możliwość i efektywność działań prorozwojowych. Dlatego też, gospodarka przestrzenna obszarów wiejskich powinna być określona w opracowaniach urbanistycznych, aby zapewnić racjonalne wykorzystanie przestrzeni i zasobów endogenicznych, przy zachowaniu walorów krajobrazowych i przyrodniczych. Należy również dążyć do zachowania zgodności z dokumentami planistycznymi sporządzanymi dla obszarów sąsiednich.

Zakładane działania:

- dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców;
- efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów;
- wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego w projektowaniu przestrzeni wiejskiej;
- poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów mających na celu urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- racjonalne wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego.

Poniższa tabela wykazuje zgodność założonych celów strategicznych i operacyjnych zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego - Podkarpackie 2030.

Tab. 6. Korelacja celów Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego- Podkarpackie 2030

Cel strategiczny Strategii Gminy Strzyżów	Cel operacyjny Strategii Gminy	OSI Strategii Podkarpackie 2030	Kierunek działań w Strategii Podkarpackie 2030
Cel strategiczny 1 – Wzmacnianie kapitału ludzkiego oraz rozwój usług społecznych	1.1 Rozwój usług społecznych oraz dostępności infrastruktury publicznej	7.1 Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego; 7.3 Obszary wymagające szczególnego wsparcia	Poprawa jakości życia mieszkańców, rozwój infrastruktury społecznej i usług publicznych
	1.2 Rozwój oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej	7.4 Obszary wiejskie – integracja społeczności lokalnych	Rozwój infrastruktury społecznej oraz oferty czasu wolnego
	1.3 Przeciwdziałanie izolacji społecznej	7.4 Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej	Wzmacnianie kapitału społecznego oraz współpracy mieszkańców
Cel strategiczny 2 – Budowanie atrakcyjności inwestycyjnej i rozwoju gospodarczego	2.1 Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy	7.3 Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów marginalizowanych; 7.4 Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich	Rozwój inwestycji prywatnych, promocja lokalnych produktów i specjalizacji
	2.2 Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i technicznej	7.3 Obszary wymagające szczególnego wsparcia; 7.4 Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich	Rozwój infrastruktury drogowej, wodno-kanalizacyjnej i technicznej

	2.3 Intensyfikacja promocji gminy	7.4 Rozwój przedsiębiorczości i turystyki na obszarach wiejskich	Promocja lokalnych zasobów, rozwój turystyki i produktów regionalnych
Cel strategiczny 3 – Zrównoważony rozwój infrastruktury przestrzennej i ochrona środowiska	3.1 Ład przestrzenny i racjonalne gospodarowanie przestrzenią	7.4 Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej	Racjonalne wykorzystanie przestrzeni i ograniczenie rozproszonej zabudowy
	3.2 Integracja działań środowiskowych z rozwojem infrastruktury	7.1 Rozwój miast powiatowych; 7.4 Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej	Ochrona środowiska, poprawa jakości powietrza, rozwój zielonej infrastruktury
	3.3 Rozwój turystyki i rekreacji opartych na walorach środowiskowych i kulturowych	7.4 Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich	Rozwój turystyki wykorzystującej lokalne zasoby przyrodnicze i kulturowe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa-Podkarpackie 2030

6. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM I PRZESTRZENNYM

Rozdział odnosi się do przepisu Art. 10e. ust.3. 1) cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym zawartego w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2026 r. poz.662).

W ramach aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 wypracowano strukturę składającą się z 3 wymiarów:

Rys. 13. Struktura strategiczna - wymiary

Źródło: Opracowanie własne

Dla poszczególnych wymiarów zostały wyodrębniane cele strategiczne oraz kierunki działań, które stanowią podstawę do wyodrębnienia konkretnych celów operacyjnych do realizacji.

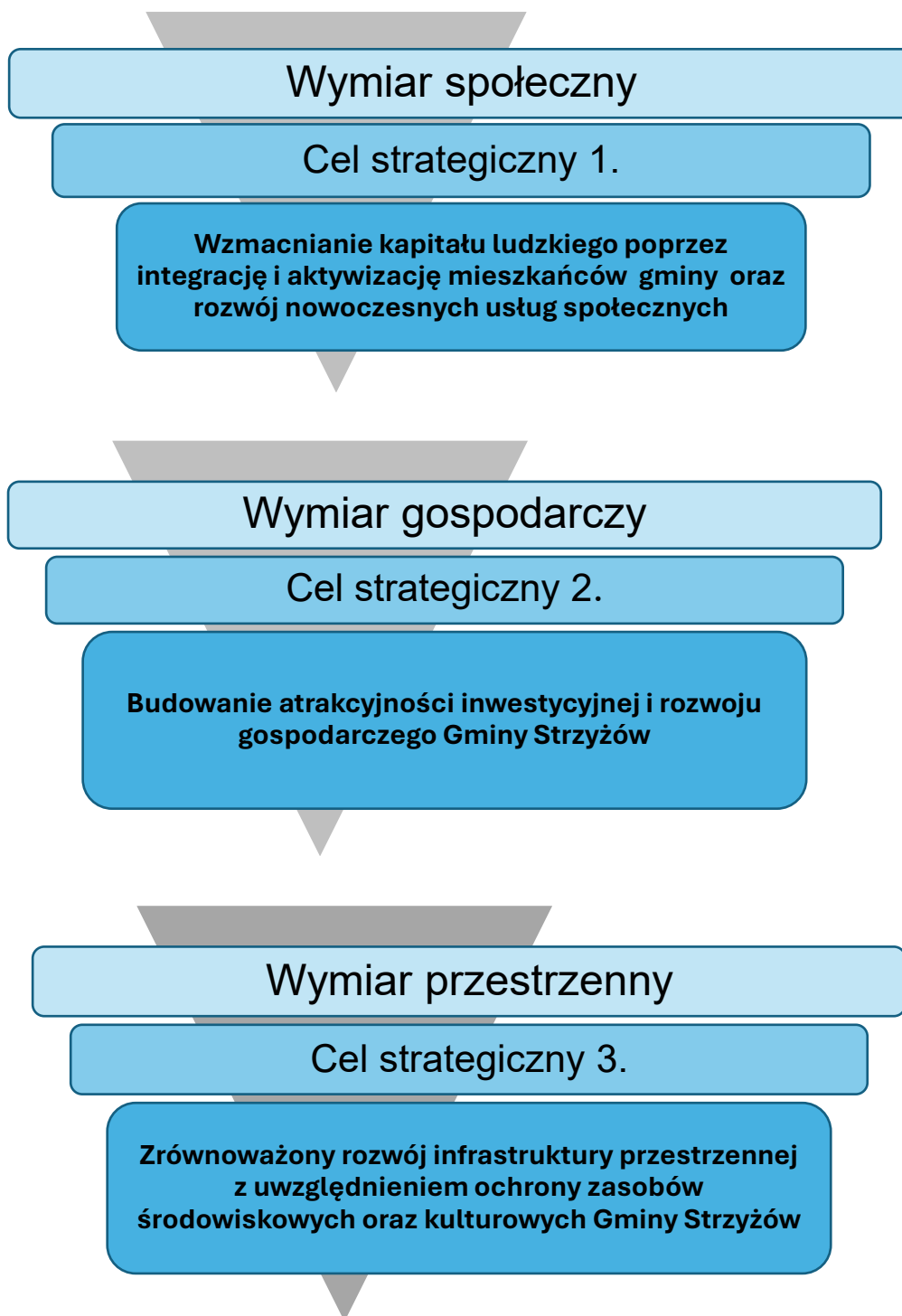
Rys. 14. Struktura strategiczna – wymiary, cele strategiczne, kierunki działania a cele operacyjne

Źródło: Opracowanie własne

W aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 wyodrębniono i określono następujące cele strategiczne:

Rys. 15. Cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030

Źródło: Opracowanie własne

Wyznaczone cele strategiczne stanowią ramy zaplanowanej interwencji oraz są pierwszym krokiem w ramach realizacji przyjętej przez gminę wizji i misji rozwoju.

MISJA

Misją Gminy Strzyżów jest trwale podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez zrównoważony rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny, oparty na bezpieczeństwie, dostępności usług publicznych, ochronie środowiska oraz aktywnym partnerstwie samorządu, mieszkańców i sektora gospodarczego.

Cele strategiczne w wizji rozwoju gminy to kluczowe, długofalowe kierunki działań, które mają na celu poprawę jakości życia mieszkańców, rozwój lokalnej gospodarki, ochronę środowiska, racjonalną politykę przestrzenną oraz zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy. Stanowią one odpowiedź na pytanie, co gmina i jej mieszkańcy chcą osiągnąć w perspektywie 2030 roku:

WIZJA

Gmina Strzyżów w roku 2030 jest gminą świadomą swojej tożsamości i potencjałów. To gmina nowoczesna i przyjazna mieszkańcom, która harmonijnie łączy rozwój gospodarczy z poszanowaniem dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Jest miejscem atrakcyjnym do życia, pracy i inwestowania, wspierającym aktywność społeczną, przedsiębiorczość oraz rozwój kompetencji mieszkańców, opartym na dobrych relacjach sąsiedzkich i odpowiedzialnym zarządzaniu przestrzenią.

Wyznaczone cele strategiczne w trójdzielnej strukturze w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym tworzą przestrzeń do wyznaczenia szczegółowych kierunków działań w ramach zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030.

Cel strategiczny 1 : Wzmacnianie kapitału ludzkiego poprzez integrację i aktywizację mieszkańców gminy oraz rozwój nowoczesnych usług społecznych

Pierwszy cel strategiczny silnie wynika z diagnozy sytuacji lokalnej, przeprowadzonych wywiadów a także analiz ankiet. Podnoszenie jakości usług publicznych to odpowiedź na oczekiwania mieszkańców oraz lokalnych instytucji samorządowych. Działania w tym obszarze zmierzają do poprawy jakości życia, zwiększenia satysfakcji z zamieszkiwania na terenie gminy oraz skuteczniejszego rozwiązywania problemów i niedogodności. Wybór

powyższego celu strategicznego dla gminy Strzyżów jest w pełni uzasadniony i odpowiada na kluczowe wyzwania społeczne stojące przed samorządem lokalnym.

1. Wzmacnianie kapitału ludzkiego jako podstawa rozwoju lokalnego

Kapitał ludzki stanowi jeden z najważniejszych czynników determinujących rozwój społeczno-gospodarczy jednostek samorządu terytorialnego. Wysoki poziom kompetencji mieszkańców, ich aktywność społeczna oraz zaangażowanie w życie lokalnej wspólnoty wpływają bezpośrednio na dynamikę rozwoju gminy.

Działania ukierunkowane na rozwój edukacji, podnoszenie kwalifikacji oraz wspieranie aktywności społecznej mieszkańców przyczyniają się do zwiększenia ich możliwości zawodowych, przedsiębiorczości oraz zdolności do podejmowania inicjatyw lokalnych.

2. Integracja społeczna jako odpowiedź na wyzwania demograficzne i społeczne

Współczesne procesy społeczne, takie jak starzenie się społeczeństwa, migracje młodych ludzi do większych ośrodków miejskich czy rosnące ryzyko wykluczenia społecznego niektórych grup mieszkańców, wymagają podejmowania działań integrujących lokalną społeczność.

Pomimo wysokiego poziomu rozwoju i licznych inwestycji, w gminie zauważalny jest brak silnego poczucia wspólnoty oraz utożsamiania się mieszkańców z całym obszarem gminy (dominują identyfikacje z poszczególnymi miejscowościami). Dlatego niezbędne są działania na rzecz integracji społecznej i wzmacniania tożsamości lokalnej. Kluczowe jest angażowanie nowych mieszkańców oraz kształtowanie postaw prospołecznych już od najmłodszych lat – poprzez edukację, wolontariat i naukę historii gminy. Warto tutaj promować i wspierać działalność stowarzyszeń, kół gospodyń wiejskich a także formacji Ochotniczych Straży Pożarnych.

Realizacja celu strategicznego zakłada wzmacnianie więzi społecznych poprzez rozwój oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej, wspieranie działalności organizacji pozarządowych oraz tworzenie przestrzeni do aktywności społecznej mieszkańców. Działania te sprzyjają budowaniu poczucia wspólnoty oraz wzmacnianiu tożsamości lokalnej.

3. Rozwój nowoczesnych usług społecznych

Istotnym elementem realizacji celu jest rozwój nowoczesnych usług społecznych, dostosowanych do zmieniających się potrzeb mieszkańców. W szczególności dotyczy to usług skierowanych do osób starszych, rodzin z dziećmi, osób z niepełnosprawnościami oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Rozwój usług opiekuńczych, wsparcia dla rodzin, dostępności infrastruktury publicznej czy wsparcia psychologicznego i społecznego przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz zwiększenia poziomu bezpieczeństwa społecznego.

4. Aktywizacja mieszkańców i rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Cel strategiczny zakłada także wzmacnianie aktywności obywatelskiej mieszkańców poprzez wspieranie inicjatyw społecznych, współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz rozwój partnerstw lokalnych.

Aktywizacja mieszkańców sprzyja zwiększeniu ich udziału w procesach decyzyjnych oraz współodpowiedzialności za rozwój gminy. Jednocześnie przyczynia się do lepszego wykorzystania lokalnych zasobów społecznych i kulturowych.

5. Poprawa jakości życia mieszkańców

Realizacja działań w ramach tego celu strategicznego wpływa bezpośrednio na poprawę jakości życia mieszkańców poprzez:

- zwiększenie dostępności usług społecznych i publicznych,
- rozwój infrastruktury społecznej i rekreacyjnej,
- wzmacnianie więzi społecznych,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Działania te sprzyjają budowaniu przyjaznego środowiska życia oraz zwiększają atrakcyjność gminy jako miejsca zamieszkania.

6. Spójność z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu

Cel strategiczny dotyczący wzmacniania kapitału ludzkiego jest również zgodny z kierunkami polityki rozwoju określonymi w dokumentach strategicznych wyższego rzędu, w szczególności w **Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego – Podkarpackie 2030**, która wskazuje na potrzebę rozwijania kapitału społecznego, zwiększania dostępności usług publicznych oraz wzmacniania integracji społecznej.

Cel strategiczny 2 : Budowanie atrakcyjności inwestycyjnej i rozwoju gospodarczego Gminy Strzyżów

Wybór powyższego celu strategicznego należy uznać za w pełni uzasadniony oraz prorozwojowy, szczególnie w kontekście lokalnego rynku pracy i występujących wyzwań społeczno-gospodarczych, w tym relatywnie wysokiego poziomu bezrobocia w gminie i powiecie.

1. Odpowiedź na wyzwania lokalnego rynku pracy

Jednym z kluczowych problemów rozwojowych gminy Strzyżów jest ograniczona liczba miejsc pracy w sektorze pozarolniczym. Struktura gospodarcza gminy w dużej mierze opiera się na drobnej przedsiębiorczości, rolnictwie oraz usługach lokalnych, co powoduje ograniczone możliwości zatrudnienia, zwłaszcza dla osób młodych i osób wchodzących na rynek pracy.

W takiej sytuacji wzmacnianie atrakcyjności inwestycyjnej gminy stanowi podstawowy instrument stymulowania rozwoju gospodarczego oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Przyciąganie inwestorów, rozwój przedsiębiorczości lokalnej oraz przygotowanie terenów inwestycyjnych sprzyjają powstawaniu nowych podmiotów gospodarczych i zwiększeniu popytu na pracę.

2. Tworzenie nowych miejsc pracy i dywersyfikacja gospodarki

Realizacja celu strategicznego ukierunkowanego na rozwój gospodarczy przyczynia się do:

- powstawania nowych przedsiębiorstw i rozwijania działalności gospodarczej przez lokalnych przedsiębiorców,
- zwiększenia liczby miejsc pracy w sektorach produkcyjnych i usługowych,
- dywersyfikacji lokalnej gospodarki poprzez rozwój działalności pozarolniczej,
- zatrzymania odpływu młodych mieszkańców do większych ośrodków miejskich.

Rozwój gospodarczy oparty na przedsiębiorczości i inwestycjach prywatnych stanowi jeden z najskuteczniejszych sposobów ograniczania bezrobocia oraz zwiększania aktywności zawodowej mieszkańców.

3. Poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej

Cel strategiczny zakłada również działania na rzecz poprawy warunków funkcjonowania przedsiębiorstw poprzez:

- rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej,
- przygotowanie terenów inwestycyjnych,
- uproszczenie procedur administracyjnych oraz wsparcie dla przedsiębiorców,
- promocję gospodarczą gminy i wykorzystanie lokalnych zasobów.

Takie działania zwiększają konkurencyjność gminy jako miejsca lokowania inwestycji oraz tworzą korzystne środowisko dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.

4. Wzmacnianie potencjału rozwojowego gminy

Budowanie atrakcyjności inwestycyjnej ma również znaczenie dla długofalowego rozwoju gminy. Rozwój gospodarczy prowadzi do:

- zwiększenia dochodów budżetu gminy z podatków lokalnych,
- poprawy jakości infrastruktury publicznej,
- wzrostu poziomu życia mieszkańców,
- zwiększenia aktywności społeczno-gospodarczej lokalnej społeczności.

W konsekwencji sprzyja to powstawaniu efektu rozwojowego polegającego na wzajemnym wzmacnianiu się inwestycji, przedsiębiorczości i poprawy warunków życia mieszkańców.

5. Spójność z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu

Cel ten jest również zgodny z kierunkami rozwoju określonymi w dokumentach strategicznych na poziomie regionalnym i krajowym, w szczególności w **Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego – Podkarpackie 2030**, która wskazuje potrzebę:

- wzmocnienia przedsiębiorczości,
- zwiększania atrakcyjności inwestycyjnej regionu,
- aktywizacji gospodarczej obszarów o słabszym potencjale rozwojowym.

Cel strategiczny 3 : Zrównoważony rozwój infrastruktury przestrzennej z uwzględnieniem ochrony zasobów środowiskowych oraz kulturowych Gminy Strzyżów

Wybór powyższego celu strategicznego jest w pełni uzasadniony i odpowiada na kluczowe wyzwania rozwojowe gminy zarówno w wymiarze przestrzennym, środowiskowym, jak i społecznym.

1. Konieczność racjonalnego gospodarowania przestrzenią

Jednym z podstawowych warunków zrównoważonego rozwoju gminy jest właściwe planowanie i zagospodarowanie przestrzeni. W przypadku gminy Strzyżów szczególne znaczenie ma ograniczanie zjawiska rozproszonej zabudowy, które generuje wysokie koszty infrastrukturalne oraz utrudnia efektywne zarządzanie przestrzenią.

Realizacja celu strategicznego zakłada opracowanie i aktualizację dokumentów planistycznych, takich jak miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które umożliwią racjonalne wykorzystanie terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, usługową i gospodarczą, przy jednoczesnym zachowaniu walorów krajobrazowych i przyrodniczych.

2. Ochrona zasobów środowiska naturalnego

Gmina Strzyżów charakteryzuje się znacznymi walorami przyrodniczymi oraz krajobrazowymi, które stanowią istotny element jej potencjału rozwojowego. Zachowanie tych zasobów jest szczególnie ważne w kontekście rosnących zagrożeń środowiskowych, takich jak zmiany klimatu, pogarszająca się jakość powietrza czy presja urbanizacyjna.

Cel strategiczny zakłada podejmowanie działań związanych z poprawą jakości powietrza, rozwojem odnawialnych źródeł energii, zwiększeniem retencji wód opadowych oraz ochroną cennych siedlisk przyrodniczych. Działania te przyczyniają się do zwiększenia odporności gminy na zmiany klimatyczne oraz poprawy jakości środowiska życia mieszkańców.

3. Zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego

Istotnym elementem rozwoju gminy Strzyżów jest również ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego. Obiekty zabytkowe, lokalne tradycje oraz dziedzictwo historyczne stanowią ważny element tożsamości lokalnej oraz potencjału turystycznego gminy.

Działania związane z ochroną zabytków, promocją historii gminy oraz rozwijaniem oferty turystycznej opartej na zasobach kulturowych pozwalają nie tylko na zachowanie dziedzictwa dla przyszłych pokoleń, ale także na jego wykorzystanie jako czynnika rozwoju społeczno-gospodarczego.

4. Rozwój funkcji turystycznych i rekreacyjnych

Zrównoważone gospodarowanie przestrzenią umożliwia również rozwój funkcji turystycznych i rekreacyjnych gminy. Wykorzystanie walorów przyrodniczych oraz krajobrazowych w połączeniu z rozwojem infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej może przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności gminy zarówno dla mieszkańców, jak i odwiedzających.

Rozwój turystyki, w tym turystyki weekendowej i agroturystyki, sprzyja tworzeniu nowych miejsc pracy oraz dywersyfikacji lokalnej gospodarki.

5. Poprawa jakości życia mieszkańców

Realizacja celu strategicznego przyczynia się także do poprawy jakości życia mieszkańców poprzez:

- uporządkowanie i estetyzację przestrzeni publicznych,
- zwiększenie dostępności terenów zieleni i rekreacji,
- rozwój infrastruktury przyjaznej środowisku,
- poprawę bezpieczeństwa ekologicznego.

Dobrze zaplanowana przestrzeń publiczna sprzyja integracji społecznej, aktywności mieszkańców oraz budowaniu pozytywnego wizerunku gminy.

6. Spójność z polityką rozwoju regionu i kraju

Cel strategiczny dotyczący zrównoważonego rozwoju przestrzennego jest również zgodny z kierunkami rozwoju określonymi w dokumentach strategicznych wyższego rzędu, w szczególności w **Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego – Podkarpackie 2030**, która wskazuje na potrzebę racjonalnego gospodarowania przestrzenią, ochrony środowiska oraz wykorzystania potencjału przyrodniczego i kulturowego regionu.

7. KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH

Rozdział odnosi się do przepisu Art. 10e. 3. 2) kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych; zawartego w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. Dz.U. 2026r. poz.662).

Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 oraz plan ogólny gminy stanowią komplementarne dokumenty polityki rozwoju lokalnego, które powinny pozostawać ze sobą w ścisłej spójności merytorycznej i funkcjonalnej. Powiązanie to ma szczególne znaczenie w kontekście określonych w strategii celów strategicznych oraz przypisanych im kierunków operacyjnych.

Hierarchia dokumentów planistyczno-strategiczných

Strategia Rozwoju Gminy Strzyżów jest nadrzędnym dokumentem strategicznym, określającym wizję rozwoju, cele strategiczne oraz priorytety rozwojowe gminy w perspektywie długoterminowej do 2030 roku. Dokument ten wyznacza ramy dla działań samorządu terytorialnego oraz stanowi podstawę dla programowania polityk sektorowych i inwestycyjnych.

Plan ogólny gminy jest natomiast dokumentem planistycznym, którego rolą jest przestrzenne odwzorowanie i zabezpieczenie celów rozwojowych wynikających ze strategii, w tym lokalizacja funkcji publicznych, mieszkaniowych, gospodarczych, infrastrukturalnych i rekreacyjnych.

Znaczenie Strategii Rozwoju Gminy

Opracowanie aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 ma kluczowe znaczenie dla prawidłowego i skutecznego prowadzenia polityki przestrzennej gminy. Plan ogólny, zgodnie z obowiązującymi przepisami, musi pozostawać w zgodności z dokumentami strategicznymi, w szczególności ze strategią rozwoju gminy. Brak aktualnej strategii mógłby skutkować opieraniem ustaleń planistycznych na nieaktualnych priorytetach rozwojowych, co w dłuższej perspektywie utrudniałoby ich realizację.

Strategia rozwoju wyznacza **kluczowe kierunki i priorytety inwestycyjne**, takie jak rozwój infrastruktury technicznej, infrastruktury społecznej, komunikacji, usług publicznych czy terenów aktywności gospodarczej, które plan ogólny powinien odpowiednio zabezpieczyć w układzie przestrzennym.

Zapisy strategii umożliwiają również uwzględnienie **nowych uwarunkowań rozwojowych**, w tym zmian demograficznych, gospodarczych i środowiskowych, a także dostosowanie polityki lokalnej do aktualnych dokumentów krajowych i regionalnych, takich jak Krajowa Polityka Miejska, instrumenty Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych czy priorytety finansowania w ramach funduszy Unii Europejskiej.

Praktyczne konsekwencje spójności dokumentów

Brak aktualnej strategii rozwoju, dostosowanej do wymagań wynikających z nowych zapisów prawnych mógłby skutkować nieuwzględnieniem w planie ogólnym kluczowych potrzeb inwestycyjnych gminy, takich jak rezerwy terenów pod infrastrukturę edukacyjną, społeczną, sportową, gospodarczą czy komunikacyjną. Ponadto niespójność pomiędzy strategią a dokumentami planistycznymi może stanowić istotną barierę w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych, w szczególności funduszy Unii Europejskiej, które wymagają jednoznacznego uzasadnienia inwestycji w dokumentach strategicznych.

Strategia rozwoju wzmacnia również proces konsultacji społecznych, zapewniając mieszkańcom jasną informację, że proponowane rozwiązania przestrzenne i inwestycyjne wynikają z wcześniej określonych i uzgodnionych kierunków rozwoju gminy.

Poziom operacyjny aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów

W niniejszym rozdziale zaprezentowano **poziom operacyjny aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030**, obejmujący zestaw konkretnych kierunków działań przypisanych do poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych. Prace nad strategią koncentrowały się na uporządkowaniu i ocenie dotychczasowych działań gminy, a także na identyfikacji i wprowadzeniu nowych kierunków interwencji odpowiadających obecnym i przyszłym wyzwaniom rozwojowym.

W końcowej części rozdziału wskazano przykładowe działania i przedsięwzięcia, których realizacja przyczyni się do:

- skutecznej walki z wysokim bezrobociem
- wzmacniania atrakcyjności osiedleńczej Gminy Strzyżów,
- rozwoju i promocji potencjału turystycznego oraz kulturowego,
- zwiększenia aktywności gospodarczej i liczby funkcjonujących podmiotów gospodarczych,
- podniesienia jakości życia i standardu usług publicznych dostępnych dla mieszkańców.

Dla gminy Strzyżów wskazane wyżej kierunki są kluczowe, ponieważ odpowiadają na jej wyzwania demograficzne, gospodarcze i rozwojowe:

Wzmacnianie atrakcyjności osiedleńczej sprzyja zatrzymaniu odpływu mieszkańców oraz przyciąganiu nowych rodzin, co stabilizuje dochody gminy i lokalny rynek pracy.

Poniżej wygenerowane tabele wskazują cele strategiczne, cele operacyjne oraz kierunki działań – projekty w zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030.

Tab. 7. Kierunki działań dla gminy Strzyżów w ramach celu strategicznego nr 1

Cel strategiczny 1: Wzmacnianie kapitału ludzkiego poprzez integrację i aktywizację mieszkańców gminy oraz rozwój nowoczesnych usług społecznych

Kierunki działań - projekty

Cel operacyjny 1.1

Rozwój usług społecznych (w tym edukacji) oraz zapewnienie dostępu do obiektów publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami

1. Przeprowadzenie systemowej diagnozy przestrzennej w zakresie identyfikacji i ewidencji lokalizacji wymagających modernizacji lub budowy tzw. przyjaznej infrastruktury dostępnej dla osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami,
2. Zapewnienie dostępności architektonicznej poprzez zniesienie barier w miejscach publicznych m.in. poprzez wykorzystanie wind, podjazdów, likwidacji wysokich progów,
3. Zapewnienie dostępności komunikacyjno-informacyjnej dla osób ze szczególnymi potrzebami, m.in. poprzez umożliwienie obsługi w obiektach gminnych w języku migowym, stosowanie pętli indukcyjnych,
4. Dostosowanie mieszkań będących w zasobie gminnym dla osób ze szczególnymi potrzebami,
5. Szkolenia dla pracowników zatrudnianych przez gminę współpracujących z osobami ze szczególnymi potrzebami
6. Zwiększenie dostępności do lokali socjalnych i komunalnych dla osób potrzebujących, w tym dostosowanie do celów mieszkaniowych budynków gminnych, które nie pełnią już swojej funkcji, a także budowa nowej i modernizacja istniejącej bazy lokalowej,
7. Współpraca Urzędu Miejskiego w Strzyżowie, Domu Kultury Sokół w Strzyżowie oraz organizacji pozarządowych w zakresie programów i działań profilaktycznych,
8. Zapewnienie wsparcia asystenta rodziny oraz opieka wytchnieniowa w rodzinach osób z niepełnosprawnością,

<p style="text-align: center;">Cel operacyjny 1.2</p> <p style="text-align: center;">Rozwój oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej sprzyjającej poprawie jakości życia oraz aktywności i integracji mieszkańców</p>	<ol style="list-style-type: none"> 9. Podniesienie jakości i efektywności kształcenia ogólnego poprzez systemowy rozwój kompetencji kluczowych i umiejętności przekrojowych uczniów, ze szczególnym uwzględnieniem kompetencji proinnowacyjnych, przy jednoczesnym dostosowaniu wsparcia dla zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych (zarówno deficytów, jak i uzdolnień). 10. Budowa Dziennego Domu Pomocy Społecznej na terenie gminy (np. w Dobrzechowie). <ol style="list-style-type: none"> 1. Zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców każdego sołectwa przy wykorzystaniu ogólnodostępnej infrastruktury, 2. Stworzenie lokalnych „mini-centrów kultury” poprzez utworzenie koncepcji cyklicznych wydarzeń organizowanych dla równych grup społecznych w świetlicach wiejskich i innych obiektach publicznych, 3. Stworzenie spójnej sieci ścieżek pieszo-rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (oznakowanie, przystanki rowerowe itp.), 4. Rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej i wypoczynkowej w miejscowościach gminnych m.in. budowa, doposażenie i odpowiednie utrzymanie placów zabaw, siłowni zewnętrznych, miejsc spotkań lokalnej społeczności, a także modernizacja i zagospodarowanie istniejącej bazy sportowo-rekreacyjnej, 5. Opracowanie koncepcji oraz budowa nowych ścieżek edukacyjnych, rozwijających wiedzę mieszkańców m.in. w zakresie ekologii, przy wykorzystaniu naturalnych zasobów gminy, 6. Budowa nowych i modernizacja istniejących obiektów kulturalnych na terenie gminy, w tym przebudowa/rozbudowa/modernizacja infrastruktury użytkowej Dom Kultury Sokół w Strzyżowie, 7. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej poprzez budowę sezonowych lodowisk otwartych, 8. Organizacja spotkań plenerowych, pikników, zabaw oraz jarmarków tematycznych służących integracji społecznej (np. święto ulicy, dni sołectwa), 9. Budowa bike parku na terenie gminy wraz z infrastrukturą towarzyszącą (szatnie, wypożyczalnia sprzętu)
---	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie warsztatów

Tab. 8. Kierunki działań dla gminy Strzyżów w ramach celu strategicznego nr 2

Cel strategiczny 2 : Budowanie atrakcyjności inwestycyjnej i rozwoju gospodarczego Gminy Strzyżów

Kierunki działań - projekty	
<p>Cel operacyjny 2.1 Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utworzenie punktu informacyjnego oraz pomocy prawnej w Urzędzie Miejskim w Strzyżowie dla obecnych i potencjalnych przedsiębiorców, 2. Stworzenie punktu sprzedaży bezpośredniej produktów lokalnych, 3. Upraszczenie oraz cyfryzacja procedur administracyjnych, 4. Podjęcie działań służących utworzeniu strefy przemysłowej, 5. Wydzielenie obszarów gminnych z preferencyjnymi warunkami dla otwierających działalność gospodarczą (np. podatkowymi), 6. Współpraca z NGO i instytucjami otoczenia biznesu, 7. Stały monitoring stopy bezrobocia w gminie oraz podejmowanie działań służących przekwalifikowaniu i powrotowi na rynek pracy (kobiety, seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami), 8. Opracowanie gminnego programu promocji i wsparcia przedsiębiorczości
<p>Cel operacyjny 2.2 Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i technicznej warunkującej</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa nowych oraz poprawa stanu istniejących dróg, chodników oraz ciągów pieszo-rowerowych, 2. Przeprowadzenie prac remontowych na istniejących mostach, 3. Współpraca z zarządcami dróg wyższego rzędu w zakresie remontu i rozbudowy sieci dróg, chodników oraz ciągów pieszo-rowerowych, 4. Budowa nowych i modernizacja istniejących punktów oraz linii oświetlenia drogowego, 5. Budowa nowych i modernizacja istniejących przystanków autobusowych na terenie wszystkich sołectw, 6. Zwiększenie dostępu do sieci wodociągowej na terenie gminy oraz modernizacja istniejącej sieci, 7. Zwiększenie dostępu do sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy oraz modernizacja istniejącej sieci,

Tab. 9. Kierunki działań dla gminy Strzyżów w ramach celu strategicznego nr 3

Cel strategiczny 3 : Zrównoważony rozwój infrastruktury przestrzennej z uwzględnieniem ochrony zasobów środowiskowych oraz kulturowych Gminy Strzyżów

Kierunki działań - projekty

Cel operacyjny 3.1

Zapewnienie ładu przestrzennego i racjonalnego gospodarowania przestrzenią gminy

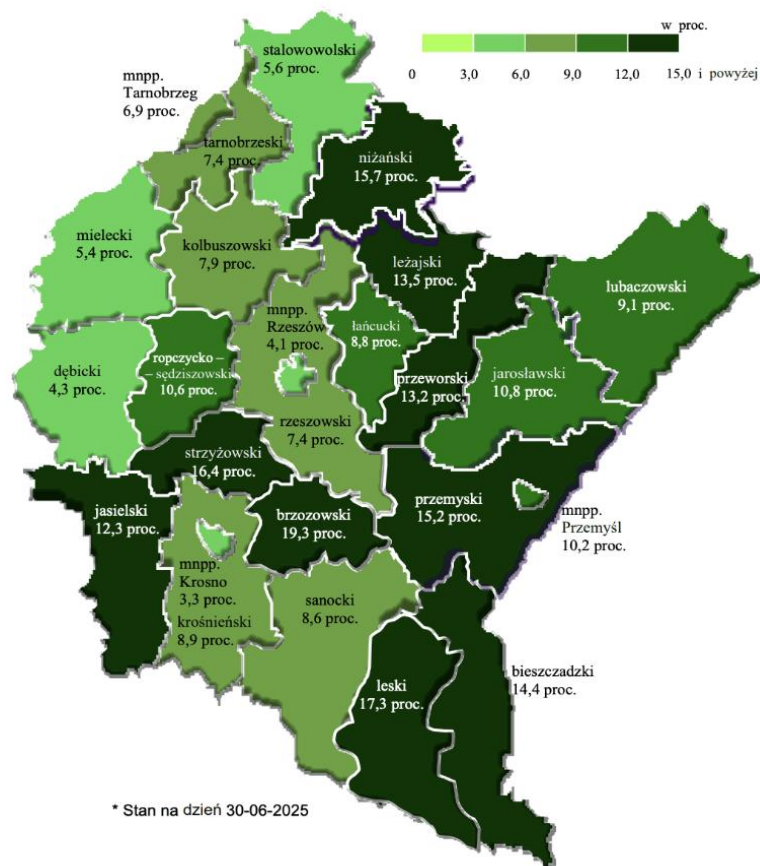
1. Przeznaczenie oraz uzbrajanie terenów pod zabudowę mieszkaniową, produkcyjną oraz usługową,
2. Przeznaczenie terenów pod rozwój instalacji odnawialnych źródeł energii,
3. Zapewnienie ochrony ładu przestrzennego poprzez tworzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla newralgicznych obszarów gminy,
4. Ograniczenie kolizji funkcjonalno-przestrzennych i społecznych poprzez zrównoważone projektowanie przestrzeni,
5. Ograniczenie zabudowy rozproszonej w związku z wysokimi kosztami uzbrojenia,

<p>Cel operacyjny 3.2</p> <p>Integracja działań środowiskowych z rozwojem infrastruktury i osadnictwa oraz ponoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy</p> <p>Cel operacyjny 3.3</p> <p>Zrównoważony rozwój funkcji turystycznych i rekreacyjnych opartych na środowiskowych i kulturowych walorach lokalnych</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podejmowanie działań służących poprawie jakości powietrza poprzez transformację źródeł ciepła w kierunku rozwiązań niskoemisyjnych oraz termomodernizację budynków publicznych, 2. Rozwój systemów „zielonej” i „błękitnej” infrastruktury, w tym zadrzewień, łąk kwietnych oraz innych terenów zieleni, 3. Edukacja środowiskowa i proekologiczna skierowana dla wszystkich grup społecznych, przy wykorzystaniu różnego rodzaju kanałów informacji, w tym mediów społecznościowych, 4. Przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu, w tym suszy, m.in. poprzez rozwój, poprawę i prawidłowe utrzymanie sieci melioracyjnej, zwiększenie naturalnej retencji środowiska oraz budowę systemów małej retencji, 5. Ochrona istniejących cennych siedlisk roślin i zwierząt, 6. Wsparcie mieszkańców w zakresie usuwania i unieszkodliwiania azbestu i wyrobów zawierających azbest, 7. Promocja i wdrażanie programów służących rozwojowi OZE na terenie gminy. 8. Budowa systemu monitorowania zmian przestrzennych oraz ich wpływu na środowisko <ol style="list-style-type: none"> 1. Wsparcie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej poprzez doradztwo, szkolenia oraz promocję lokalnej oferty turystycznej. 2. Zakup urządzeń techniki scenicznej, 3. Zakup wyposażenia sceny plenerowej (ławki, stoły, namioty itp.) 4. Rozszerzenie współpracy z partnerami krajowymi i zagranicznymi 5. Współpraca z powiatem na rzecz promocji zasobów kulturalnych i środowiskowych regionu, 6. Stworzenie kompleksowej oferty przeznaczonej dla turysty weekendowego
--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie warsztatów

Jednym z podstawowych problemów gminy Strzyżów jest bezrobocie – około 16%

Rys. 16. Powiatowa mapa bezrobocia

Źródło: WUP Rzeszów

Z przedstawionych danych wynika, że stopa bezrobocia na terenie powiatu strzyżowskiego w tym na terenie gminy Strzyżów jest o wiele wyższa niż w województwie podkarpackim oraz kraju – ok 16% w porównaniu do 8% w województwie i ok 5% w kraju.

Tab. 10. Stopa bezrobocia – porównanie powiat – województwo - Polska

Stopa bezrobocia 2025 r. (%)			
Miesiąc	Powiat strzyżowski	Województwo Podkarpackie	Polska
Styczeń	18,1	9,1	5,4
Luty	17,5	9,1	5,4
Marzec	17,1	8,8	5,3
Kwiecień	16,6	8,6	5,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Wnioski z danych:

- Bezrobocie w powiecie strzyżowskim (powyżej 16%) jest znacznie wyższe niż średnia wojewódzka i krajowa.
- Zakładając, że gmina Strzyżów wypada podobnie (być może z niewielkimi odchyleniami) — sytuacja wymaga szczególnej uwagi.
- Wysoki poziom bezrobocia może wskazywać na ograniczoną liczbę miejsc pracy lokalnie, słabo rozwinięty rynek pracy lub dużą liczbę osób wyłączonych z aktywności zawodowej (np. długotrwale bezrobotnych).
- Utrzymujący się wysoki współczynnik bezrobocia może również oznaczać migrację osób pracujących poza region lub niską aktywność lokalnego rynku pracy.

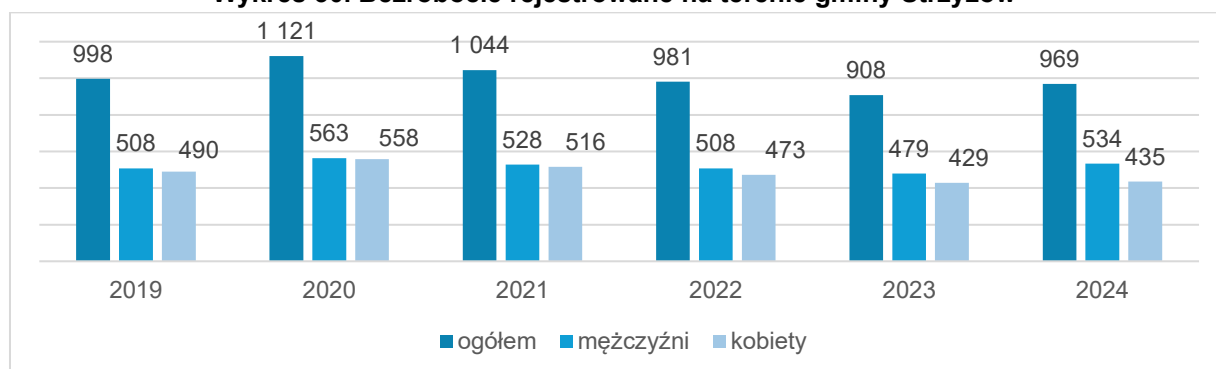
Czynniki strukturalne i kontekstowe

- Charakter obszaru – Powiat strzyżowski to obszar podkarpacki, w dużej części wiejski/miejsko-wiejski, co może ograniczać liczbę pracodawców, dostęp do dużych zakładów, a także infrastrukturę transportową i komunikacyjną.
- Migracje i mobilność – Możliwość dojazdu do większych ośrodków (np. Rzeszów) może być utrudniona, co ogranicza szeroki rynek pracy.
- Kwalifikacje i aktywność zawodowa – W regionach o wyższym bezrobociu często obserwuje się niższy poziom kwalifikacji lub ograniczoną ofertę pracy dla osób z określonym wykształceniem. W danych ogólnopolskich odnotowuje się, że osoby bez kwalifikacji zawodowych mają wyższe ryzyko pozostawania bez pracy.
- Zależność od sektora rolniczego i małych firm – W gminach wiejskich lub pół-wiejskich zatrudnienie może być mniej stabilne, częściej sezonowe lub niżej płatne.

Zagrożenia i wyzwania

- Wysokie bezrobocie może prowadzić do trwałego pogorszenia aktywności zawodowej (np. długotrwale bezrobocie).
- Możliwość odpływu młodych i aktywnych mieszkańców do większych miast lub za granicę w poszukiwaniu pracy.
- Mniejsze wpływy podatkowe gminy i powiatu, co ogranicza możliwość finansowania programów aktywizacyjnych.
- Ryzyko społecznych skutków bezrobocia: ubóstwo, obniżona jakość życia, spadek inwestycji prywatnych w regionie.

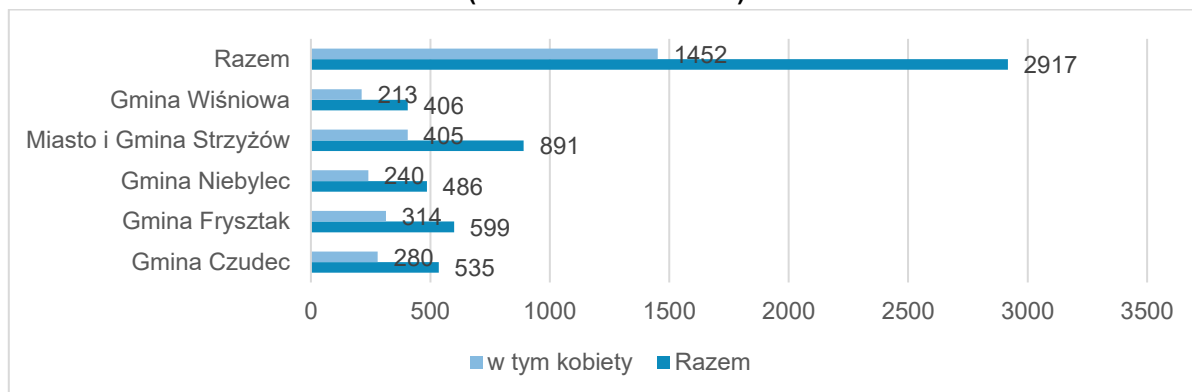
Wykres 30. Bezrobocie rejestrowane na terenie gminy Strzyżów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Wykres poniżej przedstawia ilość osób bezrobotnych według podziału na gminy powiatu strzyżowskiego:

Wykres 31. Bezrobotni ogółem zarejestrowani wg podziału na gminy powiatu strzyżowskiego (stan na 31-05-2025 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Władze gminy powinny zwrócić uwagę szczególnie na osoby długotrwale bezrobotne, ponieważ długotrwałe bezrobocie to poważny problem społeczno-ekonomiczny, który wymaga kompleksowych działań zarówno ze strony państwa, władz samorządowych jak i organizacji wspierających rynek pracy. Utrwalający się stan bezrobocia powoduje negatywne skutki:

- **Utratę motywacji do pracy** i pogłębianie się problemów społecznych.
- **Zmniejszenie szans na zatrudnienie** – długi okres bez pracy może być negatywnie oceniany przez pracodawców.
- **Obniżenie standardu życia** – trudności finansowe, ryzyko wykluczenia społecznego.
- **Problemy zdrowotne** – stres, depresja, poczucie bezradności.

Gmina może podjąć wiele działań, aby wspierać osoby długotrwale bezrobotne – zarówno poprzez aktywizację zawodową, jak i wsparcie społeczne. Oto kompleksowe podejście podzielone na główne obszary:

Aktywizacja zawodowa

- Szkolenia i kursy podnoszące kwalifikacje – np. kursy zawodowe, komputerowe, językowe, certyfikaty branżowe.
- Staże i praktyki zawodowe – współpraca z lokalnymi firmami, instytucjami publicznymi i NGO.
- Programy subsydiowanego zatrudnienia – dopłaty do wynagrodzeń dla pracodawców zatrudniających osoby bezrobotne.
- Poradnictwo zawodowe – doradztwo w zakresie wyboru zawodu, pisania CV, przygotowania do rozmów kwalifikacyjnych.

Wsparcie finansowe i socjalne

- Dodatki motywacyjne – np. jednorazowe wsparcie przy podjęciu pracy lub szkolenia.
- Pomoc w uzyskaniu środków zewnętrznych – np. programy z Funduszu Pracy, PFRON czy UE.

- Dofinansowanie transportu i opieki nad dziećmi – aby osoby bezrobotne mogły uczestniczyć w kursach lub pracować.

Wsparcie psychologiczne i społeczne

- Doradztwo psychologiczne – radzenie sobie ze stresem, motywacja, pewność siebie.
- Programy integracyjne i grupy wsparcia – np. kluby aktywności zawodowej, gdzie uczestnicy wymieniają się doświadczeniami.
- Współpraca z NGO i wolontariatem – angażowanie osób bezrobotnych w działania społeczne może podnosić kompetencje i pewność siebie.

Współpraca z lokalnym rynkiem pracy

- Mapowanie lokalnych potrzeb pracodawców – identyfikacja zawodów deficytowych i dopasowanie szkoleń.
- Targi pracy i dni otwarte w firmach – umożliwienie bezpośredniego kontaktu z pracodawcami.
- Programy mentoringowe – doświadczeni pracownicy mogą wspierać długotrwale bezrobotnych w powrocie na rynek pracy.

Aktywizacja przez mikroprzedsiębiorczość

- Wsparcie w zakładaniu własnej działalności – doradztwo, dotacje startowe, szkolenia z przedsiębiorczości.
- Inkubatory przedsiębiorczości lub coworkingi – miejsca, w których można rozwijać pomysły na biznes.

Proaktywne działania profilaktyczne

- Wczesne wsparcie osób zagrożonych bezrobociem – np. osoby w wieku 50+, osoby po długiej chorobie.
- Programy motywacyjne i kontrakty aktywizacyjne – zobowiązania do uczestnictwa w szkoleniach w zamian za wsparcie finansowe.

Zwiększeniu atrakcyjności osiedleńczej gminy Strzyżów może służyć:

- współpraca z przedsiębiorcami,
- rozwój turystyki w oparciu o walory krajobrazowe i kulturowe oraz
- promocja gminy, prowadzona w sposób programowy i konsekwentny

Współpraca z przedsiębiorcami dla zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej:

1. Rozwój lokalnych usług dla mieszkańców

- Zachęty dla gastronomii, sklepów, usług codziennych (fryzjerzy, żłobki, kluby fitness).

Efekt: mieszkańcy mają wszystko na miejscu, bez konieczności wyjazdu do większych miast – rośnie komfort życia.

2. Wsparcie dla agroturystyki i rekreacji

- Partnerstwo z właścicielami gospodarstw agroturystycznych, stadnin czy wypożyczalni sprzętu rekreacyjno - sportowego.

Efekt: mieszkańcy zyskują codzienną ofertę aktywnego wypoczynku, a gmina buduje markę miejsca „do życia i do relaksu”.

3. Program „Mieszkaj i pracuj lokalnie”

- Promowanie firm oferujących zatrudnienie w gminie; wsparcie w rekrutacji i szkoleniach.

Efekt: mniej codziennych dojazdów do otaczających miast, większa stabilność mieszkańców.

4. Partnerstwa przy wydarzeniach kulturalnych i sportowych

- Firmy jako sponsorzy lub współorganizatorzy wydarzeń lokalnych

Efekt: mieszkańcy mają dostęp do bogatszej oferty wydarzeń. Promocja lokalnych marek

5. Partnerstwa inwestycyjne

- Wspólne projekty gmina–biznes: np. budowa infrastruktury rekreacyjnej (place zabaw, ścieżki rowerowe) współfinansowana przez lokalne firmy.

Efekt: szybszy rozwój infrastruktury podnoszącej jakość życia mieszkańców.

6. Wspólna promocja gminy i firm

- Materiały reklamowe, filmy, eventy pokazujące, że gmina Strzyżów to dobre miejsce do życia i prowadzenia biznesu oraz działalności gospodarczej.

Efekt: przekaz – gmina = dobre miejsce do zamieszkania, a jednocześnie do rozwoju zawodowego.

Podsumowanie:

Współpraca z przedsiębiorcami pozwala gminie zwiększyć dostępność usług, rozwijać ofertę spędzania wolnego czasu, tworzyć miejsca pracy i wspólnie promować region. To wszystko bezpośrednio podnosi atrakcyjność osiedleńczą.

Wykorzystanie położenia i walorów przyrodniczych w ramach rozwoju turystyki na terenie gminy Strzyżów – przykłady działań

1. Kampania „Zamieszkać w gminie o wysokich walorach przyrodniczych”

- Promocja gminy jako miejsca spokojnego życia w naturze, a zarazem blisko większych ośrodków miejskich
- Strona www z ofertą terenów mieszkaniowych, komunikacją i atrakcjami.

2. Budowa marki gminy ekologicznej

- Oznakowane trasy rowerowe i piesze wokół utworzonego zbiornika wodnego oraz wzdłuż terenów leśnych. Próba powiązania z regionalną siecią tras.

3. Utworzenie zbiornika wodnego ze strefą rekreacji

- Stworzenie punktów wypoczynkowych z placami zabaw, małą gastronomią i infrastrukturą wodną.
- Promocja w pakiecie: „Weekend wśród atrakcji gminy Strzyżów”.

4. Pakiet powitalny dla nowych mieszkańców

- Folder informacyjny, mapa atrakcji, vouchery do lokalnych punktów usługowych.
- Budowanie pozytywnego wizerunku gminy jako otwartej i gościnnej.

5. Partnerstwo z otaczającymi gminami i powiatem.

- Wspólne pakiety turystyczne – wypracowanie strategii promocji gminy Strzyżów.
- Promocja gminy Strzyżów jako „zielonego i ekologicznie czystego zakątka województwa”.

6. Program „Mieszkać i pracuj lokalnie”

- Wsparcie dla przedsiębiorców tworzących miejsca pracy w usługach i turystyce.
- Promocja możliwości prowadzenia małego biznesu w gminie (agroturystyka, gastronomia, rekreacja).

Podsumowanie:

Powyższe działania mogą stworzyć spójną narrację: gmina Strzyżów = „życie i praca w otoczeniu natury”.

Gmina Strzyżów może skutecznie zwiększać swoją atrakcyjność osiedleńczą poprzez spójne łączenie oferty rekreacyjnej i turystycznej, lokalnej kultury oraz współpracy z przedsiębiorcami, przy jednoczesnym wykorzystaniu bliskości większych ośrodków miejskich.

8. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

Gmina Strzyżów, jako gmina miejsko-wiejska i siedziba powiatu strzyżowskiego, pełni istotną rolę ponadlokalnego ośrodka administracyjnego, usługowego i społeczno-gospodarczego w południowo-zachodniej części województwa podkarpackiego. Jej potencjał rozwojowy wynika zarówno z funkcji miejskich Strzyżowa, jak i walorów przestrzennych oraz środowiskowych obszarów wiejskich. Korzystne położenie względem Rzeszowa oraz rozwinięta sieć komunikacyjna stwarzają warunki do dalszego wzmocnienia atrakcyjności inwestycyjnej i osiedleńczej gminy.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Strzyżów wynika z kompleksowej analizy uwarunkowań historycznych, przyrodniczych, społecznych i gospodarczych. Szczególne znaczenie mają uwarunkowania wynikające z ukształtowania terenu (obszar Pogórza Strzyżowskiego), które wpływają na kierunki zagospodarowania przestrzennego, dostępność komunikacyjną oraz rozmieszczenie funkcji osadniczych.

Model stanowi długofalową wizję rozwoju przestrzennego, opartą na wzmocnieniu funkcji miejskich Strzyżowa jako centrum usługowego oraz harmonijnym rozwoju obszarów wiejskich. Wyznacza kierunki przekształceń przestrzennych zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju, ochrony środowiska oraz racjonalnego gospodarowania przestrzenią.

Obejmuje on cele przestrzenne oraz zestaw ustaleń i rekomendacji dotyczących kształtowania ładu przestrzennego i prowadzenia spójnej polityki zagospodarowania, uwzględniającej zarówno potrzeby mieszkańców, jak i potencjał inwestycyjny gminy.

Centralnym elementem wizji rozwoju pozostaje komponent społeczny, zakładający podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez rozwój usług publicznych, poprawę dostępności komunikacyjnej oraz rozwój infrastruktury rekreacyjnej, sportowej i kulturalnej. Istotne znaczenie ma również wzmocnienie funkcji Strzyżowa jako lokalnego centrum życia społecznego i gospodarczego.

Rozwój osadnictwa będzie następował w oparciu o istniejącą strukturę zabudowy, obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz decyzje o warunkach zabudowy, przy zapewnieniu odpowiedniego dostępu do infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Planowany rozwój urbanistyczny gminy zakłada koncentrację nowej zabudowy w obszarach już zurbanizowanych – w szczególności w mieście Strzyżów oraz w miejscowościach dobrze skomunikowanych i wyposażonych w infrastrukturę techniczną. Ograniczanie rozpraszania zabudowy ma kluczowe znaczenie w kontekście ukształtowania terenu oraz ochrony krajobrazu.

Nowa zabudowa będzie lokalizowana przede wszystkim:

- w granicach istniejących struktur osadniczych,
- wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych,
- na terenach o niższej przydatności rolniczej.

Realizacja zabudowy odbywać się będzie zgodnie z dokumentami planistycznymi oraz przyjętymi kierunkami polityki przestrzennej. Rozszerzanie terenów inwestycyjnych dopuszcza się wyłącznie w uzasadnionych przypadkach, wynikających z potrzeb demograficznych i gospodarczych.

Istotnym kryterium lokalizacji nowych terenów inwestycyjnych pozostaje ich dostępność komunikacyjna – w szczególności wzdłuż dróg wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych. Priorytetowo traktowane będą obszary uzbrojone lub możliwe do uzbrojenia w sposób efektywny ekonomicznie.

Rozwój osadnictwa będzie realizowany poprzez:

- uzupełnianie istniejącej zabudowy,
- rewitalizację obszarów zdegradowanych,
- zagospodarowanie terenów przyległych do istniejących jednostek osadniczych.

Działania te pozwolą na poprawę jakości przestrzeni publicznych oraz ograniczenie presji na tereny cenne przyrodniczo i rolniczo.

W procesie planistycznym szczególny nacisk kładzie się na jakość przestrzeni publicznych, w tym:

- rozwój terenów zieleni urządzonej,
- tworzenie przestrzeni rekreacyjnych,
- zapewnienie spójnej infrastruktury pieszej i rowerowej.

Tworzenie wielofunkcyjnych centrów miejscowości

Kluczowym elementem modelu jest rozwój wielofunkcyjnych centrów, pełniących funkcje społeczne, usługowe i gospodarcze.

Najważniejszym ośrodkiem pozostaje Strzyżów, jako centrum administracyjne, edukacyjne i usługowe o znaczeniu ponadlokalnym.

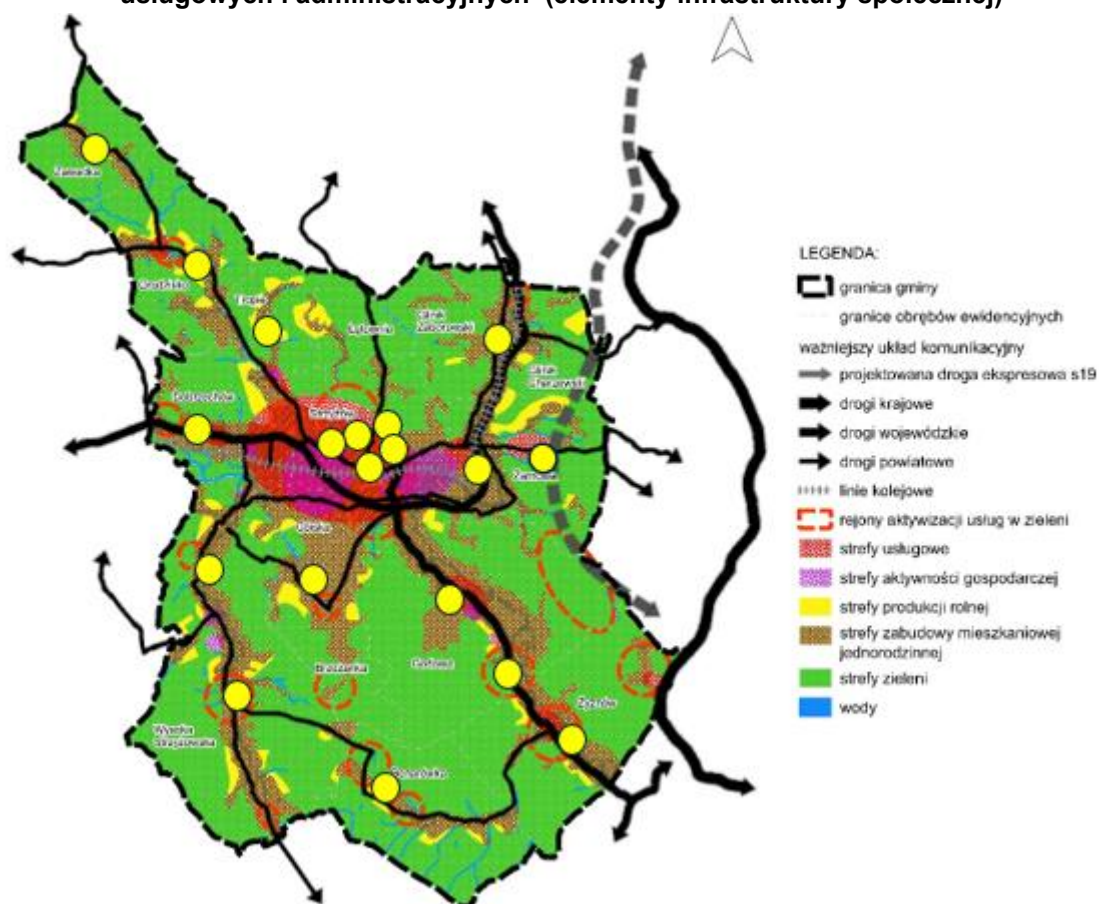
Funkcje uzupełniające pełnią miejscowości wiejskie, w których rozwijane będą lokalne centra aktywności, w szczególności w takich miejscowościach jak:

- Dobrzechów,
- Godowa,
- Grodzisko,
- Żarnowa,
- Wysoka Strzyżowska.

W ramach kształtowania centrów miejscowości przewiduje się:

- koncentrację usług publicznych,
- rozwój usług komercyjnych,
- poprawę jakości przestrzeni publicznych,
- rozwój infrastruktury pieszo-rowerowej,
- wzmocnianie funkcji integracyjnych.

Rys. 17. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej: główne ośrodki koncentracji funkcji usługowych i administracyjnych (elementy infrastruktury społecznej)

Źródło: Opracowanie własne

W modelu powyższym wskazano rozmieszczenie w poszczególnych sołectwach elementów infrastruktury społecznej (zaznaczone na schemacie w postaci żółtych okręgów), do których należą: placówki edukacyjne, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, obiekty kultury, sportu i rekreacji, jednostki bezpieczeństwa publicznego, administrację lokalną oraz miejsca integracji i aktywności mieszkańców.

Tereny aktywności gospodarczej

Niezbędne jest wyznaczenie nowych obszarów przeznaczonych na działalność gospodarczą, sprzyjających rozwojowi gminy Strzyżów, przy jednoczesnym zachowaniu zasad ochrony środowiska naturalnego oraz walorów krajobrazowych Pogórza Strzyżowskiego. Szczególnie istotne jest lokalizowanie tych terenów w sposób wykorzystujący istniejące powiązania komunikacyjne oraz bliskość miasta Strzyżów jako lokalnego ośrodka usługowo-gospodarczego.

W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej zaproponowano orientacyjne rozmieszczenie stref mieszkaniowych, usługowych i aktywności gospodarczej, z koncentracją funkcji gospodarczych w obszarach o najlepszej dostępności transportowej, w szczególności

w rejonie głównych ciągów komunikacyjnych oraz w sąsiedztwie istniejących terenów zurbanizowanych. Układ ten ma charakter wstępny i powinien być weryfikowany w odniesieniu do istniejącego zagospodarowania oraz aktualnych potrzeb rozwojowych gminy.

Szczegółowe ustalenia i rekomendacje dotyczące kierunków zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym potrzeby wyznaczania nowych obszarów zabudowy mieszkaniowej i usługowej, przedstawiono w dalszych częściach dokumentu.

W modelu strukturalno-przestrzennym gminy Strzyżów kluczowe jest jednoznaczne wskazanie układu komunikacyjnego oraz infrastruktury technicznej, które – ze względu na urozmaiconą rzeźbę terenu i dolinny układ osadnictwa – stanowią podstawowy szkielet funkcjonalny gminy i w decydujący sposób warunkują jej rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny.

Układ komunikacyjny, obejmujący drogi powiatowe i gminne, powiązania z drogą wojewódzką oraz dostęp do linii kolejowej przebiegającej przez Strzyżów, determinuje dostępność przestrzenną poszczególnych miejscowości oraz możliwości lokalizacji nowych inwestycji. W warunkach gminy o znacznym zróżnicowaniu wysokościowym i rozproszonym układzie zabudowy, szczególnego znaczenia nabiera zapewnienie sprawnych połączeń między sołectwami a miastem Strzyżów, które pełni funkcję centrum usług publicznych, edukacji i rynku pracy.

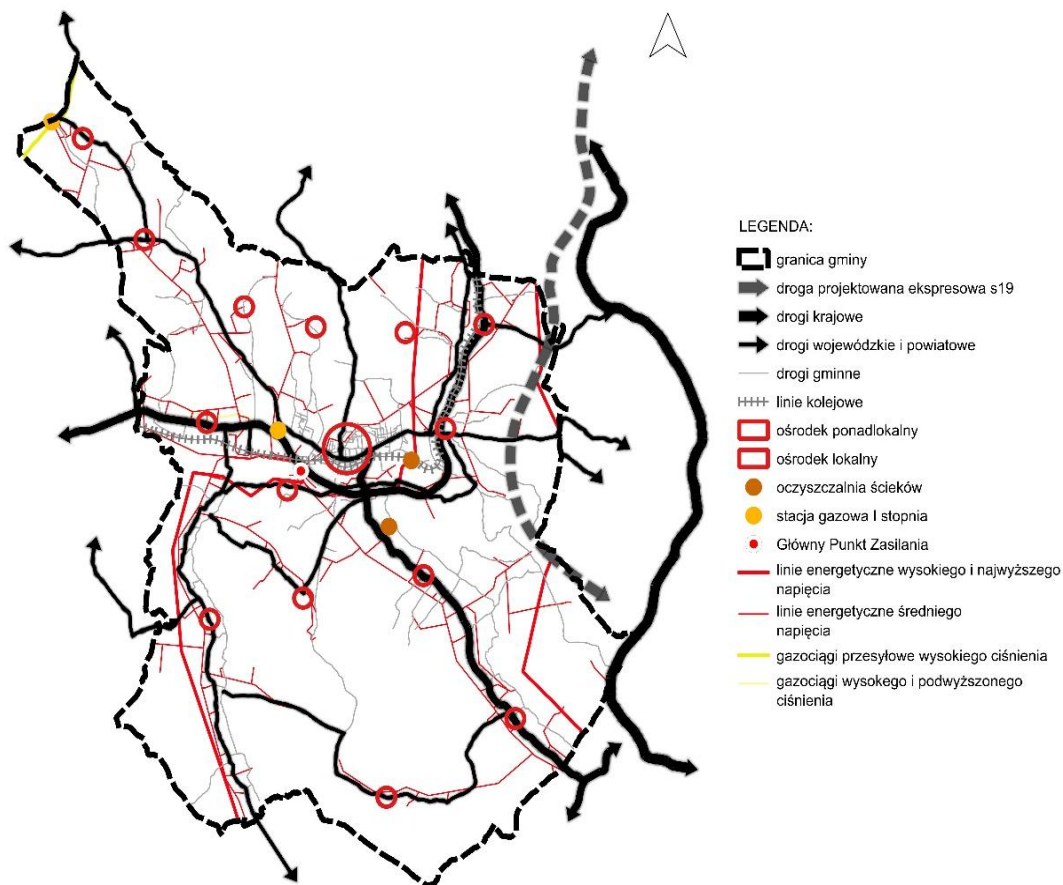
Czytelne ujęcie układu komunikacyjnego w modelu przestrzennym umożliwia wskazanie głównych osi rozwoju osadnictwa – przede wszystkim wzdłuż dolin rzecznych oraz istniejących ciągów drogowych – a także ograniczenie rozpraszania zabudowy na terenach o trudnych warunkach topograficznych. Pozwala również na planowanie modernizacji infrastruktury drogowej, poprawę bezpieczeństwa ruchu oraz rozwój infrastruktury pieszej i rowerowej, w tym tras o znaczeniu turystyczno-rekreacyjnym.

Istotnym elementem modelu jest infrastruktura techniczna, obejmująca sieci wodociągowe, kanalizacyjne, energetyczne, gazowe, telekomunikacyjne oraz systemy gospodarki odpadami. Jej dostępność i jakość warunkują możliwość rozwoju funkcji mieszkaniowych, usługowych i gospodarczych. W gminie Strzyżów, gdzie poziom wyposażenia infrastrukturalnego jest zróżnicowany przestrzennie, szczególnie ważne jest wskazanie obszarów wymagających uzupełnienia lub modernizacji sieci.

Uwzględnienie infrastruktury technicznej w modelu strukturalno-przestrzennym sprzyja koncentracji nowej zabudowy w obszarach już uzbrojonych lub możliwych do efektywnego uzbrojenia, co pozwala na optymalizację kosztów inwestycyjnych oraz ograniczenie presji na tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo.

Zintegrowane ujęcie układu komunikacyjnego i infrastruktury technicznej w modelu strukturalno-przestrzennym gminy Strzyżów umożliwia prowadzenie spójnej i długofalowej polityki przestrzennej, opartej na zasadach zrównoważonego rozwoju. Stanowi ono podstawę do koordynacji działań planistycznych i inwestycyjnych, a także wzmacnia potencjał gminy w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na rozwój infrastruktury oraz poprawę dostępności przestrzennej.

Rys. 18. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej: układ komunikacyjny i infrastruktura techniczna

Źródło: Opracowanie własne

Funkcja rolnicza

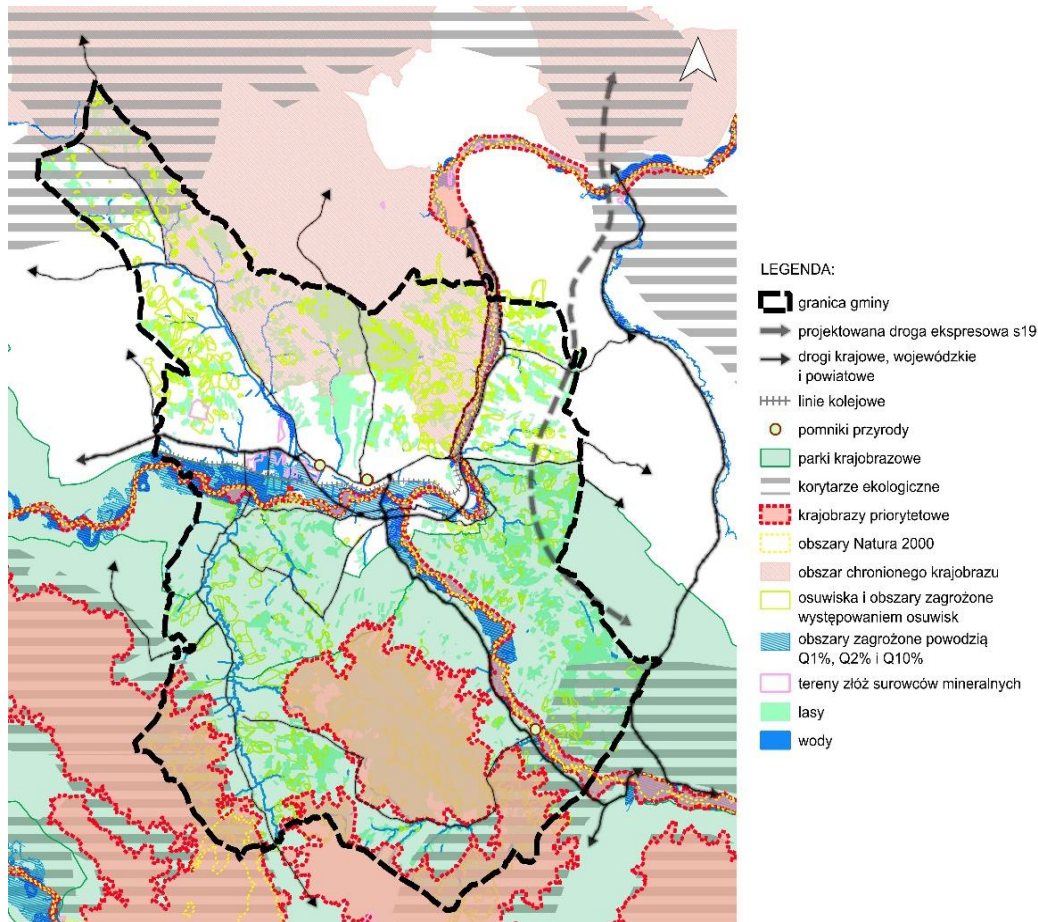
Rolnictwo pozostaje istotnym elementem struktury funkcjonalnej gminy, szczególnie w części wiejskiej. Ze względu na zróżnicowane warunki glebowe i ukształtowanie terenu, dominować będą gospodarstwa o charakterze ekstensywnym oraz produkcja ekologiczna.

Ważnym kierunkiem jest rozwój:

- rolnictwa ekologicznego,
- krótkich łańcuchów dostaw,
- lokalnego przetwórstwa rolno-spożywczego.

Tereny o słabszych warunkach rolniczych mogą być przeznaczane pod funkcje mieszkaniowe lub turystyczne, przy zachowaniu zasad ładu przestrzennego.

Rys. 19. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej: obszary ochrony przyrody i zasoby naturalne

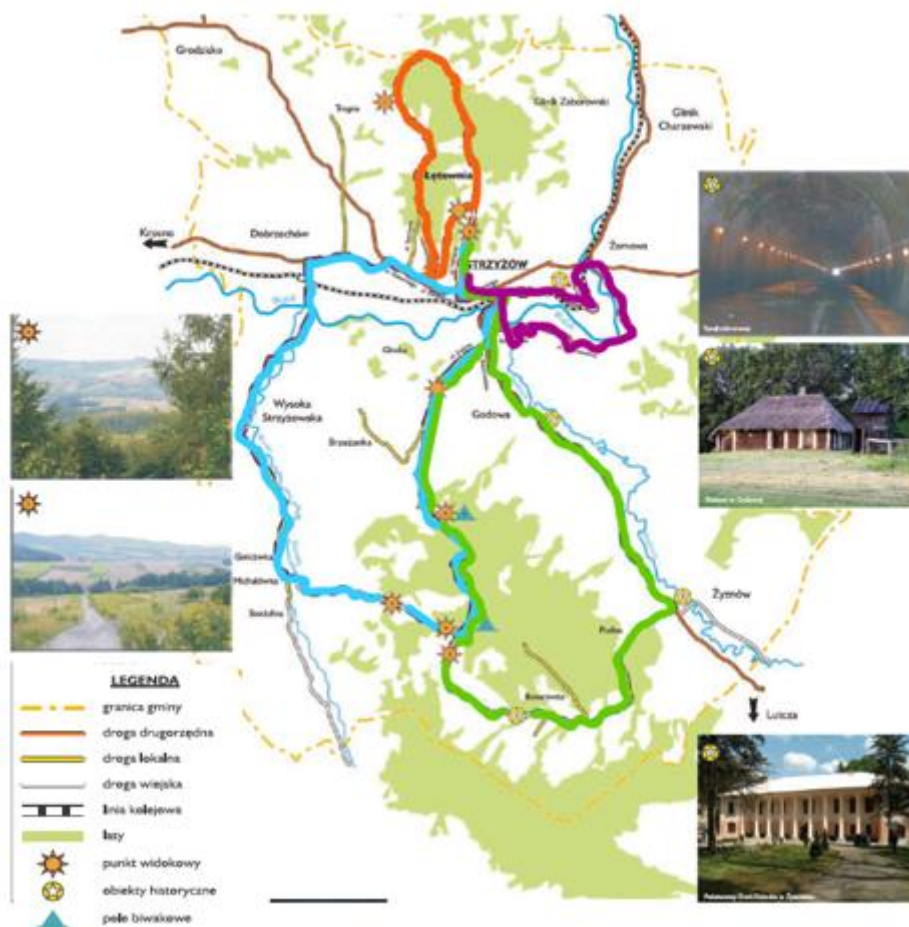

Źródło: Opracowanie własne

Strefy zaznaczone w powyższych modelach mają charakter wstępny i powinny być weryfikowane w odniesieniu do istniejącego zagospodarowania oraz aktualnych potrzeb rozwojowych.

Wskazanie ścieżek rowerowych w modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Strzyżów jest zasadne ze względu na rosnące znaczenie funkcji turystyczno-rekreacyjnej oraz potrzebę wykorzystania wysokich walorów krajobrazowych Pogórza Strzyżowskiego. Rozwój spójnej sieci tras rowerowych sprzyja aktywizacji gospodarczej, w tym rozwojowi usług turystycznych i lokalnej przedsiębiorczości. Umożliwia także lepsze powiązanie atrakcji przyrodniczych i kulturowych gminy oraz integrację przestrzenną poszczególnych miejscowości. Dodatkowo wpływa na poprawę jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury rekreacyjnej i alternatywnych form mobilności.

Rys. 20. Główne trasy rowerowe na terenie gminy Strzyżów

Źródło: Opracowanie własne: na podstawie: strona internetowa gminy Strzyżów

1. Łętownia (ok. 10 km) Leśniczówka → las strzyżowski → ul. Leśna → droga polna nad stokiem → zjazd przy cmentarzu „Na Krzywuli” → prawo → ul. Kombatantów → leśniczówka
2. Strzyżów – Brzeżanka – Bonarówka – Żyznów – Godowa – Strzyżów (ok. 22 km)
Strzyżów → Godowa → skręt na Brzeżankę → Brzeżanka → Bonarówka → Żyznów → Godowa → Strzyżów
3. Strzyżów – Żarnowa – Strzyżów (ok. 10 km) Strzyżów → ul. Spółdzielcza → Żarnowa → most na Wisłoku → tunel schronowy → ul. Żarnowska → Strzyżów
4. Strzyżów – Brzeżanka – Wysoka Strzyżowska (ok. 16 km) Strzyżów → Brzeżanka → skręt w ścieżkę leśną → Wysoka Strzyżowska → Strzyżów

9. REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

Rezultaty opisuje się jako efekt planowanych działań, zmiany pożądane w kontekście podejmowanych interwencji. Mogą być to np. zmiany o charakterze organizacyjnym (zmiany instytucjonalne, zmiany sposobu i zakresu funkcjonowania poszczególnych instytucji lub gminy rozumianej jako całościowa organizacja, zmiany w ramach systemu świadczenia usług publicznych) lub zmiany w zakresie zasobów materialnych i niematerialnych (infrastruktura, kadry, umiejętności itp.). Rezultaty, tak jak cele, muszą być weryfikowalne i mierzalne.

Wybrane do monitorowania wskaźniki osiągnięcia celów strategicznych dla aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030:

Cel strategiczny 1 : Wzmacnianie kapitału ludzkiego poprzez integrację i aktywizację mieszkańców gminy oraz rozwój nowoczesnych usług społecznych

Tab. 11. Rezultaty planowanych działań gminy Strzyżów w ramach celu strategicznego nr 1

Cel operacyjny	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa (2024 – szac.)	Wartość docelowa 2030	Źródło danych
1.1 Rozwój usług społecznych (w tym edukacji) oraz zapewnienie dostępu do obiektów publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami	Liczba miejsc parkingowych przy budynkach użyteczności publicznej przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych	ilość	13	15	Urząd Miejski
	Liczba uczniów objętych dodatkowymi programami rozwoju kompetencji	osoby	80	200	Szkoły
	Liczba funkcjonujących mieszkań komunalnych	liczba	143	143<	GUS/BDL
1.2 Rozwój oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej sprzyjającej poprawie jakości życia oraz aktywności i integracji mieszkańców	Liczba wydarzeń kulturalnych i sportowych w gminie	liczba/ rok	15	30	Urząd Miejski

	Liczba imprez biegowych promujących walory turystyczne gminy	liczba	2	4	Urząd Miejski
	Ilość wolumenów bibliotecznych w bibliotekach gminnych	sztuk	99123	105000	Urząd Miejski/biblioteki
1.3Przeciwdziałanie izolacji społecznej	Wysokość dotacji z budżetu gminy na działalność klubów sportowych	Kwota w tys.	295	350	GUS/BD
	Wydatki z budżetu gminy na ochronę zdrowia	%	1	1<	GUS/BDL

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny 2 : Budowanie atrakcyjności inwestycyjnej i rozwoju gospodarczego Gminy Strzyżów

Tab. 12. Rezultaty planowanych działań gminy Strzyżów w ramach celu strategicznego nr 2

Cel operacyjny	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa (2024 – szac.)	Wartość docelowa a 2030	Źródło danych
2.1 Rozwój przedsiębiorczości i na terenie gminy	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na terenie gminy	liczba	1926	2100	GUS/BDL
	Liczba nowych zarejestrowanych firm	liczba/ rok	153	180	GUS/BDL
	Punkty informacyjno-obługowe dla przedsiębiorców	Liczba	0	1	Urząd Miejski
2.2 Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i technicznej warunkującej poprawę jakości życia i rozwój gospodarczy	Liczba konserwowanych i nowych punktów oświetlenia ulicznego	liczba/ rok	51	80	Urząd Miejski
	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów rekreacyjnych	liczba	2	4	Urząd Miejski
	Ilość metrów bieżących budowanej i przebudowywanej kanalizacji deszczowej	metry/ rok	1271	1271<	Urząd Miejski

	Ilość metrów bieżących budowanej i przebudowywanej kanalizacji sanitarnej	metry/rok	1142	1142	GUS/BDL
2.3 Intensyfikacja promocji gminy	Ilość stowarzyszeń i fundacji	liczba	32	32	Urząd Miejski
	Utworzenie Gminnego Centrum Informacji Turystycznej	liczba	0	1	Urząd Miejski

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny 3: Zrównoważony rozwój infrastruktury przestrzennej z uwzględnieniem ochrony zasobów środowiskowych i kulturowych Gminy Strzyżów

Tab. 13. Rezultaty planowanych działań gminy Strzyżów w ramach celu strategicznego nr 3

Cel operacyjny	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa (2024 – szac.)	Wartość docelowa 2030	Źródło danych
3.1 Zapewnienie ładu przestrzennego i racjonalnego gospodarowania przestrzenią gminy	Powierzchnia terenów publicznych wydzielonych na strefy działalności gospodarczej	ha	5	5<	Urząd Miejski
	Powierzchnia gminy objęta miejscowymi planami	%	39	60	Urząd Miejski
	Powierzchnia zalesiona gminy	%	29	29<	Urząd Miejski
3.2 Integracja działań środowiskowych z rozwojem infrastruktury i osadnictwa oraz ponoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy	Odpady zebrane selektywnie w procencie ogółu odpadów	%	46,14	52	Urząd Miejski
	Ilość zutylizowanych wyrobów zawierających azbest	Mg	37,12	37,12<	GUS/BDL
	Liczba mieszkańców objętych systemem gospodarki odpadami	%	77.7	90	GUS/BDL, Urząd Miejski
3.3 Zrównoważony rozwój funkcji turystycznych i rekreacyjnych	Liczba gospodarstw agroturystycznych	liczba	10	15	Urząd Miejski
	Liczba programów edukacji ekologicznej	liczba	2	6	Urząd Miejski, szkoły

opartych na środowiskowych i kulturowych walorach lokalnych	Liczba miejsc noclegowych na terenie gminy	liczba	180	250	GUS/BDL
---	--	--------	-----	-----	---------

Źródło: Opracowanie własne

Przewidywane rezultaty realizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów

Realizacja założeń aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022–2030 przyczyni się do wielokierunkowej poprawy warunków życia mieszkańców, wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej gminy oraz racjonalnego wykorzystania jej zasobów środowiskowych i kulturowych. Planowane działania wpisują się w model zrównoważonego rozwoju, integrujący aspekty społeczne, gospodarcze i przestrzenno-środowiskowe. Szczególne znaczenie mają uwarunkowania wynikające z funkcji gminy jako ośrodka powiatowego, jej powiązań komunikacyjnych z ośrodkiem regionalnym – Rzeszów – oraz walorów krajobrazowych i przyrodniczych Pogórza Strzyżowskiego i doliny rzeki Wisłok.

Rezultaty w wymiarze społecznym

W obszarze społecznym realizacja strategii ukierunkowana jest na wzmocnienie kapitału ludzkiego oraz rozwój nowoczesnych usług społecznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców w różnych fazach życia.

Planowane działania przyczynią się do zwiększenia dostępności usług społecznych, w szczególności w zakresie wsparcia osób starszych, rodzin z dziećmi oraz osób z niepełnosprawnościami. Istotnym rezultatem będzie rozwój infrastruktury i usług opiekuńczych, w tym utworzenie Dziennego Domu Pomocy Społecznej oraz rozwój systemu wsparcia dla seniorów.

Ważnym kierunkiem działań będzie również podniesienie jakości edukacji poprzez rozwój kompetencji kluczowych uczniów, zwiększenie oferty zajęć dodatkowych oraz dostosowanie systemu kształcenia do zmieniających się potrzeb rynku pracy.

Realizacja strategii przyczyni się także do wzmocnienia integracji społecznej oraz aktywizacji mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej oraz zwiększenie liczby inicjatyw społecznych realizowanych we współpracy z organizacjami pozarządowymi i lokalnymi środowiskami.

Istotnym elementem zmian będzie również rozwój cyfryzacji usług publicznych oraz poprawa dostępności architektonicznej i komunikacyjnej obiektów użyteczności publicznej.

Rezultaty w wymiarze gospodarczym

W sferze gospodarczej realizacja strategii ma na celu zwiększenie konkurencyjności gospodarczej gminy oraz stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości i aktywizacji rynku pracy.

Planowane działania będą koncentrować się na wspieraniu lokalnych przedsiębiorców, przygotowaniu terenów inwestycyjnych oraz rozwijaniu współpracy z instytucjami otoczenia biznesu. Istotnym rezultatem będzie zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie gminy oraz wzrost aktywności gospodarczej mieszkańców.

W kontekście wyzwań związanych z poziomem bezrobocia szczególne znaczenie będą miały działania wspierające aktywizację zawodową mieszkańców oraz rozwój nowych miejsc pracy, zwłaszcza w sektorach usług, turystyki oraz małej i średniej przedsiębiorczości.

Istotnym kierunkiem rozwoju gospodarczego będzie także wykorzystanie potencjału turystycznego gminy wynikającego z walorów krajobrazowych, przyrodniczych i kulturowych regionu. Rozwój infrastruktury turystycznej, ścieżek pieszo-rowerowych oraz oferty rekreacyjnej przyczyni się do zwiększenia ruchu turystycznego i rozwoju lokalnej gospodarki usługowej.

Rezultaty w wymiarze przestrzenno-środowiskowym

W obszarze przestrzennym i środowiskowym działania strategiczne koncentrują się na zapewnieniu ładu przestrzennego, poprawie jakości infrastruktury technicznej oraz ochronie zasobów środowiska naturalnego.

Jednym z kluczowych rezultatów będzie zwiększenie efektywności gospodarowania przestrzenią poprzez rozwój systemu planowania przestrzennego oraz przygotowanie terenów pod inwestycje gospodarcze i mieszkaniowe.

Równolegle realizowane będą inwestycje w rozwój infrastruktury technicznej, w tym modernizację sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, poprawę jakości infrastruktury drogowej oraz rozwój infrastruktury transportowej i komunikacyjnej.

Ważnym elementem działań będzie również poprawa jakości środowiska naturalnego poprzez rozwój odnawialnych źródeł energii, termomodernizację budynków publicznych oraz działania służące ograniczeniu emisji zanieczyszczeń.

Ponadto realizowane będą przedsięwzięcia związane z ochroną zasobów przyrodniczych oraz zwiększaniem świadomości ekologicznej mieszkańców.

Podsumowanie

Realizacja aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022–2030 przyczyni się do stworzenia warunków dla trwałego i zrównoważonego rozwoju gminy. Zakładane rezultaty obejmują poprawę jakości życia mieszkańców, rozwój lokalnej gospodarki, wzrost atrakcyjności inwestycyjnej oraz ochronę walorów środowiskowych i kulturowych regionu.

W efekcie gmina Strzyżów będzie rozwijać się jako nowoczesny i przyjazny mieszkańcom ośrodek lokalny, wykorzystujący swoje potencjały społeczne, gospodarcze i środowiskowe.

10. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, W TYM OCHRONY POWIETRZA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU

Zasady ochrony środowiska i jego zasobów w Gminie Strzyżów powinny opierać się na kompleksowym i zintegrowanym podejściu do zarządzania przestrzenią, uwzględniającym konieczność zachowania równowagi ekologicznej, racjonalnego korzystania z zasobów przyrodniczych oraz przeciwdziałania presjom środowiskowym związanym z rozwojem osadnictwa, infrastruktury i działalności gospodarczej. Wynika to ze zróżnicowanej rzeźby terenu gminy, wysokich walorów krajobrazowych, obecności dolin rzecznych, kompleksów leśnych oraz licznych form ochrony przyrody.

Ochrona środowiska w Gminie Strzyżów powinna być realizowana z uwzględnieniem zarówno potrzeb rozwojowych gminy, jak i konieczności zachowania jej najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych. W szczególności dotyczy to doliny Wisłoka i dolin jego dopływów, kompleksów leśnych Pogórza Strzyżowskiego i Pogórza Dynowskiego, korytarzy ekologicznych o znaczeniu ponadlokalnym, a także krajobrazów priorytetowych wskazanych w audycie krajobrazowym województwa podkarpackiego.

Ustalenia i rekomendacje w tym zakresie stanowią również podstawę do kształtowania polityki przestrzennej gminy, w tym sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Powinny być uwzględniane przy wyznaczaniu przeznaczenia terenów, zasad ich zagospodarowania oraz ograniczeń w zabudowie i użytkowaniu obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo.

Przyjmuje się następujące ogólne zasady ochrony środowiska i jego zasobów:

- ochronę doliny rzeki Wisłok oraz dolin Stobnicy, Różanki, Kopytka i innych cieków jako obszarów pełniących funkcje przyrodnicze, krajobrazowe, hydrologiczne i retencyjne,
- ochronę i wzmacnianie korytarzy ekologicznych o znaczeniu ponadlokalnym i lokalnym, w tym dolin rzecznych, kompleksów leśnych oraz pasów zadrzewień śródpolnych, miedz i łąk,
- ochronę ustanowionych form ochrony przyrody, w szczególności obszarów Natura 2000, Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną, Strzyżowsko-Sędziszowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz pomników przyrody,
- ochronę krajobrazów mozaikowych, wiejskich, dolinnych i leśnych, stanowiących istotny element tożsamości przestrzennej gminy,
- ochronę gruntów rolnych, zwłaszcza gleb wyższych klas bonitacyjnych występujących w dolinach Wisłoka i Stobnicy, przed nadmierną presją urbanizacyjną,
- ochronę lasów pełniących funkcje glebochronne, wodochronne, ekologiczne i krajobrazowe,
- poprawę jakości powietrza poprzez ograniczanie emisji z sektora komunalno-bytowego i transportu oraz wspieranie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii,
- wzmacnianie odporności gminy na skutki zmian klimatu poprzez rozwój błękitno-zielonej infrastruktury, zwiększanie retencji i ochronę terenów biologicznie czynnych, co odpowiada również kierunkom działań zapisanym w celach strategii.

W zakresie ochrony powietrza

Jakość powietrza w gminie Strzyżów w 2024 r. należy ocenić jako dobrą w odniesieniu do obowiązujących poziomów dopuszczalnych i docelowych dla pyłu PM₁₀, PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu, jednak gmina pozostaje objęta działaniami wynikającymi z Programu ochrony powietrza dla strefy podkarpackiej, z uwagi na przekroczenia odnotowane w skali strefy, w tym dla benzo(a)pirenu i celu długoterminowego dla ozonu. Głównym źródłem presji emisyjnej na terenie gminy pozostaje sektor komunalno-bytowy związany z indywidualnym ogrzewaniem budynków, a wtórnie także transport drogowy, działalność rolnicza i napływ zanieczyszczeń z terenów sąsiednich.

W związku z powyższym rekomenduje się:

- ograniczanie niskiej emisji poprzez sukcesywną wymianę nieefektywnych źródeł ciepła oraz poprawę efektywności energetycznej budynków,
- wspieranie termomodernizacji budynków mieszkalnych i publicznych,
- rozwój rozproszonych, niskoemisyjnych i odnawialnych źródeł energii, przy uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań środowiskowych i krajobrazowych,
- ograniczanie emisji komunikacyjnych poprzez wspieranie zrównoważonej mobilności, poprawę płynności ruchu oraz rozwój ruchu pieszego i rowerowego,
- prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych w zakresie jakości powietrza, efektywności energetycznej i wpływu sposobu ogrzewania na stan środowiska,
- uwzględnianie działań wynikających z Programu ochrony powietrza dla strefy podkarpackiej.

W planowaniu przestrzennym należy:

- ograniczać lokalizowanie funkcji mogących pogłębiać konflikty emisyjne w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej,
- wspierać rozwój zwartych struktur osadniczych ograniczających potrzebę rozproszonej obsługi transportowej i infrastrukturalnej,
- uwzględniać potrzebę zachowania terenów zieleni, zadrzewień i przewietrzania obszarów zabudowanych, zwłaszcza w mieście Strzyżów. To ostatnie stanowi wniosek planistyczny wynikający z ogólnej diagnozy krajobrazu, struktury osadniczej i celów środowiskowych strategii.

Warto nadmienić, że Gmina Strzyżów jest partnerem projektu Województwa Podkarpackiego Life Podkarpackie – żyj i oddychaj. Całkowity budżet projektu przypadający na Gminę Strzyżów wynosi 882.450,40 zł w tym: z Programu LIFE Unii Europejskiej – 529.470,24 zł, ze środków NFOŚiGW w Warszawie – 308.857,64 zł, wkład własny gminy 44.122,52 zł.

W ramach programu mają rozpocząć pracę gminni Doradcy ds. powietrza i energii, którzy będą wspierać mieszkańców w wyborze ekologicznego źródła ciepła, doradzać, w jaki sposób uzyskać dofinansowanie do wymiany pieca, termomodernizacji budynków oraz z jakiej oferty i rozwiązania skorzystać.

Jednym z efektów wdrażania projektu ma być wzrost liczby gminnych magazynów energii z systemem zarządzania EMS połączonych z elektromobilnością oraz stacjami ładowania.

W zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej

Gmina Strzyżów dysponuje wysokimi walorami przyrodniczymi, wynikającymi z położenia w obrębie Pogórza Strzyżowskiego i Pogórza Dynowskiego, obecności doliny Wisłoka i jego dopływów, znacznego udziału kompleksów leśnych oraz występowania form ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000, parku krajobrazowego, obszaru chronionego krajobrazu i pomników przyrody. Istotną rolę odgrywają także korytarze ekologiczne o znaczeniu ponadlokalnym oraz lokalnym, przeciwdziałające fragmentacji krajobrazu.

W związku z powyższym rekomenduje się:

- ochronę siedlisk przyrodniczych oraz zachowanie i wzmacnianie ciągłości korytarzy ekologicznych,
- ograniczanie przekształceń dolin rzecznych, terenów podmokłych, zadrzewień śródpolnych, łąk i miedz, które pełnią ważne funkcje ekologiczne,
- zachowanie i ochronę większych kompleksów leśnych, zwłaszcza w północnych i południowo-wschodnich częściach gminy,
- uwzględnianie w polityce przestrzennej wymogów ochronnych wynikających z ustanowionych form ochrony przyrody oraz aktów prawnych je regulujących,
- wspieranie działań renaturyzacyjnych i odtworzeniowych, w szczególności w dolinach cieków i w obrębie połączeń przyrodniczych,
- ochronę pomników przyrody wraz z ich otoczeniem i warunkami siedliskowymi,
- rozwój edukacji ekologicznej i promocję postaw sprzyjających ochronie bioróżnorodności.

W planowaniu przestrzennym należy:

- uwzględniać przebieg i znaczenie korytarzy ekologicznych,
- ograniczać zabudowę i przekształcenia na obszarach cennych przyrodniczo,
- zachowywać ciągłość powiązań między dolinami rzecznyymi, lasami i terenami otwartymi,
- unikać fragmentacji terenów leśnych i dolinnych nową zabudową oraz infrastrukturą.

W zakresie ochrony krajobrazu

Krajobraz gminy Strzyżów jest zróżnicowany i obejmuje doliny rzeczne, tereny rolnicze, leśne, wiejskie oraz miejski krajobraz Strzyżowa. Główne zagrożenia stanowią rozpraszanie zabudowy, presja inwestycyjna w dolinach rzecznych i zmiany sposobu użytkowania gruntów. Jednocześnie zachowany układ krajobrazowy oraz wysokie walory krajobrazowe są ważnym potencjałem rozwojowym gminy.

Szczególnego uwzględnienia wymagają krajobrazy priorytetowe wyznaczone w audycie krajobrazowym województwa podkarpackiego: „Wisłok od Wojkówki do Rzeszowa”, „Rejon Węglówki” oraz „Dolina Stobnicy”, dla których wskazano potrzebę ochrony walorów przyrodniczych, krajobrazowych i hydrologicznych, ograniczania presji zabudowy, ochrony terenów leśnych i dolinnych oraz racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi i rolniczymi.

W związku z powyższym rekomenduje się:

- ochronę krajobrazów dolinnych Wisłoka i Stobnicy oraz innych dolin rzecznych przed nadmierną presją inwestycyjną,
- zachowanie otwartego charakteru krajobrazów bagienno-łąkowych i rolniczo-dolinnych,
- ochronę panoram, osi widokowych i ekspozycji krajobrazowych, szczególnie na terenach pagórkowatych i w obrębie dolin,
- harmonijne kształtowanie nowej zabudowy z uwzględnieniem lokalnej rzeźby terenu, tradycyjnych układów osadniczych i istniejących struktur krajobrazowych,
- przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy na obszarach wiejskich,
- zachowanie i wzmacnianie zieleni towarzyszącej zabudowie, zieleni śródpolnej oraz zieleni urządzonej,
- traktowanie krajobrazu jako istotnego zasobu rozwojowego dla funkcji rekreacyjnych, turystycznych i mieszkaniowych.

W planowaniu przestrzennym należy:

- uwzględniać ustalenia i rekomendacje wynikające z audytu krajobrazowego województwa,
- ograniczać lokalizację nowej zabudowy w obszarach o najwyższych walorach krajobrazowych i w dolinach rzecznych,
- dostosowywać skalę i formę nowej zabudowy do cech krajobrazu lokalnego,
- chronić mozaikową strukturę krajobrazów wiejskich i rolniczych oraz ograniczać ich nadmierne przekształcanie.

W zakresie ochrony wód, retencji i adaptacji do zmian klimatu

Cała gmina położona jest w zlewni Wisłoka. Szczególne znaczenie przyrodnicze, hydrologiczne i krajobrazowe mają dolina Wisłoka, Stobnicy, Różanki i Kopytka, a także tereny związane z GZWP nr 432 „Dolina rzeki Wisłok”. Na terenie gminy występują również obszary pełniące istotne funkcje retencyjne i przeciwpowodziowe, w tym zbiornik retencyjny na potoku Łętownia. Jednocześnie ukształtowanie terenu powoduje określone ograniczenia zagospodarowania, w tym ryzyko procesów osuwiskowych na stromych zboczach dolin.

W związku z powyższym rekomenduje się:

- ochronę dolin rzecznych jako obszarów pełniących funkcje przyrodnicze, hydrologiczne, przewietrzające i retencyjne,
- zachowanie terenów podmokłych, łąkowych i biologicznie czynnych w dolinach,
- zwiększanie retencji krajobrazowej i rozwój systemów małej retencji,
- stosowanie rozwiązań opartych na przyrodzie, w tym błękitno-zielonej infrastruktury,
- racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, z uwzględnieniem ochrony zasobów wód podziemnych,
- uwzględnianie w działaniach planistycznych i inwestycyjnych zagrożeń wynikających z ukształtowania terenu, w tym podatności stoków na erozję i ruchy masowe,
- wspieranie działań adaptacyjnych ograniczających skutki suszy i nawałnych opadów.

W planowaniu przestrzennym należy:

- ograniczać zabudowę na terenach dolinnych i innych obszarach wrażliwych hydrologicznie,
- zachowywać strefy zieleni i powierzchnie biologicznie czynne wzdłuż cieków,
- wspierać rozwiązania zwiększające infiltrację, retencję i odporność na skutki zmian klimatu,
- dostosowywać przeznaczenie terenów do lokalnych warunków wodnych i rzeźby terenu.

W zakresie ochrony gleb, rolniczej przestrzeni produkcyjnej i lasów

Na terenie gminy dominują użytki rolne, zajmujące około 66% powierzchni, a lasy stanowią ok. 28,94% powierzchni gminy. Najbardziej wartościowe gleby klas II i III występują głównie w dolinach Wiśloka i Stobnicy, natomiast znaczna część gleb ma charakter przeciętny dla regionu, przy jednoczesnym wysokim udziale gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych. Lasy pełnią ważne funkcje glebochronne, wodochronne, ekologiczne i krajobrazowe.

W związku z powyższym rekomenduje się:

- ochronę gruntów rolnych o wyższej przydatności produkcyjnej przed nadmiernym przeznaczaniem na cele nierolnicze,
- ograniczanie presji urbanizacyjnej na terenach rolnych i otwartych,
- zachowanie ciągłości użytkowania rolniczego tam, gdzie pełni ono również funkcję krajobrazową i przyrodniczą,
- ochronę lasów i zwiększanie ich roli ochronnej, ekologicznej i rekreacyjnej,
- wspieranie zalesień na terenach predysponowanych do pełnienia funkcji ochronnych,
- promowanie działań sprzyjających poprawie jakości gleb i ograniczaniu ich degradacji.

W planowaniu przestrzennym należy:

- ograniczać rozpraszanie zabudowy na terenach rolnych,
- chronić większe kompleksy leśne oraz ciągłość ich powiązań,
- uwzględniać znaczenie rolniczej przestrzeni produkcyjnej i terenów otwartych dla zachowania ciągłości powiązań przyrodniczych, walorów krajobrazowych oraz ograniczania rozpraszania zabudowy.

Zasady ochrony środowiska i jego zasobów w gminie Strzyżów powinny wzmacniać integrację działań środowiskowych z rozwojem infrastruktury i osadnictwa, zgodnie z celami strategii. Ochrona powietrza, przyrody, krajobrazu, wód, gleb i lasów powinna być traktowana jako element budowania ładu przestrzennego, odporności klimatycznej oraz długofalowej atrakcyjności osadniczej, turystycznej i rekreacyjnej gminy. Szczególne znaczenie należy przypisać dolinie Wiśloka, dolinie Stobnicy, kompleksom leśnym oraz krajobrazom priorytetowym, które powinny stanowić trwałe uwarunkowanie dalszej polityki przestrzennej gminy.

11. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

Ustalenia ogólne

Gmina Strzyżów dysponuje cennym i zróżnicowanym dziedzictwem kulturowym, charakterystycznym dla obszarów Pogórza Strzyżowskiego w południowo-zachodniej części województwa podkarpackiego. Dziedzictwo to ukształtowane zostało przez wielowiekową historię osadnictwa, rozwój miasta Strzyżowa jako lokalnego ośrodka administracyjnego i gospodarczego oraz tradycje kulturowe regionu Pogórze.

Na zasoby dziedzictwa kulturowego gminy składają się m.in. obiekty sakralne, zespoły cmentarne i miejsca pamięci narodowej, kapliczki i krzyże przydrożne, historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne, a także przykłady tradycyjnej zabudowy drewnianej i murowanej charakterystycznej dla regionu Pogórza Strzyżowskiego. Zasoby te ujęte są zarówno w rejestrze zabytków, jak i w gminnej ewidencji zabytków.

Na współczesny krajobraz kulturowy gminy Strzyżów składają się również dobra kultury współczesnej, w tym przestrzenie publiczne pełniące funkcje społeczne i rekreacyjne, obiekty użyteczności publicznej, infrastruktura kulturalna oraz działalność instytucji i organizacji lokalnych, takich jak szkoły, biblioteki, dom kultury, organizacje pozarządowe, parafie oraz jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych. Instytucje te odgrywają istotną rolę w podtrzymywaniu tradycji lokalnych oraz kształtowaniu tożsamości mieszkańców.

Dziedzictwo kulturowe gminy Strzyżów ma charakter wielowymiarowy i obejmuje:

- **zabytki nieruchome** – w szczególności obiekty sakralne, cmentarze, miejsca pamięci narodowej, historyczne układy urbanistyczne miasta Strzyżowa, tradycyjne układy ruralistyczne wsi oraz zabudowę mieszkalną i gospodarczą charakterystyczną dla regionu Pogórza Strzyżowskiego,
- **zabytki ruchome** – elementy wyposażenia obiektów sakralnych, dzieła sztuki sakralnej, archiwalia, pamiątki historyczne oraz przedmioty związane z lokalnymi tradycjami i działalnością społeczności lokalnej,
- **stanowiska archeologiczne** – świadczące o długotrwałej obecności osadnictwa na obszarze Pogórza Strzyżowskiego oraz doliny rzeki Wisłok.

Z perspektywy historycznej zasoby te dokumentują rozwój osadnictwa w regionie, przemiany społeczno-gospodarcze oraz udział mieszkańców w wydarzeniach o znaczeniu regionalnym i ogólnokrajowym. Zabytki i miejsca pamięci stanowią materialne świadectwo przeszłości, pozwalając na zachowanie ciągłości kulturowej oraz lepsze zrozumienie uwarunkowań rozwoju gminy.

W wymiarze edukacyjnym dziedzictwo kulturowe gminy Strzyżów stanowi istotne narzędzie kształtowania świadomości historycznej i tożsamości lokalnej, w szczególności wśród dzieci i młodzieży. Funkcja ta realizowana jest poprzez działalność szkół, instytucji kultury,

organizację wydarzeń kulturalnych i rocznicowych, a także poprzez projekty edukacyjne i inicjatywy społeczne promujące lokalną historię i tradycję.

W wymiarze społecznym dziedzictwo kulturowe sprzyja integracji mieszkańców wokół wspólnych wartości, tradycji i historii. Działania związane z ochroną zabytków, pielęgnowaniem miejsc pamięci oraz organizacją wydarzeń lokalnych wzmacniają więzi społeczne, kapitał społeczny oraz poczucie odpowiedzialności za wspólną przestrzeń.

Istotny jest również aspekt ekonomiczny. Odpowiednio chronione i promowane dziedzictwo kulturowe gminy Strzyżów może stanowić ważny element rozwoju lokalnej gospodarki, w szczególności poprzez rozwój turystyki kulturowej, krajoznawczej i rekreacyjnej powiązanej z walorami krajobrazowymi Pogórza Strzyżowskiego oraz doliny rzeki Wisłok. Może to sprzyjać rozwojowi drobnej przedsiębiorczości, usług turystycznych oraz zwiększeniu atrakcyjności osiedleńczej gminy.

Z tego względu ochrona, dokumentowanie i popularyzacja dziedzictwa kulturowego gminy Strzyżów mają charakter strategiczny. Działania te pozwalają przeciwdziałać degradacji zasobów kulturowych, wzmacniają tożsamość lokalną oraz wspierają zrównoważony rozwój przestrzenny i społeczno-gospodarczy gminy.

Zgodnie z art. 19 ust. 1 pkt 4 lit. c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Plan Ogólny gminy Strzyżów powinien uwzględniać ustalenia dotyczące form ochrony zabytków wynikające z przepisów odrębnych oraz z gminnego programu opieki nad zabytkami.

Na terenie gminy Strzyżów występują obiekty wpisane do rejestru zabytków, obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków, a także stanowiska archeologiczne i obszary objęte ochroną konserwatorską.

Uwzględnienie tych form ochrony w Planie Ogólnym służy:

- zachowaniu dziedzictwa kulturowego o znaczeniu historycznym, krajobrazowym i tożsamościowym dla gminy,
- zapewnieniu zgodności ustaleń planistycznych z przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- wprowadzeniu zasad i ograniczeń dla nowych inwestycji, które mogłyby negatywnie oddziaływać na wartości kulturowe i krajobrazowe, w szczególności na obszarach o wysokich walorach krajobrazowych Pogórza Strzyżowskiego.

Główne formy ochrony zabytków uwzględnione w Planie Ogólnym gminy Strzyżów obejmują:

1. **Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków** – w szczególności obiekty sakralne, zespoły cmentarne, historyczne układy urbanistyczne oraz inne obiekty o potwierdzonych wartościach historycznych i architektonicznych.
2. **Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków (GEZ)** – w tym historyczna zabudowa mieszkalna i gospodarcza, kapliczki i krzyże przydrożne oraz elementy tradycyjnego krajobrazu kulturowego wsi.

3. **Obszary objęte ochroną archeologiczną** – stanowiska archeologiczne wymagające uwzględnienia w procesach inwestycyjnych oraz prowadzenia badań archeologicznych zgodnie z przepisami odrębnymi.
4. **Strefy ochrony konserwatorskiej** – obejmujące historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne oraz obszary o zachowanych cechach tradycyjnego krajobrazu Pogórza Strzyżowskiego, dla których należy określić zasady kształtowania zabudowy, gabarytów obiektów oraz zagospodarowania terenu.

Na terenie gminy Strzyżów nie występują dobra kultury współczesnej.

W granicach administracyjnych gminy Strzyżów występują następujące zabytki:

- zabytki wpisane do rejestru „A” zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego;
- zabytki wpisane do rejestru „C” zabytków archeologicznych województwa podkarpackiego;
- zabytki włączone do wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Tab. 14. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu gminy Strzyżów wpisanych do rejestru zabytków

Lp.	Miejscowość	Nazwa	Chronologia	Nr rejestru, data wpisu
1.	Bonarówka	cerkiew greckokatolicka pw. Opieki Matki Boskiej, ob.kościół rzymskokatolicki	1841 r.	A-1260 z 1993-04-22, A-584 z 2011-05-31
2.	Dobrzechów	kościół parafialny pw. św. Stanisława Biskupa	1888 - 1893	A-1045 z 1979-09-11, A-583 z 2011-05-31
3.	Dobrzechów	kaplica dworska	1835 r.	A-1139 z 1983-10-25
4.	Dobrzechów	ogrodzenie z bramą	pocz. XX w.	A-1045 z 1979-09-11, A-583 z 2011-05-31, A-1450 z 2017-02-23
5.	Dobrzechów	schody	pocz. XX w.	A-1450 z 2017-02-23
6.	Dobrzechów	cmentarz, tzw. Kościelisko	XIV w.	A-1035 z 1979-07-25
7.	Dobrzechów	aleja	data nieznana	A-1045 z 1979-09-11, A-583 z 2011-05-31
8.	Dobrzechów	zagajnik	data nieznana	A-1045 z 1979-09-11, A-583 z 2011-05-31
9.	Godowa	zagroda nr 588	1918 - 1919	A-1058 z 1980-02-15
10.	Godowa	chałupa	1918 - 1919	A-1058 z 1980-02-15
11.	Godowa	stajnia	1918 - 1919	A-1058 z 1980-02-15
12.	Wysoka Strzyżowska	kościół parafialny pw. św. Józefa	1908 - 1918	A-179 z 2006-10-31
13.	Wysoka Strzyżowska	otoczenie		A-179 z 2006-10-31
14.	Żarnowa	kapliczka-obelisk	2. poł. XVIII w.	A-209 z 1969-10-27, A-209 z 1971-03-15
15.	Żyznów	zespół pałacowo-parkowy	XIX w.	A-1068 z 1980-12-04

16.	Żyznów	wozownia	1. poł. XIX w.	A-1068 z 1980-12-04
17.	Żyznów	pałac	1. poł. XIX w.	A-1068 z 1980-12-04
18.	Żyznów	stajnia	1. poł. XIX w.	A-1068 z 1980-12-04
19.	Żyznów	park	2. poł. XIX w.	A-1068 z 1980-12-04

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NID

Tab. 15. Wykaz zabytków nieruchomości z terenu miejscowości Strzyżów wpisanych do rejestru zabytków

Lp.	Nazwa	Chronologia	Nr rejestru, data wpisu
1.	zespół pałacowy	XIX w.	A-1126 z 1982-11-25
2.	pałac	koniec XIX w.	A-1126 z 1982-11-25, A-1162 z 2013-06-10
3.	park	1. poł. XIX w.	A-1126 z 1982-11-25, A-1162 z 2013-06-10
4.	zespół kościoła parafialnego pw. Niepokalanego Poczęcia NMP i Bożego Ciała	2. poł. XV w.	A-1039 z 1979-08-09, A-401 z 2010-02-23, A-547 z 2011-04-07
5.	plebania	XVIII w.	A-1039 z 1979-08-09, A-547 z 2011-04-07
6.	kościół parafialny pw. Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej	2. poł. XV w.	A-1039 z 1979-08-09, A-547 z 2011-04-07
7.	dom parafialny	1911 r.	A-401 z 2010-02-23
8.	dzwonnica	2. poł. XV w.	A-1039 z 1979-08-09, A-547 z 2011-04-07
9.	ogrodzenie	XVIII w.	A-401 z 2010-02-23
10.	starodrzew	data nieznana	A-1039 z 1979-08-09, A-547 z 2011-04-07
11.	zespół schronu dla pociągu sztabowego	1940 - 1941	A-423 z 2010-10-08
12.	tunel schronowy dla pociągu	1940 - 1941	A-423 z 2010-10-08
13.	pozostałości bocznic kolejowej	1940 - 1941	A-423 z 2010-10-08
14.	tunel instalacyjny	1940 - 1941	A-423 z 2010-10-08
15.	schron zaplecza technicznego ze zbiornikiem wody	1940 - 1941	A-423 z 2010-10-08
16.	dwór	koniec XVIII w.	A-349 z 1968-04-10
17.	synagoga, ob. biblioteka publiczna	XVIII w.	286/ZN/60 z 1960-07-30
18.	dom	XVII w.	A-324 z 2010-04-27
19.	budynek mieszkalny ob. siedziba Muzeum Samorządowej Ziemi Strzyżowskiej	1909 r.	A-1374 z 2016-01-26
20.	park	koniec XVIII w.	A-349 z 1968-04-10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NID

W Miejscowym Planie zagospodarowania Przestrzennego terenu „Centrum Strzyżowa” programem rewitalizacji objęto obszar miasta z wyznaczeniem pięciu stref:

A - strefa pełnej ochrony historycznej zabudowy przestrzennej

B - strefa ochrony zachowanych elementów zabytkowych

E – strefa ochrony ekspozycji zabytkowego zespołu miejskiego

K – strefa ochrony krajobrazu

W - strefa obserwacji archeologicznych

Pełną listę zabytków nieruchomych (407 pozycji) znajdujących się w ewidencji zabytków na terenie gminy Strzyżów zamieszczono w formie tabeli (ANEKS 4) dokumentu: *GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI OBEJMUJĄCY TEREN GMINY STRZYŻÓW NA LATA 2017-2020*, jako Załącznik do Uchwały Nr XXX/271/17 Rady Miejskiej w Strzyżowie GMINA STRZYŻÓW z dnia 08 czerwca 2017.

Na terenie gminy Strzyżów zinwentaryzowano przede wszystkim zabytki nieruchome w postaci: założeń przestrzennych, budynków o funkcji mieszkaniowej i użyteczności publicznej, kościołów, kapliczek, domów drewnianych zagród, piwnic itp. Największe ich skupisko znajduje się w historycznym ośrodku miejskim – Strzyżowie, pozostałe rozrzucone są po terenie całej gminy. Stanowią one niewątpliwie cenne świadectwo historii gminy.

Tab. 16. Wykaz stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenie gminy Strzyżów wpisanych do rejestru zabytków

Miejscowość	Nazwa	Obszar Azp	Chronologia	Nr rejestru, data wpisu
Grodzisko	Grodzisko, st. 1	106-74	epoka brązu	A-479 z 1969-07-14
Grodzisko	Grodzisko, st. 2	106-74	niemożliwa uzyskania	do A-478 z 1969-07-14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NID

Na terenie gminy Strzyżów zlokalizowanych jest 135 stanowisk archeologicznych znajdujących się w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Są to głównie pozostałości po osadnictwie określone jako: osada, ślad osadniczy, czy też punkt osadniczy. Stanowiska te świadczą o zasiedleniu obszaru dzisiejszej gminy w okresie pradziejowym. Chronologię osadnictwa na terenie gminy Strzyżów można określić ramowo — od młodszej epoki kamienia (neolit), poprzez epokę brązu, okres wpływów rzymskich do wczesnego, a następnie późnego średniowiecza.

Zgonie z zapisami *Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami Obejmującego Teren Gminy Strzyżów na lata 2017-2020*:

„Wszystkie wyróżnione obszary stanowisk archeologicznych podlegają ochronie konserwatorskiej i prawnej zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Wszystkie roboty ziemne (takie jak budowy, roboty instalacyjne, gazociągi, wodociągi, kanalizacje, kable energetyczne i telefoniczne, rowy melioracyjne, tworzenie nowych wybijrzyisk kruszywa i wysypisk śmieci) w obrębie stanowisk archeologicznych i ich sąsiedztwie, muszą być uzgadniane z Podkarpackim Konserwatorem Zabytków i prowadzone (wraz z ich dokumentacją) na koszt inwestora, pod nadzorem archeologa. Naruszenie stanowiska archeologicznego jest możliwe tylko po wcześniejszym przebadaniu tegoż na koszt inwestora, po uprzednim uzyskaniu pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Co ważne, o każdorazowym znalezisku archeologicznym należy informować Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.”

Projektowane w planie ogólnym ustalenia dotyczące wskaźników oraz parametrów zabudowy i zagospodarowania terenu nie mogą kolidować z ochroną krajobrazu kulturowego i zabytków, jednocześnie winny tworzyć harmonijną całość oraz uwzględniać w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania przestrzenne i wymagania funkcjonalne. Winny również przyczyniać się do zachowania i utrzymania ww. zabytków w niezmienionej formie i strukturze, a zagospodarowanie najbliższego ich otoczenia nie może pogarszać walorów przestrzennych, krajobrazowych i widokowych.

Rekomendacje Konserwatora Zabytków:

Swoje rekomendacje dotyczące ochrony zabytków w kontekście tworzenia Planu Ogólnego przesłał na ręce Burmistrza Strzyżowa Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w dniu 17.01.2025r:

„informuję o konieczności uwzględnienia ochrony konserwatorskiej zabytków określonej w obowiązującym Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Strzyżów, do którego została opracowana następująca dokumentacja: „Studium historyczno — urbanistyczne do m.p.z.p. Śródmieścia i studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego dla miasta Strzyżowa" Cz. I, II, III, Rzeszów 1995” i „Studium wartości kulturowych i ochrony krajobrazu dla gminy Strzyżów. Cz. I i Cz. II, Rzeszów 1995), miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego „Centrum” w Strzyżowie (uchwalonego uchwałą nr XLIII'289/98 Rady Miejskiej w Strzyżowie z dnia 04.1998 r. z późn. zm.) oraz zmianach ww. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz pozytywnie zaopiniowanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

W planie ogólnym gminy należy ująć strefy ochrony konserwatorskiej i zabytki wpisane do rejestru zabytków nieruchomych oraz figurujących w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków Nieruchomych oraz Gminnej Ewidencji Zabytków Nieruchomych miasta i gminy Strzyżów (zabytki nieruchome wraz z otoczeniem, układy ruralistyczne, zespoły dworsko — parkowe, cmentarze, obiekty przemysłowe i stanowiska archeologiczne oraz inne obiekty i zespoły) oraz ujęte w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Wiśniowa. Do niniejszego formularza załącznikiem jest pismo mak RZIRN.5150.5.2025.BS z dn. 24.01.2025 r.”

Sporządzony plan ogólny dla gminy Strzyżów powinien uwzględniać ww. wytyczne. Ustalenia stref planistycznych oraz wyznaczone dla nich standardy urbanistyczne powinny uwzględniać

ww. wnioski. Na terenach cmentarzy należy wyznaczyć strefy cmentarzy z wykluczeniem funkcji dodatkowej terenu usług handlu detalicznego. Plan ogólny powinno się wyznaczyć na terenie zespołów włączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków profile funkcjonalne wyznaczonych stref planistycznych, które wykluczają lokalizację terenów mogących spowodować degradację wartości kulturowych zabytku np. terenów składów i magazynów oraz terenów elektrowni słonecznej. Maksymalna nadziemna intensywność zabudowy oraz maksymalna wysokość zabudowy powinna zostać ustalona w dostosowaniu do założeń historycznych oraz do lokalnego krajobrazu i charakteru zabudowy.

Szczegółowa analiza w zakresie kształtowania struktury przestrzennej, z uwzględnieniem zaleceń dotyczących ochrony zabytków przy ustalaniu dokładnego przeznaczenia terenu w ramach profili dopuszczonych w wyznaczonych strefach nastąpi na etapie sporządzania planów miejscowych

Dziedzictwo niematerialne miasta i gminy Strzyżów

Dziedzictwo niematerialne gminy Strzyżów to zbiór tradycji, zwyczajów, obrzędów, języka, wiedzy i umiejętności przekazywanych z pokolenia na pokolenie, które stanowią istotny element tożsamości lokalnej. Odgrywa ono kluczową rolę w kształtowaniu więzi społecznych i budowaniu poczucia przynależności do wspólnoty.

Do najważniejszych elementów dziedzictwa niematerialnego miasta i gminy Strzyżów należą:

- Tradycje obrzędowe i religijne – m.in. obchody świąt kościelnych i dożynki, które łączą mieszkańców i stanowią o kontynuacji lokalnych zwyczajów.
- Folklor i twórczość ludowa – pieśni, tańce i muzyka ludowa przekazywane przez zespoły regionalne oraz osoby kultywujące kulturę tradycyjną.
- Rękodzieło i rzemiosło lokalne – umiejętności na przykład w zakresie haftu, ceramiki, plecionkarstwa czy obróbki drewna, które stanowią spuściznę dawnych pokoleń.
- Lokalne dialekty i język – gwara regionu, stanowiąca ważny element codziennej komunikacji oraz tożsamości językowej mieszkańców – element wymagający szerszych badań.
- Wiedza o przyrodzie i tradycyjnych sposobach gospodarowania – m.in. związane z rolnictwem, ogrodnictwem i użytkowaniem terenów wiejskich.

Krzewieniem kultury i dziedzictwa niematerialnego na terenie gminy zajmują się przede wszystkim instytucje kulturalne działające na terenie miasta i gminy Strzyżów. Najważniejszym ośrodkiem kultury jest Dom Kultury „Sokół” w Strzyżowie organizator i współorganizator wielu wydarzeń – od imprez masowych i kameralnych, po działania edukacyjno-artystyczne oraz zajęcia w grupach i kołach zainteresowań. Instytucja regularnie udostępnia swoją przestrzeń, zaplecze techniczne i usługi plastyczne lokalnej społeczności, wspierając tym samym jej aktywność. Przy DK „Sokół” działają m.in. Teatr „Prima Aprilis”, Strzyżowska Orkiestra Dęta, zespoły folklorystyczne i śpiewacze – w tym znany i utytułowany Zespół Pieśni i Tańca „Kłosowanie”. W strukturach domu kultury działają również Studio Piosenki, dziecięce grupy plastyczne i taneczne – w tym „Małe Pogórze” – a także kino.

Drugą ważną instytucją kultury na terenie gminy jest Muzeum Samorządowe Ziemi Strzyżowskiej, które prowadzi działalność w trzech obiektach: siedziba główna przy ulicy Łukasiewicza 10, Galeria Miejska (filia MSZS) ul. Rynek 15 oraz Tunel schronowy przy ul. Tunelowej

Przy Domach Kultury działających w poszczególnych miejscowościach gminy mają swoje siedziby biblioteki publiczne, grupy artystyczne, zespoły folklorystyczne - śpiewacze i taneczne, kluby sportowe. Organizowane są tam liczne warsztaty rękodzielnicze, kiermasze świąteczne, imprezy kulturalne, patriotyczne i rocznicowe, konkursy i turnieje sportowe. Zachowanie dziedzictwa niematerialnego wymaga aktywnego wsparcia, m.in. poprzez edukację regionalną, wspieranie lokalnych inicjatyw kulturalnych oraz dokumentowanie i promowanie niematerialnych zasobów kultury.

Dziedzictwo materialne i niematerialne gminy Strzyżów stanowi istotny element lokalnej tożsamości, będąc jednocześnie źródłem dumy mieszkańców oraz inspiracją dla kolejnych pokoleń. Jego ochrona i odpowiednie wykorzystanie może przyczynić się do wzmocnienia więzi społecznych oraz rozwoju turystyki kulturowej.

OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREFY OCHRONNE.

Na terenie gminy nie występują pomniki zagłady natomiast występują miejsca pamięci narodowej zgodnie z wykazem kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków:

1. Strzyżów, w bezpośrednim sąsiedztwie cmentarza komunalnego, na działce zajmującej około 9 arów, znajduje się kwatery, w której w 6 mogiłach pochowano niezidentyfikowaną liczbę żołnierzy z I i II wojny światowej. W latach 2005-2006 przeprowadzono gruntowny remont obiektu ze środków wojewody.
2. Na strzyżowskim cmentarzu św. Michała (patrona Strzyżowa) przy ulicy 700 – lecia stoi Pomnik Pamięci Ofiar Stalinizmu i Krzyż Katyński. Został on zbudowany z okazji 70 rocznicy zbrodni katyńskiej. Pamięć ofiar zbrodni katyńskiej upamiętniają umieszczone na Pomniku Katyńskim w Strzyżowie dwie kamienne tablice, powstałe z rozciętego na pół głazu czarnego granitu. Na jednej z nich wyryto nazwiska wraz ze stopniami służbowymi i wojskowymi osób z obszaru dzisiejszego powiatu strzyżowskiego, które w 1940 r. zginęły zamordowane w Katyniu, Charkowie i Twerze.
3. Żyżnów – mogiła (4) zbiorowa i indywidualna z czasów II wojny światowej - cmentarz parafialny
4. Wysoka Strzyżowska - mogiła (4) zbiorowa i indywidualna z czasów II wojny światowej i okresu powojennego (1947) - cmentarz parafialny
5. Dobrzechów - mogiła zbiorowa z czasów II wojny światowej - cmentarz parafialny
6. Grodzisko - mogiła zbiorowa z czasów II wojny światowej - cmentarz parafialny

Plan ogólny wyznacza dla ww. obszarów strefę cmentarza z zakazem zabudowy oraz strefę otwartą bez możliwości lokalizacji inwestycji z profilu dodatkowego w otoczeniu ww. tj. elektrowni wiatrowej, elektrowni słonecznej, elektrowni geotermalnej, elektrowni wodnej, biogazowni.

Dziedzictwo materialne i niematerialne gminy Strzyżów stanowi istotny element tożsamości lokalnej oraz ważny zasób kulturowy regionu Pogórza Strzyżowskiego. Jego zachowanie i rozwój sprzyjają wzmocnieniu więzi społecznych, kształtowaniu świadomości historycznej mieszkańców oraz budowaniu atrakcyjności gminy jako miejsca do życia, wypoczynku i aktywności społecznej.

Na dziedzictwo kulturowe gminy składają się zarówno materialne ślady historii, takie jak zabytkowe obiekty sakralne, cmentarze, historyczna zabudowa miasta Strzyżowa i okolicznych miejscowości, kapliczki i krzyże przydrożne, jak również elementy dziedzictwa niematerialnego – tradycje religijne i obrzędowe, lokalne zwyczaje, działalność zespołów folklorystycznych oraz wydarzenia kulturalne integrujące społeczność lokalną.

Istotnym elementem dziedzictwa gminy Strzyżów są również obiekty o znaczeniu historycznym i militarnym, w tym kompleks schronów kolejowych z okresu II wojny światowej zlokalizowany w Strzyżowie, stanowiący jeden z najbardziej rozpoznawalnych zabytków tego typu w regionie. Obiekt ten jest ważnym elementem dziedzictwa historycznego oraz potencjalną atrakcją turystyczną o znaczeniu ponadlokalnym.

Dziedzictwo niematerialne gminy Strzyżów może stanowić istotny element promocji kultury oraz rozwoju turystyki kulturowej i krajoznawczej. Tradycje regionu Pogórzan, związane z kulturą ludową, obrzędowością religijną oraz lokalnymi zwyczajami, tworzą autentyczny charakter miejsca i wzmocniają jego rozpoznawalność w skali regionu.

Kultywowane zwyczaje religijne i obrzędowe, wydarzenia związane z kalendarzem świąt kościelnych, lokalne festyny, przeglądy zespołów folklorystycznych oraz inicjatywy kulturalne organizowane przez instytucje kultury i organizacje społeczne stanowią ważny element życia społecznego gminy. Wydarzenia te mogą stanowić również atrakcyjny element oferty turystycznej skierowanej do osób poszukujących autentycznych doświadczeń kulturowych.

Dziedzictwo niematerialne gminy harmonijnie współistnieje z walorami krajobrazowymi Pogórza Strzyżowskiego oraz doliny rzeki Wisłok. Połączenie walorów kulturowych i przyrodniczych sprzyja rozwojowi turystyki krajoznawczej, rekreacyjnej oraz turystyki weekendowej, opartej na lokalnych zasobach środowiskowych i kulturowych.

Ponadto wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w działaniach promocyjnych gminy sprzyja aktywizacji lokalnej społeczności, wspiera rozwój inicjatyw oddolnych oraz drobnej przedsiębiorczości, w szczególności w obszarze gastronomii regionalnej, rękodzieła, usług turystycznych i organizacji wydarzeń kulturalnych. W efekcie przyczynia się to do dywersyfikacji lokalnej gospodarki, zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej gminy oraz budowania jej pozytywnego wizerunku jako miejsca o bogatej historii, silnej tożsamości lokalnej i wysokiej jakości przestrzeni życia.

Rekomendacje w zakresie sporządzania Planu Ogólnego dla gminy Strzyżów w zakresie ochrony zabytków

W celu zapewnienia właściwej ochrony dziedzictwa kulturowego oraz zachowania walorów krajobrazu kulturowego gminy Strzyżów rekomenduje się wprowadzenie następujących kierunków działań w Planie Ogólnym gminy:

- zachowanie i rewitalizację obiektów zabytkowych oraz historycznych zespołów zabudowy jako istotnego elementu tożsamości lokalnej oraz potencjału rozwoju turystyki kulturowej,
- ochronę historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz elementów tradycyjnego krajobrazu kulturowego Pogórza Strzyżowskiego,
- wprowadzanie zapisów planistycznych ograniczających możliwość realizacji inwestycji mogących negatywnie oddziaływać na wartości historyczne, kulturowe i krajobrazowe gminy,
- uwzględnianie obowiązku uzgadniania inwestycji z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w przypadku przedsięwzięć realizowanych na terenach objętych ochroną konserwatorską lub w bezpośrednim sąsiedztwie obiektów zabytkowych,
- promowanie programów dotacyjnych wspierających prace konserwatorskie, restauratorskie i remontowe przy obiektach zabytkowych,
- wspieranie działań edukacyjnych i promocyjnych służących popularyzacji lokalnego dziedzictwa kulturowego, w szczególności wśród dzieci i młodzieży.

12. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KIERUNKÓW ZMIAN W STRUKTURZE ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW, W TYM OKREŚLENIA POSZCZEGÓLNYCH POTRZEB W ZAKRESIE NOWEJ ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ

Rozwój przestrzenny osadnictwa

Rozwój przestrzenny gminy Strzyżów powinien wspierać realizację jej funkcji jako lokalnego centrum usługowego i administracyjnego o znaczeniu ponadlokalnym, przy jednoczesnym zachowaniu ładu przestrzennego oraz ochronie zasobów środowiskowych i krajobrazowych.

Kierunki działań:

- wzmocnianie roli miasta Strzyżów jako rdzenia funkcjonalnego gminy i ośrodka obsługi mieszkańców powiatu, poprzez koncentrację funkcji mieszkaniowych, usługowych i publicznych;
- kształtowanie zwartych struktur osadniczych w mieście oraz głównych miejscowościach gminy (m.in. Godowa, Dobrzechów, Żarnowa), z ograniczeniem rozpraszania zabudowy;
- ukierunkowanie rozwoju przestrzennego wzdłuż istniejącej infrastruktury transportowej, w sposób zapewniający:
 - efektywność ekonomiczną inwestycji infrastrukturalnych,
 - poprawę dostępności komunikacyjnej;
- rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych w oparciu o:
 - dolinę Wisłoka,
 - walory krajobrazowe Pogórza Strzyżowskiego,
 - dziedzictwo kulturowe;
- uporządkowanie przestrzeni w obszarach o rozproszonej zabudowie poprzez działania planistyczne i regulacyjne;
- zwiększenie pokrycia gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, szczególnie w:
 - obszarach rozwojowych miasta,
 - terenach inwestycyjnych,
 - strefach presji urbanizacyjnej.

Rozwój mieszkalnictwa

Polityka mieszkaniowa powinna odpowiadać na potrzeby mieszkańców oraz wzmocniać atrakcyjność osiedleńczą gminy, przy jednoczesnym zachowaniu wysokiej jakości przestrzeni.

Kierunki działań:

- rozwój zróżnicowanych form zabudowy mieszkaniowej:
 - wielorodzinnej (w Strzyżowie),
 - jednorodzinnej i niskiej intensywności (w miejscowościach wiejskich);

- wspieranie rozwoju kompaktowych struktur mieszkaniowych, szczególnie w obszarach dobrze wyposażonych w infrastrukturę;
- zapewnienie dostępności terenów pod zabudowę mieszkaniową jako kontynuacji istniejących struktur osadniczych, również w zakresie przekraczającym minimalne wskaźniki wynikające z przepisów – w uzasadnionych przypadkach strategicznych;
- przeciwdziałanie niekontrolowanej suburbanizacji i rozpraszaniu zabudowy;
- poprawa jakości istniejących zasobów mieszkaniowych poprzez:
 - termomodernizację,
 - rewitalizację,
 - poprawę estetyki przestrzeni publicznych;
- zapewnienie powiązania nowych terenów mieszkaniowych z:
 - infrastrukturą techniczną,
 - transportem publicznym,
 - usługami społecznymi;
- rozwój infrastruktury społecznej zwiększającej atrakcyjność zamieszkania (edukacja, opieka, rekreacja).

Podsumowując powyższe kierunki działań należy zaznaczyć, że rozwój przestrzenny gminy Strzyżów powinien być prowadzony w sposób zrównoważony i racjonalny, z poszanowaniem wysokich walorów rolniczych doliny Wisłoka i Stobnicy, lokalnych uwarunkowań hydrologicznych oraz zmieniającego się krajobrazu wsi podkarpackiej.

Rekomenduje się:

- koncentrację nowej zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej w obrębie istniejących struktur osadniczych miejscowości: Strzyżów, Bonarówka, Brzeżanka, Dobrzechów, Gbiska, Glinik Charzewski, Glinik Zaborowski, Godowa, Grodzisko, Łętownia, Wysoka Strzyżowska, Tropie, Zawadka, Żarnowa, Żyznów w celu utrzymania zwartości zabudowy i ograniczenia presji na grunty rolne wysokiej klasy bonitacyjnej;
- W procesie sporządzania Planu Ogólnego gminy Strzyżów wyznaczyć tereny przeznaczone pod rozwój budownictwa związanego z funkcjami turystycznymi i rekreacyjnymi, w szczególności w lokalizacjach posiadających wysokie walory krajobrazowe, przyrodnicze i kulturowe. Zaleca się uwzględnienie możliwości realizacji obiektów noclegowych, infrastruktury rekreacyjnej oraz zabudowy usługowej wspierającej ruch turystyczny, z jednoczesnym zachowaniem zasad ładu przestrzennego i ochrony środowiska.
- W związku z rozproszoną zabudową charakterystyczną dla gminy Strzyżów, która na etapie opracowania Planu Ogólnego nie pozwoliła na wyznaczenie Obszarów Uzupełnienia Zabudowy, zasadne jest poszerzenie obszarów już uzbrojonych i posiadających dostęp do dróg publicznych, o tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową jednorodziną.

Uzasadnienie:

Rozproszony charakter zabudowy na terenie gminy Strzyżów powoduje, że w ramach opracowania Planu Ogólnego nie było możliwe wyznaczenie Obszarów Uzupełnienia Zabudowy w sposób zgodny z obowiązującymi kryteriami planistycznymi. Jednocześnie na terenie gminy występują obszary

już wyposażone w podstawową infrastrukturę techniczną oraz posiadające dostęp do dróg publicznych, które predysponują je do dalszego zagospodarowania. Poszerzenie tych obszarów o tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną pozwoli na racjonalne wykorzystanie istniejącej infrastruktury, ograniczenie kosztów jej rozbudowy, a także uporządkowanie procesów osadniczych poprzez koncentrację nowej zabudowy w miejscach najlepiej do tego przygotowanych. Działanie to wpisuje się w zasadę zrównoważonego rozwoju oraz sprzyja poprawie ładu przestrzennego i warunków życia mieszkańców.

- **W kontekście zapisów Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 08.12.2023 r. w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wyrysów, zgodnie z paragrafem 3. ustęp 10. w brzmieniu: „Dopuszcza się określenie wyższego zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową, niż wynika to ze wzoru, o którym mowa w ust.2, jeżeli jest to uzasadnione szczególnymi potrzebami w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej określonymi w strategii rozwoju gminy...”, zasadne jest wyznaczenie terenów pod zabudowę mieszkaniową na terenie gminy Strzyżów, gdzie będą one kontynuacją istniejących już tendencji i procesów oraz w sposób naturalny wypełnią strefy zabudowy mimo, iż nie wynika to wprost z tzw. Obszarów Uzpełnienia Zabudowy.**
- ograniczanie rozpraszania zabudowy na terenach otwartych, w szczególności na obszarach zalewowych oraz w strefach potencjalnego zagrożenia powodziowego w dolinie Wisłoka i Stobnicy ;
- preferowanie rozwoju zabudowy wzdłuż istniejących dróg gminnych i powiatowych, umożliwiających efektywne wykorzystanie istniejącej i planowanej infrastruktury technicznej;
- sukcesywne porządkowanie struktur osadniczych w rejonach chaotycznej lub rozproszonej zabudowy poprzez narzędzia planistyczne i ustalanie czytelnych zasad kształtowania przestrzeni;
- prowadzenie przekształceń istniejących terenów zabudowanych poprzez:
 - modernizację i wymianę zdegradowanej zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej,
 - uzupełnianie zabudowy w granicach istniejących wsi,
 - rozwój zabudowy w powiązaniu z infrastrukturą techniczną i społeczną (drogi, szkoły, świetlice, wodociągi, kanalizacja);
- zwiększenie pokrycia gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, w szczególności na terenach przewidywanego rozwoju zabudowy mieszkaniowej oraz działalności gospodarczej.

Rozwój usług

Rozwój usług stanowi kluczowy element wzmocnienia funkcji Strzyżowa jako ośrodka powiatowego.

Kierunki działań:

- koncentracja usług publicznych i komercyjnych w Strzyżowie;
- rozwój usług wyższego rzędu (zdrowie, edukacja, administracja, usługi specjalistyczne);
- wspieranie lokalnej przedsiębiorczości usługowej;
- rozwój usług turystycznych i rekreacyjnych w powiązaniu z walorami środowiskowymi;
- poprawa jakości i funkcjonalności przestrzeni publicznych;
- adaptacja istniejących obiektów na nowe funkcje usługowe.

Rozwój produkcji i przedsiębiorczości

Aktywizacja gospodarcza powinna stanowić jeden z kluczowych celów strategicznych gminy.

Kierunki działań:

- rozwój i uporządkowanie stref aktywności gospodarczej;
- wspieranie rozwoju sektora MŚP, w szczególności:
 - przetwórstwa,
 - produkcji lokalnej,
 - usług;
- wykorzystanie terenów zdegradowanych i przemysłowych;
- przyciąganie inwestycji wykorzystujących lokalne zasoby i kapitał ludzki;
- tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości (inkubacja, coworking, wsparcie instytucjonalne);
- zapewnienie kompatybilności funkcji gospodarczych z funkcją mieszkaniową i środowiskową.

Aktywizacja gospodarcza powinna stanowić jeden z kluczowych celów strategicznych gminy Strzyżów, co wynika zarówno z uwarunkowań społeczno-ekonomicznych, jak i konieczności budowania trwałych podstaw rozwoju lokalnego.

Powiat strzyżowski charakteryzuje się relatywnie wysokim poziomem bezrobocia, sięgającym ok. 17%, co znacząco przekracza średnią krajową oraz regionalną. Wysoki poziom bezrobocia wskazuje na niedostateczną liczbę miejsc pracy na lokalnym rynku oraz ograniczoną chłonność gospodarki, co przekłada się na:

- odpływ ludności w wieku produkcyjnym, w tym migracje zarobkowe do większych ośrodków miejskich,
- spadek atrakcyjności osiedleńczej gminy,
- ograniczenie wpływów do budżetu samorządu,
- ryzyko pogłębiania problemów społecznych.

W tym kontekście aktywizacja gospodarcza stanowi nie tylko kierunek rozwoju, ale konieczność strategiczną, warunkującą stabilizację demograficzną oraz poprawę jakości życia mieszkańców.

Gmina Strzyżów, jako ośrodek powiatowy, posiada jednocześnie istotne potencjały rozwojowe, które mogą zostać wykorzystane w procesie aktywizacji gospodarczej, w szczególności:

- istniejącą bazę usług publicznych i infrastruktury społecznej,
- dostępność komunikacyjną w skali subregionalnej,
- zasoby pracy oraz tradycje związane z działalnością produkcyjną i rolniczą,
- dostępność terenów możliwych do zagospodarowania pod funkcje gospodarcze,
- potencjał rozwoju sektora MŚP oraz przetwórstwa lokalnego.

Wzmocnienie funkcji gospodarczej gminy powinno obejmować w szczególności:

- tworzenie i rozwój terenów inwestycyjnych,
- wspieranie przedsiębiorczości lokalnej,
- rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw,
- przyciąganie inwestorów zewnętrznych,
- rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego oraz usług.

Aktywizacja gospodarcza przyczyni się do:

- tworzenia nowych miejsc pracy,
- zwiększenia dochodów mieszkańców,
- poprawy kondycji finansowej gminy,
- ograniczenia procesów depopulacyjnych,
- wzrostu konkurencyjności gminy w skali regionu.

W związku z powyższym, aktywizacja gospodarcza powinna zostać uznana za jeden z priorytetowych kierunków interwencji strategicznej, stanowiący fundament dla realizacji pozostałych celów rozwojowych gminy Strzyżów.

Rozwój rolnictwa

Rolnictwo powinno być rozwijane jako element lokalnej gospodarki oraz tożsamości obszarów wiejskich.

Kierunki działań:

- wspieranie gospodarstw rodzinnych i produkcji wysokiej jakości;
- rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego;
- promocja lokalnych produktów i krótkich łańcuchów dostaw;
- ochrona gruntów rolnych wysokiej klasy;
- przeciwdziałanie degradacji gleb i erozji.

Rozwój leśnictwa

Kierunki działań:

- ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów leśnych;
- zwiększanie lesistości na terenach marginalnych;
- rozwój funkcji rekreacyjnych i środowiskowych lasów;
- integracja lasów z systemem zielonej infrastruktury.

Rozwój zieleni i infrastruktury rekreacyjnej

Rozwój terenów zieleni i rekreacji powinien wspierać jakość życia mieszkańców oraz rozwój funkcji turystycznych.

Kierunki działań:

- rozwój systemu zieleni w dolinie Wisłoka jako osi funkcjonalnej gminy;
- tworzenie spójnej infrastruktury błękitno-zielonej;
- rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej (ścieżki, trasy, punkty widokowe);
- ochrona krajobrazu i walorów widokowych;
- rozwój terenów rekreacyjnych w mieście i na obszarach wiejskich;
- wdrażanie działań adaptacyjnych do zmian klimatu.

13. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD LOKALIZACJI OBIEKTÓW HANDLU WIELKOPOWIERZCHNIOWEGO W ROZUMIENIU USTAWY Z DNIA 27 MARCA 2003 R. O PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM (Dz.U. z 2024 r. poz. 1130)

Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego

Handel wielkopowierzchniowy dotyczy obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży przekraczającej 2000 m².

Do tej kategorii zalicza się m.in.:

- hipermarkety,
- supermarkety o dużej powierzchni,
- centra handlowe z dużymi sklepami typu „anchor”, markety budowlane typu Leroy Merlin czy Castorama.

Cechy handlu wielkopowierzchniowego to m.in.:

- szeroki asortyment produktów,
- samodzielna organizacja zakupów przez klientów (self-service),
- lokalizacja najczęściej przy głównych drogach lub w dużych aglomeracjach,
- duże natężenie ruchu klientów.

Obecnie na terenie gminy nie funkcjonują tego typu placówki, ani nie są planowane ich budowy.

W przypadku pojawienia się inwestorów zainteresowanych realizacją takich obiektów, decyzje o ich lokalizacji będą podejmowane w oparciu o następujące zasady:

- uwzględnienie potrzeb mieszkańców,
- poszanowanie środowiska naturalnego,
- dążenie do ograniczenia nadmiernego ruchu drogowego.

Preferowane lokalizacje to tereny położone wzdłuż ważnych ciągów komunikacyjnych na przykład droga krajowa czy wojewódzka.

Muszą one:

- być dobrze skomunikowane z publiczną siecią drogową,
- posiadać odpowiednią powierzchnię umożliwiającą budowę parkingów i zaplecza technicznego.

14. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD LOKALIZACJI KLUCZOWYCH INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

Na terenie gminy Strzyżów przewiduje się realizację inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym, ukierunkowanych na poprawę jakości życia mieszkańców, rozwój infrastruktury technicznej i społecznej, zwiększenie dostępności usług publicznych oraz wzmacnianie potencjału gospodarczego i turystycznego gminy.

Zakres oraz lokalizacja planowanych inwestycji powinny uwzględniać zróżnicowaną strukturę przestrzenną gminy, obejmującą zarówno obszar miejski Strzyżowa, pełniący funkcję lokalnego ośrodka usługowego i administracyjnego, jak i tereny wiejskie o charakterze rolniczym i rekreacyjnym, położone w obrębie Pogórza Strzyżowskiego i doliny rzeki Wisłok. Istotnym elementem planowania inwestycji jest również uwzględnienie walorów krajobrazowych i przyrodniczych regionu oraz konieczność zachowania ładu przestrzennego.

W szczególności planuje się:

- **Modernizację i rozbudowę obiektów użyteczności publicznej**, w tym budynków administracji samorządowej, placówek oświatowych, instytucji kultury, obiektów sportowych, świetlic wiejskich oraz remiz Ochotniczych Straży Pożarnych. Działania te mają na celu poprawę jakości i dostępności usług publicznych dla mieszkańców miasta Strzyżowa oraz wszystkich miejscowości gminy.
- **Termomodernizację budynków gminnych**, w szczególności szkół, przedszkoli, obiektów administracyjnych oraz infrastruktury społecznej, ukierunkowaną na poprawę efektywności energetycznej, ograniczenie kosztów eksploatacyjnych oraz redukcję emisji zanieczyszczeń powietrza, z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.
- **Rozwój i modernizację infrastruktury sportowo-rekreacyjnej**, obejmującą modernizację istniejących obiektów sportowych, terenów rekreacyjnych, placów zabaw oraz tworzenie nowych przestrzeni aktywności fizycznej i rekreacji, w tym tras pieszych i rowerowych oraz terenów rekreacyjnych w dolinie Wisłoka.
- **Budowę, przebudowę i modernizację dróg gminnych**, ze szczególnym uwzględnieniem poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz dostępności komunikacyjnej poszczególnych miejscowości gminy, w powiązaniu z siecią dróg powiatowych i wojewódzkich.
- **Rozwój infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej**, w tym rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na obszarach o większej koncentracji zabudowy oraz modernizację istniejących systemów infrastruktury komunalnej.
- **Budowę i modernizację infrastruktury technicznej**, w szczególności sieci elektroenergetycznych, telekomunikacyjnych i szerokopasmowych, umożliwiających rozwój nowoczesnych usług cyfrowych dla mieszkańców i przedsiębiorstw.
- **Realizację inwestycji z zakresu gospodarki wodnej i adaptacji do zmian klimatu**, obejmujących rozwój systemów retencji wód opadowych, modernizację urządzeń melioracyjnych oraz działania ograniczające skutki intensywnych opadów, suszy i lokalnych podtopień.
- **Modernizację infrastruktury edukacyjnej, społecznej i kulturalnej**, dostosowaną do potrzeb demograficznych gminy oraz wspierającą integrację i aktywizację społeczności lokalnej.

- **Tworzenie i rewitalizację przestrzeni publicznych**, w szczególności w centrum miasta Strzyżowa oraz w centrach miejscowości gminnych, obejmującą rozwój terenów zieleni, skwerów, parków oraz miejsc spotkań i integracji społecznej.
- **Likwidację barier architektonicznych i poprawę dostępności przestrzeni publicznych**, w tym dostosowanie obiektów i infrastruktury do potrzeb osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami.

Uwarunkowania realizacji inwestycji

Realizacja inwestycji celu publicznego na terenie gminy Strzyżów powinna uwzględniać uwarunkowania przyrodnicze, przestrzenne i społeczne wynikające z położenia gminy w obrębie Pogórza Strzyżowskiego oraz doliny rzeki Wisłok. Szczególne znaczenie ma zachowanie równowagi pomiędzy rozwojem infrastrukturalnym a ochroną krajobrazu przyrodniczego i kulturowego.

Istotnym wyzwaniem jest harmonijne łączenie rozwoju infrastruktury z ochroną środowiska, walorów krajobrazowych oraz dziedzictwa kulturowego regionu. Planowanie inwestycji powinno uwzględniać zarówno potrzeby rozwojowe miasta Strzyżowa jako lokalnego centrum usługowego, jak i potrzeby infrastrukturalne obszarów wiejskich gminy.

Podejmowane działania przyczynią się do:

- poprawy dostępności i jakości infrastruktury technicznej i społecznej,
- zwiększenia bezpieczeństwa i komfortu życia mieszkańców,
- wzmocnienia spójności przestrzennej i społecznej gminy,
- wspierania rozwoju gospodarczego oraz funkcji rekreacyjnych i turystycznych regionu,
- zwiększenia odporności gminy na skutki zmian klimatu,
- kształtowania ładu przestrzennego oraz poprawy estetyki przestrzeni publicznych.

Realizacja zaplanowanych inwestycji celu publicznego stanowi istotny element długofalowego i zrównoważonego rozwoju gminy Strzyżów, prowadzonego z poszanowaniem jej walorów przyrodniczych, dziedzictwa kulturowego oraz lokalnej tożsamości.

15. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KIERUNKÓW ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ ORAZ SPOŁECZNEJ

1. Ustalenia i rekomendacje w zakresie rozwoju systemów komunikacji

Ustalenia oraz rekomendacje zostały sformułowane w oparciu o diagnozę stanu systemów komunikacyjnych i infrastrukturalnych gminy Strzyżów, z uwzględnieniem jej uwarunkowań przestrzennych, środowiskowych i społeczno-gospodarczych. Dokument wskazuje strategiczne kierunki interwencji publicznej, których realizacja przyczyni się do wzmacniania spójności terytorialnej, poprawy dostępności transportowej, podniesienia jakości życia mieszkańców oraz zwiększenia odporności gminy na wyzwania dotyczące zmian klimatu.

System transportu drogowego i kolejowego

Ustalenia strategiczne

Gmina Strzyżów zlokalizowana jest wzdłuż istotnego korytarza transportowego o znaczeniu krajowym (droga krajowa nr 19), stanowiącego element międzynarodowego układu komunikacyjnego północ-południe (Via Carpatia). Jednocześnie przez obszar gminy przebiega linia kolejowa nr 106 Rzeszów-Jasło, pełniąca funkcję regionalnego połączenia pasażerskiego i potencjalnie istotnego komponentu systemu transportu zbiorowego.

Uwarunkowania fizjograficzne, w tym położenie w obrębie Pogórza Strzyżowskiego oraz doliny rzeki Wisłok, determinują przebieg i możliwości rozwoju infrastruktury liniowej, wpływając na jej dostępność, koszty utrzymania oraz podatność na oddziaływania środowiskowe.

Stan infrastruktury drogowej jest zróżnicowany przestrzennie – relatywnie wysoki standard dotyczy głównych ciągów komunikacyjnych, natomiast sieć dróg lokalnych wymaga dalszych działań modernizacyjnych i dostosowawczych. Jednocześnie identyfikuje się deficyt danych analitycznych dotyczących parametrów funkcjonalnych systemu transportowego, w tym bezpieczeństwa ruchu i przepustowości.

Kierunki działań

- Wdrożenie systemowej inwentaryzacji i oceny stanu technicznego infrastruktury drogowej, obejmującej parametry funkcjonalne, bezpieczeństwo użytkowania oraz odporność na czynniki klimatyczne.
- Kształtowanie polityki transportowej ograniczającej negatywne oddziaływanie ruchu tranzytowego, w szczególności wzdłuż korytarza DK19, poprzez rozwiązania organizacyjne i inwestycyjne.
- Wzmocnienie roli transportu kolejowego jako komponentu zrównoważonego systemu mobilności, w tym poprzez rozwój infrastruktury przystankowej, integrację międzygałęziową oraz poprawę dostępności do stacji.
- Rozwój infrastruktury typu „park and ride” oraz „bike and ride” w powiązaniu z węzłami kolejowymi.
- Zapewnienie zgodności inwestycji transportowych z zasadami uniwersalnego projektowania oraz standardami bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Transport zbiorowy i integracja systemów mobilności

Kierunki działań

- Opracowanie i wdrożenie zintegrowanego modelu transportu publicznego obejmującego transport autobusowy i kolejowy, z uwzględnieniem powiązań z ośrodkiem regionalnym (Rzeszów).
- Dostosowanie oferty przewozowej do rzeczywistych potrzeb mieszkańców poprzez cykliczne badania mobilności i preferencji transportowych.
- Rozwój węzłów integracyjnych pełniących funkcję punktów przesiadkowych, wyposażonych w infrastrukturę parkingową, rowerową oraz systemy informacji pasażerskiej.
- Integracja taryfowa i rozkładowa różnych form transportu zbiorowego.
- Podejmowanie działań na rzecz zwiększenia atrakcyjności transportu publicznego, w tym poprawy komfortu, dostępności i niezawodności usług.

Infrastruktura piesza i rowerowa

Ustalenia strategiczne

Potencjał środowiskowy i krajobrazowy gminy Strzyżów, w tym dolina Wisłoka oraz obszary Pogórza Strzyżowskiego, sprzyja rozwojowi mobilności aktywnej oraz turystyki zrównoważonej. Jednocześnie istniejące zagospodarowanie przestrzenne oraz rozproszona struktura osadnicza wymagają zapewnienia bezpiecznych i funkcjonalnych powiązań pieszo-rowerowych.

Kierunki działań

- Opracowanie spójnej koncepcji rozwoju infrastruktury pieszej i rowerowej, integrującej funkcje transportowe, rekreacyjne i turystyczne.
- Rozwój ciągów pieszo-rowerowych wzdłuż głównych osi komunikacyjnych oraz w relacjach między sołectwami a ośrodkiem gminnym.
- Integracja lokalnych tras rowerowych z siecią regionalną i ponadlokalną.
- Rozbudowa infrastruktury towarzyszącej (oświetlenie, miejsca odpoczynku, systemy parkowania rowerów).
- Wdrażanie systemów informacji przestrzennej i oznakowania tras.

Zrównoważona mobilność i transformacja transportowa

Kierunki działań

- Wspieranie rozwoju niskoemisyjnych form transportu, w tym mobilności pieszej, rowerowej oraz współdzielonej.
- Wdrażanie rozwiązań organizacyjnych ograniczających presję transportu indywidualnego w obszarach centralnych.
- Rozwój usług transportu elastycznego (np. transport na żądanie) na obszarach o niskiej dostępności komunikacyjnej.

- Uwzględnianie wymogów zrównoważonej mobilności w procesach inwestycyjnych i planistycznych.
- Monitorowanie wskaźników mobilności i efektywności systemu transportowego.

Integracja infrastruktury z polityką przestrzenną i środowiskową

Rozwój systemów infrastrukturalnych powinien być prowadzony w sposób zintegrowany z polityką przestrzenną gminy Strzyżów, z zachowaniem zasad ładu przestrzennego oraz ochrony zasobów środowiskowych. Szczególne znaczenie ma implementacja rozwiązań opartych na błękitno-zielonej infrastrukturze, w tym w obrębie doliny rzeki Wisłok, które zwiększają zdolności retencyjne, ograniczają ryzyko powodziowe oraz wspierają adaptację do zmian klimatu.

2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie infrastruktury technicznej

Ustalenia i rekomendacje zostały opracowane na podstawie diagnozy stanu infrastruktury technicznej Gminy Strzyżów oraz analizy jej uwarunkowań przestrzennych, środowiskowych i społecznych.

Ich celem jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju infrastruktury technicznej, poprawa jakości życia mieszkańców, zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy oraz wzmocnienie odporności na skutki zmian klimatu.

Rozwój infrastruktury powinien być prowadzony w sposób skoordynowany z polityką przestrzenną gminy, z poszanowaniem zasad ładu przestrzennego oraz ochrony środowiska.

Ustalenia i rekomendacje stanowią również podstawę do kształtowania polityki przestrzennej gminy, w tym sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Wskazane kierunki rozwoju powinny być uwzględniane przy wyznaczaniu przeznaczenia terenów, zasad ich zagospodarowania oraz lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Kluczowe znaczenie ma wdrażanie rozwiązań opartych na błękitno-zielonej infrastrukturze, które wspierają retencję, infiltrację wód oraz adaptację do zmian klimatu.

W odniesieniu do infrastruktury wodociągowej

System zaopatrzenia w wodę w gminie Strzyżów podlega systematycznemu rozwojowi, co przejawia się wzrostem długości sieci oraz liczby przyłączy. Jednocześnie obserwowany wzrost zapotrzebowania na wodę wymaga dalszej rozbudowy i modernizacji systemu.

Kluczowe znaczenie ma zapewnienie ciągłości dostaw wody o odpowiedniej jakości oraz zwiększenie bezpieczeństwa zaopatrzenia.

Rekomenduje się:

- rozbudowę sieci wodociągowej, w szczególności na terenach przewidzianych do rozwoju zabudowy mieszkaniowej i usługowej,
- budowę nowych ujęć wody,

- budowę zbiorników wody czystej,
- rozbudowę i modernizację stacji uzdatniania wody,
- zapewnienie ciągłości dostaw wody o odpowiedniej jakości,
- wdrażanie systemów monitoringu jakości i ilości wody,
- ograniczanie strat wody poprzez modernizację sieci oraz zastosowanie systemów zdalnego odczytu,
- tworzenie układów pierścieniowych zwiększających niezawodność systemu,
- systematyczną modernizację istniejącej infrastruktury wodociągowej.

W planowaniu przestrzennym należy:

- zapewnić możliwość rozwoju infrastruktury wodociągowej poprzez rezerwowanie terenów pod obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej,
- uwzględnić konieczność zapewnienia dostępu do sieci dla terenów przeznaczonych pod zabudowę.

W odniesieniu do infrastruktury kanalizacyjnej

System kanalizacji sanitarnej w gminie Strzyżów charakteryzuje się ograniczonym zasięgiem przestrzennym, a znaczna część mieszkańców, szczególnie na obszarach wiejskich, pozostaje poza zbiorczym systemem odprowadzania ścieków. Pomimo systematycznego rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej tempo tego procesu pozostaje niewystarczające w stosunku do potrzeb gminy.

Funkcjonujące oczyszczalnie ścieków stanowią podstawę systemu gospodarki ściekowej, jednak konieczne jest ich dalsze dostosowywanie do rosnących potrzeb.

Rekomenduje się:

- przyspieszenie rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej,
- modernizację i rozbudowę oczyszczalni ścieków,
- rozwój systemów kanalizacyjnych w miejscowościach o zwartej zabudowie,
- na terenach zabudowy rozproszonej – stosowanie przydomowych oczyszczalni ścieków jako rozwiązania preferowanego,
- dalsze ograniczanie liczby zbiorników bezodpływowych,
- wdrażanie systemów monitoringu pracy sieci i infrastruktury,
- rozwój technologii odzysku energii i surowców (np. biogaz).

W planowaniu przestrzennym należy:

- różnicować zasady zagospodarowania w zależności od struktury osadniczej,
- lokalizować zbiorcze systemy kanalizacyjne na terenach zwartej zabudowy,
- ograniczać stosowanie rozwiązań indywidualnych na obszarach wrażliwych środowiskowo.

W odniesieniu do gospodarki wodami opadowymi i roztopowymi

Uwarunkowania fizjograficzne gminy oraz nasilające się zjawiska ekstremalne wymagają zmiany podejścia do gospodarowania wodami opadowymi – z dominującego modelu odprowadzania w kierunku retencji i infiltracji.

Rekomenduje się:

- rozwój systemów kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych,
- zwiększanie retencji lokalnej poprzez budowę zbiorników retencyjnych i urządzeń infiltracyjnych,
- wdrażanie rozwiązań z zakresu błękitno-zielonej infrastruktury (ogrody deszczowe, niecki retencyjne, nawierzchnie przepuszczalne),
- utrzymanie i modernizację rowów melioracyjnych,
- promowanie wykorzystania wód opadowych,
- opracowanie kompleksowego systemu gospodarowania wodami opadowymi.

W planowaniu przestrzennym należy:

- wprowadzać zapisy sprzyjające retencji wód opadowych,
- ograniczać powierzchnie uszczelnione,
- promować stosowanie rozwiązań błękitno-zielonej infrastruktury.

W odniesieniu do infrastruktury elektroenergetycznej

Istniejąca infrastruktura elektroenergetyczna zapewnia obsługę potrzeb gminy, jednak w związku z prognozowanym wzrostem zapotrzebowania na energię elektryczną konieczna jest jej dalsza modernizacja i rozwój.

Rekomenduje się:

- modernizację i rozbudowę sieci elektroenergetycznej,
- zapewnienie możliwości pokrycia rosnącego zapotrzebowania na energię,
- budowę nowych stacji transformatorowych na terenach rozwojowych,
- kablowanie linii napowietrznych na terenach zabudowanych,
- wdrażanie rozwiązań typu smart grid (inteligentna sieć energetyczna),
- modernizację oświetlenia ulicznego,
- rozwój lokalnych źródeł wytwórczych energii,
- zwiększanie samowystarczalności energetycznej obiektów gminnych (np. instalacje fotowoltaiczne).

W planowaniu przestrzennym należy:

- uwzględniać przebieg istniejącej i planowanej infrastruktury elektroenergetycznej,
- zapewniać możliwość lokalizacji nowych urządzeń infrastruktury,
- uwzględniać strefy ochronne.

W odniesieniu do infrastruktury gazowej

Gmina Strzyżów dysponuje dobrze rozwiniętą infrastrukturą gazową, jednak jej dostępność jest zróżnicowana przestrzennie. Jednocześnie obserwowane zmiany w zużyciu gazu wskazują na potrzebę uwzględnienia procesów transformacji energetycznej.

Rekomenduje się:

- rozwój sieci gazowej na terenach o ograniczonym dostępie,
- współpracę z operatorami systemów gazowych,
- rezerwowanie terenów pod stacje redukcyjno-pomiarowe,
- uwzględnianie roli gazu jako paliwa przejściowego,
- powiązanie rozwoju infrastruktury gazowej z działaniami na rzecz poprawy efektywności energetycznej.

W planowaniu przestrzennym należy:

- uwzględniać istniejące i planowane sieci gazowe oraz strefy kontrolowane,
- zapewniać możliwość rozbudowy systemu gazowego.

W odniesieniu do odnawialnych źródeł energii (OZE)

Gmina Strzyżów posiada zróżnicowany potencjał rozwoju odnawialnych źródeł energii, który obecnie nie jest w pełni wykorzystany. Największe możliwości rozwoju dotyczą energetyki słonecznej, w szczególności instalacji rozproszonych.

Rekomenduje się:

- rozwój instalacji fotowoltaicznych o charakterze prosumenckim i komunalnym,
- wspieranie wykorzystania biomasy i biogazu rolniczego,
- rozwój lokalnych źródeł energii oraz zwiększanie ich udziału w bilansie energetycznym gminy,
- wspieranie instalacji OZE w obiektach użyteczności publicznej,
- promowanie efektywności energetycznej.

W planowaniu przestrzennym należy:

- uwzględniać lokalizację instalacji OZE z poszanowaniem ładunku przestrzennego,
- ograniczać potencjalne konflikty przestrzenne i środowiskowe.

W odniesieniu do gospodarki odpadami

System gospodarki odpadami wymaga dalszego doskonalenia, w szczególności w zakresie osiągnięcia wymaganych poziomów recyklingu oraz ograniczania ilości odpadów kierowanych do składowania, zgodnie z założeniami Krajowego planu gospodarki odpadami 2028.

Rekomenduje się:

- podejmowanie działań zmierzających do osiągnięcia wymaganych poziomów recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów,
- ograniczanie ilości odpadów kierowanych do składowania,
- rozwój i modernizację infrastruktury związanej z gospodarką odpadami,
- prowadzenie systematycznej edukacji mieszkańców,
- wdrażanie zasad gospodarki o obiegu zamkniętym,
- zwiększanie świadomości mieszkańców w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów.

W planowaniu przestrzennym należy:

- zapewniać możliwość lokalizacji infrastruktury związanej z gospodarką odpadami,
- minimalizować potencjalne konflikty przestrzenne i środowiskowe.

Rozwój infrastruktury technicznej w gminie Strzyżów powinien być prowadzony w sposób zintegrowany z polityką przestrzenną oraz uwzględniać zróżnicowaną strukturę osadniczą gminy. Kluczowe znaczenie ma zapewnienie dostępności infrastruktury technicznej na terenach rozwojowych, racjonalizacja kosztów jej rozbudowy oraz dostosowanie rozwiązań technicznych do lokalnych uwarunkowań.

Ustalenia i rekomendacje stanowią podstawę do dalszych działań planistycznych, inwestycyjnych i organizacyjnych, w tym sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

3. Ustalenia i rekomendacje w zakresie infrastruktury społecznej

Ustalenia oraz kierunki działań w zakresie infrastruktury społecznej zostały określone na podstawie diagnozy uwarunkowań demograficznych, przestrzennych i funkcjonalnych gminy Strzyżów. Interwencje w tym obszarze ukierunkowane są na zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych, zwiększenie dostępności infrastruktury społecznej oraz wzmocnienie spójności terytorialnej i społecznej gminy.

Edukacja i opieka nad dziećmi

Ustalenia strategiczne

Gmina Strzyżów, jako ośrodek powiatowy, pełni istotną funkcję w zakresie świadczenia usług edukacyjnych, obejmujących zarówno mieszkańców miasta, jak i obszarów wiejskich. Zróżnicowana struktura osadnicza oraz zmiany demograficzne determinują konieczność racjonalizacji i dostosowania sieci placówek oświatowych. Jednocześnie identyfikuje się potrzebę zwiększenia dostępności usług opieki nad dziećmi najmłodszymi oraz podnoszenia jakości kształcenia.

Kierunki działań

- Modernizacja i dostosowanie infrastruktury edukacyjnej do prognoz demograficznych oraz standardów jakości kształcenia.
- Rozwój infrastruktury opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego, w szczególności na obszarach o ograniczonej dostępności usług.
- Wzmacnianie funkcji szkół jako lokalnych centrów aktywności społecznej.
- Doposażenie placówek w nowoczesną infrastrukturę dydaktyczną oraz rozwój kompetencji cyfrowych.

Ochrona zdrowia i polityka społeczna

Ustalenia strategiczne

System usług zdrowotnych i społecznych w gminie Strzyżów koncentruje się w ośrodku miejskim, przy jednoczesnym ograniczonym dostępie do części usług na obszarach peryferyjnych. Postępujące procesy starzenia się ludności oraz zmieniające się potrzeby społeczne wymagają rozwoju usług środowiskowych i opiekuńczych oraz poprawy ich dostępności przestrzennej.

Kierunki działań

- Wzmacnianie dostępności podstawowej opieki zdrowotnej i usług specjalistycznych.
- Rozwój usług społecznych dla osób starszych, w tym dziennych form opieki i usług środowiskowych.
- Rozszerzenie wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.
- Realizacja programów profilaktycznych i promocji zdrowia.

Kultura, rekreacja i integracja społeczna

Ustalenia strategiczne

Infrastruktura kultury i rekreacji w gminie Strzyżów stanowi istotny element integracji społecznej i budowania tożsamości lokalnej. Jej rozwój powinien uwzględniać zarówno funkcję ośrodka miejskiego, jak i potrzeby mieszkańców sołectw, przy jednoczesnym wykorzystaniu potencjału dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu.

Kierunki działań

- Modernizacja i rozwój infrastruktury kultury i rekreacji jako elementu systemu usług publicznych.
- Zapewnienie równomiernego dostępu do oferty kulturalnej w układzie całej gminy.
- Wzmacnianie roli świetlic wiejskich i jednostek OSP jako lokalnych centrów aktywności.
- Rozwój oferty opartej na dziedzictwie lokalnym oraz zasobach kulturowych regionu.
- Wykorzystanie narzędzi cyfrowych w upowszechnianiu kultury.

Dostępność usług i integracja przestrzenna

Ustalenia strategiczne

Dostępność infrastruktury społecznej w gminie Strzyżów jest zróżnicowana przestrzennie, co wynika z rozproszonej struktury osadniczej oraz koncentracji usług w mieście Strzyżów. Wymaga to podejścia zintegrowanego, łączącego rozwój infrastruktury z systemem transportowym oraz planowaniem przestrzennym.

Kierunki działań

- Poprawa dostępności usług społecznych poprzez rozwój powiązań transportowych i komunikacyjnych.
- Tworzenie i rozwój ogólnodostępnych przestrzeni publicznych sprzyjających integracji społecznej.
- Lokalizowanie nowych usług w sposób zapewniający ich dostępność funkcjonalną i przestrzenną.

Kapitał społeczny i zarządzanie usługami

Ustalenia strategiczne

Rozwój infrastruktury społecznej wymaga równoległego wzmocnienia kapitału społecznego oraz mechanizmów współpracy międzyinstytucjonalnej. Aktywność mieszkańców oraz efektywne zarządzanie usługami publicznymi stanowią kluczowe czynniki trwałości podejmowanych działań.

Kierunki działań

- Wzmocnianie mechanizmów partycypacji społecznej i aktywności obywatelskiej.
- Wsparcie dla organizacji pozarządowych oraz inicjatyw lokalnych.
- Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie świadczenia usług społecznych.
- Promowanie działań międzypokoleniowych i wolontariatu.

Efekty realizacji działań

Realizacja wskazanych kierunków działań przyczyni się do zwiększenia dostępności i jakości usług społecznych, wzmocnienia funkcji Strzyżowa jako ośrodka usługowego, poprawy spójności terytorialnej oraz rozwoju kapitału społecznego gminy.

16. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD LOKALIZACJI URZĄDZEŃ WYTWARZAJĄCYCH ENERGIĘ O MOCY ZAINSTALOWANEJ PRZEKRACZĄCEJ 500 Kw

W kontekście transformacji energetycznej rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gminy Strzyżów stanowi istotny kierunek wspierania niezależności energetycznej, bezpieczeństwa energetycznego mieszkańców oraz zrównoważonego rozwoju lokalnej gospodarki. Wykorzystanie potencjału energetyki słonecznej, biogazowej i prosumenckiej daje szansę na ograniczenie kosztów energii, redukcję emisji gazów cieplarnianych oraz wzrost konkurencyjności gospodarczej gminy.

Lokalizacja i budowa urządzeń OZE powinna odbywać się z zachowaniem zasad ładu przestrzennego, ochrony krajobrazu, środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego gminy, przy równoczesnym poszanowaniu interesu mieszkańców. Kluczowe znaczenie ma również zapewnienie odpowiedniego dostępu do sieci elektroenergetycznej oraz zgodność z przepisami odrębnymi, w tym dotyczącymi ochrony gruntów rolnych, ochrony przyrody i ocen oddziaływania na środowisko.

Każda inwestycja powinna respektować zasadę minimalizacji uciążliwości środowiskowych oraz negatywnego wpływu na warunki życia ludzi, przy jednoczesnym spełnianiu obowiązujących norm odległościowych i akustycznych. Rekomenduje się także aktywne włączanie społeczności lokalnej w proces konsultacji inwestycji OZE o mocy powyżej 500 kW, w szczególności poprzez działania informacyjne i partycypacyjne.

Kierunki działań i rekomendacje planistyczne

W zakresie planowania i lokowania inwestycji odnawialnych źródeł energii (OZE) o mocy powyżej 500 kW zaleca się stosowanie następujących zasad i kierunków:

➤ Planowanie przestrzenne

- Inwestycje OZE o mocy powyżej 500 kW powinny być uwzględniane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
- W procesie lokalizacji należy analizować wpływ inwestycji na krajobraz przyrodniczy i kulturowy, szczególnie w rejonach o wysokich walorach krajobrazowych, takich jak dolina Wisłoka, tereny widokowe Pogórza Strzyżowskiego oraz obszary w sąsiedztwie zabytków i układów ruralistycznych.

➤ Dobór lokalizacji

- Preferowane są **grunty o niskiej przydatności rolniczej (klasy IV–VI)**, nieużytki, tereny zdegradowane, przemysłowe, pokopalniane lub przewidziane pod zabudowę produkcyjną.
- Należy unikać lokalizacji na **glebach wysokiej klasy bonitacyjnej (I–III)**, terenach rolniczo-cennych, obszarach chronionego krajobrazu oraz terenach o szczególnych walorach przyrodniczych i kulturowych.

- Dla gminy Strzyżów szczególnie predysponowane do rozwoju większych instalacji OZE mogą być tereny w sąsiedztwie stref przemysłowych oraz obszary o mniejszej intensywności zabudowy rolniczej.

➤ **Klustry i wspólnoty energetyczne**

- Gmina powinna wspierać **tworzenie lokalnych klastrów energii i wspólnot energetycznych**, umożliwiających bilansowanie energii w skali lokalnej i zwiększenie autokonsumpcji energii elektrycznej wśród mieszkańców, rolników i przedsiębiorców.
- Zaleca się, aby lokalizacja klastrów następowała na gruntach rolnych niewymagających zmiany przeznaczenia na cele nierolnicze.
- W ramach klastrów preferowane jest łączenie różnych źródeł energii (np. fotowoltaiki z biogazowniami rolniczymi i magazynami energii), co zwiększy stabilność lokalnych systemów energetycznych.

➤ **Infrastruktura techniczna**

- Przy lokalizacji inwestycji należy zapewnić dostęp do istniejącej lub planowanej infrastruktury przesyłowej i dystrybucyjnej.
- Rekomenduje się stosowanie rozwiązań technologicznych **minimalizujących obciążenie lokalnych sieci elektroenergetycznych**, np. poprzez montaż magazynów energii lub systemów zarządzania popytem.
- Gmina powinna współpracować z operatorami systemów dystrybucyjnych w zakresie planowania rozwoju sieci niskiego i średniego napięcia w miejscach potencjalnego rozwoju inwestycji OZE.

➤ **Rozwój biogazowni rolniczych**

Na terenie gminy Strzyżów dopuszcza się możliwość lokalizacji biogazowni rolniczych funkcjonujących w ramach indywidualnych gospodarstw rolnych, spółdzielni energetycznych lub grup producenckich. Instalacje te mogą wykorzystywać odpady pochodzenia rolniczego i hodowlanego, takie jak gnojowica, obornik, resztki poźniwne, kiszonki roślin energetycznych, a także odpady z lokalnego przetwórstwa rolno-spożywczego.

Rozwój biogazowni rolniczych powinien być szczególnie rozważany na obszarach o stosunkowo większej koncentracji gospodarstw rolnych i produkcji zwierzęcej. Lokalizacje tego typu instalacji powinny być jednak poprzedzone analizą oddziaływania na środowisko, uwarunkowań przestrzennych oraz akceptacji społecznej.

Biogazownie rolnicze mogą stanowić ważny element **lokalnej gospodarki o obiegu zamkniętym**, umożliwiając efektywne zagospodarowanie odpadów organicznych powstających w gospodarstwach rolnych oraz produkcję energii elektrycznej i ciepłej. Produktem ubocznym procesu fermentacji jest również poferment, który może być wykorzystywany jako wartościowy nawóz organiczny, poprawiający żyzność gleb rolnych. Rozwój tego typu instalacji może również przyczynić się do zwiększenia **lokalnego bezpieczeństwa energetycznego**, dywersyfikacji źródeł energii oraz stabilizacji dochodów gospodarstw rolnych poprzez wytwarzanie energii odnawialnej.

Edukacja i świadomość społeczna

Gmina Strzyżów powinna prowadzić działania informacyjne i promocyjne wspierające rozwój energetyki prosumenckiej, zachęcając mieszkańców do inwestowania w instalacje odnawialnych źródeł energii, w szczególności **mikroinstalacje fotowoltaiczne, pompy ciepła, kolektory słoneczne oraz magazyny energii**.

Istotnym elementem polityki energetycznej gminy powinno być prowadzenie **programów edukacyjnych i doradczych** dotyczących efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i publicznych, możliwości magazynowania energii, a także racjonalnego gospodarowania energią w gospodarstwach domowych i rolnych.

Wskazane jest również aktywne informowanie mieszkańców o możliwościach korzystania z programów wsparcia finansowego oferowanych na poziomie krajowym i europejskim, takich jak m.in.:

- program „**Czyste Powietrze**”,
- program „**Mój Prąd**”,
- program „**Energia dla Wsi**”,
- programy wspierające rozwój spółdzielni energetycznych oraz społeczności energetycznych.

Działania edukacyjne mogą być realizowane we współpracy z instytucjami publicznymi, szkołami, organizacjami społecznymi oraz lokalnymi przedsiębiorstwami energetycznymi, a także poprzez organizację spotkań informacyjnych, warsztatów i kampanii informacyjnych skierowanych do mieszkańców gminy.

Podsumowanie

Rozwój odnawialnych źródeł energii w gminie Strzyżów powinien opierać się na zasadach zrównoważonego rozwoju, uwzględniających zarówno potrzeby lokalnej społeczności, jak i konieczność ochrony walorów krajobrazowych Pogórza Strzyżowskiego oraz doliny rzeki Wisłok. Szczególnie istotne jest zachowanie równowagi pomiędzy rozwojem energetyki odnawialnej a ochroną środowiska przyrodniczego i ładu przestrzennego.

Integracja sektora rolniczego z lokalną energetyką odnawialną, rozwój energetyki prosumenckiej oraz wykorzystanie potencjału biogazowni rolniczych mogą przyczynić się do zwiększenia niezależności energetycznej gminy, ograniczenia emisji zanieczyszczeń oraz poprawy efektywności wykorzystania lokalnych zasobów.

Dzięki odpowiednio zaplanowanym działaniom gmina Strzyżów może stać się przykładem samorządu, który w sposób harmonijny łączy **ochronę środowiska, rozwój gospodarczy oraz poprawę jakości życia mieszkańców**, wykorzystując potencjał odnawialnych źródeł energii oraz aktywność lokalnej społeczności.

17. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD LOKALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ MOGĄCYCH ZNACZĄCO ODDZIAŁYWAĆ NA ŚRODOWISKO

Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko wynikają z przepisów prawa, w szczególności z ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Ich celem jest zapewnienie zgodności procesów inwestycyjnych z zasadą zrównoważonego rozwoju, minimalizacja negatywnych skutków środowiskowych oraz ochrona jakości życia mieszkańców.

Na terenie gminy Strzyżów, ze względu na wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe, obecność dolin rzecznych, korytarzy ekologicznych oraz zróżnicowaną rzeźbę terenu, lokalizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko powinna być prowadzona w sposób selektywny i uwzględniający lokalne uwarunkowania przestrzenne i środowiskowe.

Przyjmuje się następujące ustalenia w zakresie lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko:

- lokalizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko powinna być zgodna z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz uwzględniać uwarunkowania wynikające z dokumentów planistycznych i strategicznych gminy,
- realizacja takich przedsięwzięć wymaga przeprowadzenia procedur oceny oddziaływania na środowisko oraz uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, zgodnie z przepisami odrębnymi,
- przy lokalizacji przedsięwzięć należy uwzględniać ich wpływ na jakość powietrza, wody, gleby oraz klimat akustyczny, ze szczególnym uwzględnieniem ograniczania emisji zanieczyszczeń i uciążliwości dla mieszkańców,
- uciążliwości wynikające z funkcjonowania przedsięwzięcia, w szczególności hałas, emisje zanieczyszczeń i inne oddziaływania, nie powinny wykraczać poza granice terenu, do którego inwestor posiada tytuł prawny,
- należy unikać lokalizacji przedsięwzięć w obszarach o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, w szczególności w dolinie rzeki Wisłok i dolinach jej dopływów, w obrębie korytarzy ekologicznych oraz na terenach objętych formami ochrony przyrody,
- ogranicza się lokalizację przedsięwzięć na terenach zagrożonych powodzią, z uwzględnieniem przepisów odrębnych, oraz w obszarach pełniących istotne funkcje retencyjne i przyrodnicze,
- przy lokalizacji przedsięwzięć należy uwzględniać uwarunkowania wynikające z rzeźby terenu, w szczególności ryzyko występowania procesów osuwiskowych oraz erozji,
- należy zapewnić odpowiednie odległości przedsięwzięć od terenów zabudowy mieszkaniowej oraz obiektów użyteczności publicznej, w celu ograniczenia konfliktów przestrzennych i społecznych.

Rekomenduje się stosowanie następujących kierunków działań:

- lokalizowanie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w sposób minimalizujący konflikty przestrzenne, w szczególności poprzez koncentrację tego typu funkcji w wyznaczonych strefach aktywności gospodarczej lub w sąsiedztwie istniejącej infrastruktury technicznej,
- preferowanie lokalizacji przedsięwzięć na terenach przekształconych, zdegradowanych lub o niższej wartości przyrodniczej i krajobrazowej,
- uwzględnianie w procesie planowania inwestycji rozwiązań ograniczających negatywny wpływ na środowisko, w tym technologii niskoemisyjnych, rozwiązań z zakresu retencji wód oraz elementów błękitno-zielonej infrastruktury,
- stosowanie rozwiązań minimalizujących wpływ inwestycji na krajobraz, w szczególności poprzez odpowiednie kształtowanie formy zabudowy, zieleni izolacyjnej oraz ograniczanie ekspozycji obiektów w krajobrazie,
- uwzględnianie potrzeb ochrony korytarzy ekologicznych oraz zachowania ciągłości powiązań przyrodniczych,
- włączanie społeczności lokalnej w proces planowania i realizacji przedsięwzięć, w szczególności poprzez działania informacyjne i konsultacyjne,
- prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie oddziaływania inwestycji na środowisko oraz znaczenia zrównoważonego rozwoju.

Podsumowanie

Lokalizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenie gminy Strzyżów powinna uwzględniać wysoką wrażliwość środowiska przyrodniczego i krajobrazu oraz konieczność zachowania ładu przestrzennego. Kluczowe znaczenie ma ograniczanie presji inwestycyjnej na obszary dolinne, tereny cenne przyrodniczo oraz obszary o wysokiej ekspozycji krajobrazowej, przy jednoczesnym umożliwieniu rozwoju funkcji gospodarczych w sposób uporządkowany i zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju.

18. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

Rolnicza przestrzeń produkcyjna

Rolnictwo stanowi istotny element struktury przestrzennej gminy Strzyżów, determinujący zarówno sposób użytkowania terenów, jak i kształt krajobrazu. Gmina charakteryzuje się przewagą gospodarstw małych i rozdrobnionych oraz zróżnicowanymi warunkami glebowymi, przy dominacji gleb średnich klas bonitacyjnych. Szczególne znaczenie mają doliny Wisłoka i Stobnicy, gdzie występują żyzniejsze gleby oraz użytki zielone pełniące funkcje produkcyjne i retencyjne.

Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej należy stosować z uwzględnieniem ustaleń dotyczących ochrony środowiska i jego zasobów, w szczególności w zakresie ochrony przyrody, krajobrazu oraz zasobów wodnych.

Przyjmuje się następujące ustalenia w zakresie kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej:

- zachowuje się funkcję rolniczą gruntów, w szczególności gleb o wyższej przydatności rolniczej, ograniczając ich przeznaczanie na cele nierolnicze,
- utrzymuje się użytkowanie rolnicze w dolinach rzek i ich dopływów, z uwzględnieniem ich funkcji przyrodniczych i retencyjnych,
- przy prowadzeniu gospodarki rolnej należy uwzględniać uwarunkowania wynikające z rzeźby terenu, w szczególności ograniczać intensywne użytkowanie stoków narażonych na erozję,
- należy przeciwdziałać degradacji gleb, w tym procesom erozji wodnej i powierzchniowej,
- należy zachować i rozwijać zadrzewienia śródpolne, przydrożne i nadwodne jako elementy stabilizujące warunki glebowe i wodne oraz pełniące funkcje krajobrazowe,
- lokalizacja zabudowy zagrodowej i obiektów rolniczych powinna uwzględniać konieczność ochrony ładu przestrzennego oraz ograniczania uciążliwości dla terenów sąsiednich,
- należy uwzględniać potrzebę ochrony siedlisk przyrodniczych oraz obszarów objętych formami ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000, w szczególności poprzez ograniczanie przekształceń użytkowania gruntów na tych obszarach.

Rekomenduje się stosowanie następujących kierunków działań:

- prowadzenie rolnictwa w sposób dostosowany do lokalnych uwarunkowań przyrodniczych, z ograniczaniem intensywnej produkcji na terenach wrażliwych środowiskowo,
- wspieranie rozwoju rolnictwa zrównoważonego i ekologicznego, w tym ograniczającego stosowanie środków chemicznych, szczególnie w pobliżu cieków wodnych,
- przeciwdziałanie rozdrobnieniu przestrzeni rolniczej oraz poprawę struktury agrarnej gospodarstw,

- wspieranie działań poprawiających retencję wodną w krajobrazie rolniczym, w tym utrzymanie trwałych użytków zielonych i wprowadzanie małych form retencji,
- rozwój dodatkowych funkcji rolnictwa, takich jak agroturystyka, przetwórstwo rolno-spożywcze oraz sprzedaż bezpośrednia produktów lokalnych,
- wzmacnianie powiązań rolnictwa z lokalną gospodarką i turystyką, z wykorzystaniem walorów krajobrazowych gminy.

Leśna przestrzeń produkcyjna

Lasy na terenie gminy Strzyżów pełnią istotne funkcje przyrodnicze, krajobrazowe i ochronne, w szczególności w zakresie ochrony gleb, retencji wód oraz stabilizacji warunków klimatycznych. Zlokalizowane są głównie na terenach o większych spadkach, gdzie ich rola ochronna jest szczególnie istotna.

Przyjmuje się następujące ustalenia w zakresie kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej:

- prowadzenie gospodarki leśnej zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, w oparciu o obowiązujące plany urządzenia lasu,
- zachowanie funkcji ochronnych lasów, w szczególności w zakresie przeciwdziałania erozji, retencji wód oraz ochrony bioróżnorodności,
- ogranicza się przeznaczanie gruntów leśnych na cele nieleśne, z dopuszczeniem takich działań wyłącznie w uzasadnionych przypadkach wynikających z nadrzędnego interesu publicznego,
- należy dążyć do zachowania ciągłości kompleksów leśnych oraz unikać ich fragmentacji,
- należy uwzględnić rolę lasów w systemie powiązań przyrodniczych gminy, w szczególności w zakresie zachowania siedlisk przyrodniczych oraz ciągłości korytarzy ekologicznych, w tym o znaczeniu ponadlokalnym.

Rekomenduje się stosowanie następujących kierunków działań:

- zalesianie gruntów o niskiej przydatności rolniczej oraz terenów zdegradowanych, z wyłączeniem obszarów cennych przyrodniczo i łąk podmokłych,
- wprowadzanie zadrzewień śródpolnych i pasów ochronnych na styku terenów rolnych i leśnych, w celu ograniczania erozji i poprawy warunków mikroklimatycznych,
- wspieranie działań zwiększających odporność ekosystemów leśnych na zmiany klimatu, w tym różnicowanie składu gatunkowego drzewostanów,
- uwzględnianie funkcji rekreacyjnych i edukacyjnych lasów przy zachowaniu zasad ochrony środowiska.

19. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD KSZTAŁTOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA OBSZARACH ZDEGRADOWANYCH I OBSZARACH REWITALIZACJI ORAZ OBSZARACH WYMAGAJĄCYCH PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI

Na podstawie analizy uwarunkowań przestrzennych, środowiskowych oraz społeczno-gospodarczych gminy Strzyżów zidentyfikowano obszary wymagające działań naprawczych, modernizacyjnych i przekształceniowych. Obszary te związane są zarówno z procesami degradacji przestrzeni publicznych, zmianami funkcjonalnymi terenów przemysłowych, jak i przekształceniami struktury osadniczej na obszarach wiejskich.

W szczególności obejmują one:

- zdegradowane lub wymagające modernizacji przestrzenie publiczne w mieście Strzyżów, w szczególności w obrębie centrum miasta, rynku oraz terenów nadrzecznych doliny Wisłoka,
- obszary wymagające uporządkowania przestrzennego w miejscowościach gminy, w tym w Dobrzechowie, Godowej, Grodzisku, Żyznowie oraz Tropi,
- tereny przemysłowe, poprodukcyjne lub poeksploatacyjne wymagające nowych funkcji gospodarczych lub rekreacyjnych,
- obszary o zdegradowanych walorach krajobrazowych, zwłaszcza na terenach dolin rzecznych oraz na stokach Pogórza Strzyżowskiego,
- przestrzenie wymagające poprawy estetyki i funkcjonalności, w szczególności w otoczeniu obiektów użyteczności publicznej, szkół, instytucji kultury oraz obiektów sportowych.

Działania rewitalizacyjne i przekształceniowe powinny być zintegrowane z polityką społeczną, gospodarczą oraz środowiskową gminy Strzyżów, a ich nadrzędnym celem jest poprawa jakości życia mieszkańców, przywrócenie ładu przestrzennego oraz wzmocnienie potencjału społeczno-gospodarczego gminy.

Wyznaczanie i realizacja obszarów zdegradowanych i rewitalizacji

- Dopuszcza się wyznaczanie obszarów zdegradowanych oraz obszarów rewitalizacji zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji.
- Proces identyfikacji obszarów rewitalizacji powinien opierać się na analizie wskaźników:
 - społecznych (bezrobocie, wykluczenie społeczne, niski poziom aktywności społecznej),
 - przestrzennych (degradacja zabudowy, niska jakość przestrzeni publicznych),
 - gospodarczych (spadek aktywności gospodarczej),
 - środowiskowych (niska jakość przestrzeni zielonych, zanieczyszczenia środowiska).
- W pierwszej kolejności zaleca się objęcie działaniami rewitalizacyjnymi:

- centrum miasta Strzyżów wraz z rynkiem oraz przestrzeniami publicznymi,
- wybranych obszarów zabudowy mieszkaniowej i usługowej wymagających modernizacji,
- terenów nadrzecznych doliny Wisłoka, które posiadają potencjał rekreacyjny i turystyczny,
- przestrzeni publicznych w większych miejscowościach gminy.

Priorytetowe kierunki zagospodarowania na obszarach zdegradowanych

Na obszarach zdegradowanych rekomenduje się realizację działań obejmujących:

Poprawę jakości przestrzeni publicznej

- rewitalizację placów miejskich, skwerów, ciągów pieszych i przestrzeni publicznych,
- modernizację nawierzchni, oświetlenia, zieleni miejskiej oraz małej architektury,
- zwiększenie dostępności przestrzeni publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Modernizację infrastruktury technicznej i społecznej

- rozbudowę i modernizację infrastruktury drogowej i komunikacyjnej,
- rozwój infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i kulturalnej,
- modernizację obiektów użyteczności publicznej.

Rewitalizację zdegradowanych budynków

- adaptację pustostanów i niewykorzystywanych obiektów na cele usługowe, społeczne lub kulturalne,
- przekształcanie dawnych obiektów gospodarczych i magazynowych w nowe funkcje gospodarcze lub społeczne.

Aktywizację gospodarczą

- tworzenie lokalnych stref aktywności gospodarczej,
- rozwój drobnej przedsiębiorczości i usług lokalnych,
- wspieranie inicjatyw związanych z turystyką i rekreacją.

Rewitalizację przestrzeni wiejskich

- tworzenie centrów aktywności społecznej w sołectwach,
- rozwój zieleni urządzonej i przestrzeni rekreacyjnych,
- poprawę estetyki przestrzeni wspólnych.

Zasady przekształceń funkcjonalno-przestrzennych

- Tereny poprzemysłowe lub zdegradowane należy przekształcać w:
 - a) tereny zieleni urządzonej i rekreacji,

b) przestrzenie sportowe i turystyczne

c) w wybranych przypadkach – tereny usługowe i gospodarcze.

- Należy dążyć do uporządkowania struktury funkcjonalno-przestrzennej, zwłaszcza na obszarach o rozproszonej zabudowie.
- Wskazane jest adaptowanie istniejących budynków gospodarczych i produkcyjnych do nowych funkcji, takich jak:
 - usługi lokalne,
 - drobne przetwórstwo rolne,
 - warsztaty rzemieślnicze,
 - działalność turystyczna i rekreacyjna.

Rehabilitacja urbanistyczna i estetyczna

W działaniach rewitalizacyjnych szczególne znaczenie powinny mieć:

- poprawa stanu technicznego zabudowy mieszkaniowej i publicznej poprzez remonty elewacji, modernizację dachów oraz zagospodarowanie przestrzeni przy budynkach,
- kształtowanie spójnego krajobrazu kulturowego, zwłaszcza w obrębie historycznej części miasta Strzyżów,
- ograniczanie dysonansów architektonicznych i wprowadzanie ładu estetycznego w przestrzeni publicznej,
- zachowanie i eksponowanie elementów dziedzictwa kulturowego, w tym zabytkowych obiektów sakralnych, historycznych układów urbanistycznych oraz kapliczek i miejsc pamięci.

Rekultywacja terenów zdegradowanych

Na terenach wymagających rekultywacji zaleca się prowadzenie działań obejmujących:

- rekultywację techniczną i biologiczną terenów zdegradowanych,
- przekształcanie terenów zdegradowanych w tereny zieleni, rekreacji lub edukacji przyrodniczej,
- rozwój funkcji retencyjnych i rekreacyjnych w dolinach rzek i cieków wodnych,
- przywracanie naturalnych stosunków wodnych oraz zwiększanie bioróżnorodności.

Remediacja gleb i terenów zanieczyszczonych

W przypadku zidentyfikowania terenów zanieczyszczonych dopuszcza się prowadzenie działań remediacyjnych zgodnie z przepisami ustawy Prawo ochrony środowiska, obejmujących:

- bioremediację lub fitoremediację gleb,
- usuwanie zanieczyszczonych warstw gruntu,
- rekultywację biologiczną poprzez wprowadzanie zieleni, zalesień oraz łąk kwietnych.

Integracja działań rewitalizacyjnych z polityką przestrzenną gminy

- Planowanie przestrzenne powinno być powiązane z Gminnym Programem Rewitalizacji, Strategią Rozwoju Gminy Strzyżów oraz programami ochrony środowiska.
- W dokumentach planistycznych należy uwzględniać możliwość finansowania projektów rewitalizacyjnych ze środków zewnętrznych, w szczególności z funduszy Unii Europejskiej i programów krajowych.
- Istotnym elementem procesu rewitalizacji powinien być aktywny udział mieszkańców, organizacji społecznych oraz lokalnych przedsiębiorców.

Kierunki długofalowe

W długiej perspektywie rozwoju gminy Strzyżów zaleca się:

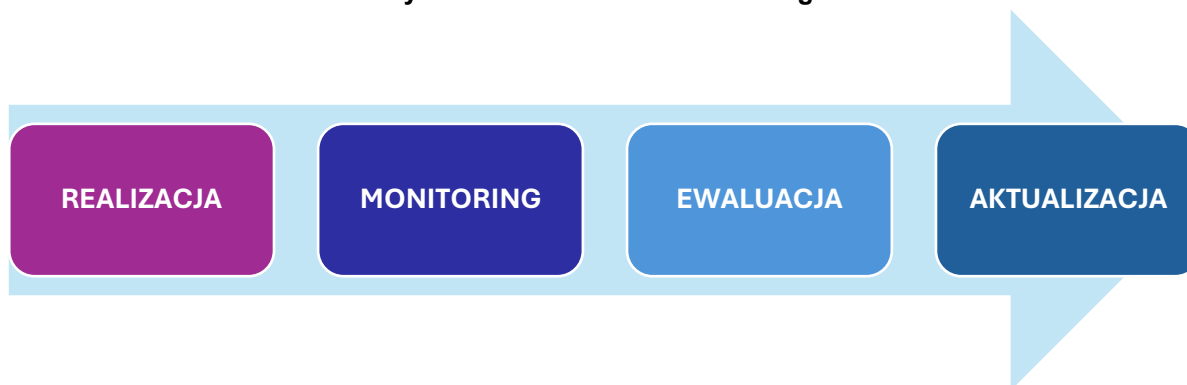
- rozwój zielonych przestrzeni publicznych pełniących funkcje rekreacyjne i ekologiczne,
- kształtowanie bardziej kompaktowych układów zabudowy ograniczających presję na tereny rolnicze i przyrodnicze,
- wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii i gospodarki o obiegu zamkniętym w projektach rewitalizacyjnych,
- przekształcanie obszarów zdegradowanych w atrakcyjne przestrzenie społeczne, gospodarcze i rekreacyjne, przy zachowaniu dziedzictwa kulturowego oraz tożsamości lokalnej gminy.

20. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA AKTUALIZACJI STRATEGII ROZWOJU GMINY STRZYŻÓW

Rozdział wynika z zapisów przepisu Art.10e.3.8) o treści: *system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych*, ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2026r. poz.662).

Proces wdrażania strategii obrazuje poniższy schemat.

Rys. 21. Proces wdrażania strategii

Źródło: Opracowanie własne

Właściwie przygotowany system wdrażania - realizacji strategii powinien uwzględniać:

- podmioty odpowiedzialne za poszczególne elementy procesu,
- wytyczne do dokumentów wykonawczych,
- zasady współpracy podmiotów realizujących,
- charakterystykę procesu monitorowania
- charakterystykę procesu ewaluacji,
- procedurę aktualizacji.

Dla zwiększenia szans powodzenia w realizowaniu celów strategicznych gminy należy podjąć współpracę z różnymi grupami interesariuszy. Uznano bowiem, że szerokie stosowanie narzędzi partycypacyjnych zwiększa akceptację realizowanych polityk publicznych. Ponadto wpisuje się to w założenie dotyczące samej istoty strategii rozwoju, tj. nieograniczanie ich zapisów jedynie do zadań leżących w wyłącznej kompetencji samorządu terytorialnego, a uwzględnianie wyzwań dla całej społeczności lokalnej, interesariuszy zarówno już związanych z terenem gminy, jak i działających w jej granicach.

1. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

Odpowiedzialność za realizację strategii:

Strategia nie powinna ograniczać się w swych zapisach jedynie do zadań należących do wyłącznej kompetencji gminy, realizowanych bezpośrednio przez urząd miejski i jednostki

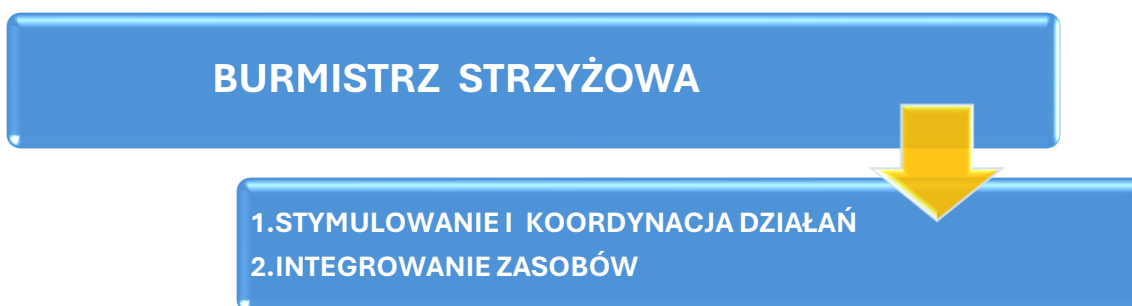
miejskie. Strategia ma proponować przede wszystkim zadania stanowiące wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich podmiotów działających na terenie gminy lub pozostających z nią w relacji.

W procesie zarządzania gminą (jej rozwojem), strategia pełni kluczową rolę jako generalny plan postępowania władz samorządowych – we współpracy z innymi samorządami, administracją państwową oraz partnerami społecznymi i prywatnymi. Powoduje to konieczność określenia głównych zadań oraz zakresu odpowiedzialności poszczególnych podmiotów zaangażowanych w jej realizację

Instytucjonalną strukturę systemu wdrażania, jak również monitorowania, ewaluacji oraz aktualizacji strategii tworzą:

- 1. Wójt, jako organ wykonawczy, którego rola polega na stymulowaniu i koordynacji działań podejmowanych przez różnorodne podmioty i środowiska, jak również na mobilizowaniu oraz integrowaniu zasobów pozostających w ich dyspozycji – na rzecz realizacji celów oraz kierunków interwencji.**

Rys. 22. Rola burmistrza w procesie strategicznym

Źródło: Opracowanie własne

Rola **burmistrza** w procesie wdrażania strategii rozwoju gminy jest kluczowa i wieloaspektowa. Jako organ wykonawczy gminy, burmistrz nie tylko inicjuje i koordynuje prace nad strategią, ale przede wszystkim odpowiada za jej realizację w praktyce:

Główne obszary, w których wójt odgrywa istotną rolę sprowadzają się do następujących:

Liderstwo i inicjowanie działań

- Burmistrz inicjuje prace nad strategią, przedstawia jej projekt Radzie Miejskiej w Strzyżowie i promuje strategiczne podejście do rozwoju,
- Buduje świadomość wśród mieszkańców, radnych i urzędników o znaczeniu planowania strategicznego.

Koordynacja procesu wdrażania

- Burmistrz zapewnia spójność działań podejmowanych przez urząd i jednostki organizacyjne z zapisami strategii,

- Powołuje zespoły zadaniowe lub komórki odpowiedzialne za wdrażanie i monitorowanie strategii.

Zarządzanie środkami finansowymi

- Burmistrz planuje budżet gminy w sposób umożliwiający realizację celów strategicznych.
- Pozyskuje środki zewnętrzne (np. fundusze unijne) na realizację projektów strategicznych.

Współpraca z partnerami

- Burmistrz nawiązuje i utrzymuje współpracę z instytucjami publicznymi, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami.
- Wspiera partnerstwa publiczno-prywatne, które mogą przyspieszyć realizację strategii.

Monitorowanie i raportowanie

- Burmistrz odpowiada za bieżące monitorowanie realizacji strategii oraz przygotowanie okresowych raportów dla Rady Miejskiej i mieszkańców.
- Inicjuje aktualizacje strategii w przypadku zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych.

Budowanie poparcia społecznego

- Komunikuje mieszkańcom cele i korzyści wynikające z realizacji strategii.
- Organizuje konsultacje społeczne, by uwzględnić głos lokalnej społeczności w realizacji celów strategicznych.

- Rada miejska, jako organ uchwałodawczy, będący wsparciem merytorycznym w zakresie dbałości o osiągnięcie założonych w strategii celów, jej ewaluacji i podejmowania decyzji strategicznych dla realizacji zapisów strategii (jak np. aktualizacja strategii)**

Rys. 23. Rola rady miejskiej w procesie strategicznym

Źródło: Opracowanie własne

Rola **Rady Miejskiej w Strzyżowie** w procesie wdrażania strategii rozwoju gminy jest równie istotna jak rola burmistrza, choć bardziej nadzorcza, opiniotwórcza i legislacyjna. To organ

stanowiący i kontrolny, który zapewnia demokratyczną legitymizację strategii i kontrolę nad jej realizacją. Oto główne zadania i funkcje Rady Miejskiej w tym procesie:

Uchwalenie strategii

- Rada Miejska uchwała strategię rozwoju gminy – to kluczowy moment, ponieważ strategia zaczyna obowiązywać dopiero po jej zatwierdzeniu przez radnych.
- Może zgłaszać poprawki do projektu strategii przygotowanego przez burmistrza.

Nadzór nad wdrażaniem

- Monitoruje działania wójta i urzędu miejskiego pod kątem zgodności z przyjętą strategią.
- Może żądać sprawozdań z realizacji strategii i weryfikować postępy.

Kontrola finansowa

- Rada uchwała budżet gminy, więc ma realny wpływ na finansowanie działań strategicznych.
- Może blokować lub wspierać wydatki inwestycyjne i projektowe zgodne ze strategią.

Kreowanie kierunków rozwoju

- Radni, jako przedstawiciele społeczności lokalnej, zgłaszają wnioski i postulaty mieszkańców do strategii.
- Mają wpływ na aktualizację strategii, jeśli zachodzą istotne zmiany społeczno-gospodarcze.

Współpraca z mieszkańcami

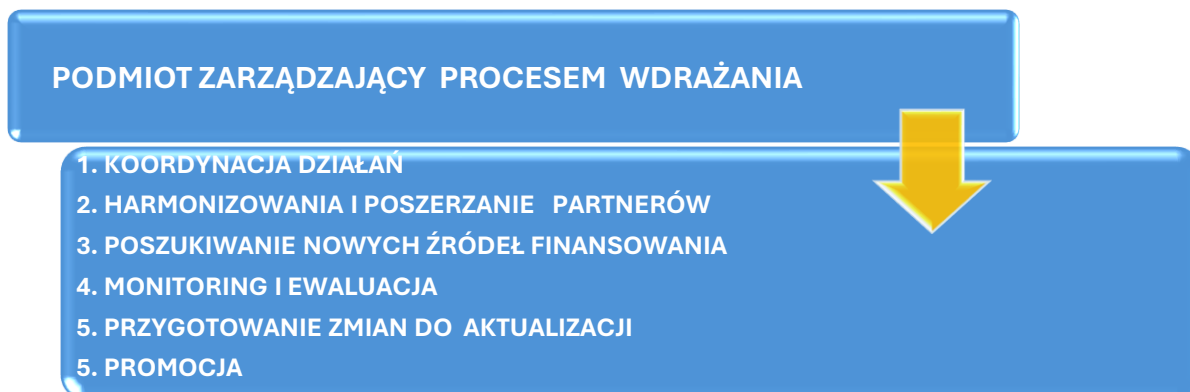
- Rada reprezentuje społeczność lokalną, dlatego często organizuje lub bierze udział w konsultacjach społecznych dotyczących strategii.
- Działa na rzecz zwiększenia udziału obywateli w procesie rozwoju gminy.

Ocena działań burmistrza

- Rada Miejska ocenia działalność burmistrza – m.in. poprzez udzielanie absolutorium i wotum zaufania, które mogą być związane z oceną wdrażania strategii.

- 3. Podmiot zarządzający wdrażaniem strategii (może to być osoba, zespół lub komórka w ramach urzędu miejskiego), odpowiedzialny za koordynację realizacji kierunków działań, w tym harmonizowanie i poszerzanie partnerstwa, poszukiwanie nowych źródeł finansowania działań, a także monitoring i ewaluację oraz przygotowywanie zmian w ramach strategii czy zapewnienie działań w zakresie informacji i promocji przyjętej wizji rozwoju gminy i sposobów jej urzeczywistnienia.**

Rys. 24. Rola podmiotu zarządzającego w procesie strategicznym

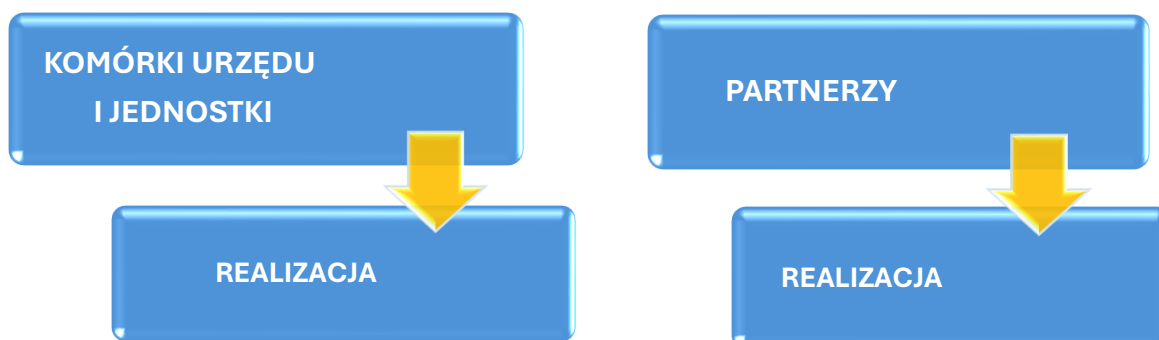

Źródło: Opracowanie własne

4. Komórki w ramach urzędu miejskiego oraz jednostki miejskie ,

5. Wykonawcy i partnerzy realizacyjni określani w strategii rozwoju.

Rys. 25. Rola wykonawców i partnerów w procesie strategicznym

Źródło: Opracowanie własne

Instytucje i podmioty, zaangażowane w proces wdrażania strategii można podzielić na trzy główne grupy (zgodnie z zasadą „trójkąta współpracy”):

Rys. 26. Trójkąt współpracy

Źródło: Opracowanie własne

2. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Wdrożeniu aktualizacji strategii służyć będą dokumenty wykonawcze, których przygotowanie przez jednostki samorządu terytorialnego regulują różne akty prawne zarówno fakultatywne jak i obligatoryjne. W dokumentach tych strategia znajduje swoje uszczegółowienie.

Zgodnie z wytycznymi opracowanymi przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, przedstawionymi w publikacji „Strategia rozwoju gminy – poradnik praktyczny” (luty 2021 r.), dokumenty wykonawcze wobec strategii rozwoju należy rozumieć jako obowiązkowe lub fakultatywne plany, programy oraz dokumenty sektorowe funkcjonujące na poziomie gminy, które służą realizacji celów i kierunków działań określonych w strategii.

Dokumenty te pełnią istotną rolę w procesie zarządzania rozwojem lokalnym, ponieważ uszczegóławiają zapisy strategii, wskazują konkretne przedsięwzięcia, harmonogramy ich realizacji oraz mechanizmy finansowania i monitorowania działań rozwojowych. W praktyce stanowią one narzędzia wdrażania strategii i umożliwiają przekładanie jej zapisów na konkretne działania operacyjne.

W związku z powyższym należy podkreślić, że podczas opracowywania nowych dokumentów sektorowych lub aktualizacji już obowiązujących planów i programów gminnych konieczne jest zachowanie ich pełnej spójności ze zaktualizowaną Strategią Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030. Oznacza to, że cele, kierunki działań oraz planowane przedsięwzięcia zawarte

w dokumentach wykonawczych powinny pozostawać zgodne z założeniami strategicznymi przyjętymi w tym dokumencie.

Sporządzanie dokumentów wykonawczych powinno opierać się na kilku zasadach:

- dokumenty wykonawcze powinny być spójne ze zaktualizowaną Strategią Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030),
- dokumenty powinny być spójne z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu tj. opracowanymi na poziomie powiatowym, wojewódzkim, krajowym czy unijnym oraz sąsiednich samorządów gmin,
- sporządzane dokumenty wykonawcze powinny być wzajemnie spójne, zarówno pod kątem koordynacji w czasie jak i ze względu na ich zakres merytoryczny,
- powinny być napisane w możliwie przejrzystym języku, zrozumiałym dla osób nie będących specjalistami w danej dziedzinie,
- obowiązkowe jest oznakowanie dokumentu zgodnie z obowiązującymi zasadami.
- przygotowanie dokumentu wykonawczego powinno zakończyć się w ciągu 12 miesięcy od jego zainicjowania.
- każdy dokument wykonawczy powinien zostać poddany konsultacjom z mieszkańcami, podmiotami społeczno-gospodarczymi i innymi interesariuszami, a także z odpowiednimi organami administracji publicznej.
- w każdym dokumencie wykonawczym powinno znaleźć się co najmniej odniesienie do konkretnego celu strategicznego i kierunku działań niniejszej strategii.
- każdy dokument wykonawczy musi posiadać przypisaną komórkę organizacyjną, jako wiodącą i odpowiadającą za całościową realizację oraz jej skutki.

Do podstawowych dokumentów wykonawczych, które pozostają w bezpośrednim powiązaniu ze aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030, należą w szczególności:

- Plan ogólny dla gminy Strzyżów,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- Lokalny Program Rewitalizacji lub Gminny Program Rewitalizacji,
- Program ochrony środowiska,
- Plan gospodarki niskoemisyjnej,
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych,
- Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- Gminny program opieki nad zabytkami,
- Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

Wymienione dokumenty stanowią komplementarny system planowania rozwoju lokalnego, który umożliwia skuteczne wdrażanie polityki rozwojowej gminy oraz zapewnia spójność działań podejmowanych w różnych obszarach funkcjonowania samorządu.

Tab. 17. System planowania rozwoju lokalnego - wytyczne

Lp.	Nazwa dokumentu wykonawczego	Wytyczne dotyczące dokumentu w kontekście aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030
1.	Plan ogólny dla gminy Strzyżów	Wprowadzić zalecenia i rekomendacje zawarte w strategii
2.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	Po uchwaleniu planu ogólnego studium utraci moc obowiązującą, a plan ogólny – jako akt prawa miejscowego – będzie podstawowym dokumentem określającym politykę przestrzenną gminy oraz podstawę sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i wydawania decyzji o warunkach zabudowy.
3.	Lokalny Program Rewitalizacji lub Gminny Program Rewitalizacji	Dostosować do zapisów zawartych w strategii
4.	Program ochrony środowiska	Dokonać aktualizacji dokumentu
5.	Plan gospodarki niskoemisyjnej	Dostosować do zapisów zawartych w strategii
6.	Strategia rozwiązywania problemów społecznych	Wziąć pod uwagę zapisy zawarte w strategii w momencie tworzenia nowego dokumentu
7.	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	Dostosować do zapisów zawartych w strategii
8.	Gminny program opieki nad zabytkami	Dokonać aktualizacji dokumentu, wprowadzić zalecenia i rekomendacje zawarte w strategii
9.	Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Wziąć pod uwagę zapisy zawarte w strategii w momencie tworzenia nowego dokumentu

Źródło: Opracowanie własne

- Dokumenty wykonawcze powinny być tworzone w czytelnym i przystępnym języku, zrozumiałym również dla osób spoza danej dziedziny.
- Każdy dokument musi być prawidłowo oznakowany zgodnie z obowiązującymi przepisami.
- Czas opracowania dokumentu nie powinien przekraczać 12 miesięcy od momentu rozpoczęcia jego realizacji.
- Dokumenty muszą zostać skonsultowane z mieszkańcami, organizacjami społecznymi, gospodarczymi, innymi interesariuszami oraz odpowiednimi organami administracji publicznej.
- Każdy dokument powinien zawierać odniesienie do konkretnego celu strategicznego i kierunku działań opisanych w strategii.
- Obowiązkowo należy przypisać dokumentowi komórkę organizacyjną odpowiedzialną za jego realizację i jej efekty.

3. PROCEDURA MONITOROWANIA

Cel procedury

- Celem procedury jest zapewnienie systematycznego monitorowania realizacji aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030, identyfikacja postępów, zagrożeń oraz potrzeba wprowadzenia ewentualnych korekt w realizowanych działaniach.

Zakres procedury

- Procedura obejmuje monitorowanie wszystkich celów strategicznych, operacyjnych oraz przypisanych im działań zawartych w aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030.

Podmioty odpowiedzialne

- Burmistrz Strzyżowa – inicjuje, koordynuje oraz sprawuje nadzór nad działaniami służącymi monitorowaniu realizacji strategii.
- Koordynator ds. strategii – odpowiada za zbieranie danych, analizę oraz przygotowanie raportów.
- Referaty/Jednostki organizacyjne miasta – dostarczają dane dotyczące realizowanych działań.
- Rada Miejska w Strzyżowie – przyjmuje raporty z monitorowania i może rekomendować zmiany w strategii.
- Zespół ds. strategii (jeśli będzie powołany) – opiniuje raporty i wspiera proces monitorowania.

Etapy monitorowania

- Ustalenie wskaźników monitorowania – przypisanie mierzalnych wskaźników do celów i działań.
- Zbieranie danych – cykliczne zbieranie danych przez odpowiedzialne jednostki..
- Analiza danych – analiza stopnia osiągnięcia wskaźników przez koordynatora.
- Przygotowanie raportu z monitoringu – raport zawiera analizę, problemy i rekomendacje.
- Przedstawienie raportu Radzie Miejskiej – prezentacja raportu w ramach przygotowywanego corocznie Raportu o stanie gminy.
- Podjęcie decyzji dotyczących dalszych działań.

Wdrażanie działań naprawczych

- W przypadku opóźnień lub braku efektów mogą zostać zaproponowane i wdrożone działania korygujące.

Komunikacja z mieszkańcami

- Raporty i wyniki monitorowania powinny być publikowane na stronie internetowej gminy oraz dostępne w formie skróconej dla mieszkańców.

Przy opracowaniu raportów z monitoringu odpowiedzialne komórki merytoryczne będą się posługiwać przedstawionym poniżej modelem karty:

Tab. 18. Model karty w raporcie z monitoringu strategii

	Podjęte działania	Planowany okres zakończenia	Poziom zaangażowania prac (%)	Zidentyfikowane problemy	Planowane/podjęte działania naprawcze/korekty
Kierunek działań 1					
Kierunek działań 2					
...					

Źródło: Opracowanie własne

4. EWALUACJA

Procedura ewaluacji aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 będzie polegać na systematycznej ocenie stanu jej realizacji.

Główne cele ewaluacyjne:

- Ocena stopnia realizacji celów strategicznych i operacyjnych
- Identyfikacja skutków podejmowanych działań
- Wskazanie mocnych i słabych stron strategii

- Sformułowanie rekomendacji do dalszych działań.

Rekomendacje:

- Rekomenduje się przeprowadzenie dwóch przeglądów strategicznych (ewaluacji) w okresie obowiązywania strategii.
- Wynikiem przeprowadzania przeglądu będzie szczegółowe sprawozdanie zawierające podsumowanie zestawień wyników uzyskanych w ramach monitoringu wraz z oceną poziomu realizacji poszczególnych celów strategicznych oraz kierunków działań.
- Raporty ewaluacyjne są prezentowane Radzie Miejskiej przez Burmistrza Strzyżowa wraz z rekomendacjami korekt, aktualizacji oraz uzupełnieniami zawartości dokumentu.

Uchwalenie aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 zostało poprzedzone ewaluacją ex-ante, zgodnie z zapisami ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, służącą ocenie planowanej interwencji.

Wyniki tego rodzaju ewaluacji mogą poprawić jakość planowanej do wdrożenia interwencji oraz pozwalają ocenić trafność, przewidywaną skuteczność oraz efektywność realizacji strategii.

Po przyjęciu przez aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 będą przeprowadzane ewaluacje on-going oraz ex-post.

Ewaluacja bieżąca (on-going):

- Przeprowadzana w trakcie realizacji strategii. Służy do bieżącego dostosowywania działań.

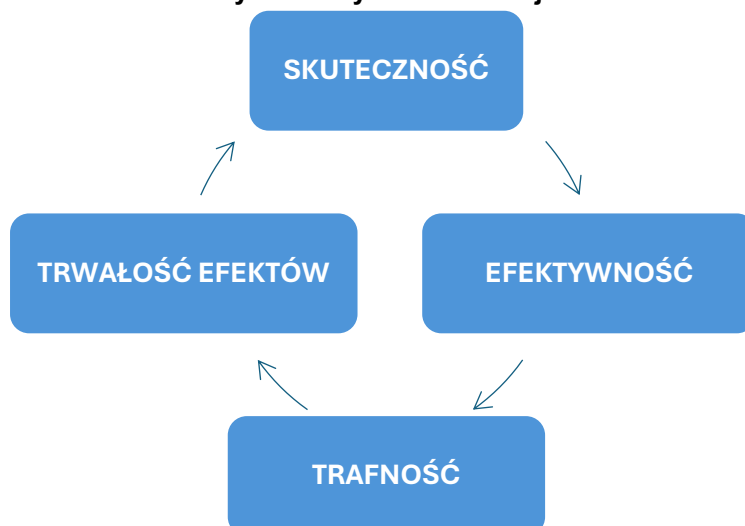
Ewaluacja końcowa (ex-post):

- Przeprowadzana po zakończeniu realizacji strategii. Służy ocenie całościowej skuteczności i efektów strategii.

Elementy procesu ewaluacji (kryteria):

- Skuteczność (czy osiągnięto cele?)
- Efektywność (czy działania były opłacalne?)
- Trafność (czy cele odpowiadały realnym potrzebom?)
- Trwałość efektów (czy będą one kontynuowane po zakończeniu działań?)

Rys. 27. Kryteria ewaluacji

Źródło: Opracowanie własne

Podstawę do ewaluacji stanowią będą analizy jakościowe, w tym analizy danych statystycznych, odnoszące się do wskaźników uwzględnianych na etapie opracowania diagnozy.

Ewaluacja on-going zostanie przeprowadzona w 2027 r. Jej efektem może być proces aktualizacji dokumentu, polegający w szczególności na zmianie/dodaniu/usunięciu kierunków działań. Natomiast ewaluacja ex-post przeprowadzona zostanie w 2030 r., za cały okres obowiązywania Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030.

5. PROCEDURA AKTUALIZACJI DOKUMENTU

Celem procedury jest zapewnienie elastyczności i skuteczności strategii poprzez jej modyfikację w odpowiedzi na zmieniające się warunki wewnętrzne i zewnętrzne.

Strategia może zostać zaktualizowana, gdy:

- zmieniają się uwarunkowania społeczno-gospodarcze, prawne lub środowiskowe,
- pojawiają się nowe potrzeby mieszkańców lub grup interesu,
- wyniki monitorowania i ewaluacji wskazują na nieosiągnięcie założonych celów,
- konieczna jest korekta wskaźników lub działań,
- pojawiają się nowe źródła finansowania lub ograniczenia budżetowe.

Etapy aktualizacji strategii:

Inicjacja procesu

- Wójt podejmuje decyzję o konieczności aktualizacji strategii, np. na podstawie raportu z monitorowania lub ewaluacji.

Analiza istniejącego dokumentu

- Przegląd dotychczasowej strategii,
- Ocena aktualności celów, działań, wskaźników i założeń.

Konsultacje społeczne

- Przeprowadzenie spotkań z mieszkańcami, organizacjami społecznymi, przedsiębiorcami i innymi interesariuszami,
- Zbieranie opinii i sugestii.

Opracowanie projektu zmian

- Zespół ds. strategii przygotowuje projekt aktualizacji dokumentu,
- Uwzględniane są wyniki analiz i konsultacji.

Opinia organów i ekspertów

- Projekt może zostać przekazany do konsultacji instytucjom regionalnym, partnerom społecznym i gospodarczym.

Przyjęcie zaktualizowanej strategii

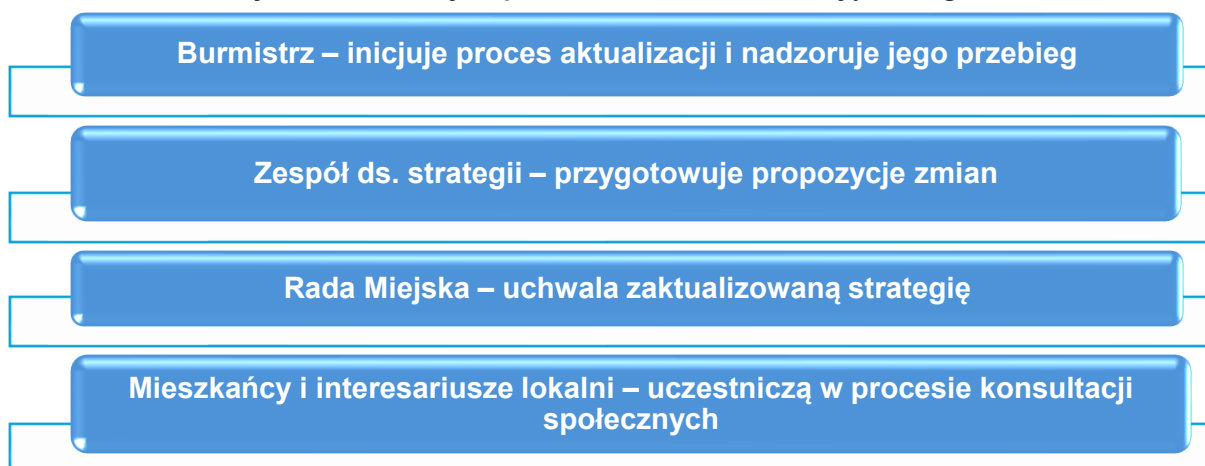
- Projekt zmian przedkłada się Radzie Miejskiej,
- Po akceptacji – strategia wchodzi w życie w nowym brzmieniu.

Dokumentacja i publikacja

- Zaktualizowana strategia oraz protokół z konsultacji są publikowane na stronie internetowej gminy,
- Mieszkańcy są informowani o wprowadzonych zmianach.

Podmioty odpowiedzialne za aktualizację dokumentu:

Rys. 28. Podmioty odpowiedzialne za aktualizację strategii

Źródło: Opracowanie własne

21. EWALUACJA EX-ANTE AKTUALIZACJI STRATEGII ROZWOJU GMINY STRYŻÓW NA LATA 2022-2030

Rozdział odnosi się do art. 10a ust. 2. ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2024r. poz. 324,862,1717,1940)) wskazującego, że podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju przeprowadza uprzednią ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii rozwoju – przed jej przyjęciem.

Ewaluacja **ex ante** strategii rozwoju gminy to ocena dokumentu strategicznego **przed jego przyjęciem i wdrożeniem**. Jej głównym zadaniem jest sprawdzenie, czy projekt strategii jest logiczny, spójny, realistyczny i odpowiada na rzeczywiste potrzeby gminy.

Na czym polega ewaluacja ex ante?

- Ocena jakości dokumentu – sprawdzenie, czy strategia zawiera wszystkie wymagane elementy (diagnozę, cele, kierunki działań, wskaźniki, mechanizmy wdrażania).
- Analiza spójności – czy cele są powiązane z diagnozą, czy działania prowadzą do osiągnięcia zakładanych rezultatów, czy nie ma sprzeczności między różnymi obszarami polityki.
- Ocena realności – czy strategia jest możliwa do zrealizowania w oparciu o zasoby gminy (finansowe, kadrowe, organizacyjne).
- Weryfikacja zgodności – sprawdzenie, czy dokument wpisuje się w dokumenty wyższego rzędu (np. strategie wojewódzkie, krajowe, unijne).
- Identyfikacja ryzyk i luk – wychwycenie braków, niespójności czy potencjalnych problemów we wdrażaniu.

Cel ewaluacji ex ante:

- Poprawa jakości strategii – daje możliwość wprowadzenia korekt jeszcze przed uchwaleniem.
- Zwiększenie skuteczności – sprawdza, czy zaplanowane działania rzeczywiście przyczynią się do osiągnięcia celów.
- Wzrost efektywności wydatkowania środków – ogranicza ryzyko nietrafionych inwestycji czy działań.
- Wzmocnienie legitymizacji i akceptacji społecznej – pokazuje, że dokument został zweryfikowany pod kątem użyteczności i spójności.
- Lepsze przygotowanie do pozyskiwania środków zewnętrznych – strategię ocenioną ex ante są bardziej profesjonalne i zgodne z wymaganiami instytucji finansujących (np. funduszy UE).

Na podstawie przeprowadzonej ewaluacji ex ante zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 można stwierdzić, że zaplanowane cele oraz kierunki działania, przedstawione w podziale na trzy wymiary:

- społeczny,
- gospodarczy
- środowiskowy,

- zostały trafnie dobrane oraz stanowią odpowiedź na zidentyfikowane problemy oraz wyzwania:

Ewaluacja ex-ante aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów została przeprowadzona w celu oceny trafności, spójności oraz wykonalności przyjętych celów strategicznych, operacyjnych oraz zaplanowanych kierunków działań przed rozpoczęciem ich realizacji.

Jej głównym zadaniem było sprawdzenie, czy zaproponowane rozwiązania odpowiadają na zidentyfikowane problemy społeczno-gospodarcze gminy, a także czy przyczynią się do osiągnięcia zakładanych efektów rozwojowych.

Ewaluacja obejmowała analizę następujących elementów dokumentu:

- trafność celów strategicznych względem diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy,
- spójność wewnętrzną celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań,
- spójność dokumentu z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu,
- wykonalność planowanych działań,
- potencjalny wpływ strategii na rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenno-środowiskowy gminy.

Ocena trafności celów strategicznych

Przeprowadzona analiza wykazała, że przyjęte w strategii cele strategiczne odpowiadają na kluczowe wyzwania rozwojowe gminy Strzyżów zidentyfikowane w diagnozie społeczno-gospodarczej.

Cel strategiczny 1, dotyczący wzmocnienia kapitału ludzkiego oraz rozwoju usług społecznych jest odpowiedzią na wyzwania demograficzne, w tym starzenie się społeczeństwa, potrzebę zwiększenia dostępności usług publicznych oraz konieczność przeciwdziałania zjawiskom wykluczenia społecznego.

Zaplanowane działania, takie jak rozwój usług społecznych, poprawa dostępności infrastruktury publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami czy rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjnej, są adekwatne do potrzeb lokalnej społeczności.

Cel strategiczny 2, dotyczący budowania atrakcyjności inwestycyjnej i rozwoju gospodarczego gminy, odpowiada na zidentyfikowane problemy rynku pracy, w tym stosunkowo wysoki poziom bezrobocia oraz niewystarczającą liczbę dużych podmiotów gospodarczych na terenie gminy.

Przewidziane działania, obejmujące rozwój przedsiębiorczości, tworzenie terenów inwestycyjnych oraz modernizację infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, mają potencjał do pobudzenia aktywności gospodarczej oraz zwiększenia liczby miejsc pracy.

Cel strategiczny 3, koncentrujący się na zrównoważonym rozwoju przestrzennym oraz ochronie środowiska, jest zgodny z potrzebą racjonalnego gospodarowania przestrzenią gminy oraz wykorzystania jej walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

Zaplanowane działania związane z rozwojem odnawialnych źródeł energii, ochroną środowiska, rozwojem turystyki oraz poprawą ładu przestrzennego odpowiadają aktualnym trendom rozwojowym oraz wyzwaniom związanym ze zmianami klimatycznymi.

Ocena spójności wewnętrznej strategii

Analiza struktury strategii wskazuje na wysoką spójność pomiędzy:

- diagnozą sytuacji społeczno-gospodarczej,
- celami strategicznymi,
- celami operacyjnymi,
- kierunkami działań.

Cele operacyjne stanowią logiczne rozwinięcie celów strategicznych i odpowiadają na zidentyfikowane potrzeby rozwojowe gminy.

Ocena spójności z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu

Przeprowadzona analiza wykazała, że aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów pozostaje spójna z najważniejszymi dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym i regionalnym, w szczególności z:

- Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego – Podkarpackie 2030,
- Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego,
- dokumentami programowymi polityki spójności Unii Europejskiej.

Cele strategii gminy wpisują się w kierunki rozwoju wskazane w powyższych dokumentach, zwłaszcza w zakresie:

- wzmocnienia kapitału ludzkiego,
- rozwoju przedsiębiorczości,
- poprawy dostępności infrastruktury,
- ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

Ocena wykonalności zaplanowanych działań

Analiza zaproponowanych kierunków działań wskazuje, że są one realistyczne i możliwe do realizacji w okresie obowiązywania strategii.

Realizacja działań będzie uzależniona od:

- dostępności środków finansowych w budżecie gminy,
- możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych,
- współpracy z partnerami instytucjonalnymi oraz organizacjami społecznymi.

Duże znaczenie dla skutecznego wdrażania strategii będzie miało również wykorzystanie funduszy unijnych oraz krajowych programów wsparcia samorządów.

Przewidywany wpływ realizacji strategii

Realizacja Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów będzie miała pozytywny wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy gminy.

Do najważniejszych przewidywanych efektów należą:

w obszarze społecznym

- wzrost aktywności społecznej mieszkańców,
- poprawa dostępności usług społecznych,
- zwiększenie integracji społecznej.

w obszarze gospodarczym

- rozwój przedsiębiorczości lokalnej,
- zwiększenie liczby miejsc pracy,
- poprawa atrakcyjności inwestycyjnej gminy.

w obszarze przestrzenno-środowiskowym

- poprawa ładu przestrzennego,
- rozwój infrastruktury technicznej,
- zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- ochrona walorów przyrodniczych gminy.

Wnioski z ewaluacji ex-ante

Przeprowadzona ewaluacja ex-ante wskazuje, że aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 stanowi spójny i dobrze przygotowany dokument strategiczny.

Przyjęte cele strategiczne oraz zaplanowane działania:

- odpowiadają na kluczowe wyzwania rozwojowe gminy,
- są spójne z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu,
- mają potencjał do poprawy jakości życia mieszkańców oraz zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy.

W związku z powyższym można uznać, że przyjęte kierunki rozwoju gminy są zasadne oraz mogą przyczynić się do długofalowego i zrównoważonego rozwoju gminy Strzyżów.

Tab. 19. Ewaluacja ex-ante – ocena celów strategicznych Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów

Cel strategiczny	Trafność (odpowieź na problemy gminy)	Spójność z diagnozą i dokumentami wyższego rzędu	Skuteczność (potencjał osiągnięcia rezultatów)	Efektywność (relacja nakładów do efektów)	Trwałość efektów	Wnioski z oceny
Cel strategiczny 1 – Wzmacnianie kapitału ludzkiego poprzez integrację i aktywizację mieszkańców oraz rozwój nowoczesnych usług społecznych	Odpowiada na wyzwania demograficzne, potrzebę zwiększenia dostępności usług społecznych oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu	Spójny z diagnozą społeczną oraz politykami krajowymi i regionalnymi dotyczącymi rozwoju kapitału ludzkiego	Działania w zakresie usług społecznych, edukacji i integracji mają wysoki potencjał poprawy jakości życia mieszkańców	Możliwość finansowania z funduszy UE zwiększa efektywność ekonomiczną działań	Efekty w zakresie edukacji i integracji społecznej mają charakter długofalowy	Cel zasadny i dobrze odpowiada na potrzeby mieszkańców
Cel strategiczny 2 – Budowanie atrakcyjności inwestycyjnej i rozwoju gospodarczego gminy	Odpowiada na problemy rynku pracy oraz ograniczoną liczbę miejsc pracy w gminie	Spójny z regionalną i krajową polityką rozwoju gospodarczego	Rozwój przedsiębiorczości i infrastruktury zwiększy potencjał inwestycyjny gminy	Inwestycje wymagają dużych nakładów, ale mogą generować znaczące efekty gospodarcze	Rozwój infrastruktury i przedsiębiorczości daje trwałe efekty gospodarcze	Cel kluczowy dla poprawy sytuacji gospodarczej gminy
Cel strategiczny 3 – Zrównoważony rozwój infrastruktury przestrzennej z uwzględnieniem ochrony środowiska	Odpowiada na potrzebę racjonalnego gospodarowania przestrzenią oraz ochrony walorów środowiskowych	Spójny z polityką zrównoważonego rozwoju oraz dokumentami środowiskowymi	Działania mogą poprawić jakość środowiska oraz rozwój turystyki	Możliwość finansowania z programów środowiskowych UE	Działania środowiskowe i przestrzenne mają charakter długoterminowy	Wspiera zrównoważony rozwój gminy

Źródło: Opracowanie własne

22. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA STRATEGII

Rozdział odnosi się do przepisu *Art. 10e. 3. 9) ramy finansowe i źródła finansowania* zawartego w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2026r. poz.662).

Źródła finansowania strategii

Szeroki wachlarz działań realizowanych w celu urzeczywistnienia zamierzeń zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030, będzie wymagał zaangażowania środków finansowych pochodzących z różnych źródeł. Niezwykle istotne dla sfinansowania celów przewidzianych w ramach niniejszego dokumentu strategicznego ma katalog środków publicznych, zarówno krajowych, jak i zagranicznych (w tym szczególną rolę będą odgrywały środki budżetu UE w perspektywie finansowej 2021-2027). Sukces wdrażania zakładanych celów Strategii zależy od zapewnienia odpowiednich źródeł finansowania planowanych zadań, przedsięwzięć oraz kierunków działań. Jednoznaczne określenie tych źródeł, w kontekście zapewnienia spójności i efektywności realizowanych przedsięwzięć, jest zadaniem złożonym, ponieważ system finansowania zadań publicznych charakteryzuje się wielopoziomowością i hierarchicznością (poziom regionalny, krajowy i europejski), a za jego rozwój i właściwą organizację odpowiedzialnych jest wiele różnych podmiotów z różnych szczebli zarządzania. Występują również różne formy finansowania przedsięwzięć: dotacje, instrumenty finansowe, formuła partnerstwa publiczno-prywatnego.

Skuteczny proces pozyskiwania środków finansowych wymaga wypracowania odpowiedniego systemu organizacji i koordynacji. Przedmiotowy proces powinien przede wszystkim uwzględniać zróżnicowanie wariantów finansowania przedsięwzięć wskazanych w strategii. Niebagatelne znaczenie ma również korzystanie z funduszy bezpośrednio zarządzanych przez Komisję Europejską.

Katalog możliwych źródeł finansowania zadań zaplanowanych w zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030:

1. Środki własne budżetowe na realizację zadań własnych gminy, w tym:

- dotacje na zadania zlecone i realizowane na podstawie zawartych porozumień,
- subwencja ogólna (część oświatowa),
- dochody własne (podatki i opłaty lokalne, udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa, dochody z majątku Gminy, odsetki od środków na rachunkach bankowych, pozostałe dochody).

2. Środki zewnętrzne pochodzące m.in. z budżetu województwa podkarpackiego, budżetu państwa oraz budżetu Unii Europejskiej z których najważniejsze to:

- Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027
- Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 (WEPW). Zakres wsparcia funduszu obejmuje rozwój przedsiębiorczości, rozwój i modernizację systemu dystrybucji energii, adaptację do zmian klimatu i ochronę przyrody, zrównoważoną

mobilność miejską, gospodarkę o obiegu zamkniętym, zwiększenie dostępności transportowej (drogowej i kolejowej), miejsca aktywności społecznej oraz produkty turystyczne, wsparcie podmiotów świadczących usługi sanatoryjne/uzdrowiskowe.

- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) – ukierunkowane na zwiększenie potencjału w zakresie badań i innowacji oraz wykorzystanie nowych technologii, wzrost konkurencyjności MŚP, rozwijanie umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości, transformację gospodarki w kierunku Przemysłu 4.0 oraz zielonych technologii
- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FENIKS) – mające na celu wspieranie budowy infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami zrównoważonego rozwoju
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) – ukierunkowane na udostępnianie zaawansowanych e-usług, zapewnianie cyberbezpieczeństwa, rozwój gospodarki opartej na danych i wykorzystującej technologie cyfrowe, rozwój współpracy na rzecz cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, wspieranie rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS) – skupiający działania na rzecz m.in. poprawy sytuacji na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia
- Inicjatywy zarządzane z poziomu europejskiego (np. Erasmus+, LIFE, Cyfrowa Europa, Interreg) lub dostępne na podstawie umów międzynarodowych (Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego)
- Fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego
- Krajowe Programy Operacyjne
- Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, w ramach którego finansowane są projekty związane z budową, przebudową, remontem dróg powiatowych lub dróg gminnych oraz przebudową dróg wewnętrznych, które po uzyskaniu właściwych parametrów technicznych będzie można zaliczyć do odpowiedniej kategorii dróg publicznych
- Program Rozwoju Elektromobilności, w ramach którego finansowane są projekty związane z rozwojem elektromobilności oraz transportem opartym na paliwach alternatywnych
- Program Społecznych Inicjatyw Mieszkaniowych – to instrument wsparcia samorządów, które chcą realizować inwestycje w formule społecznego budownictwa czynszowego
- Pozostałe programy finansowane z budżetu państwa, m.in.: w zakresie ochrony środowiska - realizowane przez NFOŚiGW, właściwy WFOŚiGW; w zakresie opieki nad osobami niepełnosprawnymi – realizowane przez PFRON, a także Program Senior+, Program „Aktywni+” na lata 2021-2025; w zakresie kultury

3. Komercyjne instrumenty finansowe, w tym pożyczki i kredyty bankowe,

4. Środki sektora prywatnego w tym w ramach formuły partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP) oraz fundusze sektora pozarządowego

Rys. 29. Źródła finansowania strategii

Źródło: Opracowanie własne

Wymienione powyżej źródła finansowania należy rozpatrywać jako katalog otwarty. Zakładać bowiem można, że pojawią się również inne programy dofinansowujące, które będą ukierunkowane na realizację zadań inwestycyjnych w samorządach.

Dlatego też rekomenduje się stały monitoring, identyfikację i wybór potencjalnych źródeł, z których mogą być finansowane poszczególne przedsięwzięcia, wykazane w powyższej aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030.

Powyższe będzie wymagać właściwej organizacji, koordynacji i stałej współpracy poszczególnych referatów, biur oraz jednostek organizacyjnych gminy w procesie skutecznego pozyskiwania środków

Ogólne ramy finansowe Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów

Wyznaczanie ram finansowych dla realizacji strategii gminy jest trudne i narażone na spore ryzyko błędu, ze względu na:

- Długi horyzont czasowy – w perspektywie kilku lat nie sposób precyzyjnie przewidzieć poziomu dochodów i wydatków, które zależą od koniunktury gospodarczej, inflacji, zmian demograficznych czy polityki państwa wobec samorządów.
- Zmiany w systemie prawnym i podatkowym – gminy są silnie uzależnione od subwencji, dotacji i udziałów w podatkach państwowych (PIT, CIT, VAT), których mechanizmy i wysokość mogą ulegać modyfikacjom.
- Nieprzewidywalność środków zewnętrznych – fundusze unijne i rządowe programy wsparcia stanowią istotne źródło finansowania inwestycji, ale ich dostępność i warunki zmieniają się w kolejnych perspektywach budżetowych UE i decyzjach rządu.
- Czynniki makroekonomiczne i kryzysowe – zjawiska takie jak pandemia, wojna w regionie, kryzysy energetyczne czy migracyjne mogą radykalnie zmieniać zarówno potrzeby mieszkańców, jak i możliwości finansowe gminy.
- Potrzeby lokalne i demografia – zmieniająca się struktura ludności (starzenie się społeczeństwa, migracje, rozwój osadnictwa) wpływa na kierunki wydatków, co trudno dokładnie oszacować z wyprzedzeniem.

Na etapie opracowywania, ramy finansowe aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030, można określić jedynie w sposób prognostyczny i szacunkowy. Ostateczne nakłady na realizację Strategii zależą bowiem od wielu zmiennych, które mogą istotnie zmieniać podane kwoty. Po analizie zebranych danych z rozdziału 6 oraz 7 niniejszego dokumentu szacunkowo określono ramy finansowe w poszczególnych obszarach.

Tab. 20. Ramy finansowe aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030

Cel strategiczny /obszar interwencji (cel operacyjny)	Główne kierunki finansowania	Szacunkowy udział w budżecie strategii	Szacunkowa wartość środków	Potencjalne źródła finansowania
Cel strategiczny 1 Wzmacnianie kapitału ludzkiego poprzez integrację i aktywizację mieszkańców gminy oraz rozwój nowoczesnych usług społecznych	Edukacja, integracja społeczna, infrastruktura społeczna, kultura i sport	ok. 25–30%	ok. 30–40 mln zł	budżet gminy, programy społeczne UE (EFS+), programy rządowe
Cel operacyjny 1.1	Rozwój usług społecznych, dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami, infrastruktura opiekuńcza		12,5–17,5 mln zł	budżet gminy, programy społeczne, Fundusz Dostępności
Cel operacyjny 1.2	Rozwój infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej		10–15 mln zł	środki UE, budżet gminy, programy sportowe
Cel operacyjny 1.3	Integracja społeczna, przeciwdziałanie wykluczeniu, rozwój usług społecznych		5–7,5 mln zł	EFS+, budżet gminy
Cel strategiczny 2 Budowanie atrakcyjności inwestycyjnej i rozwoju gospodarczego Gminy Strzyżów	Infrastruktura drogowa, komunalna, inwestycyjna oraz rozwój przedsiębiorczości	ok. 50–55%	ok. 65–80 mln zł	fundusze UE (EFRR), programy rządowe, budżet gminy

Cel operacyjny 2.1	Rozwój przedsiębiorczości i stref inwestycyjnych		7,5–10 mln zł	budżet gminy, fundusze UE
Cel operacyjny 2.2	Infrastruktura drogowa, wodno-kanalizacyjna, energetyczna i komunalna		45–55 mln zł	programy infrastrukturalne UE, środki krajowe
Cel operacyjny 2.3	Promocja gospodarcza, turystyczna i kulturalna gminy		7,5–12,5 mln zł	budżet gminy, programy turystyczne
Cel strategiczny 3 Zrównoważony rozwój infrastruktury przestrzennej z uwzględnieniem ochrony zasobów środowiskowych oraz kulturowych Gminy Strzyżów	Gospodarka przestrzenna, ochrona środowiska, energetyka, turystyka	ok. 15–20%	ok. 20–30 mln zł	fundusze środowiskowe, Fundusze Unijne, NFOŚiGW
Cel operacyjny 3.1	Planowanie przestrzenne i rozwój terenów inwestycyjnych		5–7,5 mln zł	budżet gminy
Cel operacyjny 3.2	Ochrona środowiska, OZE, adaptacja do zmian klimatu		10–15 mln zł	programy środowiskowe
Cel operacyjny 3.3	Rozwój turystyki i infrastruktury rekreacyjnej		5–7,5 mln zł	fundusze UE, programy turystyczne

Źródło: Opracowanie własne

Tab. 21. Szacunkowa struktura finansowania strategii

Źródło finansowania	Udział procentowy
Budżet gminy	ok. 20–35%
Fundusze Unii Europejskiej	ok. 40–45%
Programy rządowe	ok. 15–20%
Partnerstwa publiczno-prywatne i inne źródła	ok. 5–10%

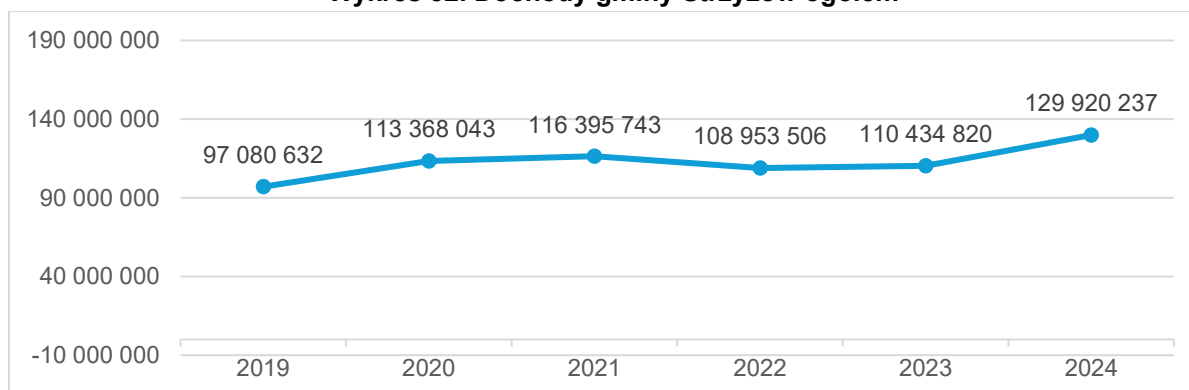
Źródło: Opracowanie własne

Szacunkowa wartość realizacji strategii

Łączna orientacyjna wartość realizacji aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów w okresie jej obowiązywania wynosi ok. 115–150 mln zł.

Przy szacowaniu kosztów realizacji strategii wzięto pod uwagę dane statystyczne dotyczące dochodów i wydatków gminy na przestrzeni lat 2020-2024 a także wysokość pozyskanych środków zewnętrznych.

Wykres 32. Dochody gminy Strzyżów ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Na podstawie powyższego wykresu widać, że w roku 2024 nastąpił znaczący wzrost dochodów budżetowych do **129,92 mln zł** (+19,5 mln zł względem 2023).

Ten wzrost prawdopodobnie wynika z:

- napływu środków inwestycyjnych (np. programy rządowe, fundusze unijne),
- zwiększonych dochodów z podatków,
- wyższych kwot subwencji i dotacji.

Dochody gminy Strzyżów wykazują tendencję wzrostową, zwłaszcza w latach 2020–2024. Jednoroczny spadek w 2022 r. miał charakter przejściowy i został szybko odrobiony. Rok 2024 stanowi najlepszy okres finansowy w analizowanym przedziale, co może być związane z realizacją projektów inwestycyjnych i korzystną sytuacją dochodową

Dla wsparcia swojego budżetu oraz realizacji wielu przedsięwzięć Gmina Strzyżów dynamicznie pozyskuje środki zewnętrzne, które mają kluczowe znaczenie dla jej rozwoju szczególnie w zakresie modernizacji dróg, infrastruktury komunalnej, obiektów publicznych czy przestrzeni rekreacyjnych. Środki te pochodzą zarówno z **Budżetu Państwa** – m.in. z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych, Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg oraz programów wspierających usuwanie skutków klęsk żywiołowych – jak i z **Budżetu Województwa Podkarpackiego, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie**, czy funduszy i projektów uruchamianych i przekazywanych przez **Wojewodę Podkarpackiego**.

Istotnym źródłem finansowania są również **fundusze unijne**, w szczególności Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego (RPO WP) oraz Program Rozwoju

Obszarów Wiejskich (PROW). Pozyskiwane środki europejskie stanowią ważny element budżetu gminy, wspierając kluczowe inwestycje i działania operacyjne.

Środki zewnętrzne wspierają także projekty społeczne, edukacyjne i środowiskowe, podnoszą jakość życia mieszkańców oraz wzmocniają rozwój gospodarczy i atrakcyjność inwestycyjną gminy. Dodatkowo ograniczają potrzebę zadłużania się, zwiększają stabilność finansową i pozwalają na realizację wielu przedsięwzięć jednocześnie. W efekcie stanowią one jeden z najważniejszych czynników umożliwiających dynamiczny i zrównoważony rozwój gminy Strzyżów.

Warto zaznaczyć, że koszt realizacji założonych celów strategicznych i operacyjnych w niniejszej aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 będzie na bieżąco monitorowany i aktualizowany w Wieloletniej Prognozie Finansowej Gminy Strzyżów, której podstawowe elementy to:

- Prognoza łącznej kwoty zadłużenia gminy,
- Wykaz planowanych przedsięwzięć (inwestycji),
- Prognoza finansowa budżetu na kolejne lata,
- Wskaźniki zadłużenia i obsługi długu.

Analiza budżetu gminy, dokonana w ramach przeprowadzonej diagnozy strategicznej, pozwala stwierdzić, że jest to budżet zrównoważony, pozwalający na realizację założonych w aktualizacji strategii działań w perspektywie lat 2026-2030.

SPIS TABEL

Tab. 1. Wykaz działań przy konstrukcji strategii rozwoju gminy	9
Tab. 2. Stopa bezrobocia – porównanie powiat – województwo - Polska	14
Tab. 3. Analiza SWOT – wymiar społeczny	35
Tab. 4. Analiza SWOT – wymiar gospodarczy	36
Tab. 5. Analiza SWOT – wymiar przestrzenno-środowiskowy	37
Tab. 6. Korelacja celów Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego- Podkarpackie 2030	65
Tab. 7. Kierunki działań dla gminy Strzyżów w ramach celu strategicznego nr 1	77
Tab. 8. Kierunki działań dla gminy Strzyżów w ramach celu strategicznego nr 2	79
Tab. 9. Kierunki działań dla gminy Strzyżów w ramach celu strategicznego nr 3	81
Tab. 10. Stopa bezrobocia – porównanie powiat – województwo - Polska	83
Tab. 11. Rezultaty planowanych działań gminy Strzyżów w ramach celu strategicznego nr 1	96
Tab. 12. Rezultaty planowanych działań gminy Strzyżów w ramach celu strategicznego nr 2	97
Tab. 13. Rezultaty planowanych działań gminy Strzyżów w ramach celu strategicznego nr 3	98
Tab. 14. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu gminy Strzyżów wpisanych do rejestru zabytków	108
Tab. 15. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu miejscowości Strzyżów wpisanych do rejestru zabytków	109
Tab. 16. Wykaz stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenie gminy Strzyżów wpisanych do rejestru zabytków	110
Tab. 17. System planowania rozwoju lokalnego - wytyczne	152
Tab. 18. Model karty w raporcie z monitoringu strategii	154
Tab. 19. Ewaluacja ex-ante – ocena celów strategicznych Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów	162
Tab. 20. Ramy finansowe aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030	166
Tab. 21. Szacunkowa struktura finansowania strategii	167

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba ludności gminy Strzyżów	10
Wykres 2. Odsetek mieszkańców w wieku 65 lat i powyżej w gminie Strzyżów	10
Wykres 3. Przyrost naturalny gminy Strzyżów	11
Wykres 4. Prognoza demograficzna ludności gminy Strzyżów ogółem	11
Wykres 5. Prognoza ludności w wieku produkcyjnym dla gminy Strzyżów (2025-2060)	11
Wykres 6. Prognoza salda migracji w gminie Strzyżów (2023-2060)	12
Wykres 7. Wyniki egzaminów ósmoklasisty w latach 2021-2024 w gminie Strzyżów w wartościach %	12
Wykres 8. Wydatki w rozdziale 80104 - Przedszkola	13
Wykres 9. Ocena sytuacji na rynku pracy w gminie Strzyżów	14
Wykres 10. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto - porównanie	14
Wykres 11. Bezrobotni ogółem zarejestrowani wg podziału na gminy powiatu strzyżowskiego (stan na 31-05-2025 r.)	15
Wykres 12. Ankietowani wg płci i wieku	20
Wykres 13. Ankietowani wg poziomu wykształcenia	21
Wykres 14. Ankietowani wg okresu zamieszkania na terenie gminy Strzyżów	21
Wykres 15. Ankietowani wg zajęcia	22
Wykres 16. Zmiana zadowolenia mieszkańców gminy Strzyżów z życia w ciągu ostatnich 3 lat ogółem	22
Wykres 17. Zmiana zadowolenia mieszkańców gminy Strzyżów z życia w ciągu ostatnich 3 lat wg płci ankietowanych (procentowo)	23
Wykres 18. Zmiana zadowolenia mieszkańców gminy Strzyżów z życia w ciągu ostatnich 3 lat wg poziomu wykształcenia ankietowanych (procentowo)	23
Wykres 19. Poziom zadowolenia z dotychczasowej polityki rozwoju gminy Strzyżów	24
Wykres 20. Poziom zadowolenia z dotychczasowej polityki rozwoju gminy Strzyżów wg płci ankietowanych	24
Wykres 21. Poziom zadowolenia z dotychczasowej polityki rozwoju gminy Strzyżów wg poziomu wykształcenia ankietowanych	25
Wykres 22. Poziom zadowolenia z dotychczasowej polityki rozwoju gminy Strzyżów wg statusu zawodowego (%)	25
Wykres 23. Najlepiej oceniane elementy infrastruktury i oferty gminy Strzyżów	26
Wykres 24. Ocena wszystkich elementów infrastruktury oraz oferty dostępnej na terenie gminy Strzyżów	27
Wykres 25. Ogólny poziom zagrożenia problemami społecznymi na terenie gminy Strzyżów w ocenie mieszkańców	27

Wykres 26. Najmniej zagrażające problemy społeczne w ocenie mieszkańców gminy Strzyżów	28
Wykres 27. Priorytety rozwojowe gminy Strzyżów w perspektywie mieszkańców.....	29
Wykres 28. Ocena sytuacji na rynku pracy w gminie Strzyżów	31
Wykres 29. Wartość, z którą chcą utożsamiać się mieszkańcy gminy Strzyżów	32
Wykres 30. Bezrobocie rejestrowane na terenie gminy Strzyżów.....	84
Wykres 31. Bezrobotni ogółem zarejestrowani wg podziału na gminy powiatu strzyżowskiego (stan na 31-05-2025 r.)	85
Wykres 32. Dochody gminy Strzyżów ogółem.....	168

SPIS RYSUNKÓW

Rys. 1. Schemat piramidy strategicznej: diagnoza – wizja – strategia.....	6
Rys. 2. Mapa obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym	44
Rys. 3. Mapa obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym	45
Rys. 4. Miejsce Planu zagospodarowania przestrzennego województwa – Perspektywa 2030 w systemie planowania przestrzennego.....	46
Rys. 5. Gmina Strzyżów na tle zlewni w powiecie strzyżowskim	52
Rys. 6. GZWP na tle powiatu strzyżowskiego	54
Rys. 7. Sieć cieków i zbiorników wodnych na terenie gminy Strzyżów	55
Rys. 8. Strefy zagrożenia powodziowego.....	56
Rys. 9. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030): Wschodnia Polska.....	58
Rys. 10. Miejskie obszary funkcjonalne.....	60
Rys. 11. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny	61
Rys. 12. Obszary wiejskie województwa podkarpackiego	62
Rys. 13. Struktura strategiczna - wymiary	67
Rys. 14. Struktura strategiczna – wymiary, cele strategiczne, kierunki działania a cele operacyjne.....	67
Rys. 15. Cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Strzyżów na lata 2022-2030	68
Rys. 16. Powiatowa mapa bezrobocia.....	83
Rys. 17. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej: główne ośrodki koncentracji funkcji usługowych i administracyjnych (elementy infrastruktury społecznej).....	91
Rys. 18. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej: układ komunikacyjny i infrastruktura techniczna.....	93
Rys. 19. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej: obszary ochrony przyrody i zasoby naturalne	94
Rys. 20. Główne trasy rowerowe na terenie gminy Strzyżów	95
Rys. 21. Proces wdrażania strategii	145
Rys. 22. Rola burmistrza w procesie strategicznym	146
Rys. 23. Rola rady miejskiej w procesie strategicznym	147
Rys. 24. Rola podmiotu zarządzającego w procesie strategicznym	149
Rys. 25. Rola wykonawców i partnerów w procesie strategicznym	149
Rys. 26. Trójkąt współpracy.....	150
Rys. 27. Kryteria ewaluacji	156
Rys. 28. Podmioty odpowiedzialne za aktualizację strategii.....	157
Rys. 29. Źródła finansowania strategii.....	165